39 СРПСКА КЊИЖЕВНА ЗАДРУГА 39

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

ВИТЕШКИ ЕП У 46 ПЈЕСАМА

СПЈЕВАО
ЛОДОВИКО АРИОСТО

ПРЕПЈЕВАО СРПСКИ
ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

СВЕСКА ТРЕЋА

39 СРПСКА КЊИЖЕВНА ЗАДРУГА 39

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

ВИТЕШКИ ЕП У 46 ПЈЕСАМА

СПЈЕВАО

ЛОДОВИКО АРИОСТО

ПРЕПЈЕВАО СРПСКИ

ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

СВЕСКА ТРЕЋА

У БИОГРАДУ

ШТАМПАНО У ДРЖ. ШТАМПАРИЈИ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

1897

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО **ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ**

ПЈЕСМА ДВАДЕСЕТ ЧЕТВРТА

Ако си запао у Љељине мрѐже,
Гледај те што прије из њих се извла́чи;
Немој као Ролан, кашње биће тѐжȇ,
Јер љубав је лудост, мудри веле вра́чи.
Баш да и не бјесниш, луд ипак си, бѐже,
Твог лудила разни знаци су тума́чи,
Јер с љубави мријет', у̏ дну гробне бу̏ђȇ
Трухлит' изневјерен, шта ћеш од тог лу̏ђȇ?

2325 (2). Додуше, различна љубави су сљѐства,
Али њима свима лудило је вре́ло.
То је шума пуна свакога чудѐства,
Те свак ће залутат' у њојзи заце́ло.
Да противу тога не постоји срѐство,
Готов јесам дати црно вам на бе́ло.
Заслужује везан у хапсу на сјѐдӣ
Лу̏дâк, у љубави који осијѐдӣ.

2326 (3). Може ми се рећи: ти нâс учиш, бра̑ле,
А сâм се налазиш у Љељиној ру́ци!
При̏знајȇм да муке нијесу ми ма̑лȇ,
Ал' бар кад ми дођу свијѐтли трену́ци
Ка' сад, мним љубавне надјачати ва̑ле,
Из буре доспјети најпослије лу́ци, —
Што, на жалост, неће скоро да се свр̏шӣ,
Јер зло је продрло чак до моје ср̏ши.

2327 (4). У пошљедњој пјесми казао сам ва̏ма,
Да је Грофу разум невјерство поме́ло,
Тер памети више није им'о дра̏ма;
Да је исцијѐп'о госпоско оде́ло;
Од оних стихова да не оста скра̏ма;
Да је набацао камење на вре́ло,
Пу̀сат разбацао; да на то чудѐство
Стекло се несретних пастира силѐство.

2328 (5). Дођоше јадници у незгодно вре́ме.
Камо среће да су остали на ми́ру!
Хоћаху бјежати ал' од грозне тре́ме̂
Не знађаху куда. У једноме ти́ру,
Гроф, чије лудило оде у екстре́ме,
Тад откиде главу једноме пасти́ру.
То је тако лако било томе ди̏ву,
Као што је теби узабрати шљи̏ву.

2329 (6). Он бу́џу направи од његова тру̏па,
Јер згодно га зграбив за лијеву но̏гу,
Њим стаде бијесно по руљи да лу̏па̂,
И начини тако још несрећу мно̏гу̑.
Што живо остаде бјежи преко ру̑па̂
И чапурја, руке подижући к Бо̏гу.
Остави их, али руком од о̏лова
Много њима поби ко́за̂ и во̏ло̂ва̂.

2330 (7). Све јаче је врила крв његова вру̑ћа̂,
Многим воловима утробе по̏пори̑.
Сељаци гледаху са својијех ку̑ћа̂
Плахи, јер часи им насташе о̏пори,
Те дрхтаху горе од танкога пру̑ћа,
Гдје им гину стада, џѐлѐпи, чо̏пори,
Пошто се народа један дио збје̏же
На куће и торње (други пољем ре̏же̂).

2331 (8). Руља, што је сретно од луде умѝкла,
По околу виче да је сам Сото̀на
Мед људе дошао из огњена пѝкла,
Те коље и руши, и тако је о̀на
Сва оближња села на отпор подстѝкла,
И свуда на буну залупаше зво̀на.
Већ хиљаде људи јуре, који но̏се̂
Стријеле и буџе и праћке и ко̏се.

2332 (9). Сиње море, прешав преко своје бра́не̂,
Кад га бу̏ра бичем својим стане сје̏ћи,
Први талас баца на обале сла́не
Шалећи се; други од овог је ве̏ћи̂;
Вода сад нагрне од свакоје стра́не̂,
С тога јоште јачи талас му је тре̏ћи̂:
Тако насртаху на Грофа ге̏а̂ци,
Ма за борбу с њиме бијаху не̏ја̂ци.

2333 (10). Јер на кога спусти своју руче̏тину,
Престане му одмах ударање ср̏ца.
Рукама раскиде добру десе̏тину,
Док сам од бјеснила пјенуши и гр̏ца̂.
Сјем тога увјери он ову свје̏тину
Да крв из тела му не може да вр̏ца̂:
Негда Бог учини непробојним Гро̏ва
Рад одбране цркве и Светога Сло̏ва.

2334 (11). Он никад не може допанути ра̂на̂,
Не боји се гвожђа нит' оштрог оца́ла.
Видећи сељаци да не могу ба́на
Ранит', огади им грозна ова ша́ла.
Ко мо̀же, исклизну из његових дла̂на̂,
Срећан што божија милост није да́ла
Да демону овом падне у о̀шице.
Гроф оде до једне блиске варо̀шице̂.

2335 (12). То бијаше једно повелико сѐло,
Гдје од страха нико не остаде с ми̏ром,
Већ утече видјев ужасно му чѐло.
Ту је лудак чудним частио се пи̏ром:
Кухано, пријѐсно, танко и дебѐло,
Све је јео, чак је кљукао се жи̏ром.
Што му паде ша̂ка̂ халапљиво жва́та,
Убрљан, умазан, крвав до лака́та̂.

2336 (13). Отле оде даље кроз Францију к ју̏гу,
Дарујући људе и звјерове ра̏том,
Правећи крваву кроз дубраве стру̏гу,
Сав укаљан крвљу, пра̀шино̂м и бла̏том.
Хваташе медвједе на том путу ду̏гу,
И ср̏не у трку што бјежаху ја̏том;
Дивље је вепрове черечио, па̏ је
Неодрано месо ждерао им зма̏је.

2337 (14). И тако је зала починио до̏ста
Би̏јесни̑ Ро̀ла̂ндо, стравични грому́ла,
Ма јер је ван себе нека су му про̏ста,
И јер добра тво̏ри̑ док имаде чу́ла̂.
Једног дана дође до некога мо̏ста
На реци до које некаква је ку́ла.
Сад морам к Цербину и цури му. Чу̏ће
Читалац касније код чије је ку̏ће̂.

2338 (15). Пошто муж, ком глава напуни се ди̏ма,
Оде рекавши им пријатељско с Бо̏гом,
Путем истим иђи свидјело се њи̏ма
Спојеним срдаца њиховијех сло̏го̂м.
На коњу јунака, опкољена пси̏ма,
Везана, праћена стражом неком стро̏го̂м,
Сретоше. Би познат од љубавна па̑ра:
То је Одо̀рико, кукавица ста̑ра̂.

2339 (16). Пре̏тпостави̑ њега другарима сви́ма
Цербин, и даде му над Ми̏ло̂м чува́рство,
Мислећ', грије сунце откуд би̑ га зи́ма;
Али не знајући за част и друга́рство,
Осрамо̀тити га хтједе та цери́ма,
И над Изабелом извршит' варва́рство.
Цербину је путем испричала би́ла
Дјева историју препуну рези́ла.

2340 (17). Причала је какву издр̀жа вրту́ну,
И казала њему дивна Изабѐла
Каква мрежа за́ла̂, пошто се у чу́ну
Избавила била, око ње се сплѐла,
И тијем причањем изазвала бу́ну
У њему и облак у бо́рама чѐла,
И таман испри́ча каква је Габри́на,
Кад онај искрсну везан пред Церби́на.

2341 (18). Он је праћен био од бораца дво̏је,
Који Изабелу познадоше ла̏ко,
А по њој знадоше и пратилац ко̏ је,
Ма да шљем и визир није био сма̏ко̂,
И пришавши ближе краљевићу, што̏ је
Одмах било, знаке, које знаде сва̏ко,
Познавши такође, скочише са ха̑та̂,
И падоше њему око белог вра̑та.

2342 (19). Тàковē радости видје л' ико ӣђе!
Би чувању ове двојице мужéвā,
Осим Одорика, повјерена прӣђе
При бјегству од оца Сараценка дјéва.
И када Цербино образе им вӣђе,
Познаде Алмона и часна Корéва.
И један и други гологлав се клȁњā,
Јер он је краљевић, власт њихна је мȁњā.

2343 (20). Алмон рече: пошто, благом Богу хвáла,
Видим украј тебе милу даму твòју,
Ја што везах овог скота без морáла,
Којино издајством част окáља свòју,
Не морам ти причат' повијест му зáлâ,
Јер о жалосноме овоме херòју
Мним госпођица је објашњење дáла,
И причу излишну учинила мòју.

2344 (21). Према томе ти ћеш већ морати знȁти,
Како је испало за руком никтòву
Преварит' ме, када по коња ме прȁтӣ,
И да Кòрēв рањен остаде у ròву,
Јер бранећи дјеву није хтио дȁти
Злочин извршити овоме крвнòву.
Шта је даље било не зна твоја мȍма,
Тер извијèстићу сад о том те ȍмâ.

2345 (22). Са коњма се вратих брзо из Рошèлē,
Мислим к истом мјесту и у исту гȍру,
Ма никог не нађох од дружбе цијèлē.
Знајућ' да ђаволи не маре да ȍрӯ,
Но зла дјела чине, штоно људи вèлē,
Много се поплаших и похитах мȍру
И тамо их тражећ': нигдје Изабèлē,
Те се вратих натраг у галòпу скȍру.

2346 (23). Тада зачух јаук из једног шибљáка,
И потрчах одмах према томе звýку.
Ту нађох рањена Корéва јунáка
Гдје на леђих лежи с главом на клобýку.
Дознав што је рањен од овог дивљáка,
Одјурих по трáгу к истоме хајдýку,
Ал' пошто га тражих неколико сáтӣх
Заман, ја се опет рањенику врáтих.

2347 (24). Умало не постах жртва очаја́ња
Видјев како крвца из ране му цу̑ри̑,
Док он непо̀мичан, без моћи и зна́ња,
Лежи на леђима и кркља и жму́ри̑.
Веће, видећи га сред овака ста́ња,
Ваздушни лупежи, и црни и су́ри,
Свјежа меса же̑љни, над њиме се ви̑ше,
И крилима ваздух нестрпљиво би̑ше.

2348 (25). Хвала Богу Корев би за кратковри́ме
У паланци једној од својијех бо́ла̂
И ра̂на̂ извидан, и ја пођох с њи́ме
Преко река, шума, брегова и до́ла̂,
Трпећи незгоде од жеге и зи́ме̂,
Потражити гдје се сакри ова ло́ла.
У главноме граду његове дома́је̂
Би нађен у двору краља од Биска́је̂.

2349 (26). Имадох уза се краљеву добро̀ту,
Јер кад му је чуо за обешчашће́ње,
Искалити сржбу на овоме ско̀ту
Милостиво мени даде допуште́ње.
На мегдану опрах ја ону срамо̀ту,
Коју он покуша, ма задовоље́ње
Хоћах још и веће, с̑ тога га заро̀бих,
А за то такође допуштење до̀бих.

2350 (27). Предајем га теби тер истоме ху̑ли
Како ти се свиди, онако и су́ди;
Ријѐши да ли ће у хапсу да тру̑ли̑,
Ил' ће му се срце извадит' из гру́ди̑.
За тебе бијасмо у туђини чу̑ли
Да с Карлом ратујеш против страних љу́ди̑.
Те пођосмо амо. У данашњем срѐту
С тобом видим само божју вољу свѐту̑.

2351 (28). Хвала јој на томе, хвала јој тако́ђе
Што је сад крај тебе драга твоја ми̑ла;
Чудим се и не знам како к теби до́ђе,
Ал' и то је божја учинила си̑ла. —
Цербин, слушајући с гадног оног ро́ђе̂,
Коме је другарство заменила хи̑ла,
Очију не ски́да, не толико што̑ га
Мрзи, но што жали невјерника то̑га.

2352 (29). Зар на земљи има и та̀кова свêта
Мишљаше, и мѝсли ове њега му̑чê.
Горак, уцвијељен тамо амо шêтâ,
Као да му срце у грудима пу̑че.
Ка́за те скидоше издајицу клêта,
Што умал мило му не обрука лу̑че.
Признајеш ли, рече, да ј' оно она̀кô? —
Паднув на кољена поче скот ова̀кô:

2353 (30). Алмон истинита учини откри́ћа.
То признајем, али жив гријеши сва̏ко;
Између доброга човека и зли́ћа
Разлика је ова: зао греши ла̏ко,
Јер немајућ' мушкост правога мушки́ћа,
Уплашен гријѐху предаје се, ка̏ко
Нападне га. Поштен олако се нѐ дâ;
Ма је л' душман јачи, тад и он се прѐдâ.

2354 (31). За одбрану града да о̏дрêди мѐнê.
Па да сам се одмах без отпора прѐдô,
Ја бих био гори од најгоре жѐнê,
И свак би у мени издајицу гле̏дô;
Ал' образи моји неће да црвѐнê.
Ти ћеш ме загрлит' као своје че̏до,
Ако, пошто много јуришача у̏бих,
На мегдану славно град онај изгу̏бих.

2355 (32). Тако је и било. Ти, у неку ру̑ку,
Град ми један диван на чување да̏де,
Вјерујући моме па̀лошу и лу̑ку,
И ја очуват' га душе бијах ра̏дê.
Силан отпор чиних јуришноме пу̑ку
Али сила моја најпослије па̏де:
Једном побијеђен од ужасне стра̂сти,
Нада собом више не имадох вла̂сти. —

2356 (33). Затим при́ча грозу унутрашње бо̀рбê,
Којојзи подлѐже најпослије, те̏ га
Спрам оне, спрам које пун бијаше дво̀рбê,
На злочин при̏нуди̑ злијех стра́сти̑ сте̏га.
Сад га савест бије бичем своје ко̀рбê.
Душа му је бо́на, сан му с ка̂ња̂ бје̏га̂.
Све оно чим срце мекша се о̏ко̑рно
На̏веде, Цербина молећи по̏ко̑рно.

2357 (34). Цербин, Одорику похвативши краје,
Чувши глас кајања (може бити мнйма),
Јер онај тврђаше да се збиља кајê,
Између милости и освете клйма̂.
Помишља откада другарство им трâјê,
Помишља и сада шта је међу њима:
Ова га мисао на освету гòнй,
Она куша да га на праштање склòнй.

2358 (35). Довести у слогу осјећања свòја
Хтједе, али како? Е, то није знâо.
Он се у пресуди прегоњења бòја,
Свакојако бй му несрéтника жâо.
Док то колебање мучаше херòја,
Ка' из ведра неба коњ је преда њ пâо,
Коњ, ком Татар ўзду малоприје òтê,
Носећи Габрину, чудо од срамòтê.

2359 (36). Докле коњ јурећи страховито рже,
Баба, запомажућ', дере се и плâчê.
Из мисли се својих краљевићу трже,
И таман му срце постајаше млâчê,
У лед опет ова појава га врже.
Пожèље убити бабу као мâче,
Јер ово створење, од свега му мрже,
Него ико досад ојадй га јâчê.

2360 (37). Нàрêди да коња жене ове гнуснê
Ухвате, а кучку да доведу к њèму.
Прво јој хоћаше нос, уши и ўсне
Осјећи, злйцама на страву голèму;
Да јој крв из срца ножем својим пљуснê
Хтједе затим, али размислив о свèму,
Он за Одорика у њој нађе лйјек,
И обома скупа суд йзрече прйјек.

2361 (38). Нек Одорик (вели) к слободи се врâтй.
Одријèшите га. Ма да крйвац јèсте,
Нè заслужи да се као псето смлâтй,
Јер ако икада заљубљени бјèсте,
Знате да Амори, Бог нека им плâтй,
Чим стријеле своје у срце нам смјèстê,
Страшћу нас упале, занесу нам глâве
Те каошто личимо на бестије прâвê.

2362 (39). Чинио је Амор и страшнијих чу̑да̑.
Гонио мудра̀це, то је свима зна̑то,
Да живе животом највећијех лу̑да̑,
Пошто њега свладат' није сваком да̑то.
Прави кривац ја сам, јер срећа ме ху̑да̑
Нагна те повјерих мило своје зла̑то
Оном, ког Амору бӣ лако да са̏тре̑:
И — јер метнух сламу у близину ва̏тре̑.

2363 (40). Одориче, сада чуј пресуду мо̀ју.
Живот и слободу дајем теби џа̏бе̑.
Али казним ипак похотљивост тво̀ју.
Казним те и што си вјере био сла̏бе̑.
Зато сматрај одсад као даму сво̀ју
Жену ову: ти си витез ове ба̏бе̑.
Љуби је и поштуј, брани је у бо̀ју,
Јер — наравно за њу сви ће да се гра̏бе̑.

2364 (41). Што ти она каже одмах оно чѝни.
Куда запо̀вједӣ право тамо хо̀ди;
За годину целу у њеној близѝни
Буди, и старај се о њеној слобо̀ди;
Не буд' узрок никад њезиној љутѝни,
Из очију сваку жељу јој пого̀ди.
Мјесто да нахраниш вуке ове шу̏ме̑.
Допуштам да будеш витез таке чу̏ме̑. —

2365 (42). И тако краљевић неваљалца о̏ба
Ради извршења божје воље спа̑ри.
Увјерен да брзо наступиће до̏ба
Када Одорику бабац овај ста̑рӣ
С витезима разним причиниће ско̏ба,
И тако ће дивно удесити ства̑ри,
Да ће најпослије њима Да́ба Хро̏мӣ
И једном и другом вратове да сло̏мӣ.

2366 (43). И још Одорико морао се кле́ти
Заклетвом ужасном на хљѐбу и ви́ну,
Да ће бити вјеран грозној оној те́ти,
Да ће као госпу бранити Габри́ну,
Шта више, устреба л', да ће за њу мре́ти,
А слаже ли пра́во уступа Церби́ну
Ка' двострука кривца, гдје га само сре̏тне̑,
Без милости сваке под нож да га ме̏тне̑.

2367 (44). Ма да Алмонио и Корево мни̂ше
Погубити лолу да ће бити бо̏ље̂,
Нити своје мисли сврху тога кри̂ше,
Одријѐшише га против своје во̏ље̂.
Зликовца мед њима не бијаше ви̂ше̂,
С бабускером оде низа равно по̏ље.
Не зна Турпин шта је било с овим ли̂сцем.
Зато ћу се другим послужити пи̂сцем.

2368 (45). Одо̀рико, који бјеше нека смје̏ша
Од вука, чо̀вјека, магарца и псе̏та,
Брзо се ријеши, била му је пре̏ша,
Објесити бабу, што и није ште̏та,
Те још истог дана о јелу је вје̏ша̂.
Даље вели писац, још истога ље̏та
Чув Алмон Одорик да заклетву зга̑зи̂.
При̂бави̂ му срећу да с' објешен пла̑зи̂.

2369 (46). Таква би̂ кончина женске о́не ку̏ге̂,
А таква и оне љуте мушке пси̂не̂.
Цербино код војске веће дане ду̏ге
Не бјеше, и она за њега се бри̂не̂.
Алмона, Корева и још неке дру̏ге̂
Зато посла тамо. Он без пратње њи̂не̂
Роланду из даље хоће да слијѐди̂,
Те да му се нађе, буде л' у бијѐди.

2370 (47). И тако на коњу хитренога кро̏ка
Крѐте се одатле сам са својом дра̑го̂м
За витезом, кога као тјену о̏ка
Љубљаше, јездећи његовијем тра̑гом.
Знате да Роландо два дана је ро̏ка
Одредио да се нађе с оним вра̑гом.
Дотле Цербин, прије но што к војсци о̏де̂,
Пазиће неће ли они да се зго̏де̂.

2371 (48). Тамо амо Цербин по дубрави ка̏са.
Неће ли Роланда или Мандрика́ра
Спазит'. Најпослије и онамо ста̏са,
Гдје бјеше на стени Медорова ша́ра.
Ту можда тек прије једног само ча̏са
Бјеснило спопаде Карлова серда́ра.
Скорашњега сло̀ма виђаху се тра̑зи,
Би рекао ту се змај са халом сра̑зи.

2372 (49). Сја́јно му се нешто у близини ја̑ви:
То ј' оклоп Роландов. Шта то јоште бли́шти̑?
То је шљем Роландов. Пројошe га мра̑ви.
Шта то тамо дубље у дубрави пи́шти̑
Тако жалостиво да ти душу стра̑ви̑?
Ах то Бриљадо́ро за Роландомври́шти̑.
Час травицу пасе под седлом и ра̏хтом.
Час тужећи пуни го̑ру својим ба̏хтом.

2373 (50). Далеко бачена Дуринда́на бри̑тка.
Пу́ста, извађена из својијех ко̑ра̑,
Лежаше, а рухо с тела оног ви̑тка
Сад исцијепано вјетар гором шо̑ра̑.
Њима двома страва на лицу је чи̑тка.
Душама њиховим тешко бити мо̑ра̑.
Многа мис'о тада у главу им у́ђе
Сјем оне, да славни Роландо полу́ђе.

2374 (51). Силѐсија ми́сли̑ у душу им сви̑ви̑.
Ал' одгоне́нути не могоше чу̏да.
Погинуо није, јер трагове кр̏ви
Не носи стијѐна, травица, ни гру̏да.
Кад рухо искида и чобане смр̏ви̑
И гору изломи горостасна љу̏да,
Пастир један с једне узвишене хри́де̑
Гледаше: он сада к њима доље си́де.

2375 (52). Од свједо̀ка овог извјештаје та̏чне
Добивши, Цербино у прса се лу̏пи̑.
Да лудило разум и онакав на̏чне̑
Чисто не вјерује. С коња доље тру̏пи̑
Прађен од лијепе цуре оне пла̏чне̑,
Пак он пу̏столину Роландову ку̏пи̑.
Бојаше се, биће како пастир ка́за.
С тога му је лице пуно сузних мла́за̑.

2376 (53). Докази лудила сувише се ви̑де̑.
Вјера у несрећу све се више сна̑жи̑,
Тер у њему срце препукнути хти̑де.
Дјева једна тада пуна сваке дра̑жи
С једног се бријега к њима доље ски̑де:
То је Флерделиза што драгана тра̑жи̑.
Изражена бјеше неизмјерна бо̑љка
На лицу дјевичног овога пу̏по̑љка.

2377 (54). Лице је пу̑пољак. ал' постаде та́вно.
Јер сувише дуго суза њега па́ра.
Сјећате л' се оног што се деси да́вно
У поносну гра́ду Карла господа́ра?
Осам је мјесеци од времена ра́вно
Како јој нестаде мила Брандима́ра.
Од мора до мора тражила га сву̑да̂.
Осим код Атлаза, да се за њег' у̑да̂.

2378 (55). И веће је ско̀ро изгубила на́ду
Да ће још икада видјети га ви̑ше̂.
Да је само била у чаробну гра́ду,
Гдје многи витези осим њега би̑ше,
Ту би још Руђера, Брадаманту мла́ду
Видјела, и друге што се туна кри̑ше.
Да веће Брандимар оде пут Пари́за,
Није јоште знала јадна Флердели́за.

2379 (56). Докле за њим она по свијѐту лу́та.
Он одавно веће ше́та по Пари́зу.
Познаде и она Бриљадо́ра љу́та,
Нарочито када приђе коњу бли́зу.
Од пастира судба Роландова кру́та
Би јој испричана, што је Флердели́зу,
И онако-тужну, потресло вео̀ма,
Те плачући рече: Роландо сиро̀ма! —

2380 (57). Он ће у бјеснилу прећи Пирене́је.
С тога за њим, дјево, ти ридај и пла̏чи.
Од оружја Цербин читаве трофе́је
На̏прави̑, па њега о јелику ка̏чи̑.
Дрзнути се неће нико до иде́је̂
Узет' га, јер ко је од Роланда ја̏чи̑?
Напи́са на јели близу главне це̏сте̂:
Ово оружије Роландово је̏сте.

2381 (58). Истом хтједе Цербин отле даље по́ћи.
Извршивши ово дјело пијете́та,
Кад ал' изненада Мандрикар ће до́ћи,
Који с Доралидом туда гором ше́та.
На питање Цербин казао је зло́ћи
Вјешању оружја ка̀кова је ме́та,
И чије бијаше. Татар при́ђе бли̑же̂,
И са јеле љуту Дуриндану ди̑же.

2382 (59). Амишне му руке као неке гра̏бље
Привукоше па̀лош, и он рече: ва̏зда
По стеченом праву ја сам ове са̏бљê
Без пре̏ки̑да био законити га̏зда.
Сматраћу протесте ка' крекете жа̏бљê,
Парничару моја пресједнуће ма̏зда.
Гдје нађем, узимам ја властите ства̂ри,
Нит' икога питам; то је закон ста̂ри̑.

2383 (60). Од страха лудаком Роландо се пра̏ви̑:
Да сабљу не брани од себе је ба̀цâ. —
Преда њ се Цербино нарогушен ста̏ви̑,
Као гуја љутит вели и пала̀цâ,
Мач не остави ли да ће да га смла̏ви̑,
Да ће као црва ногом да га зга̀цâ.
Говор не помо̀же. Битка поче с мје̏ста,
Већ и удараца пануло је двје̏ста.

2384 (61). На мегдану Цербин још никад не ку́ња,
Но се одликова највећом брзи̏нôм.
Са коњем у цикцак лети као му́ња.
Десно и лијево, правцем и криви̏нôм.
Често случај носи белај испод гу́ња,
Ком избјећи можеш једино хитри̏нôм.
На Дуринда́нино сијевање стра̂шнô
Јуришати богме дјело је за̏ма̂шно.

2385 (62). Вепар одбјегнули од осталог ста̏да
Врда пред самсо̀вом као лија пра̂вâ,
Ма звијер ова је врдајући ра̂да,
Улучи ли згоду, и отпор да да̂вâ.
Исто тако пазећ' куд ударац па̏дâ
Цербин врда налик на онога бра̂ва.
Лупи, измакне се, наприједа стр́ми̑,
А од ударца му већ и рука др́ми̑.

2386 (63). Не мислите Татар дотле да дри̏јемâ,
Он што да́вно жуди да се мачем ту́чê,
Но груха вјере ми силама сви̏јема.
За пуним ударцем пламен му се ву́чê,
Ваљда по татарски тако се ли̏јемâ;
Празни му ударци по ваздуху ху́чê
Ка' олуј у марту кад га Еол га̂ња̂
Кроз гро́тла стијења и сплетове гра̂ња.

2387 (64). Свак од Дуриндане, па и Цербин зе̏бе̑,
Хекторова сабља свакоме је зна̑на,
Према њој су друге сабље као ке́бе,
Од њоме заданих дубокијех ра̑на̑,
Видати се управ и не има тре́бе̑,
Ретко смрт обиђе рањенога ба̑на.
Та ено баш сада оклоп она здро̏би̑
Цербину и њему до груди се про̏би̑.

2388 (65). Би кратак ударац, хвала буди сре̏ћи.
Јер иначе равно на двије би по̏ле
(Правилно Татарин умијаше сје̏ћи
Расјечен Цербино с коња пао до̏ле.
Сје̏к не беше дубок, ал' о̏д пе̑ди ве̏ћи̑,
И крвљу му обли прси оне хо̏ле̑.
Добивена рана прилично га пѐче̑,
А крв му низ оклоп окрвављен тѐче̑.

2389 (66). Драгу му уздаси густи и дебѐли
Почеше гушити. Многи су се ве̑нци
Витезу овоме у биткама плѐли,
Остављаше прве јунаке у сје̑нци,
Вјештини његовој на мѐчу, стријѐли,
Пакостише многи завидљиви ште̑нци.
Ма сад против себе има на мегда́ну
Цина Татарина, сабљу Дуринда́ну.

2390 (67). Ударац је онај био по изгле́ду
Много опаснији но што је у ства́ри.
Видећи Цербино престрављену, бле́ду
Изабелу, тијем још пунију ча́ри̑,
Он у оном грозном бјеснилу и је́ду,
У којем нијѐсмо своји господа́ри,
Мач ухвати снажним рукама објѐма,
И лупи силама Татарина свјѐма.

2391 (68). Тако га удари по чаробну шљѐму,
Који се сијаше од сухога зла̑та,
Да готово свијест помрачи се њѐму,
А глава му клону до коњскога вра̑та.
Ма сад руку Татар подиже голѐму
У висину више од једнога хва̑та,
Пак ударцем грому сличнијѐм по зву́ку
Тресну га по штиту, хотећ' по клобу́ку.

2392 (69). Рекао бих вјеће Марсове се мр̑ште
На Цербина; канда Марс воли дивља́ка!
О Богови силни, милостиво др̑ште
Да не падне с коња младога јуна́ка.
Чије штито ено пре̑ко пола пр̑ште
Од ударца тога, необично ја́ка,
Што му рани мишку, расијече бе̑дру,
Те бол се појави на лицу му ве̑дру.

2393 (70). Цербино, који се још истрајно бо̀рӣ,
За живот не мари, ал' се боји сра̂ма,
И онако рањен чуда јоште тво̀рӣ.
Ма да му се снага постепено сла̂ма̂.
Од грозних болова срце њему го̀рӣ.
А крвца ту врца већ из осам ја̂ма̂.
Макар да му груди за осветом жѐдне̂.
Ране тешке Татар још нема ни јѐдне̂.

2394 (71). Тијело му слаби, ал' дух држи њѐга̂
Који слабим створом сатвара чудѐса.
Вишњи Дух у нама јачи је од свѐга̂.
Дух даје живота, покреће тјелѐса.
Ипак малаксава Цербино, са чѐга̂
Изабела писком пролама небѐса,
И видећи крвца колѝка се про̑лӣ,
Обуставит' борбу Дорaлиду мо̑лӣ.

2395 (72). Доралида сама не знајући чи́ме
Свршити се може страховити ско̑бе.
Сагласна је била потпуно са ти́ме,
И к борцима даме појуришe о̑бе.
Доралида викну Татару, над ки́ме
Моћ има велику: мач у коре, ро̑бе!
Цербина одвуче опет Изабѐла,
Крв и зној бришући са љута му чѐла.

2396 (73). На одлазак њега најпослије скло̑нӣ,
И умоли да се Дуриндане ма̂не̂.
Флерделиза тада силне сузе ро̑нӣ,
Жалећи што туна није њезин ба̑не
Да овог опаког Татарина го̑нӣ,
Да му мишке сабљу Роландову бра̑не̂,
И мни тај што снагу Цербинову пре̑бӣ
Тад оном се сабљом поносио не̑ би.

2397 (74). Нађе ли га икад казаће му ка̏ко
Роландову сабљу Татари узе́ше.
Драгог оде тражит' уздишући ла̀ко.
Ножице се њене на брегове пе́ше,
Слазише у до́ле, у сео̀це сва̏ко̑
Узалуд на жалост милокрвне се́ше̑.
Ход њен за̏устави̑ најзад једна ре́ка:
На мосту Роланда тад угледа се́ка.

2398 (75). При страшној ра̀боти Гроф на мо̀сту сто̀ји̑
Него вратимо се најприје Цербѝну.
Јакијем га пићем Изабела по̀ји̑,
Али зар је дано црвеноме вѝну
За тијело духа привезати, ко̀ји̑
Већ мисли прхнути к рајскоме џардѝну.
Што мач не одбрани савијест га ко̀ри̑.
Та га мис'о више него рана мо̀ри̑.

2399 (76). Што се више крвца у ранама хла̑ди̑,
Све јачи болови сустижу серда́ра,
А јадне дјевојке све су мањи на̑ди,
Да ће избавити свога господа́ра.
Већ он клону тако да одмора ра̑ди
Сјахати мораде код једног буна́ра.
Хтједе пући срце престрављеној мла̑ди,
Јер близу не бјеше лека ни љека́ра.

2400 (77). Цербину биваше непрестано те̏же̑,
И почешће јадан бијаше ван се̏бе̑.
Дјевица удара њедро своје свје̏же̑.
И тужећ' овако лице своје гре̏бе̑:
Кам' среће у море, у ђавоље мре̏же.
Да падох, јер шта ћу, драгане, без те̏бе̑? —
Више но болови самртнијех ра̑на̑
Те речи тиштаху несретнога ба̑на.

2401 (78). Цербин драгу своју по косици гла̏ди̑
Велећи: молим те са кукњавом ста̏ни.
Јаук твој срце ми из њедара ва̏ди̑.
У земљи, гдјено смо обадвоје стра̏ни,
Остављам те саму, и моји су ја̏ди
Зато већи, зато горе ми је ра̏ни.
Не марим што кости вук ће да ми гло̀ђе̑;
Боли ме што нећеш имат' више во̀ђе̑.

2402 (79). Ја те већ замишљам у тужном облйку
Сиротице једне, и глáднê и бòсê.
И јера остављам самохрану дйку,
Кунем ти се свилом ове твоје кòсê,
И оком ти, мени сунцем на зренйку,
И сузама твојим, чистијим од рòсê,
Да ће ме мисао на пуно ти jȁда
Жиће, више мучит' од самога хȁда. —

2403 (80). Губећ' оног, о ком тако дуго снéва,
Видећи да крв се већ у њему гȕснê,
У очају вељем ова јадна дјéва
Дотàче његове својијема ȕсне,
И на смрти хтједе несуђена нéва
Од жȅнйка свога пољубац да кȕснê.
Рече: слијѐдȇћи ȕдесу ти злȍме,
На далѐку путу пратићу те тȍме.

2404 (81). Мисао те страшна на самрти плȁшй.
Мислиш шта ће бити од драге ми сáмê:
Пиће отров који у твојој је чȁши.
Сред вјѐчита зрака, ил' вјечите тáмê,
Живјеће духови загрљени нȁши:
Зато, мињениче, не скр́би се зá ме.
Чим видим да смрт се на лице ти срȍзâ,
Мач овај пробошће срце моје скрȍза.

2405 (82). У земаљској срећи немасмо дйјела,
Ма по смрти можда имаћемо срȅћê,
Путник можда који наша ће тйјела
Загрљена 'вако под земљу да прȅћê. —
Сузе лијућ' преко лица му бйјела,
Опет усне своје на његове мȅћê,
И препуна вељег и јада и стрȁха,
Хвата са њих пȁру пошљедњега дȁха.

2406 (83). Из ње му засйја зоре лице рȕјно,
Што га окријепи, тер он ово рȅче,
Шапућући тешко, тйхо, једва чȕјно:
Бјежећи од оца ти ми оно вȅчê
Покáза колико волиш мене бȕјно;
Ти од те љубави ништа немаш прȅчê:
Не умири млада заклињем те њóме,
И сјећај се кол'ко би љубљена мнóме.

2407 (84). Милостиви Творац умолити да̂ се,
Тер о̀дселе као веће више пу́та̂
Спа̏шће те и чуће ове моје гла̂се.
Од мора бијѐсна, од Бискајца љу́та,
И од разбојника онијех те спа̂се,
Па ће те и одсад крити испод ску́та.
Но не може л' чо̏вјек одољет' бијѐди,
Онда, само онда, мријет' му слијѐди̂. —

2408 (85). Као лампа којој намах неста у̂ља,
Момак се угаси, скри га вјечна та́ма.
Над њиме се дјева кукајући љу̂ља̂,
Јер оста без њега у свијету са́ма,
У свијету пуном звјерова и ху̂ља̂,
Пуноме невјерства, злости и хара́ма.
Узалуд потоком сузе про̀лијева̂,
Големоме јаду не одо̀лијева̂.

2409 (86). Њезинога сунца у̀трнуше зра̂ци, —
Ох жалите дјеву, милостиве ду̂ше!
Болови је стра̂шни̂, болови је ја̂ци̂,
Стегоше, и срце хоће та јој скру̂ше̂.
На мртво се тело, на крваво ба̂ци,
Плач и уздисаји гр̏оце јој гу̂ше̂.
Дозивље драгога чупајући ко̏се,
Ал' одзива нема, глас јој вјетри но̏се̂.

2410 (87). Дјевојко, судби се худој не проти́ви,
Сваког од нас она већ једном је сре̏ла.
Да послије њега она даље жи́ви̂,
Знате да Цербину бјеше жѐља вре̏ла,
Ал' тако је тешко било овој ди́ви,
Да је ипак мачем пробости се хтје̏ла,
Кад пу́стињи̂к један, блијед као кр̏па,
При́ђе ка бунару да си воду цр̏па̂.

2411 (88). Он Светијем Словом у̀зе̂ да је бла̂жи̂,
И да је хришћанским запаја мора́лом.
Рече да грijеши сваки који тра̂жи̂
Зла се опростити мачем и пиња́лом,
Него душу треба молитвом да сна̂жи̂,
Задахњујући се вишим идеа́лом,
И наведе ради поткрепљења сло̀ва
Жене из Завјета Старога и Но̏ва.

2412 (89). Кад судба ударцем свога тешког ма́ља
Потресе нам душу, тада мјесто пла̏ча
Сјетимо се (вели) небеснога кра́ља,
Чија је потпора од јада нам ја̏ча̂.
По земљи је пуно коприве и чка́ља,
Али крјепке душе не убада дра̏ча.
Све што је земаљско пролазно је, с то̏га
Тражимо утјехе у Господа Бо̏га. —

2413 (90). Дјева се ријеши да у манасти́ру,
Нераздвојно ипак од умрлог дру̏га,
Остатак живота проведе у ми́ру.
У манастир ће га однијет' и ту̏ га
Тјешити пјесмама што су у псалти́ру.
Кренуше се преко зеленога лу̏га
Чим натоварише на коња мртва̏ца,
И већ изљегоше из оног тјеснàца.

2414 (91). Путоваху они и смртни оста́ци
Непрежаљенога нашега дѐлијѐ.
Ког обавијаху старчеви куша́ци.
Пу́стиниќ, о ствари размислив зрѐлије̂.
Ма да се на муци познају јуна́ци,
Нѐ поведе цуру до своје ћѐлије̂:
Крјепак старац још се боји искуше́ња,
Јер богме природа жели заспће́ња.

2415 (92). У манастир један код Марсеља гра̂да,
У читаво јато побожних сеста́ра̂,
Што се ту склонише од земскијех ја̂да̂,
Води њу и тело њезина друга́ра.
Сандук један диван, дјело вјешта ра̂да,
Успут набавише за мртва серда́ра
У једноме замку, гдје су пуни би́ли
Саучешћа према цури која цви́ли̂.

2416 (93). Цвили богме ја̂ра несретна је ма̂јци.
Те јад свој у црно сакрива оде́ло.
С главе црног ве̏ла падају јој кра̂јци,
И крију јој лице, блијѐдо и бе́ло.
Ма да земља бјеше у рату и ха̂јци,
Ништа није њихно путовање сме́ло,
До једнога дана витез неки др̏ски̂,
Но да видим сада гдје је Татар мр̏ски̂.

2417 (94). Успјев Дуриндану од отме да спа́се̑.
Задовољан јунак у хладу почи́ва
Крај сабље, коју је освојио за́ се,
И о којој дуго узалуду сни́ва.
Раседлана коња пустио те па́се̑,
И коњ понајбољу травицу ужи́ва.
Најзад видје нешто гдје кроз гору вр̏да̑:
То витез некакав силажаше с бр̏да.

2418 (95). Рече Доралида: да л' ме око ла̏же̑?
Је л' Он, ком од тебе учини се кра̏ђа.
Јер му о̀те̑ што је од свега му дра̏же̑:
Мене? Јест Родомон. С њим иде и сва̏ђа.
Држ' се добро, може с коња да те сма̏же̑,
Пази да на образ не пане ти ча̏ђа. —
Ка' опарен скочи краљ свију Та̏та̑ра̑,
Видећ' е долази он преко ха̏та̑ра.

2419 (96). Као соко си̏ви̑ кад јато голу́ба̑
Радостан угледа на том своду пла̑ву,
Чув Родомо́нова шта му рече љу́ба,
Мандрикар подиже поносито гла̑ву.
Коњица оседлав, оружан до зу́ба̑,
Појаха весело халу ову пра̑ву̑.
Витешко му срце удараше бу̏рно,
Да ће побијѐдит' мишљаше си̏гу̑рно.

2420 (97). Тијема надама морао се ду̏ти,
Кад онако срди бијесног ајги́ра.
Када ближе стиже да се може чу̏ти,
Громовито викну владар од Алги́ра.
Да ће наопако руке да му спу̏ти̑,
Што га је лишио домаћега ми́ра,
И да ће му бити исплаћена пла́та
За грозну срамоту од грозна цела́та.

2421 (98). Мандрикар му рече: узалуд се тру̏ди̑
Когод мисли да ме ријечима стра̑ви̑.
За жене су псовке, мачевима љу̏ди
Распре расправљају ка' витези пра̑ви̑.
Желиш ли да гвожђем сијечемо гру̏ди,
Или ти се можда баш р̏ве̑ и да̑ви̑?
Хоћеш бој на коњу, ил' волиш у ко̀штац?
Бирај мач, буздован, копље или про̀штац. —

2422 (99). Најприје обично ријеч која ти̏ша̂.
Па затијем грдња, најпослије па̏да̂
При борбама тијем удараца ки̏ша,
И севају муње из гвожђа и на̏да.
Тако дођу, сила кад нареди ви̏ша̂.
Прво дажд и вјетар с нешто мало гра̏да.
Па олуј, што лупа о стијење ла̂ђе,
Чупа дрвље, ломи куће у ко̀ма̂ђе.

2423 (100). Љуто се скобише оба Сараце́на. —
И једног и другог, Господе, пора́зи!
Њихову јунаштву једнака је це́на.
А такође можда вјештини и сна́зи.
Славе венац око њихових име́на̂
Вије се: и један и други је га́зи.
Оба краљи, оба пуни љутог р̂са,
Оба сабљи желе крвавога м́рса.

2424 (101). Као стијене су оба насрта́ча.
И један и други непо̀мичан с мје̏ста.
Од судара тешких њиховијех ма́ча̂
Сипају варнице, оджекује че̏ста.
Страх би ухватио јадног посматра́ча
Од сваког њихова покрета и же̏ста;
Би га заглушила мачева им тре̏ска,
Ал' би обојици морао да пље̏ска̂.

2425 (102). Видје Татар да је једна рука ма̏ло.
Пак објѐма лупи Алгирца по гла́ви.
Чим је тешко гвожђе по клобу́ку па̏ло.
Свјетла̀ци бијѐли, црвѐни и пла́ви.
Сијевнуше овом, и није се зна̏ло
Како у тај тре̏н се не на́ђе на тра́ви
(О том у Турпину баш ни једна вр́ста!).
Јер он кло̏ну̑ натраг хату преко кр́ста̂.

2426 (103). Зашто није пао сам га знао ђа̂во!
Не бјеше му ништа и, сто ли му му̑ка̂.
Опета у седло ено сједе пра̏во,
Учинивши покрет одапетог лу̑ка.
Ал' је непријатни случај овај здра̏во
Расрдио тога крво̏лока ву̑ка.
Спреми се да зајам одмах оном вра̂ти̑.
И, може се рећи, двоструко му пла̂ти.

2427 (104). Страховити овај борац од мегдáна
Такође на главу спусти му оштрûце,
Ал' дичноме сину славног Агрикáна
Ипак повријèдит' не могаде лûце,
Јер шљем стародревни Хектора Тројáна
Спâсе га од овог ударца убûцê.
Смрче се Татару, а истога ча̏са
Још један ударац и то јачи ста̏са.

2428 (105). Би згинуо коња да нéмаде пла̏ха.
И у хад отиш'о да га муке му̏чê:
Коњ уплашéн звûзгôм мача истог ма̏ха
Брз као стријèла назад мало сту̏че,
Па се сруши, али не од сама стра̏ха,
Јер од мача глава на̑ двоје му пу̏че, —
Нуто поле обје стоје му напóсе!
Примив удар самрт отклони од гóсê.

2429 (106). Дочека се Татар на јуначке нȍге.
Диже Дуриндану против Сарацéна,
Ужасно ропћући против судбе стрȍгê.
Јер му се не свидје положаја мéна.
Коњем га прегазит' као досад мнȍгê
Хоћаше Родомон, ал' Татар је стéна:
С њиме се сударив ајгир се спотàче
И паде. Мандрикар с мјеста се не мàче.

2430 (107). Докле јоште коњ му лебђаше при пáду
Родомóно ће се на ȍблук да ȍпрê,
И пóђе за руком коњанику млáду
За̏мљу таћи ногом од коњица пȍпрê;
Па затијем, палу прескочив курáду,
Татару до груди с мачем ће да дȍпрê.
Најпослије борба двојице војнûкâ
Бјеше прекинута доласком гласнûка.

2431 (108). Из афричког стана бјеху поклисáри,
Пошто се на Мавре расрдише бȍзи,
Разаслани јавит' о немилој ствáри
Маварским борцима, јер бијаху мнȍзи̑
Раштркани земљом први поглавáри,
Док Аграман сам се с опроштењем кȍзи̑,
И ком грȍзи̑ да га као црва смêља̑
Карла Великога војска она вêља̑.

2432 (109). Многи, цуре љубећ', веселе с' и тȍвȇ,
Док обѐзглȃвљена војска њихна стрȃдȃ,
Зато их Аграман журно к себи зȍвȇ
На борбу противу француског грȃда.
Вјесник, стигав усред љуте туче ȍвȇ,
Не смједе развађат' јер се боји јȃдȃ.
Мњаше: поклисар сам, ал' убиће мѐнȇ
Ма да сам природе неприкосновѐнȇ.

2433 (110). Пошто је познао витешке им знȃке,
Прйђе к Доралиди и каза јој дȁ је
Опкољен од војске, од Карлове јȃкȇ,
Аграман с ȍколом цијелијем, пȁ је
Разасл'о вјеснике у брда и лȃке
Да к њему позову одлутале змȁје.
У краљево име он мољаше цȕру
Да развади борце и утиша бȕру.

2434 (111). Тада Доралида намрштивши вјȅђе
Међу зачуђене мегданџије стȕпи
Велећи: борби вам поставиће мȅђе.
Вȏјсци нам требају животи вам скȕпи,
Витезови такви рађају се рјȅђȇ,
Сијекући Франке мач нек вам се тȕпȋ.
Знајте да су Франци ода свију стрáнȃ
Опколили вођа нашег Аграмáна. —

2435 (112). Рече глȁснйк: Чујте! Ми јуначки мрйсмо,
Док се ви тукосте можда око жéнȃ:
Пропадосмо вȏђȃ јер имали нйсмо. —
Одмах ријѐшише оба Сарацéна,
Пошто прочиташе предато им пйсмо,
Кавге се махнути до бољих времéнȃ.
Док опсада траје краљевој се шћéри
Заклеше мироват' ови каваљéри.

2436 (113). Но чим се осмјехне на Мавре судбйна,
Престаће и њихно садашње другáрство,
Ријѐшиће онда снага и вјештйна
Ко ће нада цуром имат' господáрство.
Дотле нека јемчи њезина врлйна,
И њихова вјера и њихно сердáрство,
Да неће признати за драгога свȍга
Од оба витеза она ни јѐднȍга.

2437 (114). Јер побједа Слоге срце му је бо̀ла,
Кушао је Раздор да погодбу спре̑чӣ.
Пристала је богме уза њ и Охо̀ла,
Стала на́га, ноге безобразно кре̑чӣ.
Ух ала је ружна кад је тако го̀ла!
Ал' Амор, чијено пресуђују ре̑чи,
Стреле пусти на њих и у томе спо̀ру
По̏биједи̑: оста̑ све по угово̀ру.

2438 (115). И тако, бар засад, оба се војни́ка
Оспријатељише као да су ро́ђе:
Јагњад Амор створи од обадва би́ка!
И Марсу се ово допало тако́ђе.
Татар коња нема. Роландова ди́ка
Бриљадор сада му ка' поручен до́ђе.
Молим допустите да малчице да̏не̑м.
С вашим одобрењем овдје ћу да ста̏не̑м.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО **ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ**

ПЈЕСМА ДВАДЕСЕТ ПЕТА

Кад у сукоб дође са љубављу слȁва.
У срцима младим борба тада бȋвâ.
Ко ли побјеђује? О том суда прȁва
Не знам, јера случај то у себи скрȋвâ.
Проже војна дужност оба она лȁва.
Славити се поста за њих жѐља жȋвâ:
Но ма да одоше пут овијех жéљâ,
Марс нȅ побиједȋ у овоме Љéља.

2440 (2). Он у том без њега ништа не би мȍгô,
Јер да није Љéљо (то јест Доралѝда)
За престанак боја зауз'о се мнȍго;
Тȁ да није цура, намрштена, блѝда,
Међу борце стала, с Богом онда, слȍго.
И Аграман, који на њих много зȋда,
Преварио би се: један од њих двáјȕ
Ту би мртав ост'о у сваком случáју.

2441 (3). Амор, који људма карактере квâрȋ,
И скреће их често са прȁвȍга пýта,
Чини дакле кашто и паметне ствâри.
С тога на њ господа нек не буду љýта.
Еле, пошто Слога оба борца спâри,
Тако да у њима Мржња сад ућýта,
Са цуром одоше, из опасна стáња
Избављати Мавре. С њима је и мáња.

2442 (4). Јездећи једном ће јако да ожѐднê,
Па ће прићи к неком извору у гáју,
Кад ал' тамо осим дивне цуре јѐднê
Четири витеза одмор себи дáјŷ.
Приче ове, чути веȍма вријѐднê.
Сад прекидам конац по свом обичáју,
Да опет потражим Руђера сердáра,
Који штито баци сред оног бунáра.

2443 (5). Остависмо прије овога краснúка
Баш кад оде даље пошто штито бâци.
Није дуго иш'о када му гласнúка
Једног донесоше брза хата крâци.
Он од Аграмана, врховна власнúка,
(Познати му бјеху Руђѐрови знâци)
Донесе поруку да се к вȏјсци врâтй,
Коју Франак љути сатире и млâтй.

2444 (6). Чувши ово Руђер мисли шта да рâдй,
Ма за дуге мисли туна није згȍда.
На њега велики полажу се нâди,
То јесте, додуше, ал' само је шкȍда
Што Руђер продужи да слиједи млâди,
Која од мача му очекује плȍда.
Плода? Ну, не мислим да је части грȍжђем.
Већ онога момка да одбрани гвȍжђем.

2445 (7). Сјећате се ваљда истога младúћа.
Најзада стигоше, ал' у само вȅчê,
До утврђенога једнога градúћа,
Којега од Карла оружијем стȅче
Марсило по цену небројених жúћâ.
С дјевом у град ýђе, нит' ико му рȅче
Да није слободно, нит' га ико дúра,
Јер позната женска води кавалúра.

2446 (8). Он дакле слободно по паланци шêтâ,
И главноме тргу најпослије стйжê,
Гдјено, сјем војника, беше пуно свêта,
Не баш одабрана, но из класе нйжê.
Насред мјеста букти већ ломача клêтâ,
Којојзи када је приступио блйжê,
Младића онога спази покрај йстê,
Што је већ избрисан из животне лйстê.

2447 (9). К зе̑мљи тужно момак оборио о̏чи,
И бјеше, о чуда, сличан по изгле́ду
(Бијаху му слични и знакови про̏чӣ)
Брадаманти. Руђер, у највећем је́ду,
Готов крв да лије по мраморној пло̏чи
Трга злосретнога да отклони бе́ду,
Вељаше у себи: ако није о̏на
Пристајем да нисам Руђер но Сото̀на.

2448 (10). Да веље биједе! Да грозна резѝла!
Зар у мом присуству живу да је пр̏жӗ!
Јамачно је она полетјела бѝла
Да младића спасе, полетјела бр̏жӗ
Од мене и тако саломила крѝла.
Која пренагљеност у беду је вр̏же.
Али Бог нареди да се спасе вѝла,
И посла ме амо. — Затим сабљу тр̏же.

2449 (11). По руљи, што бјеше без оружја ма̏хом,
Ка' језиком гуја он мачем пала̀цā.
Пунећи паланку трепетом и стра̏хом,
Са раме́нā главе на калдрму ба̀цā.
А коњица пушта да свијету пла̏хо̑м
Тјелеса тешкијем копитима га̀цā.
Ком одлети глава, ком рука, а ко̀мӗ
Кости од коњскијех копита се ло̀мӗ.

2450 (12). Крај каквог језера, баре или бла̏та
Када птице мирно траже своју хра́ну,
Пак одједном соко сред овога ја̏та,
Соко, хајдук дрски на јасноме да́ну,
Стр̀мӗкнӗ с висине да плијена хва̏тā,
Онда птице, да би утекле душма́ну,
Прхну на све стране клонећи се врâга:
Тако руља зажди без стрва и трâга.

2451 (13). Ја честитам руљи која зажди, а̏ма
Како ми се чиниараждила је ка̏сно.
Јер данас од гње̑вна Руђерова пла̏ма
Спа̏сти се Бога ми не бијаше ла̏сно.
Што баш данас није? И то нека ва̏ма
(Ка' и све остало) одмах буде ја̏сно:
Руђер у̏обра̑зи да драгану бра̑нӣ,
С тог тако помамно свјетину та̀ма̑нӣ.

2452 (14). Снагом личи Руђер, који у галòпу
Сијѐче̑, ђаволу, ал' не оном кӯсо̑м,
Не Сотòни црном, пакленоме пòпу,
Који душе наше испуњава гнӯсом,
Но ђаволу, тако названоме тòпу,
Који пуцајући зе̏мљи грòзӣ трӯсом.
Јес, топу Алфонса мога господáра,
Којим се поноси данаске Ферáра.

2453 (15). Војницима не да да построје стрȍје,
Кроз гомиле њихне коња свога тѝра̑,
Једнијем ударцем пресијеца двȍје,
А чешће, вјеруј ми, тврда ми је вѝра,
Четворо, петоро, а најмање трȍје,
Сијекући гвожђе ка' комађе сѝра.
У гáју званоме од Оргање ба̑шта
Тај мач Фалерѝна скова негда. Ра̑шта?

2454 (16). Скова га Роланда да убије њѝме,
Али се превари љуто Фалерѝна,
И само је горе учинила тѝме:
Мач у руке паде истог паладѝна,
Те њим (леле да је̏ бар другијем чѝме̏!)
Опустоши њојзи лијепог ђардѝна.
Шта тај мач у руци Руђеровој зна̑чӣ
Ја мислим не треба да вам се тȕма̑чӣ.

2455 (17). Докле зра̑ком лете и главе и ӯди,
А дјеца и жене кукају и тýже̑,
Ослободит' момка дјевојка се трӯдӣ,
И чим дебело му одријеши ýже,
Мач му даје, штѝтом покрива му грӯди,
Шљемом кити главу, краснију од рýже̑.
Мач одмах у руци сијевну му кле̑тӣ,
За Руђером јурну да себека све̑тӣ.

2456 (18). Окретан а лијеп као неко лӯче,
Сече, и види се освета му прѝја̑.
Пошто глава јоште многијема пу̏че,
А и сунце бјеше престало да сѝја̑
Махнуше се ове страховите тӯче̑
(Вријѐме је било, тако мислим ѝ ја̑,
Јера нòјца веће увелике вла̑да̑)
И одоше они из овога гра̑да.

2457 (19). Ако је за вајду довољно се бйше.
Момче, кога руља хоћаше да спалй.
Врелу крвцу рупцем с оружија бришê,
И јунаштво свога спаситеља хвалй.
Ма да захвалности паде као кишê.
Мни да је искаже сувише је малй.
И моли га да му име своје речê,
Да би знао чије пријатељство стече.

2458 (20). Руђер, сабљу турив у коре о пасу,
Чувши ово, мислй премишљаше трйста,
И вели у себи: судећи по стасу
И лицу, ово је Брадаманта йстâ.
Ну признајем није она и по гласу,
Слађе звоне звуци грла јој чйста.
Ал' ако је она, што се онда правй
Да ме не познаје? На пробу л' ме ставй? —

2459 (21). Затијем, лукавй, проговори гласно,
И рече да му се чини е се сјећâ,
Да је негдје лице видио му часно,
Ал' сада је као завезана врећа,
И да ме убијеш (вели) не бих ласно
Мог'о рећи гдје ме десн ова срећа.
Пошто за ме много личност твоја важй,
Молим те лијепо име своје кажи. —

2460 (22). Твоја су тврђења потпуно могућа,
Пошто много скитах (младић онај каза),
Тражећи мегдане, јер сам срца врућа.
Ма и сестра моја богме није маза,
Пуна је витешког духа и прегнућа,
Пријѐђе, ратујућ', она много стазâ.
Њу и мене често бркају јунаци,
Јер смо јако слични, будући близнаци.

2461 (23). Да ми неко каже: ја те видјех нђе,
Неко, кога не знам, често ми се згодй.
Ми тако личимо, да се вара свеђе
Чак и сама она, којано нас родй.
Извјесне разлике и било је пређе,
Ма и она сада на нулу се сводй.
Носим кратку косу, како људи носê;
Она је имала прије дуге косе.

2462 (24). Ал' послије битке близу Монтобáна
Изненада доби у једноме дòлу
Ударац по глави од једног душмáна,
У трèну кад главу имађаше гòлу,
Те се кратко шиша одо тијех дáнâ:
Разликујемо се једино по спòлу.
Рићардет ми име; Брадаманта њôјзи:
И Риналдо син је матери нȁшôјзи.

2463 (25). Умало ме главе сличност ова нȁша
Није стала данас. Бјеше у почéтку
Од вајде ми она, ал' се меда чȁша
У чемер претвори, те црноме пéтку
У сретање идох, да ме рука вȁша
Не отрже томе жалосном свршéтку. —
Замоли га Руђер да га с том страхòтôм
Упозна. Рићардет ово рече пòтом:

2464 (26). Мним ни глава пуна пјесничкијех мâштâ
Не би се сјетила оваковој гâци,
Каква се у збиљи мени деси, рâшта
Умало ме вјечни не покрише мрâци.
Махом се несташлук младићима прâштâ.
Ал' овај који ме до гломаче бâци,
Те већ ми се глава к смрти бјеше пòгла.
Тешко да би мудрост опростити мòгла.

2465 (27). Дакле причу ову почуј па се чȕди,
Јер мислим њојзи би чудио се свȁтко;
Чуј па ако треба слободно ме кȕди.
Једном, кад већ косу ши́ша она крȁтко,
Лутајући гором на зеленој грȕди
Заморена заспа Брадаманта слȁтко.
Тамо Флердеспину, што бјеше у лòву,
Довести хтјело се Амору ниткòву.

2466 (28). Он слетје нȁ земљу из вишњијех сфéрâ
Пакосник да срце дјевојци прободȇ.
Јер кад Брадаманту Марсилова шћéра.
Брадаманту, чији образи јој гòдȇ,
Видје, мислила је гледа кавaљéра,
Па, будућ' одрасла у духу слобòдȇ,
Ни пет ни шест него буди је и зòвȇ
Да заједно као пријатељи лòвȇ.

2467 (29). Чим је била с њоме зашла у самòћу
(Удеси те даље остаде јој свӥта),
Погледом што каже: ја љубити хòћу,
Жарку своју љубав изјавит' јој хӥтâ,
Која жаркост такву достиже бјеснòћу,
Да је обухвати око паса вӥта.
Обухвати, шта ће, јер срце јој скȍкнӯ,
И баш посред уста сестру моју цмȍкнӯ.

2468 (30). Сестра видје одмах да лута по нòћи,
Јер се о њој вара, то дјевојче јȁдно,
Које би се хтјело топит' у милòћи,
И које је Амор обмануо гȁдно.
Жали сестра што јој не може помòћи
Као што би мушко, ако ли је склȁдно,
Терно се ријеши открити јој тâјну,
Да јој не пребаци нескладнòћу вâјну.

2469 (31). Тијем се, наравно, покáза поштѐна,
Јер на што мучити цуру пуну жâра?
Али макар да јој рече да је жѐна
Којано, додуше, за рат има дâра,
Пошто се оружјем вјежба из малѐна,
То жудњи дјевиној нȅ нанесе квâра,
Јер Амор је баци у таково врéње,
Да је било залуд оно објашњéње.

2470 (32). И тад ово лудо, заљубљено мȁче,
Коме су убоди Аморови бѝли
Дубоко у срцу, започе да плȁчē
И судбу проклињућ' овако да цвѝлӣ:
Ником Амор бôљкē не зададе јȁчē,
Јер све што по прàху земљиноме мѝлӣ,
Задовољит' љубав своју има нáдē,
А ја ћу жудјети вјечно бадавáде.

2471 (33). Кад ти се, Аморе, мучити ме свӥђе,
Што на мене једну од обичних мӯкâ
Не пусти, већ ону, које нема нӥђе?
Какву то стријелу ти одапе с лӯка?
Не одапе такве ти никада прӥђе,
Јер лавица лава, а вучица вӯка
Воли, нит' около вучице се вр́зē;
Жене међу собом обично се мр́зē.

2472 (34). Љубвом тако лу́дô̂м, да порађа смӥјех,
Показати хтједе свету на види́ку
Своје моћи вршак, јер од злò̀стй свӥјех
Та ти је највећа. Мӥра себи ди́ку
У свом оцу нá̀ђе, и учини грӥјех;
Пази́фа је срце поклонила би́ку,
А Семирамида вољела је сӥна.
Па ипак од мога нема луђег чӥна.

2473 (35). Јер у случајима баш свијема тӥма
Мушко је и женско, на путу су пра̏ву,
Помòћи се могло најпослије њӥма.
Пази́фа је ушла у дрвену кра̏ву,
Што Дедал начини, ма жудњама злӥма
Мојим не би ни он, чију хвале сла̏ву,
Помог'о: ма да се на облак пу̏зао,
Не би размрсио овај мој у̏зао. —

2474 (36). Тако Флердеспи́на јецајући ту́жй,
Она, цвијет који истом сада пу́пй,
А једном расцвјетан сличан биће ру́жи.
Рече сестра: твоји прохтјеви су глу́пи;
Ја те молим, драга, разумом се слу́жи,
Јер будалаштине у твојој су ћу́пи. —
Но видећ' е цура све јецаше ја̏чê,
Најзад и сама ће са њоме да пла̏чê.

2475 (37). Плаче и тјеши је, ал' одо те кàјдê,
Као што је лако замислити ва̏ма,
Успаљена цура не ѝмаде вàјдê, —
Ако ћеш управо ни једнога дра̏ма,
Те плачући рече: мила моја, хàјде,
Мој замак је близу, у посјету к на̏ма,
Јер тамна се нòјца већ на земљу спу̏штâ;
Ко мни дô̂ма спати дубраве нàпу̏штâ. —

2476 (38). То јој није могла сестра да одрѐчê,
И ускоро бише сред онога пла̏ца,
Гдје још крвца тако по калдрми тѐчê,
Да би се читава напунила ка̏ца;
Гдје од руље, која хтједе да ме пѐчê,
Ти мене одбрани као свога бра̏ца.
Да је сестра женско дòзна свако у̏хо,
И она ȍбу̏че дјевојачко ру̏хо.

2477 (39). Само штете бјеше од мушког одѐла.
Јер оно је цуру на љубав навѐло.
А варош би оно говорила цѐла,
Што би срам дјевојци бацило на чѐло.
Која се у нади дотле сада пѐла.
Да мњаше, варање, које ју је сплѐло,
Сестре моје сукња разагнаће бо̑рна. —
Ал' од тог не бјеше дјејства бла̏готво̑рна.

2478 (40). Жртва несташнога Љељинога ћѐва.
Сјутрадан је била та лијепа цу̏ра
Потиву Амора још пунија гњѐва.
А јача јој бјеше и љубавна бу̏ра,
Јер је Брадаманта хтјела тога днѐва
Одлазит'. Растанку када дође у̏ра
На дар доби сестра не само слатки́ша̑.
Но и коња шпанског и дивна бињи́ша.

2479 (41). Да против Амора и даље се жѐсти̑
Оста мо̏ма до̏ма плачућ' на дива́ну.
А сестра у ка́су понајвећом чѐсти
Јурећ' истог дана стиже Монталба́ну.
Немајућ' о њојзи већ одавно вѐсти.
Стреписмо да није пала на мегда́ну.
И кад је видјесмо гдје се кући вра̏ћа̑.
Сви се радовасмо. и мајка и бра̏ћа.

2480 (42). Наравно да сада било нам је. што̏ се
Повратила, топло око срца свјѐма.
У очи падоше нама њене ко̏се,
Чим се опростила визира и шљѐма́:
Сада кратке као људи што их но̏се̑.
Бјеху пређе шума, густа и голѐма,
Те косе, каквијех у мало је же́на̑.
Испри́ча нам она откуд ова ме́на.

2481 (43). Такођер испри́ча све што у живо̀ту
Деси јој се откад међ' нама је не́ма.
И шта Флердеспину сна́ђе јој сиро̀ту,
Док она у шуми крај извора дре́ма.
Жалисмо веома дјевојку љепо̀ту,
Занима нас много чудна ова те́ма.
Било је и шале, јер кад муку њѐну
Причаше, сваки се од смеха за̏цѐну.

2482 (44). Дјеву ту познавах још из Сарагòсê,
И у њу заљубљен тада бијах вр̂ло.
Сјећај на прамење свионе јој кòсê,
На пуно јој њедро, бй̂јелô јој гр̂ло,
Свјеже тело, слично ружи испод рòсê,
Још не бјеше време са мозга ми стр̂ло.
Ја се негда махнух те маварске кáдê,
Јер јој се приближит' кушах бадавáде.

2483 (45). Прилика ми дакле ова дóђе згȍдно,
Заљубих се опет од главе до пéтê.
Садашње кушање мишљах биће плȍдно,
И с нешто лукавства доћи ћу до мéтê.
К томе јоште нáђе такође за схȍдно
Да се умијеша оно врашко дéте
Амор, што шапташе: ти си сестри слй̏чан,
А и осим тога љубави си вй̏чан. —

2484 (46). Та наговјештаја Аморова ȍба
Убијѐдише ме. Ратно ј' одијѐло
Свукла била сестра. Која њега сȍба
Сакриваше знадох. Оружје цијѐло
И рухо јој узех. У поноћно дȍба,
Када моји јоште држаху сијѐло,
Преобучен одох на сејину дóру.
Сутрадан дојездих дјевојчину двóру.

2485 (47). Дођох да наплатим старе оне дȗге,
Нити ја залутах због разнијех дрýмâ,
Јер Амор кроз тамне вођаше ме лȗге.
Би вјешто од мене одиграна глýма,
Сличношћу преварих дјевојчине слȗге:
Да сам мушко ником баш ни на крај ýма.
Ко ће ме јавити прије, сви се грȁбê,
Јер знају да труд им неће бити џȁбê.

2486 (48). Знајући за љубав другȁрй̂цâ двйјȗ,
Да ће цури вијест мила бити, знáдȗ.
Да ће скòро видјет' она своју прйју,
Флердеспина бјеше изгубила нáду.
Од задовољстава (рече) мојих свйјȗ
Највеће је што те видим опет млáду. —
У лицу се јадна више пута мéња
Од радости силне и од узбуђéња.

2487 (49). За̏грли̑ ме топло, по̏љуби̑ ме сла̏тко.
Затијем одведе у одају свѐју.
Ти ћеш, пријатељу, а и други сва̏тко,
Мислим разумјети вељу срећу мѐју.
Да умал, кад лице пољубих јој гла̏тко,
Не посртох, милост увјеравам твѐју.
Шљем, оклоп, оружје својеручно се́ка.
У својој одаји, скиде са мене́ка.

2488 (50). Па цијело моје одијело ми̑ња̑,
Скупоцјене женске хаљинице ва̏ди̑
Из разнијех својих сребрнијех скри̑ња̑.
У њих ме облачи, убили је ја̏ди!
Објеси ми једну од најљепших гри̑ња̑.
А под златну мрежу косу моју̀ згла̏ди̑.
Женски глас угађах. Бијах цура су̑шта̑.
Видје л' игдје икад овакога пу̑шта!

2489 (51). И јоште ми даде злаћену лепе́зу,
Пак у једну сјајну унијђосмо са́лу,
Гдје ме дочекаше ка' неку принце́зу.
О љепоти мојој изјавише хва́лу
Господа и госпе. Бијах на опре́зу
Да смехом не одам ову своју ша́лу.
Многи витез оком гу̀та ме, нит' сни́ва
Да под женским рухом не бијаше ди́ва.

2490 (52). Послије шетасмо по дивноме га́ју,
Затијем гледасмо свијет са балко́на.
Пред вече вечеру у почаст ми да́ју̑.
Гдје бијаше свега што пружа сезо́на.
По вечери цура, по свом обича́ју,
Понуди ми сласти Морфејева ло́на.
[Шта је даље било нећеш чут' од мѐне̑.
Да нам читатељке српске не црвѐне̑.]

2491 (53). Ето приче моје и њезина кра̏ја.
Да не чиних тако ја бих био блу́на.
Некол'ко мјесеци срећа наша тра̏ја.
Док на̑јза̑д издани бисмо од шпију́на.
Краљ ме хтједе бацит' из овога ра̏ја
У пакао, да се ти не деси ту́на.
Шта је даље било сам лијепо зна́де̑ш.
Пријатеља од сад у мени има́де̑ш. —

2492 (54). То је чуо Руђер од тог штетòчинê,
Који срећу живјет' од мишке му жêнê,
Те га зато воли ка' благо òчињê.
Пут, којим јежђаху, уз брдо се пêњê,
И све стрменији бивати пòчињê,
Да коњ, обојицу носећи их, стêњê.
Иђаху пут оног замка Егремóна,
Ког Алдиђер чува, витез од Клермóна.

2493 (55). Дознао сам тачно из јаснијех слôвâ
Књиге једне да је, не синак Жерáра,
Него син природни чувенога Бôва,
И, ма да је назван именом бастáра,
Да је пун витешких врлина и снôвâ,
И свију душевних и тјелесних дáрâ.
Брат је Вивијану и још Малагúсу:
Њихов замак чува на овоме вúсу.

2494 (56). Веома љубазно, ал' жалосна лúца,
Јер јади су снашли доброг Алдиђéра,
Прими Рићàрдета, брата свог од стрúца,
Као и његова другá кавањéра.
Са зле вести, која браће му се тúца,
Владаше у замку тужна атмосфéра.
Чим брата поздрави Алдиђер му рêче:
Грозна вијест ово загòрча ми вêчê.

2495 (57). Не замјери што је душа моја бóна:
Дознав шта је и ти жртва бићеш тýзи.
Обèћа Бертолаг из града Бајóна
Небројено благо цицији Ланфýзи,
Ако Малегúса изда му барóна
И с њим Вивијана, и ти ће Францýзи,
Браћа нам, погинут' од зле пòродицê
Из Мајнца, стиг'о је гњêв Богòродицê!

2496 (58). Та Ланфуза, мати грознога Ферáга,
Откад он зароби оба брата нâша,
У хапсу их држи оба полунáга.
Сутра ће им једа препунит' се чâша,
Јер тада постаће жртве Бертолáга,
Кога веће видим гдје се мача мâшâ
На њихне животе да учини грáбац:
Сутра пред Бајóном предаће их бáбац.

2497 (59). С тога тужан бијах при доласку вашем:
Не скри таква јада ни најбоља вôља.
Гласни́ка Риналду послао сам нашем·
Али он на жалост далеко је згôља.
Рећи ћеш да треба оружје да пашêм.
И појурим тамо преко равног пôља;
Ал' у Бертола́га има војска ја́ка,
Док ја имам једва десетак мома́кâ. —

2498 (60). То рече. Ћутаху као заливèни:
Помòћи не знају, зато јадни му́чê.
Ма Руђеро кличе: оставите мèни
Бригу како да се Бертолаг поту́чê.
Реците ми да сам раван једној жèни
Браће вам тамници не нађем ли кљу́че.
Слободно будите у потпуну ми́ру,
Јер ôдзвонû њихну ропству и синци́ру.

2499 (61). Низбрдо ће поћи Бертолагу ко́ба,
Вук ће сјутра кости његове да глôђê.
Не треба ми војска, нит' икаква мо́ба,
Само ми искуство треба једног вôђê. —
Данашње храбрости Руђерове про́ба
Такова је била да, коме је гôђе
Знана, вјероваће речи му слûјепо.
Ово Рићардето знао је лûјепо.

2500 (62). У паме́ти су му јоште силни лèши,
Што су данас пали, ма то није знâо
Алдиђер, зато се сумњиво смијèшû.
Шану му Рићàрдет: изгледаш ми кâо
Да сумњаш, ал' брате, душе не гријèши, —
Па му је о сјечи вјеран опис дâо.
Чувши овај какав Руђер је у бôју,
О њему мисао измијени свôју.

2501 (63). И при вечери су, што испаде сјâјно,
Јер изврсно бјеше и пиће и хра́на.
Углавили били пријатељство трâјно.
Ријèшили спâсти с братом Вивија́на.
Руђеру је душу гризло нешто тâјно.
И ма да заморен бјеше од мегда́на.
И ма да сви бјеху већ сну у ло́ну,
Сан избјегаваше савијест му бо́ну.

2502 (64). Глас га тишти који доби од гласни́ка,
Јер докле Маврима крв потоком вр̑цâ
Опкољенијема од галских војни́кâ:
Док Аграман, краљ му, у невољи гр̑цâ,
Зар да изостане он, његова ди́ка?
Неће л' свако рећи да не има ср̑ца?
Зар да прими тада вјеровање кр̏ста?
С вразима Ислама тад ли да се вр̏стâ?

2503 (65). Зар онда, кад Мавар са висине љȍснȗ,
Кад Париз побједни стоји као бри̏јег?
Ето, та мисао ча̏сти му се кȍснȗ,
Која дотле бјеше бјеља него сни̏јег.
Млслиће се душу да имаде плȍсну,
Изостанак овај значиће му би̏јег.
Његово крштење сваки Мавар зва̏ће,
Не потребом душе, но издајством бра̏ћê.

2504 (66). Није спав'о свуноћ јер му душа ку̏кâ,
И јер за војника ништа нема гȍрê,
Но ча̏сти губитак и војничка бру̏ка.
Па ипак одлазит' он је воље спȍрê,
Јер га мучи јоште друга нека му̏ка:
Како Брадаманту оставити мȍрê?
Зар њи не добив од ње допуште́ње?
Не обѐћа ли јој примити крште́ње?

2505 (67). Тај сукоб између љубави и ча̏сти
У срцу његову страховито вра̏ше.
Пошто није дошла Рићардета спа̏сти,
У Валомбрози је Брадаманта, мња̏ше.
Ту су за њу часи, мни, настали тма̏сти.
Плаче, јеца, главом жалостиво ма̂шê,
И можда је пала већ у очаја́ње,
Јер он не одр̀жа своје обећа́ње.

2506 (68). Да је остављена ако једном су̏ми̑.
Руке њене жића могу да је ли̑шê.
Та мисао, налик мо̀ри или чу̏ми,
Потреса му срце, не да му да ди̑шê.
Лутајућ' по мрачној мисаоној шу̏ми,
Најпослије смисли да дјевојци пи̑шê.
Као помаман се из постеље хи̑тнȗ,
Тер он стаде књигу писати јој си̑тну.

2507 (69). Прије свега поздрав на белом папи́ру
Дрхтава му рука у словима ша̑ра̑.
Дуг јој живот желећ' у срећи и ми́ру,
Па рече колико Аграману ква̑ра,
Који сада живи у грозну плахи́ру.
Цар Карло учини, што за њега ства̑ра̑
Дужност да помогне своме господа́ру,
Ма да му је за њом срдашце у жа́ру.

2508 (70). Пошто је Аграман сада у бијѐди,
И к себи у помоћ позива га жу̑рно,
Било би издајство да му не слијѐди̑,
И послух откаже сад у доба бу̑рно;
Тијем би показ'о да мало вријѐди̑.
Поштен би га човјек погле́дао ду̑рно;
И био би, ако с пута ча̏сти скре̑не̑.
Недо̀сто̑јан срца и љубави ње̑не̑.

2509 (71). Хоће л' допустити да клевета ре́жи̑
Баш кад ради ње му чиста слава тре̏ба̑,
Кад више но икад очуват' је те́жи̑.
Кад му је нужнија од насушна хље̏ба.
Када, слиједећи прецима и вре́жи
Славној својој, чека да благослов с не̏ба
Дође му крштењем и вјенчањем с њо́ме,
И обезбиједи срећу њима дво́ме?

2510 (72). И неће ли бити за њега ча̀снијѐ
Да бујноме срцу попритегне ђе̏ма,
И одложи свадбу за мало ка̀снијѐ.
Док најприје дужност он одужи пре̏ма
Краљу свом, за кога сад је опа̀снијѐ,
Јер за сло̏м од Карла чини му се спре̏ма?
Боље му је, пошто корби вратаоца
Затвори, просит' је, жив буде л', у о̀ца.

2511 (73). Зато (писаше јој) ти мени дозво̀ли
Да дужност учиним, јер разлози е̏то
Моји су пред тобом, ка' истина го̀ли,
Иначе лануће 'вако много псе̏то:
Кад је краљ у сили био и охо̀ли,
Руђер уза њ бјеше скоро свако ље̏то.
А сад када Франак на њега се стр́ви̑,
Ни пошљедњи није, а камо ли п̏рви̑.

2512 (74). И рећи ће: тешко земљи која пилй
Тиће као Руђер без срца ваљана.
Недјеље ми треба двије само, трй ли,
За то ћу вријеме спасти Аграмана,
Пред ногама твојим за час бићу тйлй.
И ти жена бићеш својега јарана.
Одпос ка краљу ћу тако угодити.
Да ће ме заклетве он ослободити. —

2513 (75). Истину јој рече, цијелу и нагу.
И писмо многијем милоштама пуни.
Јер још многу ријеч, љубазну и благу.
Рече драги својој, среће своје круни.
Запечатив писмо повјери га шпагу,
Јер, како Турпино јавља мојој струни.
Надао се сјутра успут кога наћи,
Који ће јој писмо испоручит' пађи.

2514 (76). Престаде пријекор, праћен сузом сланом,
Који му бјешњаше дотле по памети,
И увјерен да ће бит' Она јараном
Својим задовољна, нити ће га клети,
Заспа, чим га Морфеј покропио граном,
Која прије тога бијаше у Лети.
Санком и одмором писмо је плаћено.
Спава док се сунце не роди злаћено.

2515 (77). Када мале птице шаренијех пера
Почеше славити сунце што се роди,
Појем пробудише првог Алдиђера,
Којино ће сада кроз горе да води
Онамо обадва наша кавальера,
Гдје ће се предаја браће му да згоди.
Чујући да овај лупара и шкрипа,
Руђер с Рићардетом из постеље ђипа.

2516 (78). Наоружати се одмах и обући
Било им је прво. Жеља је голема
У Руђера сам се с Бертолагом тући:
Вели довољан је душманима свјема.
Ма томе противни они су, будући
Да не годи њима ова теорема
По којој сав терет ваља да се свали
На њ, к'о да су они још дечаци мали.

2517 (79). Ова три јунака што вриједе двȅста
Другијех, а можда јоште много вȉшȇ.
Путујући брзо до предаје мјȅста
Стигоше, и туди на вријеме бȉше.
То није планѝна нити каква чȅста.
Но равнѝца суха, зажедњела кȉшȇ.
Спржена је сунцем, неорана, на́га.
Само гдјешто видиш помало шипра́га.

2518 (80). У почетку́ стазе, која поље се́чȇ,
Дојахавши тамо, сва тројица ста̏ше.
Незнан витез један, видјев како че́чȇ,
Мислио је да се они њега пла̏шȇ,
И његова уста стадоше да дре́чȇ
Зовући на мегдан витезове на̏ше.
Он при том, наравно, копље своје стȉште.
Господо! Муза ми сад одмора ȉштȇ.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ДВАДЕСЕТ ШЕСТА

У то доба старо, можда вам је знâто,
Жене су љубиле људе са врлѝнê,
Махом њихна љубав презираше злâто,
Док жене садашње баш обратно чѝнê.
И сад, изузетно, некима је дâто
На таштo богаство гледати с висѝнê.
Среће су достојни ови изузéци;
Кад умру нека се штују као свéци.

2520 (2). Брадаманта таква негда била јȅсте,
Љубећи поштење у Руђеру нâгô.
У Руђеру, мужу часне, прȃвê цȇстê,
Презирући силу, господство и блâго.
Би достојна да је срца у се смјȅстê
Ка' његово, њему да постане Дрâго,
Те ње ради славне подвиге да твѐрй,
Чији сјај даљном ће потомству да гѐрй.

2521 (3). Рекох да Руђеру и оној двѐјици,
Што дођоше чупат' издајничку клѝцу,
Муж, кога слушаху они ка' стѐјици,
Додирну језиком осјетљиву жѝцу,
Пркосећ' охоло њима свој трѐјици,
Као бојне знаке он ѝмаде птѝцу,
Којојзи допушта чудна њена грâђа
Да се из пепела свог опета рâђâ.

2522 (4). Ако се не варам ту смо стали; ѐле
Незнан јунак рече: ти. што си ми блѝжê,
Ти који си туна стао као тѐле,
Шта то мислиш, куда памет ли ти стѝжê?
Гњавиш можда мисли, глупе и дебѐле,
Мјесто да ми пријеђеш амо мало нѝжê,
Те да нам се пàлош са пàлошем чȕкнê
У славу витештва, море, па ком пȕкнê. —

2523 (5). Не бјеше Алдѝђȇр лакоумно дéте.
Да браћу остави па се с њиме грѐбê.
Те рече: задржи оне епитéте,
Уљудни витеже, радије за сѐбê.
Скренути ме нећеш ти са моје мéтê.
Пречег имам посла но да бијем тѐбê.
Видјећеш што нисп још овога свȇта
Одмах: бој тројице с неколико чȇтâ.

2524 (6). Ми смо. знати смијеш. у вељој жалòсти,
Нама ваља своју избављати брȁћу,
И немамо кàда са тобом се бòсти;
Желиш ли касније на мегдан ти стȁћу. —
Рече непознати: молим те опрòсти,
То пожртвовање поштовати знȁћу.
Желим да слободу у тамницу пȁлйм
Вратите. Ријечи оне своје жȁлйм.

2525 (7). Људма. који браћу избављају дрâгȳ.
Желим лаворике витешке да бȅрȳ.
У помоћ им зовем вишњу силу блâгȳ.
А у њихов успјех имам тврду вјȅру.
Хтједох измјерити мишице вам снâгу:
Сад на туђ рачун ћу имати јој мјȅру.
Жудим помòћи вам одòљети врâгу,
Ако ли нијѐсте противни ми смјȅру. —

2526 (8). Ко је тај што 'нако гȍворй с висйнâ.
А сад се показа пун пожртвовања?
То ј' онај, не, она, која је Цербйна
Довела до оног жалоснога стáња
У којем госпа му постаде Габрйна.
О коме је ријеч имати сазнáња
Лако је. одговор веòма је блйзу:
Част ми је, господо. представит' Марфизу.

2527 (9). Три борца, што не би чак ни у сну снйла,
Горопадни витез овај да је цу̑ра.
Примише је радо. Застава се вйла
Већ у да́љи, чула као не́ка бу̑ра:
То се Ланфузина примицаше сйла
С браћом зароб̀љеном. Громогласно: у̑ра
Допираше веће до њѝхова у̑ха,
И познаше знаке маварскога ру̑ха.

2528 (10). Када су толико близу пришли њйма.
Да су могли спазит' Мавром у сријѐди
Робе опкољене овијема псйма,
Гдје везаних рӯку̑, тужни и блиједи,
Јашу на рагама мршавим и злйма,
Сасвијем предани јаду и бијѐди,
Шта чекамо, рече Марфиза им хо̏ло,
Те не поведемо̏ већ крваво ко̏ло? —

2529 (11). Рече Руђер: наши разлози су про̏сти.
Што још не идемо против оних ха̏ла̂:
Још нијѐсу гла̀вни̑ дојездили го̏сти,
Те јоште је рано за почетак ба̂ла. —
Истом он у ре́чи, а идеал зло̏сти
Бертолаг и војска његова се ма̂ла̂
Појавише. Тко је човјек добре во̏ље̂,
Сада му је згода да целате ко̏ље̂.

2530 (12). Равнога је поља цела једна стра́на
Прекриљена била од самих маса́ка̂,
Од натоварених силнијех сејса́на̂,
Које откуп носе за оба јуна́ка.
У су́срет овима јаше коња вра́на
Бертолаг, опкољен од онијех ца́ка̂.
Већ ослови ено четна капета́на
Проклетијех тијех маварских дошља́ка̂.

2531 (13). За предају веће зазвонише зво́нца.
Ма да видиш сада изненада ја̂да̂!
Чим спазише оног обадва Клермо́нца,
Њега поријѐклом из Маинца гра̂да,
С којим Клермон кавгу без краја и ко́нца
Води, и водиће до његова па̂да,
Сваки од њих коња на скота о̏боде,
И њихно му копље тијело про̏боде.

2532 (14). Нéћете мислити е Марфиза чȅкā.
Да је на посао труба зове бōјна:
Знате колико је она срца мȅка
У трѐну када се започиње вȍјна.
Диже се ломљава и праска и звȅка.
Бијесно Руђеро џарну кóња гȍјна
К поменутом вођу љутијех Арáбā.
Коме умах душу здипи Хроми Дáба.

2533 (15). Стравична је била Марфизина шéтња
Кроз редове војске, јер се дјелом ствâрā
Што јој се из уста јавља као прéтња.
И Франак и Мавар за осветом згâрā.
Јер из лома овог рȍдӣ се помéтња:
Француз вјероломством Арапина кâрā.
А овај онога, те са страна свӣјӯ
Скобише се борци ȍрдӣјā обӣјӯ.

2534 (16). Руђер, који с коњем по месу корàчâ,
Равномјерно Мавре и Хришћане млȁвӣ.
У обје се војске подједнако пàчâ.
Марфиза, која се како нигда слȁвӣ.
Чији бијес бојни непрестано јàчâ.
У Стикс многу душу палȍшинȏм силȁвӣ.
Такођер и она час појури Мȁврê,
А час кроза Франке плаховито нȁврê.

2535 (17). Орошена крвљу пољàна је цéла.
Међ' војскама покољ не престаје рáсти.
Туку ли се роји завађених пчéлā.
То је добродошло огладњелој лáсти:
Хвата их слетјевши озго као стрéла.
Па их онда ждере у највећој слáсти.
Тако Руђер уби и ђепојка тȁнка
Многог завађеног Маура и Фрȁнкā.

2536 (18). За Мавре Риђàрдет мало данас хȁјê.
Већ Бертолагове браниоце бӣрâ
Да на њима грехе куће Мајнца кȁјê,
А што су хришћани то га слабо дӣрâ.
Све бјешњи постаје страховити змȁје.
Трофеје лешева на гомиле збӣрâ,
Јер наслијеђена против Мајнца мр̏зōст
Удваја му снагу, витештво и бр̏зōст.

2537 (19). Многу главу сме́ља к'о да бјеше ја́је
Покренут истијем узроком и ва̑гом
Алдиђијер, који до̏каза нам да́је̑
Да је вичан гре̏сти браће своје тра̑гом
У борби противу Маинца, дома́је̑
Вјековних злотвора племену му дра̑го̑м.
Ал' у друштву гдје су Марфиза и Ру̏ђер
Тко је тај што не би Хектор био сву̏ђер?

2538 (20). У борби противу онијех крвно́ва̑
Снази се Марфиза и јунаштву ди̑ви̑
Овијех новијех својијех друго́ва̑,
Нити што се здружи с њима себе кри̑ви̑.
Већи јој је Руђер од свих витезо́ва̑,
И чини се њојзи доказ он је жи̑ви̑,
Да се Марс у њега са небеса пе̑ти̑х
Спусти борити се против људи кле̑ти̑х.

2539 (21). Марс, мишљаше, си́ђе с небескога сто̀ла,
Јер откуда зе̏мљи такви соко̀лови?
Гледа Бали̏за̑рду у руци соко̀ла,
Испред кога људи бјеже ка' во̀лови.
Никад није ђо̏рда сјекла нити бо̀ла
Тако, јер гдје лупи на̏ двоје по̀лови̑.
Пре̏полови̑ тако многога баро́на,
Јер њој су оклопи њихни од карто́на.

2540 (22). Једнијем ударцем она кашто се̏дам
Посијѐче̑ људи, често јоште ви̏ше̑.
Сада баш у књизи Турпиновој гле̏да̑м
Ноте о чудима што се тада зби̏ше,
Јер, признајем вама, од онијех пре̏да̑м,
Који су навикли размишљати ти̏ше̑:
Ти мисле прегоним, ал' што Турпин ка̑же̑
Знајте да се вазда са истином сла̑же̑.

2541 (23). Ја се тачно држим Турпинове при̑че̑,
Јер Турпин износи истините ства̑ри.
Хоћеш ли вјероват' — мало га се ти̑че̑,
Докле моја Муза много за то ма̑ри̑.
И она тројица могу да се ди̑че̑
Марфизом, која се све то више ја̑ри̑,
И која се тако бјесомучно ту́кла,
Да је на се по̀зор Руђеров приву́кла.

2542 (24). Марфиза, од које најхрабрији прêдâ,
Усред ове сјече била му је кóна,
Те могаше њено јунаштво да глêдâ.
Рáзлôгâ ѝмаде преко милиóна
Са витешких дјêлâ дивног тога чȅда
Помислит' е лично туче се Белóна.
То би помислио да је знао сȁмо
Да женско бијаше тај делија тȁмо.

2543 (25). Одиста, у бòју бјеше мајстòрица.
За коначни пораз обадвију чêтâ
Довољна бијаху она четвòрица.
Све живо утече. Ком оружје смêтâ
Баци га. Напуни с' оближња гòрица
Буљуцима махом рањенога свêта.
Руђер још не видје тако дивне тр̏кê.
Поље се очисти и нестаде зб̏ркê.

2544 (26). Утекоше они. ма остаде нȅшто:
Откуп оста цио. да дивна шићáра!
На мазгама стоји, натоварен вјȅшто
Од благовремено загреблих мазгáрâ
(Благовремености, потребна си гдјȅшто!).
Сад одријèшише обадва сердáра,
Којено спасоше од Ланфузе гр̏бê.
Па се с њима грле и у лице љу̏бê.

2545 (27). Два плйјена ту су од двију војсáкâ:
И откуп и робље задобити знȁше.
Шта ти није било на грби масáкâ:
Сребро, злато, свила, рухо, вáзе, чȁше.
Бијаше и јȇла па и вина јáка
У запечаћене наљевена флȁше.
Што се мене тиче мање волим вáзе
Но вино и јело, па још тако тáзе!

2546 (28). Јоште другог блага пуно бјеше тýка,
Нарочито тушта злаћених цекѝнâ.
Кад ослободише главе од клобýкâ,
Посвједочи њима Марфизина мѝна
Да је њима женска помагала рýка,
И дјевојка, пуна витешких врлѝнâ.
Која и јунаштвом и љепотом стȅче
Пошту им, на молбу име своје рȅче.

2547 (29). Док сви јунакињу очарани глéдê,
Јер злâтнê јој кôсе погледима гòвŷ,
И диве се лицу бјељему од крéдê.
Сам Руђер привлачи љепотицу òвŷ.
Међутим да јело и вино не штéдê
Јунаке сеизи ено веће зòвŷ.
Софра је у хладу, који један брȉјег
Даје, крај извора хладна као снȉјег.

2548 (30). Та вода, што тече бријегу с висйнâ,
Једна је од оних дивнијех чесáмâ
Што је начинила доброта Мерлйна
У земљи Францији од мрамора сáма.
Ту је урезана као нека бйна
С пуно витезова сред удесна рáма.
Све је то рађено таковом дивòтôм,
Да мниш обдарене слике су живòтом.

2549 (31). Што утисак оку сȉлан слика грâдȋ,
Узрок су вјештина и чаробне сêри.
Шта се туна види, ево, чуда рâди:
Из дубраве неке као кроза двêри
Звијер, која пати од вјечите глâди,
Излази: хвата те страх од ове звêри.
Мȅлез вука, лава, лисице и òсла,
Свијетом се врзе рад опака пòсла.

2550 (32). Мниш црн дим јој куља из гадних чељýстȋ,
Докле људском крвљу скр́вȋ своје шáпе.
Око ње лешева редови су гýсти,
Простога народа ране свуда зјáпê.
С димом још и отров имаде у ýсти.
Њим трује господу, краљеве и пáпе.
Усред Рима вјеру са Петрова стóца
Руши, тер у храму бују чкаљ и бóца.

2551 (33). Ма да просту свету много чини јȁда,
Господу, изгледа, понајвише дâвȋ.
Тврђава, чини се, и најтврђа пȁдâ,
Чим је она само шапèтинôм згњâвȋ.
Прости пук се махом од овога гȁда
Као од божанства некакова стрâвȋ.
Од раја и пакла мислећ' има кључе,
У његову корист он се често тýчê.

2552 (34). Даље видиш из тог у камѐну рȇза
У друштву тројице млађанијех љу́дӣ
Са царским вијѐнцем некакова кнȇза,
Који ону звијер усмртити жу́дӣ.
На руху њихову, крај дивнога вȇза,
Имѐна су њихна урезана ту́ди.
С њима лав се један, носећ' њихне знȃке,
Удружио против хале оне јȃкȇ.

2553 (35). Прободен у трбух у крви се бȁњȃ
Звијер од ударца мачем оштрим, кòјӣ
Зȁдаде му Први од Француске Фрȁња,
До којега Максим Аустриски стòјӣ.
Карлом Петим дата рана није мȁњȃ,
Јер он крвљу гуше копље своје пòјӣ.
Инглез Енрик Осми (свѐтȃ му стријѐла!)
Прȍстријелӣ пр̏са звӣјеру цијѐла.

2554 (36). Писаше Десети на леђима Лȃва,
Који зубе забив у халине у̏ши,
Ка зȇмљи је вуче, те престаје стрȁва
Од ње, и слиједи дан поноћној тму̏ши.
Пу̑к (мален додуше, ма нек му је слȃва!)
Јурну на аждàху и она се сру̏шӣ.
Сјем тих још гомилу, ал' више збијѐну,
Бораца нȁслика Мерлин у камѐну.

2555 (37). Витези, нàрочно јунакиња жѐна,
Дознати потанко жељаху веòма
Ко су она лица часна и поштѐна,
Узроци халина пораза и слòма,
Јер ма да стајаху њихова имѐна,
Нико их из друштва нȇ знаде сирòма,
Сјем једнога само, и то Малеги́са,
Што знаде и више но што тамо пи́са.

2556 (38). Видећ' радозналост он овијех ба́нȃ,
Од којијех сваки заман слова сри́ца
Да би сазн'о значај овога мегда́на,
Или се сјетио ко су она ли́ца,
А к томе умољен и од Вивија́на,
Рече: позната је ова чудна шти́ца,
Вама загонетна, мени Малеги́су,
Ал' о том још нема нӣ у једнȍм спи́су.

2557 (39). Ко су, свак се од вас заман досад пи́та,
Јер ти људи јоште не видјеше свȇта.
И Вјери и Царству славна ова шти́та
Живјеће послије седам стотин' љȇтȃ.
То је сграђено од Мерлина Бри́та,
Ком је ово чесма у Францији пȇтȃ,
Од вра́ча, ког знȁде близина и да́ља,
За владе Арту́ра, силенога кра́ља.

2558 (40). Ова је бестија изишла из пàкла
(Необорива су веле ово фȁкта),
Па је махнитога човјека подстàкла
Да измисли међе, мјере, суд и ȁкта.
У хад је са земље сваког оног смàкла,
Који приста с њоме да начини пȁкта.
Данас простом пуку много чини квȃра,
А клони се, кажу, краљева и цȃрȃ.

2559 (41). Црна сила њена не престаје ра́сти
Откад њом и наша ȍкужӣ се зо́на.
Све ће негда бити у њезиној вла́сти,
А и сад је гора од самог Пито́на,
Којега у својој љубоморној стра́сти
Против супарнице отправи Јуно́на.
Ма најзад и она, и то ваља ка́сти,
Наћи ће на земљи својег Аполо́на.

2560 (42). Толико ће грозних починити дјȇлȃ
Чудовиште ово наказнога стȃса,
Да ће из градова, вароши и сȇлȃ
Народи закукат' из једнога глȃса,
И тражит' лијека да из свога тȇла
Какогођ истисну крв кужнога квȃса.
Ти, чија имѐна са мрамора бȇла
Читамо, њима ће донијети спȃса.

2561 (43). Из уста халиних неће више црви
Испадат' у свијет и народе јȅсти.
Њезиним ће месом оштри́це да скр̑вӣ,
До др̑шка у трбух њој ће да га смјȅстӣ
Вла́далац франачки, славни Фрањо Пр̑вӣ
Који, истом што ће на прије̏сто сјȅсти,
Помрачиће многе чувене јуна́ке,
И царе и друге земаљске прва́ке.

2562 (44). Неће проћи више од годину да́на̑
Откад Фрања сједи на краљевском сто̀лу,
Па ће под управом тога велика́на
Војска му пријѐћи Алпа хри́ду го̀лу.
Прегазиће оне који са свих стра́на̑
Буду се скупили по брду и до̀лу
Да спријече поход, и на исте ки̑ван
Спремиће им јоште пораз један ди̑ван.

2563 (45). Кад у ломбардиске буде сиш'о до́ле
Окружен јунака франачкијех цвȇтом
Још једном ће млатит' ове исте ло́ле,
Па ће даље поћи ши̏рокијем свȇтом,
Тући савезнике папине Шпањо́ле,
И тв̑рдо̂ме граду полетјети лȇтом,
Те послије врло крвава мегда́на
Освојити ово гнијѐздо Мила́на.

2564 (46). Да њега освоји послужиће њѐму
Више него ишта па̀лош онај и̏сти̑,
Којијем и халу убиће голѐму
Навикнуту срце народима гри̏сти.
И ширити тмушу гробну и нијѐму,
И каљати олтар божанствени, чи̏сти̑.
Од краља ће тога и од витезо́ва̑
Његових падати зидови градо́ва̑.

2565 (47). Издашан ће бити, за тог либера́ла
У целу свијѐту неће бити па̑ра,
Те ће тако много ублажити за́ла̑.
Служиће га срећа она иста ста̑ра̂
Која Александра; мудрост Ханиба́ла
Имаће, а срце великог Цȅза̂ра. —
Малѐги̑с ућу́та то рекавши, а̏ли
Витези би радо и остало зна̏ли.

2566 (48). Јера није само од Фрање хијѐна
Убијѐна, има и других серда́ра̑.
Радозналост није никада лијѐна.
Мерлин особито некога Берна́ра
Истиче, јер му је голѐма цијѐна.
Малѐги̑с им рече: са тога глава́ра
Негда ће постати славном Бибијѐна
Као Фиоренца и као Сијѐна.

2567 (49). Противу онога пакленога псе̏та,
Према ком анђео бијаше Горго́на,
Још се бори многа одабрана че̏та.
Ено Салвија́та поред Араго́на,
И Фрање Гоца́ге и његова зе̏та
Ено у близини храброга Гисмо́на;
Ено му и сина, ту му је и шу̑ра,
Који мач аждàси у тијело гу̑ра̑.

2568 (50). Ено и славнога Лудвика Гацòла,
Који ће се негда са јачине чу̏ти.
У зубма ће моћи понијети вòла,
Лавове ланцима моћи ће да спу̏ти̑.
Његова стријèла халу је пробòла,
Те јој цури крвца по дугачкој ру̏ти.
Ено Гвидòбалда, Синѝбалда, Флѝска,
Свак од њих жељезо у аждàху тѝска̑.

2569 (51). Ено Фердинанда, ено Јулија́на
Гдјено изишавши из некакве че̏сте̑
Гоне звијер, извор свију наших ма́на̑.
Сфорца са Доријом ту такође је̏сте.
Неће изостати од овог мегда́на
Ни они хра̏брени витези од Есте.
Ту ће показати њихова ваља́но̑ст,
Шта може учинит' Истини ода́но̑ст.

2570 (52). Чума, којано се вековима хва̏ста̑,
Да без ње не могу владати влада́ри,
Док је она само зла губа и кра̏ста
На тијелу свију народа у ства́ри,
Против себе има још Алфонса Ва̏ста,
А плазећи језик Франческу Песка́ри
Добија од њега такав удар сѝлан,
Какав само даје витез овај чѝлан.

2571 (53). Ено и Гòнсалва, славнога Хиспа́нца,
Гдје аждàси кожу са тијела снѝма̑;
Уза њ Монферато јаше коња вра́нца.
И од њега звијер удар многи прѝма̑,
Те преко камена посрћући ста́нца,
Полумртва клета једва јоште дѝма̑.
Ал' твојих је мало побједника, ха̏ло,
Према оном што је већ од тебе па̏ло. —

2572 (54). Борци, које много тај пàклени̂ кýчак
Занúма, лешкаху у дебелом хлáду,
Варећи на миру поједени рýчак.
И мислећ' о своме будућему рáду.
Али не скидаху оклоп ни клобýчак
Два спасена брата: да се не прикрáдӯ
Душмáни мотраху, и спазише сáму,
Која к њима јаха, некакову дáму.

2573 (55). Јурила је као да имáдē крúла
Хипалка, пошто је зáлуд Родомóна
Да јој коња врати мољàкала бúла.
Дознаде од људи замка Егремóна
Да с Рýђōм Рићàрдет оде као стрúла
Против Ланфузиних борит' се сотóнā.
Пошто Брадаманта ствар од своје брȁħē
Крије, према том се управљати знȁħе.

2574 (56). Откуда у замку они тамо знȁјӯ
Да је ово Руђер, нејасно је мèни.
Бȳдӯћи потпуно вична овом крȁју,
Чесму наћи бјеше ласно овој жèни.
Невјешта се чини сад Руђеру змȁју
Да Брадамантини смјерови скривèни
Буду. Рићардету оде она прȁво,
Који, кад је видје, зачуди се здрȁво.

2575 (57). На његову дому нико није знȁо,
Шта се њему јадном деси ономáдне.
Откуд (рече дјеви, кад је пред њу стȁо)
Ти овдје баш када с неба пече пла́днē?
Да ми те не посла удес какав зȁо?
Хоћеш мало винца или воде хла́днē? —
Она, коју још је плач и уздах дȳо,
Рече тако гласно да би Руђер чȳо:

2576 (58). Имам да ти причам богме пуно ја̂да̂.
Сестра ми је твоја коња једног да́ла
Да са њиме шетнем до Марсеља гра̂да,
Коња свога кога Фронтином је зва́ла,
Јер у Марсељ ићи скоријем се на̂да̂
Ради некакијех хитнијех посáла̂.
(Видите ли како вјешто лажи скра̂ја̂, —
Тȁ женско у себи све врлине спа̂ја̂.

2577 (59). Свега тог она се у тренутку сјȇтй !)
Знајући колѝка сестри ти је цéна
На мегдану, мишљах, нико неће смјȇти
Дàрнути у коња најбоље од жéнâ.
Ма сада сам ипак у големој штȅти:
Отет ми је коњ од једног Сарацéна.
Ја му рекох чиј' је, ал' он слабо мâри.
Не тичу се мене (рече) таке ствâри.

2578 (60). Тај лупеж некажњен останути смȇ ли?
Нипошто. Казнити ваља скота злȍга.
Јуче и данаске пратих дан га цȇлй,
Узалуд молећи разбојника тȍга.
Оставих га мегдан кад поче да дȇлй
Са једним јунаком, а у име Бȍга
Том ће га приликом и казна да згȍдй.
Овдје у близини та се борба вȍдй. —

2579 (61). Скочи Руђер као опарен одò тȇ
Вести, не вјерује што му ухо слȗшâ;
Жеље се стравичне у срцу му кòтȇ,
На душу му пада од освете тмȗша.
Од Ријардетове захтева добрòтȇ
Допустѝт' од њега да нѐзнана шȗша
Прими казну, јер је то му жеља жйвâ.
На учињену се услугу пòзйвâ.

2580 (62). Видећ' е то није само једна шáла
И ма да имáдȇ дужност да се кȍљȇ
Са отимачима сестринога мáла,
Нѐ хтје Рићàрдето кварит' оном вȍљȇ,
Ком за спас вјечито дуговаће хвáла.
С цуром оде Руђер низа равно пȍље,
Пошто је љубазно поздравио дрýштво,
Да потражи рачун за оно хајдýштво.

2581 (63). Јездио је Руђер пун јаросне зȍйљȇ,
Зебући да лола није већ утѐкла,
А чим су од оних поизмакли дйљȇ,
Хипалка поруку целу му је рѐкла,
Казала је да је к њему она шйљȇ,
Којој за њим жудња срдашце је пѐкла,
Й да с тог је друкче говорила прйје,
Што од Рићардета тајну ову крйјȇ.

2582 (64). Ево (вели) шта сам од онога та̑та
Чула, он ми каза: узет' коња смӣје̑м,
Дра̏жӣ ће ми бити од мојијех ха̑та̑,
Дражи, и то нећу (рече) да ти крӣје̑м.
Него да је цео од сухога зла̑та,
Јер је хат Руђера, који нама свӣјем
Досади хвастањем безобразним сво̀јӣм,
И јер ја, Родомон, слабо га се бо̀јӣм. —

2583 (65). Чувши оно Руђер пун је био гње̏ва
Највише јер није Родомо́но крӣо
Е је коња уз'о да покаже ће̏ва
Како је Руђера опљачкати смӣо,
Те жу́дје за душу одмах да му спје̏ва̑.
Осим тога Фронтин бијаше му мӣо
Што је био бржи од самога вра̑га,
И што му га посла Брадаманта дра̑га̑.

2584 (66). Хипалка се на́до̑м непрестано пӣта̑,
Да отето данас мора да се вра̑ћа̑.
Раскршћу стигавши стазом оном хӣта̑,
Да би стигла брже, која бјеше кра̑ћа̑.
Једна је водила преко неког жӣта.
Друга се бријега стрменога ла̏ћа̑:
Оном стазом пут би потрајао ду̏же̑,
Зато се у̏з бријег са Руђером пу̏же̑.

2585 (67). Зар да тијем путем пѐнтра̑м сада лӣру,
Што је од свакога стрмији и у̏жӣ?
Хајдмо к Родомону, краљу у Алгӣру,
Коме Мандрикаро руку своју пру̏жӣ,
Те, са Доралидом, сада су у мӣру
Ишли оним путем што је био ду̏жӣ.
Што се не сретоше, идући равнѝцо̑м,
Са Руђером, бјеше цурином кривѝцо̑м.

2586 (68). Знаћете ако си труда мало да́те
Да је мир сад потпун међу њима цвѝто̑.
(Често сам принуђен да вам кажем: зна́те,
Господо, да прије рекосмо то ѝ-то̑;
Може то изостат' ако обећа́те,
Да свако упамти оно што је чѝто̑.)
Мир се овај ничим нарушити нѐ сме̑.
Стигоше к онима украј оне чѐсме̑.

2587 (69). Ма прије доласка истих витезо́ва̂
Марфиза у женско одело се би́ла
Обукла на молбу својијех друго́ва̂.
На њојзи бијаше кадифа и сви́ла,
И на земљи, мислим, не постоји чо́ва,
Којег очарала не би ова ви́ла.
Рухо на́ђе измеђ' онијех даро́ва̂,
Што Ланфузи посла човјек од рези́ла.

2588 (70). Родомону дати дјеву у за̏мену
За отету, смисли Татарин пра̀ктичкӣ.
Марфизу, витештвом својијем зна̏мену,
Хтједе употребит' при трампи фа̀ктичкӣ!
К'о да Амор нема вољицу ста̏мену,
Нит' оперисати умије та̀ктичкӣ!
К'о да бива да се и он прила̀годӣ
Оном, што Татарин један му на̀годӣ!

2589 (71). Мишљаше Татарин да ће Сараце́на
(Види се да му је главурда дебѐла)
Очарати јако та трампа и ме́на
(Тако не трампљава ни човјек са сѐла!),
Пошто ј' ово једна од најљепших же́на̂,
Која би на гријех и свеца навѐла.
С тог на мегдан позва, стамен као сте́на,
Витезове оне поносита чѐла.

2590 (72). Сад ће удараца бити као ки̏шē!
Без оружја бјеху и цура и ба̂ни,
Само браћа она под оружјем би̏ше.
Сматрајући да су прво они зва̂ни,
И пошто с двојицом борити се ми̏ше,
Свак од њих устаде поштење да бра̂нӣ.
Али не и̏маде Родомон тријѐбē
Да се без узрока са људима грѐбē.

2591 (73). Измеђ' Мандрика́ра сад и Вивија́на
Прво ће се снаге извршити мјѐра.
Погна коња овај делија без ма́на̂
К Татарину право, који оком звјѐра̂,
Па и сам такође на свога душма́на,
Опирући копље, коња свога тјѐра̂.
Шиљак оклоп лупи од обију стра́на̂,
И сваки по̏годӣ тамо куда смјѐра.

2592 (74). Желите ли знати шта је даље било?
Мандрикар остаде тамо гдје је бйо,
А Вивијан летну травици у крило
Малегис, од гњѐва тресући се цйо,
Да покаже да му срце није гњило,
И освети брата који му је мйо,
Јурну на Татара па — у свој дужини
Крај брата се пружи да му друштво чини.

2593 (75). Туна их остављам за сада на миру.
Алдиђеро прије брата свог од стрица
Замијени пале на овом турниру,
И јурну на коњу, бржи од вјетрица,
И лупи Татара право по визиру,
И — благо си њему — не поста убица:
Прште њему ција на четири дѐла,
Ма не повриједи Татарину тѐла.

2594 (76). Мандрикар имаде тај обичај зао,
Да често погоди баш управо тамо,
Куда је татарски ударац и слао.
Тако и сад бјеше, с том разликом само,
Да, мјесто на прса, ударац је пао,
Здробив штит и оклоп, на бијело рамо.
Заљуља с' Алдиђер лијево и дѐсно,
Па поред онијех на земљу је трѐсно.

2595 (77). Чујућ' како уста Татарова реже
Хвастањем, Рићардет потјера ђогина,
Он, огранак славне и витешке вреже,
Он, украс и дика Хајмонових сина,
Али ах коњу му неста равнотеже,
Те, љуснув, поклопи собом паладина.
Да не бјеше тога, јест, једино тога,
Видио би Татар његовога Бога!

2596 (78). И тада Марфиза би од Мандрикара
Ословљена 'вако: О лијепа дамо!
Пошто сам побједник твојијех другара,
Молим те, до мене потруди се амо,
Јер ти си прѝједмет ратнога шићара,
Нит' помаже кукат': јао моја мамо!
Ма како ти било поријѐкло знатно,
Мени тебе даде право моје ратно. —

2597 (79). Подигавши у вис холо чело своје,
Одговори цура ономе овàкô:
Да си победио заштитнике мòје,
То би, може бити, још и било тàкô;
Ал' међу борцима, што их руке твòје
Избацише сада из седла онàкô,
Мог витеза нема: сама себи брáна
Ја сам; задòбӣ ме помоћу мегдáна.

2598 (80). Само пази да ти не буду црвèни
Образи. Сеизи! Оружије бр̑жê!
Коња мога одмах доведите мèни! —
Тад са себе женско одијело вр̑же.
Угледав тијело љепотици жèни,
Ка' стријелом згођен Татарин се тр̑же.
Телом, цура ова оружију вӣчна,
Сјем главе у свему Марсу бјеше слӣчна.

2599 (81). Жена, што би стасом сваког зарòбила,
Веће је у пуном убојном окрýту,
И веће под њоме скакаше кòбила,
Која се блистала сва у злату жýту.
Пȍдвӣкну Тȁтару дјèвôјка òбила:
Вуци се òтâле, јер си ми на пýту, —
Па као с Ахилом зла Пентезилéја
Судари се с њиме, желећи трофéјâ.

2600 (82). Како га је лако цùдôм својом тàкла
Види се, јер копље, преко сваког рêда,
Прште к'о да бјеше од кршнога стàкла,
Али Мандрикару нȅ нанесе врêда.
Ни она се није из седла помàкла,
Што зададе много Татарину јêда.
И његово копље, када цуру тàче,
Здроби се у парчáд. Потегоше мàче.

2601 (83). Грмљаше безбожник противу небéсâ
Што је не могаде из седла да крêнê,
Ал' се и дјевојка од љутине стрéса,
Јера преварене и наде су њêне.
Имаху оклопе около тјелéсâ,
Које с правом они врло много цêнê,
Јер без те заштите не би борба дӯго
Трајала: пало би и једно и дрӯгô.

2602 (84). Врели бијес њихов неће да се смла̂чӣ,
Те једно и друго по жељезу лу̑па̂.
Међутим се чело Родомону мра̂чӣ.
И он срдит ближе к Татарину сту̑па̂
Велећи му јетко: не знам шта ти зна̂чӣ
Ова твоја борба и дангуба глу̑па̂.
Ако ти се данас баш толико бӣје̂,
Довршимо борбу, започету прӣје.

2603 (85). Биће паметније наставити гдје̏ смо
Стали. Међутијем сјећаш ли се, ба̂не,
Да уговорили примирије бје̏смо,
Јер Маври од Карла треба да се бра̂не̂,
И јер Аграмана избавити хтје̏смо? —
Мољаше и цуру да се боја ма̂не̂,
Краљеву невољу опи́са јој жӣво,
И поклиса́ра јој представи у̏чтӣво.

2604 (86). Он, идући даље, још је моли к то̏ме,
Увјерен о њеној витешкој врло̀ћи,
Да њихову краљу, сад у стању зло̏ме,
Изволи јунаштвом својијем помо̀ћи,
Што је достојније тако храбре мо̏ме̂,
Но да́ нӣ о́ко шта овдје у само̀ћи
Ником невиђена снагу своју стра̏ћӣ.
Пут је к слави (рече) оно много кра̏ћӣ.

2605 (87). Само Париз тебе достојна је бӣна. —
Цури, која да́вно борити се жу́ђе
Противу Карлових славних паладӣна̂,
Ради чег и до̀ђе у те земље ту́ђе,
Пријѐдлог од пете на све до нерчӣна
У тијело цело и у душу у́ђе.
Што се туда млати видје да грӣјешӣ,
Па са њима ићи одмах се рӣјешӣ.

2606 (88). Уз ону пла̏нину тамо амо вр̏да
Међутијем Руђер, и пре̏јездӣ че̏сту,
Која се ширила преко тога бр̏да,
Па с Хипалком стиже траженоме мје̏сту.
Туна је дознао од чува́ра̂ кр̏да
Куд оде Родомон, коме жели кре̏сту
Поткресат'. Идући по његову тра́гу
Баш сад ено ста̏са к чесми у шипра́гу.

2607 (89). Ал' још кад бијаху тамо дјеви рѐче,
Да се к Брадаманти у Монталбан врâтӣ.
Овуда (каза јој) ићи јој је прѐчê,
Него преко чесме; пут ли тако скрâтӣ,
Може кући стићи јоште исто вѐчê.
Родомон ће (вели) скупо да му плâтӣ
Фронтина, којега разбојнички стѐче,
А он ће јавити чим лопова смлâтӣ.

2608 (90). Не треба драга ми за ме да се плȁшӣ,
Докле (рече) пу̏сат кити моја бе̏дра.
(За писмо се, ноћас написано, мȁшӣ,
Које бјеше скрио у свилена њѐдра.)
Њој да предаш ово, и к њој сада jȁши,
И реци да буде весела и вѐдра.
Бог нек ми је штӣтӣ вишњом својом мо̏ћи. —
У Монталбан цура стиже исте но̏ћи.

2609 (91). Желећ' оног стићи, равнѝцôм је хӣтô
Пошто рече с Богом вјерној овој цу̏ри.
Параше остругом коњу ребро вӣто,
Јер гњѐв као ватра срце њему пу̏рӣ.
Велећи у себи: ха! погана рӣто, —
Јоште сада копље под пазухо ту̏рӣ.
Рекох вам да стиже до онијех змâјâ
Кад Родомон поче борце да рȁздвâјâ.

2610 (92). По̀зна га по коњу, пак из оних снôвâ
Патриотских тражe њега крӣком крȁткӣм
(Јер није љубитељ дугачкијех слôвâ),
Зовућ' га тући се оружијем глȁткӣм.
Ал' овај, личећи на смирена Јôва
Кадно уздисаше за синцима слȁткӣм,
Он, што дотле бјеше на мегдану пр̑вӣ,
Изјави да неће оружја да скр̑вӣ.

2611 (93). Први и пошљедњи то је био дȁнак,
Родомóно када тући се одрѝца.
Тако му је мрзак постануо Фрȁнак,
И тако маварска беда га се тѝца,
Да сад бјеше јава, што пређе ни сȁнак:
Изазван не хтједе потргнут' оштрѝца.
Баш да зна да ће му Руђер пасти шâкâ,
Не би му се воља превранула јâкâ.

2612 (94). Да то Руђер бјеше, и то добро знáдê,
Кога свијет као најхрабријег слȉкâ,
Чȉм у неколико њему славу крáдê,
Тер узнемирава њега така вȉка.
С тога на Руђера одавно имáдê
Штоно у нас веле големога пȉка.
Ма да давно жели да се с њиме тýчê,
Неће сад, јер жудња к Паризу га вýчê.

2613 (95). Путовао пређе тисућу би сáтâ,
Пrејездио брда, плȁнине и рâвни,
Да се с њиме бије просто из инáта,
А данас баш да га сам Ахило слâвнӣ
Позове, и њему показ'о би врáта,
Ма га страшивицом назв'о шапат јâвнӣ.
Узрок одбијању испричавши јȁсно
Руђеру, тврђаше да поступа чȁсно.

2614 (96). У наш овај савез и ти (рече) ýђи.
Дужност према краљу тебе тамо зȍвê,
Јер њега војници опколише тýђи.
Бићемо се кад га из невоље ȍвê
Извучемо. — Право то је било Рýђи,
И није с рáскидê да њему угȍвê,
Само (вели) коња, ког у цуре зâјми
На непоштен начин, прије свега дâј ми.

2615 (97). Од љаге те, која образе ти кâљâ,
Јер од слабе жене ȍтê коња мȏга,
Не ȍпра ни сабља, та искусна прâља,
Ну ја ћу одложит' излив гњȅва свȏга,
Који на те страшну казну ће да свâљâ,
Усвојићу тачке приједлога твȏга,
Ма најприје врати коња ми кр̀ата,
Ил' ће те пробости сабља ми вр̀ата. —

2616 (98). Докле тако они кошкаху се, к њȉма
Ето кавгаџије старе, Мандрикáра.
Он љутито главом тамо амо клȉмâ:
Није му по вољи Хекторова шáра
На Руђеру што је. Уздом коња цȉмâ
Па га пред овога дотјера сердáра,
Коме је на штиту бијели óрао:
Зато се Татарин срдити мóрао.

2617 (99). Носит' орла бе̏ла на пољицу пла́ву
Слободно је било Руђеру јуна́ку;
Хекторов потомак сасвим је у пра́ву
Дику своју носит' у овоме зна́ку.
Против тога Татар сад подиже да́ву,
Не иде у главу овоме дивља́ку,
Да сјем њега ико знаке ове̏ сми̏је̑
Носит', и зато ће с њиме да се би̏је̑.

2618 (100). Богме нек се сада борци њега клѐне̑,
Јер које удари неће ни да пе̑ну̑.
Негда кад у замку чаробнице о̀не̑
Њој у корист огњен па̀лош његов се̑ну
(Можда речи ове нејасно вам зво̀не̑?),
Задоби наклоност превелику ње̑ну.
Тад пусат Хекторов, скован од Вулка́на,
Даде му да њиме награди јара́на.

2619 (101). Већ једном стајаху противника о̏ба
Један према другом ради исте ства̑ри.
Не причам што тада не дође до ско̏ба,
Јер мислим да за то слабо когод ма̑ри̑.
Први пут сада их одо тога до̏ба
Случај или судба или ђаво спа̑ри.
Мандрикар је, чим је угледао шти́то,
Смије л' се борити Руђера упи́то̑.

2620 (102). Од гње̏ва језиком заплеће и вр̏ска̑
Велећ': оди амо, а тога се ма́ни.
Ја теби забраних, о бу̏дало др̏ска̑,
Знаке те носити мислим јоште ла́ни.
Ну пошто ти траје још навика мр̏ска̑,
Њу ће ти избити само буздова́ни.
Не слаби ти она, него канда чвр̏сне̑,
И зато ће сада чело да ти пр̏сне̑. —

2621 (103). Плану Руђер, чуства његова се бу̏не̑,
Плану као су́ха о̏блица на жа́ру
Што плане, када се мало само ду̏не̑,
И шкрипећи зубма рече Мандрика́ру:
Носим ове знаке, о ни̏штави̑ тру̏не,
Је̑ра сам потомак Хектору серда́ру.
Хекторово шти́то отећу од тѐбе̑,
Коња Родомону; осветићу сѐбе̑.

2622 (104). Кад се прије са мном на мегдану срȅте,
Мимоиђе тебе самртно тренуће:
Јер немаде мача без сваке те штȅтȇ
Пустих, а то сада бива немогуће.
Хекторови знаци, о цигански кмȅте,
Племена су мога цијелог имуће.
Мило ми је што смо сад овдје се срȅли,
Јер ти носити их забраниһу бȅли.

2623 (105). Већ доста црвењех одо те срамо̀тȇ,
Што ме чак и у сну стȇжȇ као мо̀ра. —
Лажеш, рече Татар, ти их мени о̀тȇ, —
Па потéже па̀лош ког има од ско̀ра,
И ког Ролан баци сред оне страхо̀тȇ,
Кад му мрче у́ма и да̏нак и зо̀ра.
Бацив копље Руђер трже из ца̀грије̑
Љуту Ализарду да га њом за̏грије̑.

2624 (106). С Бали̏за̑рдом ту се скоби Дуриндáна,
Ал' развађати их тог истога ча̏са
Потекоше к њима од супротних стрáна̑
Цура и Родомон, чијег тела ма̏са
Међ' мегданџијама за̏кр̏чи мегдáна,
А благовремено и Марфиза ста̏са.
Родомон Татару доказује жи̑во,
Да реч опет згази, и то му је кри̑во.

2625 (107). Згази када хтједе добити Марфи́зу,
Не хајући што ће Аграман подлећи
У неравној борби кивноме Пари́зу;
Згази сад кад куша Руђеру одрèћи
Орла бијелога. Па̏ме̑ти је бли́зу
Да је боље на ства̑р њихову пријèћи
(Вељаше Алгирац), која више врéди̑,
Да се за њу крвца витешка не штéди̑.

2626 (108). Та̑ ви се тучете (Родомон се дȅре̑,
Због на неку птицу тричаве дипло́мȇ.
Јер дакле нијèси одржао вјȅрȇ,
Најприје се мораш мјерити са мно́ме;
А жив ли останеш посље ове мјȅре̑,
Тада бојно поље на част вама дво́ме,
Пошто се претходно због овога ха̏та
Ја с Руђером тучем. Да л' те страва хва̏та̑? —

2627 (109). Од ових ријѐчӣ ка' од огња сла̏ма
Плану Мандрика́ро, и тад је на у́ста
Овај му одговор истјерала ма̏ма:
Жеља ће ти она останути пу́ста,
И не само теби, но и свима ва̏ма,
Од мојега мача доћи ће до гу́ста.
Ви сте обојица страшљиви и по̏дли. —
Тијем ријечима гњѐв из груди о̏длӣ.

2628 (110). Одли га, ал' јоште остаде га мно̏го,
Јер, да ће са свјѐма тући се, зипа̀рâ,
Вријеђа витезе, осуђује стро̏го,
И мачем од гњѐва по штиту лупа̀рâ,
Што ни један од њих трпјет' није мо̏гô.
Марфиза од једног до другог тума̀рâ,
Молећи их лепо да се за сад сла̂жӯ,
И да похитају да краљу по̀ма̂жӯ.

2629 (111). Плаховити вали кад на́спе просе́кӯ,
Грозећи да плӣнӯ прекó тучних њӣвâ,
Сељак, да спријечи набу̏јалу ре́ку,
На сто мјеста, мислиш, уједанпут бӣвâ:
Таман ту запуши, а с њим кереве́ку,
Продирући другдје, прави вода жӣвâ;
За̏спê л' и ту, ондје продре она; та̀ман
Оде тамо, види да све му је за̀ман.

2630 (112). Гдје се тако мучи гледам, и Марфи́зу,
Јер бес измеђ' оних све јаче се шӣрӣ.
Она покушава отклонити кри́зу,
Ма ни један од њих неће да се смӣрӣ,
Просто зубима се хоће да изгри́зӯ,
Свак би хтио другом за душу да спӣрӣ.
Таман она једног одвуче и сти̏шâ,
Оно двоје једно на друго јури̏шâ.

2631 (113). Рече им: господа треба да се сло̏жê
Барем дотле само, ради опће срѐћê,
Док Маври читаве не изнесу ко̏же,
А послије тога гледаћемо вѐће.
Нећете л', и мени ћев праснути мо̏жê
Да бјесним, и онда пошљедице злѐ ће,
Због оног захтјева, искусит' Мандри̏кâр,
Који се размеће ка' Сотонин ви̏кâр.

2632 (114). Напротив, хоћете л' збиља к Аграма́ну
Онда да се иде, и мир нека бу̏дê. —
Рече Руђер: к во̏ђи у главноме ста́ну
Желим ићи и ја; нећe ове лу̏де.
Ма без коња тамо свијету на да́ну
Јавит' се не смијем, сви ће да ме ку̏дê.
Ил' ћу на Фронтину ићи тамо, ӣли
Боље сад у борби да подлегнем сӣли. —

2633 (115). Родомон му рече: од те жеље двӣје
Једну ти нипошто испунити не́ћу;
Другу кадгод хоћеш, и боље што прӣје,
Јера готов сам ти угасити свéћу.
Ал' буду ли краља скорим пиле змӣје,
И несрећан буде л' он у предузе́ћу,
Ти си, кавгаџијо, узрок томе, зна̏ди. —
Мјесто одговора Руђер сабљу ва̏дӣ.

2634 (116). Као лав ил' тигар најбољег пле̏мена
Јурну и гурну га штитом и ра̏меном,
И тим избаци му ноге из стре̏мена.
Тад Мандрикар викну Руђеру пла̏менôм:
А са мном се бити зар немаш вре̏мена, —
Па га лупи мачем, ка' тешким ка̏меном,
И он се напријед по̏вӣ и зани́ја:
Мучки га удари та лукава ли́ја.

2635 (117). До коњскога врата глава њему кло̏нӯ,
И таман се свијест повраћаше њѐму.
Мал му не прекиде са животом спо̏ну
Родомон, треснув га жѐљезом по шљѐму,
И Руђер поново у несвијест то̏нӯ.
Сабљу Бализарду, тешку и голѐму,
Десна рука пусти, дӣзгине ли̏јевâ.
А коњ преко поља стаде да сӣјевâ.

2636 (118). Цура, која хтједе отклонити бо̏је,
И која Руђеру другар данас бје̏ше,
Кад видје да једног нападају дво̏је,
Стаде мислиш огањ очима да кре̏шê,
И Татара љутог ударила зло̏ је,
Тако да ће канда дуго да се че̏шê.
Стигне ли Родомон Руђера, ког ју̏рӣ,
Свршено је, у груд мач ће да му сју̏рӣ.

2637 (119). Међутим Ричардет бјеху и Вивијан,
Мало нагњечени, дигнули се с траве,
Па видећ' Руђеру да ће тај пексијан,
Не спријечи ли се, можда доћи главе,
Умијешаше се да отклоне зијан,
И да Родомону поткрате рукаве,
И Руђеру, који к себи дође веће,
Вивијан у руку сабљу своју меће.

2638 (120). Бијес обузеде Руђера војника
Какав обузима лава када њега
Убоду рогови разјарена бика,
Који ће се прије, него лав га свега
Растргне, и њему прегризе душника,
Од голема страха сав да убалега,
Јер лав ће рикнути рањен тако, да се
Морају потрести горског лишћа масе.

2639 (121). Против витешкога реда и резона
Ударен, испусти Бализарду, с тога
Туђим сада мачем бије Родомона,
А да својим, не би крвника му злога
Штитио ни онај шљем из Вавилона,
Скован јоште онда, кад противу Бога
Опаки се Нимрод подиже, и који
Шљем сада на глави Родомону стоји.

2640 (122). Тук'о га је као у купусу вола,
Никад не би туче равне овој тучи,
Зато ће Неслога, крај које Охола
Стајаше, овојзи рећи пуна жучи:
Помоћу сам твојом добро их подбола,
Работа ће наша трајно да их мучи.
Сад калуђерима можемо на миру
Ићи; чекају нас већ у манастиру. —

2641 (123). Из петнијех жила Руђер силе скупи,
Па зграбивши ђорду рукама објема,
Тако немилице Родомона лупи
Преко поменута Нимродова шљема,
Да на крста коњу он леђима бупи,
Која штити крељушт од змаја голема.
Мача не испусти, ма не што га стеза,
Но што га претходно око руке веза.

2642 (124). Јоште се Мандрикар и Марфиза би̏ше.
И једно и друго зноји се и пу̑ши̑,
Добрих ударацâ паде као ки̏ше̂.
А од праске би ти заглухнуле у̑ши,
И ја не знам дотле ко повуче ви̏ше̂,
Ма сад на један мах коњ се цурин сру̑ши̑.
Да не би Руђера хтједе да про̀падне̂
Марфиза од оне хале горо̀падне̂.

2643 (125). Руђерова срца веома се ко̏сну̂
Ова непри̏јатна и жалосна сце̏на.
Не велим да зато бедевија љо̏сну̂,
Што мала̀ска, макар да је гуши пје̏на,
Но што се оклизну низ травицу ро̏сну,
А кад устат' хтједе њу истога тре̏на
Бриља̀до̂р грудима тако силно пље̏сну̂,
Да и по други пут о̏ ледину тре̏сну̂.

2644 (126). Руђеро појури сад на ову стра̂ну
Да помогне дјеви док је јоштеври́ме,
А онесвјеснулог Алгирца се ма̂ну,
Чији коњ загребе низ поље са њи́ме,
И такав ударац даде Татар-ба̂ну.
Да га од дјевојке он одбаци ти́ме.
Добро га удари, јер бјеше му жѐља
Да га пресијѐче̂ ка' главицу кѐља.

2645 (127). Дошав к себи спази владар од Алги́ра
Рићардета младог, и одмах се сје̏ти̑.
Да му малоприје није дао ми́ра,
Јер бранит' Руђера дрзнуо се хтје̏ти,
Па потјера к њему силеног ајги́ра,
И потеже ђорду да га њоме ште̏ти̑.
Да не бјеше вичан мађиском зана́ту
Малегис, Рићардет подлѐже цела́ту.

2646 (128). Паклених демона воља, моћ и ми̏шка,
Зажели л', морају служити му ме́ти;
Може да узбурка море и да сти̏шка̂,
Јашући на зма̀ју под облак се пе́ти.
Ма да ту му није чаролиска књи̏шка.
Изрек, што му треба, има у паме́ти:
Чим нешто промр̀ља одмах један ђа̏во
У Доралидина коња у́ђе пра̏во.

2647 (129). Не причам на која он унијѐ врата,
Здрав разум ће вама објашњај да даде
И без икаквијех писменијех дата.
Ма да видиш сада чуда од кураде
Скочи у висину добрих осам хвата,
У дужину скок јој и више имаде,
Махну репом, у вис диже јој се ћуба,
А дотле бијаше мирна као буба.

2648 (130). Па ипак у томе вратоломну скоку
Не бјеше потреса, те не паде мома,
Само добро дрекну при лету високу
А коњина, што је дотле била трома
(Мним сапета бјеше у лијеву боку),
Низа поље равно заждила је ома.
Цура запомаже и дршће цијела,
Коњ лети, не би га стигнула стријела.

2649 (131). Родомоно, синак славног Улијена,
Чим Доралидину помагању зачу,
У трци му коња учини се мена,
Јер потјера њега за цуром у плачу.
А и Мандрикара не видимо лена:
Не хтједе Марфизу добити на мачу,
Нит' за онај удар Руђера да скужа:
За цуром и он се брзином оружа.

2650 (132). Желећи стигнути милу Доралиду
И један и други низ пољану клизи.
Кад послије пада диже се у стиду,
Од гњева је лице пламтјело Марфизи.
Срди се и Руђер, имајућ' у виду
Да стићи не може Алгирца у низи,
Јер овај брзога Фронтина му јаше,
Татар Брињадора. О да горке чаше!

2651 (133). То бијаше једна од оних горчина,
Којима не треба писат' коментара.
Не може се смирит' он докле Фронтина
Не отме од силног алгирског владара;
Неће хљеба јести, нити пити вина
Цура док не казни дивљег Мандрикара.
Зато ријешише по њихну слиједу
Докле их не нађу једнако да греду.

2652 (134). Баш и да их нигдје не сустигну прије,
Вјероватно ће их пред Паризом наћи,
Гдје се Аграманов бојни стијег вије,
Гдје Мауре туку франачки голаћи.
Ту ће љага с лица крвљу да се мије,
И надам се да ће умити се паћи.
Но прије него се зеленим лузима
Винуше, рекоше и с Богом друзима.

2653 (135). Описаћу и то што се може краће.
Руђер се љубазно опростио с братом
Своје Брадаманте, и рече му да ће
Остати, ма да су раздвојени ратом,
И његов пријатељ и његове браће.
Цуру засу жеља лијепијех јатом,
Читав је вијенац поздрава јој свио,
Ал' ипак је вјешто љубав своју скрио.

2654 (136). Он је Малегиса још и Вивијана.
Такође рањена тешко Алдиђера,
Браски поздравио, а од својих страна
Увјеравали су они каваљера,
Да вазда у њима имаће јарана
Достојних његова часна карактера.
За Марфизом, која већ измакла бјеше,
Да се с њом опросте, оба брата сјеше.

2655 (137). Такође Рићардет. Алдиђер сирома
Остаде лежећи. Еле оба пара
Бораца, четири страховита грома,
Пуна ратоборна прохтјева и жара,
Одоше к Паризу рад његова слома.
А колико њему нанијеће квара
Ударцима мача, топуза и џиде,
Казаћу у пјесми што за овом иде.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ДВАДЕСЕТ СЕДМА

Бољи су обично они женски свје̏ти,
Што их жене дају не мислећи мно̏го;
Жена се у ча̀су често оног сје̏тӣ,
Чега се никада човјек не би мо̏гô;
Мушкарци морају. нарочито ве̏ти,
Размишљат' о ствари свестрано и стро̏го,
Јер махом дјелајућ' у тренутку вру́ће̂м,
Бивају штећени својим надахну́ћем.

2657 (2). Ми у Турпинову налазимо спи́су
Потврду за ово̑, јер, ако ћеш пра̏во,
Баш то се десило сада Малеги́су:
Рића̏рдета спа̂се кад у коња ђа̏во
Уђе, али Франци како никад ни́су
Бише потучени, оштећени здра̏во,
Чим Родомон. Руђер, Татар и Марфи́за
Стигоше у табор краљев код Пари́за.

2658 (3). Но да је могао Малегис на ми́ру
Размислити, спас'о брата би од стри́ца,
Нит' би се десило томе кавали́ру
Да племена свога постане уби́ца,
Јер да рече духу по земљину ши́ру,
Само не к Паризу, брзино̑м вјетри́ца
Јурити, мо̀гаде из Француске са́ме̂
У свијет одвести коња оне да́ме̂.

2659 (4). Тако би одвео љубавнике њêне
Далеко од Карла и његових чêтâ,
И доживио би Франци да га цêнê,
Јер би од њих много отклонио штêтâ.
Успје Злост овако к Паризу да крêнê
Најжешће злотворе из цијела свêта,
Јер одријешене бијаху јој рŷке,
И тако у стадо да доведе вŷке.

2660 (5). Ал' ето Малѐгис, господар ђавóлâ,
Не сјети се тога, те коњ Доралӣдê,
Постанувши тако демону футрóла,
Прȅјŷри рӣјеке, бѐздане и хрӣде,
И преко планӣнâ, лугóвâ и дóлâ
У табор маварски пред Паризом сӣде,
Ма да је опкољен ода свију стрáнâ,
И стиже пред чадор краља Стордилáна.

2661 (6). Синак Улијенов и син Агрикáна
Јураху за цуром, и првога днȅва
Виђаху је у дну дугијех пољáнâ;
Другог однесѐна као вјетром пљȅва
Бӣ испред очију својијех јарáнâ
Коњем, којем ђаво хитрост ону љȅвâ.
Зауставише се када чуше ӣстом
Да је к оцу стигла на кљŷсету лӣстом.

2662 (7). Тȅшко теби Карло, ујешће те гŷја,
Јер сјем четворице онијех јунáкâ
Сакрӣпâн и Грàдас иду ка' олŷја,
Да на те поведу лȅгије дошљáкâ.
Дохватиће тебе худе среће стрŷја,
Јер два понајбоља твоја су земљáка
Далеко од тебе, који моћ и знáње
Имају, те можеш паст' у очајáње.

2663 (8). Ријеч о Риналду јест и о Ролáну.
Овај сада јури по вјѐтру и кӣши
Нӣз поља, крȍз горе, ноћу и по дáну,
Луд, а некад ŷмом од многијех вӣшӣ.
А шта о Риналду да речем ваљáну,
Који сада није од Роланда тӣшӣ?
Пошто Анђелику не мòже да згȍдӣ
У Паризу, за њом по свијѐту хȍдӣ.

2664 (9). Читаоце можда стихова ми врȅва
Збуни, по прошлости те морам да рйјêм.
Јоште у почетку свог овога спјȅва
Рекох е Риналдо, сварањ духом злйјем,
Пȍјӯри у Париз пун јада и гњȅва, —
Јер уљевѐно му бјеше духом тйјем,
Да с Роландом цура ка Паризу грѐдê, —
Пак оде у Лондон да помоћ довѐдê.

2665 (10). Када затим Карлу дȍведе Инглéзе,
И када се сврши страшна она бйтка
У којој Мауре, Шпањоле, Черкéзе
И Татаре сабља пȍтӯче му брйтка,
Трàга по Паризу, пун љубавне јéзê,
Коју прȍизведе Анђелика вйтка,
За овом, али је не нашавши, кȁо
Ни Роланда, светом за њима се дȁо.

2666 (11). Љубомором њему и срце и глáва
И цијѐла душа испуњени бйше.
Похођени бјеху и Англан и Брáва,
У којим замцима мњаше да се крйше.
Мислећи да има на дјевојку прáва
Љубавнога знатно од Роланда вйшê,
Врати се у Париз убијеђен дȁ ће
Овај тамо доћи рад одбране брȁћê.

2667 (12). Тў га је чекао неколико дáнâ,
А затијем опет, немајућ' стрпљења,
Оде до градова Браве и Англáна,
Па гоњен силином љубавнога врéња
Наново к Паризу гна коња ваљáна,
И жеге се, вјетра, кише, заморéња
Не плашећи прóђе туда валда трйста
Пута, ама срећа остаде му йстâ.

2668 (13). Дух од кога бјеше преварена Јȅва,
Господине, главом баш Сотȍна клêтй,
Према хришћанима пун једа и гњȅва,
Сад улучи згоду да се њима свêтй,
Кад Риналдо скита с љубавнога ћȅва,
На Карлову војску уништити прêтй.
Прйкупй лукавством са разнијех стрáнâ
Најбоље јунаке око Аграмáна.

2669 (14). Вољан по што по то хришћанству да шкоди,
Чим се моћ Атлаза у бездану сваља,
И несрећа замку чаробноме згоди,
Он с кнезом Градасом Сакрипана краља
Похита те право ка Паризу води
Преко овијема незнаних земаља.
Карлу желијаху пропаст оба цина,
Јер демони срца покретаху њина.

2670 (15). Још посла Сотона једног свога слугу
Да са Родомоном Татара доведе
Показујући им исту ону пругу,
Којом онај демон с Доралидом греде,
А да би увећ'о Карлу јад и ругу
Не да беспослени при томе да сједе
Руђер и Марфиза: рече пасја вјера
Другом слузи и њих у Париз да тјера.

2671 (16). Ипак му нареди да успори краке
Њихове, да не би баш у исто време
С Родомоном стигли у париске лаке,
Јер када би Руђер сусрео се с њиме
При саму доласку, и позн'о му знаке,
Смјер Сотонин био б' осујећен тиме:
Ради Фронтина би побили се они,
А то ишло не би у рачун Сотони.

2672 (17). То Сотона тако удеси и скроји
Да пар онај стигне кашње пола сата,
А оно четворо при доласку споји,
И они су одмах још са својих хата
Одлучили били да се почну боји
Рад одбране милих земљака и брата.
Пошто опкољена би војска остала,
К њој продријет' јурну чета ова мала.

2673 (18). Табору хришћанском тад у карријеру
Потекоше они као хале праве,
И на њему одмах направише деру,
Те стадоше русе полијетат' главе.
Не надајући се овоме малеру
Једни трче цару несрећу да јаве:
Други: к оружју! вичу; бјеже трећи,
А они јунаци не престају сјећи.

2674 (19). Докле они тако збуњен свијет бйше,
Направи се збрка без краја и ко́нца;
Нико не зна шта је, али многи мнйше,
Да је то подвала каквога Гаско́нца.
Око застава се ипак чете свйше,
Ударише трубе, добоши и зво́нца;
Табор се од једног до другога кра̏ја
Ускомѐша цио због четири зма̏ја.

2675 (20). То је измамило из чадо̀ра ца̏ра,
Којега праћаше витезо́ва̑ кйта.
Чисто не вјерује, мни око га ва̏ра̑,
Видећи да војска бјежи као рйта.
Питајући шта је ово, он се ста̏ра̑
Ред успоставити и напријед хйта̑.
Његово чуђење до́ђе до врху́нца,
Јер свуд рањеника срете и бјегу́нца.

2676 (21). Ето шта учини мала она чѐта!
Што иђаше даље чуђаше се ја̏че̑,
Јер свуд непрестано рањенике срѐта̑,
Читавим четама крваве су хла̏че.
И видећи Карло колика је штѐта
И покољ, дође му готово да пла̏че̑.
Ноге, руке, главе одсјечене лѐже̑
Свуда, и читави легиони бјѐже̑.

2677 (22). Да императору помрачи се сла̏ва
Хтједе ваљда судба, строга и пријѐка.
Куд она четири пројуришѐ ла̏ва
Остаде за њима крвава ријѐка,
Остаде узбуна и неред и стра̏ва,
И вођаше цара та страшна стријѐка,
Трагом њихним, као газда, жртва гро̀му,
Што траг муњин тражи по срушену до̀му.

2678 (23). Докле су кушала тако се проту́ћи
Она четворица у маварски о̀ко̑,
Јоште неки тамо желијаху у́ћи,
А то су Марфиза и Руђеро со̀ко̑.
Хоћаху се путем најкраћим уву́ћи,
И зато стадоше на мјесто висо̀ко
Ради проматрања, и за трепут о̏ка
Веће су на Франке ударили с бо̏ка.

2679 (24). Кад ломе стијену гледах пуњен стра̏хом:
Прво сукне пламен правцем гдје је ми́на
Низ дуга̀чку бразду напуњену пра̏хом
Пушчаним, пак онда зе̏мљи из дуби́на̑
Грмне страшан пуцањ и једним је ма̏хом
Бријег од камена постао руи́на:
Руђер и Марфиза направише стре́ку
И ломљаву такву, почевши да се́ку̑.

2680 (25). Јураху помамно кроз о̀кол у ка́су,
За̀љева̂ху крвљу сваку своју сто̀пу,
Грухаху по глави, прсима и па́су
Оне, што збуњени крај њих у гало̀пу
Бјежаху насумце да се само спа́су̑,
И, слични олуји у горскоме скло̀пу,
Која, гдје projури, хриду прави го̀ло̂м,
Куда пролажаху правили су про̀лом.

2681 (26). На тај покољ мора свако да се згро̏зи̑.
Стравично је када суди право ма̏чно,
Јер не помогоше тада вам ни бо̏зи,
А најмање богме око моје пла̏чно.
Од Родомона су и дружбе му мно̏зи̑
Бјежећи јурнули баш онамо та̏чно,
Руђер и Марфиза гдје као соко̀ли
Лете, и на њихне маче се набо̀ли.

2682 (27). Од прве четице са једнога ви̑са
Потиснути, правце трчали су к њи̏ма,
Ка' из Турпинова што се види спи̑са,
И стигли горима да умакну зли̏ма.
Тако сам гледао лисицу и ли̑са
Кад јурну из јазбе због ватре и ди̏ма
Што ловац по̏тпа̂ли, те љућим од ри̑са̂
Бјежећи на зубе натакну се пси̏ма.

2683 (28). Најпослије Руђер и Марфиза jѐсу
У маварски о̀кол унишли да сви̏ма
Опкољенијема хра́брости донѐсу̑,
Јер престаде Мавром око срца зи́ма
Гледајући како у бојну бијѐсу
Мач онога двога русе главе сни́ма,
И би̑ одмах туна одлучено да̏ се
На хришћане крену африканске ма̏се.

2684 (29). Загрмјеше трубе, бубњеви и рȍзи,
Јекнуше дȍ неба убојни им звȗци;
Шпанци и Маури у братинској слȍзи
Грухнуше на Франкę као горски вȗци.
Око Карла бјеху искупљени мнȍзӣ
Разнијех народа под барјаком пȗци:
Англија, Францијa, Италија к тȍме
Германија ту су супрот Мавру злȍме.

2685 (30). Руђера, Градаса, цуре, Родомóна,
Мандрикара ето, лете као стри́ла.
Безбожничка војска од самих сотóнȃ
Чињаше се да је састављена би́ла.
Од убојних ових мрких легиóнȃ
Карлу Великоме клонула су кри́ла,
И свијетом целим брука ће да пȕкнē,
Што натраг у Париз мораде да стȕкнē.

2686 (31). Осим побројених јоште Сакрипáна
Рачунајте та́мо, као и Ферáга,
Који помогоше краља Аграмáна
Ишчупат' из рȕкȳ његовијех врáгȃ.
Нападнути оштро ода свију стрáнȃ
Франци преко трња, жбуња и шипрáга
К Паризу бјежаху, и сваком је вȉдно
Да су се веома понашали стȉдно.

2687 (32). У руљи бјежећи преко уска мȍста
Смрт нађоше многи у ријеци Сéни,
Смрт од афричкога незванога гȍста,
Јер тог дана страшни бјеху Сарацéни,
Који заробише паладина дȍста,
Штопо дотле бише на великој цéни.
Угјер и Оливјер рањени су тȇшко,
Ма не западоше у ропство вȉтȇшкō.

2688 (33). Да је као Ролан и Риналдо бȉо
Тада и Брандимар такође на стрáни,
Не би се у Париз император скрȉо,
Маварски би њега стигли буздовáни,
Али витез овај над њиме је бдȉо,
Те му главе дошли нијесу душмáни.
И тако Аграман цара худе срȅćȇ
Затвори у Париз по други пут вȅће.

2689 (34). Јауци стараца, што без својих сӣна̂
Остадоше, јадних удо̀вӣца̂ пӣска.
До небескијех се дигоше висйна̂
И до Михаила са брежуљка нӣска,
И видје Арханђел сред оних равнйна̂,
Којима је царска престоница блӣска,
Хришћанске лешеве који ће да хра̂не̂
Огладњеле вуке и мрке га̏вра̂не.

2690 (35). Анђелу образи од стида црвѐне̂
Видјев е је против свете божје во̏ље̂,
Хришћаном у корист јасно изречѐне̂,
Поступљено било. Гледајући до̏ље
Рече: Нѐслога је преварила мѐне̂:
Раздором да Мавре међу собом ко̏ље̂
Њојзи запо̀вједих, а ја сада гле̏да̂м
Здруженијех оних безбожника се̏дам! —

2691 (36). И анђеле дакле обмањују гдје̏што!
Као слуга који господара вје̏рно
Служи, ма случајно заборави не̏што
Извршити, што је наложено, те̏рно
Жури се грӣјешку исправити вје̏што,
Прије но приступи господару смје̏рно,
И Арханђел, прије него види Бо̏га,
Жели да заповест изврши се стро̏га.

2692 (37). Зато Михаило к манастиру цр̂нӯ,
Гдје се баш бираху тад официја́ли.
Ту нађе Нѐслогу (јер се веће вр̂нӯ)
Гдјено гледа како лете бревија́ли
Оцима на главе, јер ту свађу цр̂нӯ
Калуђери ови избором су зва́ли.
За косе Михаил одмах зграби вра̂га,
И стаде га ногом ударати стра̂га.

2693 (38). Полетје комађе тешкога држа́ља
Крста, којим јој је почастио пле̏ћи,
Па је баци преко многијех зема́ља̂
Међ' Мавре што Франке настављаху сје̏ћи,
Велећ': ако вољу небеснога кра́ља
Не извршиш, јади снаћи ће те ве̏ћӣ.
Из афричког стана, гадна шћери па̀кла,
Да се никуд више ти нијѐси ма̀кла. —

2694 (39). Нѐслози, послије ударацā тӣјех,
Готово бијаху обамрла чу́ства.
Прибравши се рече: ја у исти грӣјех
Пасти више нећу; сад имам иску́ства, —
Па дочѐпа брже гориво и мӣјех,
И распири раздор маварскога дру́ства:
Старе ватре пири, нове хитро лѐжӣ,
И Мавар са Мавром поче да се глѐжӣ.

2695 (40). Пошто дакле Франци бише сузбијѐни,
Родомон, Мандрикар, Руђер к Аграма́ну,
Слиједећ' у свему Сотониној жѐни,
Одоше да њима суди на дива́ну.
Разлози му бише јасно изнесѐни,
С којих се жељаху бити на мегда́ну.
Ти одлучи, веле испуњени јêдом,
Којим ћемо данас борити се рêдом. —

2696 (41). Там' Нѐслога дозва најзад и Марфи́зу,
Која тако бјеше пуна ратне ја̂рê,
Да доласком свои́м увели̂ча кри́зу.
Ја не бих пристала, о свијетли ца̂ре,
Рече чим опази Татарина бли́зу,
Ни за чију љубав, ни за које па̂ре,
Да се с Мандрикаром не огледам пр̂вā,
Кога ћу згазити данас као цр̂ва. —

2697 (42). Чув ове ријечи Родомо́но тра̂жӣ
Да за Доралиду најпрви се бо̀рӣ
Против Мандрикара, и разлогом сна̂жӣ
Право своје. Руђер, који гњѐвом го̀рӣ,
Јер отмица коња на борбу га дра̂жӣ,
Алгирскоме краљу право оно спо̀рӣ.
Са мном ћеш најприје, викну му гро̏мôтно,
Туђи се; послије с Татаром ко̏мôтно. —

2698 (43). Распра, коју вјешто Нѐслога је сплѐла,
Увѐћа се тражњом бујна Мандрика́ра
Да са Руђерова шти́та и са чѐла
Одмах орла белог уклони се ша́ра,
И најзад му на то дерњава се свѐла,
Да је врховнога молио глава́ра
Допустит' му да се на један мах бӣјê
С тројицом јунака, јер вели да смӣјê.

2699 (44). Краљ Аграман. који раздора се гну̑ша̑
Међу јунацима што су вјером срȍдни,
Њих лијепијема ријечима ку̑ша̑
Измирит', ал' труди нијесу му плȍдни.
Видјев е га неће баш нико да слу̑ша̑,
За ред у борењу тражи начин згȍдни̑.
Ко ће с киме прво мачем да се бȍцка̑,
Рече најпослије. нек ријеши кȍцка. —

2700 (45). Њих овај приједлог много не весѐли̑.
На четири листе стави им имѐна:
Родомон и Руђер једна листа вѐли̑;
Друга: Мандрикаро и витешка жѐна;
Трећа бој Руђера с Мандрикаром жѐли̑,
А на четвртој су била уплетѐна
Имена Татара и краља Алги́ра.
Извлачење поче усред гробна ми́ра.

2701 (46). Родомон и Татар најбоље су срȅће̑:
Први ће се бити, бла̏го Родомо́ну!
Руђер и Мандрикар затим из те врȅће̑
Извучени бише од краља на тро́ну.
Родомон и Руђер борење је трȅће̑,
Цура с Татарином оста у тало́ну.
На то се Марфиза наљутила здра̏во,
А сјем ове није ни Руђеру пра̏во.

2702 (47). Згодно једно мјесто бјеше у близѝне̑:
Амфитеатрална пространа аре́на,
С на́сипом наоколо, приличне висѝне̑,
И с некаквим замком из старих време́на̑,
Али пошто туда бојеви се чѝне̑,
Порушен је био сав од Сараце́на̑.
Том слично имају на онојзи стра́ни,
Куд у Борго иду, данас Пармеза́ни.

2703 (48). Четвороугално бориште се пра̏ви̑
Туна. Удариште наоколо ко́це;
Начинише врата, посвећена сла̏ви,
Двоја; очистише земљиште од бо́це̑,
А кад дође да̏нак да се боре ла̏ви,
За дворску господу донијеше сто́це.
Изван тог боришта крај обојих вра́та̑
Дигоше чадо̀ре од некол'ко хва́та̑.

2704 (49). У чадо̀ру, што је на западу ту́ди,
Фераг и Сакрипан Родомона ци̏на
Облаче, и метнут' њему преко гру́дӣ
Крељушт ону змајску брига бјеше њи̏на.
У чадо̀ру што је откуд Исток ру́дӣ,
Оружа се Татар, љутит као псѝна;
Градас и Фалсирон рухо њему ба̑нско̀
Облаче, и пашу оружје тро̀ја̑нско̑.

2705 (50). Бјеше на боришту голема трибу́на,
Гдје с Марсилом краљем видим Аграма́на,
А међу многијем кнезовима ту́на
И Доралидина оца Стордила́на.
Око боришта је као нека бу́на,
Јер војници грабе ода свију стра́на̑
Уз онај се на́сап успузати го̏ре,
Те тако свјетине таласа ће мо̏ре.

2706 (51). Сви они чекају да засвира тру́ба.
Једна је трибина за маварске ка́де,
Ту је и лијепа Марсилова љу́ба,
Око ње су госпе и дјевојке мла́де
Из градова свих до Херкулових сту́ба̑,
Из Кордо́ве̑, Хвелве, Севѝље̑, Грана́де̑.
Ту и Доралѝда. На лицу јој ће̏вше̑
Амо̀рићи; нема од ње цуре ље̏вше̑.

2707 (52). На њојзи је злато и кадифа ме̏ка̑.
Марфиза, којој се гње̏в у срцу ку̏ха̑.
С Мандрикаром двобој нестрпљиво че̏ка̑
Под украсом кратког амазонског ру̏ха.
Телалова гласа громовита је̏ка
Већ ено доприје до свачијег у̏ха:
Мирно се владати краљ налаже тѝјем
При овом туниру присутнима свѝјем.

2708 (53). Свијетом завла́да веће нестрпље́ње,
Те спремање куди он у разгово̀ру,
Кад најприје чу се као неко вре́ње
У Мандрикарову свилену чадо̀ру, —
Какво ли је сада то изненађе́ње?
Бијаше Татарин у кавзи и спо̀ру
С Градасом. Затијем грозна вика чу̏ се,
Мислиш сад ће главе полетјети ру̏се.

2709 (54). Облачећи Градас, владар Серикана,
Татарскога краља, љутог Мандрикара,
Мач његов загледа ода свију страна,
И паде у очи њему нека шара:
На балчаку сабље пише: Дуриндана,
И гроб стоји туна Алмона сердара,
Којега Роландо некад на мегдану
Погуби, и узе њему Дуриндану.

2710 (55). Ту сабљу освојит' прије више љета,
Јера је ваљаност познавао њену,
У Шпанију преко бијелога свијета
Градасо са војском силеном се крену;
Ње ради и сада по Франциjи шета,
И кад је угледа гњев у њему сену,
Мислио је да је била у Ролана,
Па се чуди откуд овом Дуриндана.

2711 (56). На питање Татар одговори њему:
Због те сабље, којој веће давно жудим,
С Роландом битку сам имао голему:
Он затим од страха начини се лудим,
Бар ја тако држим судећи по свему,
И мислим у томе никако не блудим,
Јер знаде да са мном у свакоме трену
Грожаше му борба за сабљу речену.

2712 (57). Он отурї сабљу, к'о што дабри чине,
Који одгризају полне своје уде
Чим опазе ловце у своје близине,
Знајући да они намамљују људе. —
Градас на то рече пјенећ' од љутине:
Нећу ни да чујем за приче ти луде,
Мач припада мени, ако ти је драго
Чут', јер за њ утроших и војску и благо. —

2713 (58). И продужи мача држећи у руци:
Овог имат' нећеш, други себи тражи,
Па са владарем се алгирскијем туци,
Право ти својине баш ништа не важи,
Присвоји га као што чине хајдуци
Понајгоре врсте, није л' тако, кажи?
Не оте га славно, на друму га нађе;
Треба да се стидиш те жалосне рађе.

2714 (59). На мегдану до̀бӣ од мене га пр̏је,
Па се њим с ким хоћеш можеш туђи ја̂вно;
Прво борац, који хоће да се би̏је̂,
Нек оружје стече законски и пра̂вно. —
На ово Татарин стаде да се сми̏је̂
Велећи: умијеш да мудрујеш сла̂вно, —
Јер он и не мисли да ту има зби̏ље̂,
И јоште му ово ка' одговор ши̏ље̂:

2715 (60). Лијепо. Пристајем. Ал' прво изра́ди
Родомон такође да пристане на̀ то̂,
Јер и њему првом борити се сла́дӣ,
Иначе си само бадава се мла̀то̂. —
Рече Руђер: живјет' немојте у на́ди
Да ће ред борења кварити се за̀то̂
Што је вама воља, јер иначе хо̀ћу
Да први покажем ја своју врло̀ћу.

2716 (61). Ако је истина, као што се ре̏че,
Да најприје ваља оружије стѐћи,
Онда питам тебе: када право сте̏че
Носит' орла бела? Шта ћеш на то рѐћи?
Ну, како је сада од свега ми пре̏че̂
Одржат' уговор, раменом ћу слѐћи,
Јер шта друго могу, та̏ријеч ме ве̂же̂,
Па треба и тебе, Татарине кне̂же!

2717 (62). Ред ако поквариш ма у једној че́сти,
Ја га онда цела из основа ква̂ри̂м,
Нити ће ме ико у намјери сме́сти
Да ти отмем штито с мојим гр̂бом ста̂ри̂м. —
Викну Татар као да није при све́сти:
Готов против себе вас оба да спа̂ри̂м,
И да вас потучем у једноме бо̀ју,
И грб ћу и сабљу одбранити сво̀ју.

2718 (63). Умријети мора чије руке др̏мну̂
Права моја, боље и да није ро̏ђен. —
Цин Татар тијема ријечима гр̏мну̂,
Па бјеснилом својим ужаснијем во̏ђен
На Градаса правце муњевито стр̏мну̂,
Који бӣ од њега по десници згро̂ђен
Песницом, те сабљу испусти из ша̏ке̂,
Доgrабљену цином без препоне сва̏ке̂.

2719 (64). Није знао Градас какови су вра̂зи
Татари. који су злѝце и убѝце.
Поцрвеење, мислиш сада ће му мла̂зи
Бујне крву пр̀снут' низ лијепо лѝце.
Да се са онијем напасником сра̂зӣ
Трже од бедара огњено оштрѝце.
И диже се страшна галама и вӣка,
Јер Татар и њега и Руђера чӣка̂.

2720 (65). И грму: Градасе, оди, мајчин сӣне,
Руђере витеже, и ти амо о̏ди,
Одите обоје, не будите стрӣне,
Заслужена казна да вас моја зго̏дӣ. —
Како ми се чини крв хоће да плӣне̂
Са кавге Нѐслога коју ето ро̏дӣ,
Јер Татарин, чија крв ужасно вра̂ше,
Зграбив штӣт па̀лошем око себе ма̂ше̂.

2721 (66). Сву тројицу жѐља једна иста спа̂ја̂,
Нуто како бјесне, ала псују, а̀ла
Трешти поље равно од дерњаве зма̂ја̂!
Градас ће Руђеру: пусти да буда̀ла
Извидана буде од умнога ва̂ја
Оштрином овога мојега мета̀ла. —
Руђер ће Градасу: не пуштам те, а̂ја,
Сам ћу га бе́з тебе укротити ва̀ла. —

2722 (67). Њих двоје се у том не могу да сло̏же̂,
И умал не до́ђе до мегдана тро̂јна
Да други витези, луди ли су, Бо̏же,
Тад не укрстише копља своја бо̂јна;
Ма то би испало на штету им ко̏же̂,
Да се не појави сила она спо̂јна
Која мири: владар са скиптром и кру̏но̂м,
Шпанским краљем праћен, и још свитом пу̏но̂м.

2723 (68). Одмах је постало у чадо̀ру тӣше̂,
И сваки се краљу господару кла̏ња̂,
Нити кавзи узрок они њему крӣше
С које чадор поста као нека стра̏ња.
Оба прва краља пријатељски мнӣше,
Да Градасу хвала неће бити ма̏ња̂,
Уступи ли сабљу Татару за врѝме,
Да би се с Алгирцем борит' им'о чѝме.

2724 (69). Док још краљ са њиме бй у преговòру,
Блажећи га својим речима и свје̏том,
Зачу се дерњава у другом чадòру:
Мнио би сељаци псују се са кме̏том,
Ил' пијанац ноћу на пустоме шòру
Дијели мегдане са лајавим псе̏том.
Сакрипан се тамо с Родомоном сва̏ђâ,
Чему бјеше узрок Брунèлова кра̏ђа.

2725 (70). Спремит' Родомона скр̏б је Сакрипáна.
Кад му Нимродово оружје с Ферáгом
Принаса, за̏гледа ода свију стрáнâ
Је л' му коњ снабдјевен убојним пртљáгом,
Јесу л' у̏зда, колан и седло без мáнâ,
И како је с коњским здрављем и са снáгôм.
Бистрим оком својим боље но дурбйном
По дужности смотру држа над Фронтúном.

2726 (71). Ну да видиш чуда: чим коњицу блйжê,
Чији ра̏хт љеваше дијаманске зра̂ке,
Заглéдају̏ћи га пажљивије стйже,
Свога Фронталáта познао је зна̂ке,
И би се заклео без икакве грйжê
Да гледа његове и сапи и кра̂ке.
Пошто изгубит' га несрећа га зго̏дй,
Од жалости за њим дуго пјешке хо̏дй.

2727 (72). Бру̏нел, што заслужи висит' о јèлици.
У Албраци коња украде му, ка̏дно
И сабљу Марфизи, прстен Анђèлици,
Рог и Балйза̂рду Рòла̂нду, и га̏дно
Ство̏ре то, умакнув осветној стрèлици,
Затим се покáза спрам Руђера скла̏дно,
Давши Бализарду и коња му, кòјег
Руђеро пре̏крстй у Фронтина свòјег.

2728 (73). Пошто се увјери о своме брзáку,
Рече Родомону: о̏дузе̏т је кра̏ђôм
Био некад овај коњ мени јунáку,
А не на мегдану и витешком сва̏ђôм;
Могао бих њега познат' и у мрáку.
Не мисли да лажем, не гари ми ча̏ђôм
Лица, јер бих мор'о у томе случáју
Уцвијèлит' одмах стару твоју мáју.

2729 (74). Ну пошто цијеним ја твоје другáрство,
За данас ћу ти га на послугу дȁти,
Јер да ти га узмем било би варвáрство:
Не би на чем им'о с Татаром се клȁти.
Ал' признај на коња моје господáрство,
Нећеш ли, одмах се оружија лȁти
Да коња сад овдје при јасноме дáну
Добијеш од мене мачем на мегдáну. —

2730 (75). Сржбу своју држећ' још у пуној кȏрди,
Ал' готов да главу с рамена му смȃнȇ,
Черкезу Алгирац одговори гȏрдӣ:
Свак би други одмах за ту ријеч, бȃне,
Сјем тебе мојојзи подлегао ђȍрди,
Ал' везе другарства за сада те брȃнȇ.
Другом бих доказ'о пред свијетом свӥјем,
Да би боље било да се рȍдӣ нӥјем.

2731 (76). Са другарства нашег, то помињем ѝ јȃ,
Једино те штедим, и дајем ти свјȅта
Приташкати жељу, што из тебе зӥјȃ,
Док не видиш каква Татара ће штȅта
Снаћи, када моја сабља се засӥјȃ
Изнад главе тога бијеснога псȅта.
То видјев тебе ће као нека тȍња
Спопасти, рећи ћеш: па задржи кȍња. —

2732 (77). Рече му Сакрипан: ти нијеси склȁдан,
Зато ћу те силом предусрести грӯбȏм.
Коња ћеш добити, то утуби јȁдан,
Када русу главу одрубиш ми рӯбом.
Да малопређашњи подсмијех ти гȁдан
Казним, борићу се и ноктом и зӯбом;
Знаћеш кога данас пȍкуша да плȁшӣш,
Ти, што си за туђе готов да се мȁшӣш. —

2733 (78). И тако Нѐслога оба кавалúра
Подстȁче на борбу. Родомон имáдȇ
На глави клобýка, на телу панцúра,
Ал' онај се тако мачевати знáдȇ,
Да и без ȍклопа, шљѐма и визúра
Бијаше у стању да му отпор дáдȇ.
Вјештина његова вјероват' ме мӣтӣ,
Да га сабља боље него панцир штӣтӣ.

2734 (79). Родомон је био циновске јачѝнê,
Као што свједочи тијела му мȁса,
Али је Сакрипан хртове брзѝнê,
Таква му је ваљда вријѐжа и рȁса.
Покрети, што ноге и руке му чѝнê,
Хитро се свакога мијѐњају̑ чȁса.
Од Родомонове не преза силѝнê;
Куда треба тачно на вријѐме стȁсâ.

2735 (80). У борењу добар мајстор од зана́та.
Не би устукнуо испред легио́на,
Да му отет' овај куша Фронтала́та,
А толи ће испред једног Родомо́на.
Тад на чадо̀ру се̏ отворише вра́та,
Серпѐнти̑н, Изо̀ли̑р у пратњи Грандо́на
Јурнувши кушаху, на позив Фера́га,
Бој обуставити завађених вра́гâ.

2736 (81). Та се, малоприје, чула бјеше ху̏ка
У другом чадо̀ру свиленоме, кȁмо
Гласник стиже. Краљ ће: Е ово је бру̏ка!
Нијѐсмо у слози ни тренутак сȁмо! —
Мȁрсила затијем пријатељски ну̏кâ
Да припази туна, док он буде тȁмо
Гдје се оно двоје бијаху по̀били,
Да се ови овдје не би суко̀били.

2737 (82). Чим краљ тамо стиже обадва душма́на
Отријѐзнише се од убојна пја́нства
Из големе поште наспрам Аграма́на,
Који их упи́та с пуно достоја́нства,
Како то да така два добра јара́на
Покидају везе доброга позна́нства,
Ма јер су прзнице обојица о̀нâ,
Ни он не зна како спор да им доко̀нâ.

2738 (83). Сакрипан вељаше да ће коња дȁти
У на́руч ако га Родомо́но мо̏ли̑;
Иначе, додаде, сваком ваља знȁти
Да за право своје у̏мријети во̏ли̑.
Родомон покличе: добро само схвȁти
Што ћу сада рећи теби, сине го̏ли̑:
Што се задобива јунаштвом и бо̀рбôм,
Не желим да стечем молбама и дво̀рбôм. —

2739 (84). И — сукнуше грдње као из рукáва.
Краљ се са питањем обрати Черкéзу,
На чему оснива своја — коњска прáва.
Овај рече, стида осјећајућ' јéзу,
Како му је била замућена глáва,
Те према лопову нè би на опрéзу,
Што, турив под седло четир дужа пáња,
Под њим коња здӣпӣ без његова знáња.

2740 (85). Марфиза, на ларму која тамо дóђе,
Чувши шта је, мача својега се сје̏ћā,
Што јој тад украден би од оног рóђē,
И поста јој јарост у толико ве̏ћā,
Што се и Фронтина сјетила такóђе,
На ком је Брунѐла однијела сре̏ћа
Кад га је јурила, па и Сакрипáну
Позна црте кад га видје на тенáну.

2741 (86). Остали, што бјеху у близини тýка,
Спомињаху име тога коњокрáца,
Јер им се хвалио негда да му рýка
Коња испод борца помоћу колáцā
Умједе извући. Цура тог хајдýка
Казнити закле се сје̏нима отáцā,
Пошто је од оних разабрала бѝла
Гдје је и који је творац јој резѝла.

2742 (87). Јоште је дознала од онијех љýдӣ
Остала његова чуда нечувѐна,
А остављам теби тер о томе сýди
Како је планула јунакиња жѐна
Дознавши да краљ је могао да слýдӣ
Те за срамна дјела, сваком откривѐна,
Мјесто смрти дао зломе враголáну
На дар краљевину целу Тингитáну.

2743 (88). И Брунел је био дош'о на трибýну
Чекајућ' почетак овога турнѝра,
Не слутећ' какву је изазвао бýну
У срцу женскога тога кавалѝра,
Нит' у какву сада упашће вртýну.
Марфиза зайска шљема и визѝра
Од сеиза свога, пак онамо òде
Гдје Брунел сјеђаше у друштву господе̂.

2744 (89). Чим се је испела била на трибу́ну,
Зграби и подиже пред лицем свједо́ка̂
Лопова под круном. у златну зубу́ну,
К'о да није тежи од неколʼко о́ка̂.
Од копца по кашто у кукасту кљу́ну
Тако се односи престрављена ко́ка.
Он је био грозно пренеражен ти́ме.
К Аграману јурну јунакиња с њи́ме.

2745 (90). Готова срамоту са чела да ста̏ре̂,
Шкргуће зубима; од љутине је́чи̂,
Носећи га краљу. Као исто ја̏ре
За милост молећи лупеж онај вре́чи̂
Не би га пустила ни за које па̏ре.
Свет се искупио чујућʼ како дре́чи̂.
Аграману викну: о свијетли царе!
Имам да ти кажем неколико ре́чи̂.

2746 (91). За̀клињѐм се ча̏шћу часне једне мо̏ме̂
Да ћу хуљу ову, твојега васа̀ла,
Што украде мени мач. а коња то̏ме,
Каʼ лопова сваког објесити, ва̀ла!
Ако, да помогне разбојнику зло̏ме,
Налази се овдје ка̀кова буда̀ла,
Са мачем у руци ја ћу да му да́де̂м
Потпуна доказа, да пра̏во има́де̂м.

2747 (92). Ну да не би мог'о нико да ме ко̀ри̂
Е замећем кавгу баш у оном трѐну,
Кад се овдје кита витезо́ва̂ бо̀ри̂
У краљевскога ти Величанства сјѐну,
Ја, ма да ми срце за осветом го̀ри̂
Против скота, који увриједи жѐну,
Причекаћу равно три бијела да̂на,
Па ћу њим нахранитʼ вука и га̏вра̂на.

2748 (93). У близини овдје има једна ку́ла,
Ту са једном дамом и сеизом би̏ћу.
Коме се витезу буне њежна чу́ла
Што хоћу да судим злом овоме ти̏ћу,
Мач, копље. буздохан или проста ћу́ла
Одговор је њему, крв његову ли̏ћу. —
Хтједе одговоритʼ на бесједу ње̂ну
Краљ, алʼ она одмах ка кули се кре̂ну̑.

2749 (94). Пред собом, готово на коњскоме врáту,
Држаше Брунѐла за чупаве кȍсе,
Који, знајућ' да ће сада своју плáту
Примит', виче краљу: не дај да ме нȍсе̑! —
Чудећи се дрском цурином инáту
Краљ, дужан штитити оне, који прȍсе̑
Његове пȍмоћи, веȍма се ср̑ди̑,
И, да јунакиња пȍгријеши̑, тв̑рди̑.

2750 (95). Но не зато што би вȍлио Брунѐла,
Веће што краљеви самовољство мр́зе̑.
Љубав му к лопову на нулу се свѐла,
Мисао вјешат' га у њему се вр́зе̑
Откад прстен згу̑би̑, али га довѐла
Дрскост амазонке, на освету бр́зе̑,
До такве јáрости, да се ено спре̑ма̑
Ухватит' је да је својеручно ле̑ма̑.

2751 (96). Од тог одвраћен је био од Собрúна.
Који рече да је недостојно њѐга̑
Са пријестолскијех силазит' висúна̑,
Веће да је боље махнути се свѐга̑.
Побједи малена била би му цúна,
Нит' би се поносит' имао са чѐга̑,
Јер побијѐдити младу једну снáшу,
Не приличи краљу, првом великáшу.

2752 (97). Та се цура (вели) од малѐна знȍји̑
На мегдану, није расла у салóну.
Зато, Величàнство, у питању стȍји̑
Да ли тући можеш ову амазóну,
Која се никога до Бога не бȍји̑.
Боље сједи с миром на своjему трóну.
Јоште један разлог има осим тȍга:
Не иде бранити неваљалца злȍга.

2753 (98). Могао би к њојзи послат' поклисáра,
Који би јој дао часно обећáње,
Да ће, кривца преда л' у руке владáра,
Који ће вршити судијино звáње,
Лопов бит' објешен пред лицем главáра̑:
Одбије л', пристани на садашње стáње.
Цуру, јер ти треба, са поштом дубȍко̑м
Сретај, ма лопови пропали стубȍком. —

2754 (99). Краљ је послушао паметне ри̏јечи
Мудрога Собрина, шта је друго зна̏о!
Нит' у̏лака шаље, нит' оној при̏јечи̑
Чинити што хоће, ма да му је жа̏о.
Озбиљнију болест има да ли̏јечи̑,
У коју је данас табор његов па̏о;
Угушити раздор он се јадан ста̏ра̑,
Али канда нико не верма ни ца̏ра.

2755 (100). Расла је Нѐслози од радости кре̏ста,
Грохотом се смије и весело цу̏пка̑,
Јер сјем ових сва̑ђа̑ још начини двје̏ста,
Од силна је смеха боли око пу̏пка.
Охо̀ла од једног до другога мје̏ста
Јурећ' јунацима частољубље чу̏пка̑,
И тако се дере, јер бијаше ка̀ил,
Да је вику њену чуо чак Миха̀ил.

2756 (101). Задрхташе људи града украј Се́не̑
Тада од њезине громовите гра̏је̑,
Којано се чула чак до у Арде́не,
Гдје је поплашила звјерове и зма̏је;
Стигла је у Алпе она и Севе́не,
У најдаља села, у куће и ста̏је.
Помислише људи ето хадске ха̑јке̑;
Од страха дјечицу пригрлише ма̑јке.

2757 (102). Свак од пет јунака, а то није ша́ла.
Потегао маче, подигао шти́та,
Хотећ' у бој први, од којих шака́ла̑
За разлог и правду слабо који пи́та.
Краљ о̏длу̏чи строго, на томе му хва́ла,
Да измеђ' онога Татара и Ски́та
И Алгирца прво спор о красној цу̏ри
Реши, и окове самовољству ту̏ри̑.

2758 (103). Почне ли отуда мислио је да̏ ће
Много олакшати дрије̏ше̑ње чво̏ра;
И остале борце умирити зна̏ће,
Измири̑ ли ова два опака ство̏ра;
Судиће, мишљаше, што се може кра̏ће̑,
Да што прије овог опрости се спо̏ра.
Пре̏дложи̑ им ово, и у зло су до̏ба
На то пристанула противника о̏ба:

2759 (104). Нека Доралида сама каже ткȍ ће
Супруг јој постати; од њезине вȍљê
То ће зависити; кога она хȍћê
Има је, не мора за њу да се кȍљê;
За одбаченога забрањено вȍће
Постаће дјевојка, — шта ћеш од тог бȍљê?
Пристадоше оба, знамо и са чѐга̑:
Сваки је мислио изабраће њѐга̑.

2760 (105). Логички мишљаше владар од Алги́ра,
Јера га је давно прије Мандрика́ра
Завољела била као кавали́ра,
Да само за њиме Доралида зга́ра.
Зато му је срце било пуно ми́ра,
Нити се бојаше татарског влада́ра.
То не изгледаше тако само њѐму,
С њим остали сви се слагаше у свѐму.

2761 (106). Мандрикару сви се листом они чу̏дê
Како је пристати на уговор сми̏о,
И дрскост његову као луду ку̏дê,
Ма Татарин знаде колико је ми̏о
Цури, нити мари шта говоре лу̏де,
Јер са њоме чешће насамо је би̏о
У часима када тама земљу скри̏јê.
Зато се у себи будалама сми̏јê.

2762 (107). Затим су се оба просиоца кле́ла
Поштоват' одлуку свечано пред кра́љем.
Црвена од стида бјеше она се́ла
К'о да си је врелим лупио ватра́љем
Кад рече: Татару одана сам це́ла. —
Да си Родомона ударио ма́љем
По глави, не би га забунио ја̏чê:
Оборио очи, дошло му да пла̏чê.

2763 (108). Био је сиромах у вељој бијѐди.
У ушима њему и звони и пје̏ва̑,
Часом поцрвени, часом поблијѐди̑;
Ал' кад стид умаче испред нова гње̏ва,
Рече да одлука ништа не вријѐди̑,
Јер је зависила од женскога ће̏ва:
Нек ријеши сабља (којом веће мла̀та̑);
Не да ником да му по срцу бара̀та̑.

2764 (109). На то ће Мандрикар: добио сам жѐну,
То ми сваки овдје може да свједо̀чӣ,
Па ипак овоме борцу непоштѐну,
Што преко заклетве иште да се бо̀чӣ,
Изјављујем да је у свакоме трѐну
Сабља ми готова крвцу да му то̀чӣ. —
Дошло би до̏ боја, сјекли би се мно̏го,
Да краљ није борбу забранио стро̏го.

2765 (110). Родомоно данас пред лицем госпо̀дē
Претр́пје увреде страховите дви̏је:
Од краља што не да с оним да се бо̀дê,
И цуре. Не иде с краљем да се би̏јē.
Правде жељан будућ' и своје слобо̀дê,
Зар гдје је неправда остапути сми̏јê?
С два сеиза само, који прате ба̂на,
Намрштен оти́де из маварског ста̂на.

2766 (111). Такова одлука храброга војни́ка
Била је умјесна по мишљењу мо̂ме.
Иначе, јуначе, слава би и ди́ка
Потамњела била на образу тво̂ме.
Гледасте ли бруку побеђена би́ка
Кад уступа краву побједнику сво̂ме,
Па тијем постиђен у пу̏сту се скла̏ња̂:
Ни Родомонова није била ма̏ња̂.

2767 (112). Сви су њега били оставили на̂ди
Да ће цура икад опет њега хтје̏ти.
За њим скочи Руђер коња свога ра̂ди,
Но врну се чим се Татарина сје̏тӣ:
Не да да се Градас прије њега сла̂дӣ
Борбом, и да њега на тај начинште̏тӣ,
А најзад и зато, јера много ма̂рӣ
Грб отети, који носише му ста̂рӣ.

2768 (113). Наравно било је жао му веома
Што се растајаше од коња ваља́на;
Да ће стић' Алгирца мишљаше сиро̀ма
Послије овога с Татаром мегда́на.
Ал' Сакрипан јурну са брзином гро̀ма
За онијем вичућ': јадна ли ти на́на!
Коња одмах дај ми, неваљали кнêже, —
Јер њега за турнир тај ништа нѐ вêжē.

2769 (114). Јурнуо је за њим пошто оно рȅче.
И би га најзада стигао зацéло,
Али му на путу случајно се стȅче
Нешто необично, што га је омéло,
И задржало га до пред само вȅчê:
Жена нека пала у Сенино ждрéло,
Давећи се пу̏шта жалостиве глâсе.
Он с коња скочивши жену ову спâсе.

2770 (115). Но чим Сакрипано са коњица сјȁха,
Овај се поплаши од некаква звêра,
И стаде бјежати животиња плȁха
Брже, много брже, од брзога кêра.
Тек у вече кад је нестануло стрȁха,
И помоћу многих енергичних мјêрâ,
Ухвати га, али, изгубивши пу́та,
Двјеста дугих ми̑љâ за Алгирцем лу́та.

2771 (116). Шта је даље било кȁда њега скȍби̑,
Припòвједићу вам подробно кàсније̑;
Видјећете тада да ли коња дȍби̑,
А сад о Алгирцу да причам јàсније̑.
И цуру и краља хтио би да здрȍби̑,
Против њих грмио све је ужàсније̑.
А и како не би? Још му стоји шáра
На лицу од њихних моралних шамáрâ.

2772 (117). За њега су тужни наступили чȁси.
Стијèна се јада на срце му свâли,
Из груди му врели избијају дȁси,
Од којих се ваздух куда иде пâли̑.
О жено (вељаше) кажи једном штȁ си!
Не познајемо те ми смртници мâли̑.
Тешко сваком који вјерује ти рȁси;
Срам било пјесника који тебе хвâли̑!

2773 (118). О цуро нèвјернâ, ти си моја ку̏га,
Лажна си цијела од главе до пéтâ.
Служба моја вјȅрна, љубав наша ду̏га,
Издајству твојему ни мало не смéта.
Што ме изневјери не постоји дру̏гâ
Причина до ова: лаж је твоја мéта.
Није што сам гори, ду̏шо непоштèна.
Изàбра онога, веће: што си жèна.

2774 (119). Природа је тебе, клети женски спо̏лу,
Човјеку на јаде, на го̀лемê да́ла;
С тобом пролазећи тринаесту шко̏лу,
Кука да се чује од неба до та́лâ.
Ти на земљи играш исту ону ро̏лу,
Коју пуно других свакојаких за́лâ:
К'о што створи вуке, осице и зми̏је,
Природа те створи да нâс јадне би̏јê.

2775 (120). Ријешивши природа људе да за̀леми̑
За жену, пока́за злошћу да нас гâђâ;
Та људи без жене били би а̀леми;
Штета што се човјек баш од жене рâђâ,
Што се као воћка просто не ка̀леми̑,
Јера тада боља била би му грâђа.
Али од Природе савршена пло̏да
Куд ће бити, кад је *сама* женског ро̏да!

2776 (121). У рај су земаљски жене дошле, гдје̏но
Жи́вје човјек, дошле из паклених тми̑нâ.
Слободно се тијем не поно̀си, же̏но,
Што човјека рађаш као свога си̑на,
Јер трн роди ружу, и погледај, е̏но,
Какова смрдљива травурина кри̑на!
Од љутих звјерова које крије шу̏ма
Гора си; зâ љу̏де ти си права чу̏ма. —

2777 (122). Јездећи Родомон тако жене гр̑ди̑,
И час грми гласом, час говори ти̑шê.
Ма да можда право има што се ср̑ди̑
Послије несрећа које му се зби̑ше,
Мним ипак вара се када оно тв̑рди̑,
Јер добрих жена је свакојако ви̑шê.
Од стотине жена једна или дви̑је
Зле су; у осталим анђео се кри̑јê.

2778 (123). Љубио сам досад поприлично же́нâ,
И свака нѐвјерна бијаше, доду́ше,
Ал' тим се другима не побија це́на,
Јер томе је узрок злост Амора пу́шê:
Овај лола, срца тврђег него сте́на
(Ах да ми је да га лупим преко ћу́шê!),
Не даде ми жене, веће љуте зми̑је;
Тâ даде ми оне од стотине дви̑је.

2779 (124). Прије но сједину ја дочекам вȅћу̑,
Покушаћу наћи вјѐрну себи жѐну,
И, к'о што се надам, ако ову срȅћу
Доживио будем, за ме нечувѐну,
Миљеницу своју у пјесмама пјȅћу
Ево ријеч вама задајем поштѐну,
И ако допусте силе моје ма̑ле̑,
Учинићу да је и потомци хва̑ле̑.

2780 (125). Љут на Доралиду, није био ма̏ње̑
Разјарен противу Аграмана кра́ља:
Жели да му војска сред крваве ба̏ње̑
Падне, да га куне близѝна и да́ља;
Да буду срушене куће, стаје, стра̏ње
У свему оби́му његових зема́ља̑;
Да га с пријѐстола љута буна свр̏гне̑,
Да га грижа мучи кад ѝз сна се тр̏гне̑.

2781 (126). Шта није жељела тад машта му бо̑на̑!
Жели, кад остане без својега ру́на,
Без својег имања и зла̑ћена тро̑на,
Да се он, Родомон, тад појави ту́на,
Његове крвнике да бије и го̑на̑,
Те тако да буде уништена бу́на,
И он милостиво круну да му вра̑ти̑,
И тим га понизи, увреду му пла̑ти̑.

2782 (127). О изгубљеноме сањајући тро́ну,
Час ружећи дјеву, а час Аграма́на,
Најпослије стиже на ријеку Со́ну,
За шта му требаше неколико да́на̑.
У вољи је било тада Родомо́ну
Махнути се засад рата и мегда́на,
Не желећи више од зла ићи го̑ре̑м,
И у своју земљу вратити се мо̑рем.

2783 (128). Искусивши многа издајства и ва̑рке,
И Родомон мало желио је ми́ра
У средини своје домовине жа̑рке̑.
Спазише на реци очи кавали́ра
Небројене чамце, лађице и ба́рке,
Које за потребу главнога кварти́ра
Аграмановога довезоше хра́ну,
Што ће даље ићи сад на карава́ну.

2784 (129). Њу товаре мòмци на коње и кȍла.
Весело пјевајућ' као да су свȁти;
Већ истоварено бијаше је пȍла.
Јака чета спровод овај ће да прȁтӣ,
Од пљачке га чуват' њезина је рȍла.
Већ и вече стиже, људи иду спȁти
У оближње куће, јер ту доста кȕћâ
Бјеше оплетених од танкога прȕћа.

2785 (130). Пошто тамо стаса готово по мрáку
Родомон, уморни коме бјеху гњâти,
Радо се одàзва богатом сељáку,
Који га замоли да код њега свр̑âтӣ.
Господску вечеру изнесе јунáку,
Али не пристаје да му за њу плȃтӣ;
Доброга грчкога донесе му вúнâ,
Те њиме напоји њега и Фронтúна.

2786 (131). Ма да је Родомон арапскога дӣна,
Бијаше пријатељ добра вина рȕјна.
Служи га домаћин уз припомоћ сӣна.
Изредно је вино, укусна је кȕјна,
Али госту лице бјеше пуно тмӣнâ,
Јер му срце мучи љубав она бȕјнâ.
Пијућ' и једући он једнако ћýта;
Мислио би човјек е је неки мýта.

2787 (132). Љубазноме газди блага оста дȍста,
Ма да су Француску плавили дошљáци.
Причина је томе била врло прȍста:
Није био суров ка' други сељáци.
Хотећ' развеселит' невесела гȍста,
Дозва своје рођe, што су весељáци.
Служе га. Зборити нико да се др̏знê,
Видећ' да ћутање госту уста мр̏знê.

2788 (133). Не мисли о слави, мегдану и тȕчи,
О женском невјерству страховита бàсна
Душу му и срце притиска и мȕчӣ,
И што више мисли све је мања хàсна:
Не ријеши тему, не доприје лȕчи.
На један мах он се прену ка' изà сна,
Уздахну, задр̀хта и пожѐље мȁзду, —
Па је затим благо погледао гȁзду.

2789 (134). Лице, што му дотле бијаше у мра́ку
Са црнијех мисли, разведри се ма̏ло.
Запи́та присутне живе ли у бра́ку.
Шта ће с тим питањем, то се није зна̏ло.
Сви смо ожењени, рекоше јуна́ку.
На то ће Родомон: знати ми је ста̏ло
Шта свак од вас мисли о својојзи жѐни.
Молим вас будите искрени, поштѐни. —

2790 (135). Сви рекоше у глас, и то одмах, о̏сим
Газде: ми мислимо да су вјерне на̏ма. —
Домаћин: од госта допуштење про̏си̑м,
Да докажем глупост ове речи ва̏ма
(Мавар му га даде глѐдом једним ко̏си̑м).
У тврдњи вам нема истине ни дра̏ма,
По самообмани душа ваша плѝви̑.
А мним тако мисли и господин о̀ви̑.

2791 (136). Ја само жалити могу своје ро́ђе.
Јер к'о што је Феникс, о том слушах љу̏де,
Једини на земљи, један је тако́ђе
Човјек, чија жена не проводи блу̏де:
Није л' тако ево најтањи сам во́ђе.
О својим женама сви сад ако су̏де
Да су вјерне, јелте да то чудно звѐни̑?
Свак о себи мисли: он је један о̀ни̑!

2792 (137). Некада сам и ја као и ви мни̏о,
Да на свету има више часних да́ма̂
Осим оне једне, ма је случај хти̏о
Да са мојег у́ма растјера се та́ма,
Јер откад је овдје племић један би̏о
Изгледа ми глупа та ваша гала́ма.
Ђан Франческо Ва̀лѐр тај се племић зва̏о;
Он ми је о жени тачан појам да̏о.

2793 (138). Слушајући што ми о женама ка́за
Човјек тај разума велика и пра̏ва,
С опроштењем срце у тур ми се сила́за,
И мислим и вас би ухватила стра̏ва.
А ваља вам знати да нијесам ма́за,
Просто, чини ми се не бојим се ла̏ва.
Рече: изгледа ли гдјекоја поштѐна,
Знај да се умије крити таква жѐна.

2794 (139). Прич'о ми је многе истините прѝче,
Од њих ми остаде једна у памѐти;
Одонда не трпим да се жене дѝчê.
Ко њу једном чује сам ће жене клéти,
Против њих свуда ће душмански да вѝчê,
И ви сами ћете постати профéти
Женскога невјерства, и гост ако жѐлѝ
Чућете са стидом шта вам прича вѐлѝ. —

2795 (140). Рече Родомоно: широко ти пȍље!
Ништа подесније сада нема зá ме,
Него тако штогод; слушам драге вȍљê
Причу која ружи дјевојке и дáме.
Сједи према мени да те чујем бȍљê.
А ви се остали пројите галáмê. —
Чим у Морфејевом одморим се лóну,
Казаћу вам шта је прич'о Родомóну.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ДВАДЕСЕТ ОСМА

Лепо молим госпе и њихне јаране
Да причу онога сељака не чȁтȇ,
Ма да он не може врлине и мáне
Дат' ил' одређ' оним, што чедношћу цвȁтȇ.
Ја их пак од своје увјеравам стрáнȇ.
Да имадем само презирања зȁ тȇ
Простаке, јер ко је одраст'о у кȍцу
Не одаје поште ни својему ȍцу.

2797 (2). Јесте, ја вас молим дȗши из дуби́нȃ.
Прескочите преко чудне ове пјȇснȇ.
Дајем је што вјерно слијȅдȋм Турпи́на;
То је епизода вријȅдности мјȅснȇ;
А Турпин, ка' муња с небеских виси́нȃ,
Хоће кашто глупост у очи да крȅснȇ.
Да сам обожатељ женскијех врли́нȃ
Доказа сам дао, ви сте томе свȅсне.

2798 (3). Ко ипак одлучи и ово да чи̏тȃ
Да домаћин лаже нека добро знáдȇ:
Као многе приче безобразне, ѝ тȃ
Куша лажан појам о жени да дáдȇ.
Језиком се газда поче да цили̏тȃ.
Нит' лажући тако стиђаше се брáдȇ.
Пошто дакле према Родомону сјȅде,
Овако сиктати простак онај смјȅде:

2799 (4). Краљ Лонгобардије Агилулф је біо
Па далеко чувен са своје љепо̀те̂.
Бјеше тако сладак, љубазан и мі̏о,
Да се и звјерови од ока му кро̀те̂.
Луд би био сликар којино би хті̏о,
Кушат' насликати чари му красо̀те̂.
То му одрицати ни душману зло̏ме
Не хтје се; свї̏јестан он бијаше то̏ме.

2800 (5). Поданици су га називали крі̏ном.
Што у славу људи из земљице клѝја̂.
Богаством и својим високијем чі̏ном
Мање је марио у свету да сѝја̂,
Ма зват' се најљепшим Евинијем сі̏ном,
Вељаху, ду̏ши му преко свега прѝја̂.
Сујетнији бјеше на љепоту сво̀ју,
Него ли делија на славу у бо̀ју.

2801 (6). Од многих другова из дворскога кру̏га
Највише вољаше Фауста Лати́на;
Сматраше га као искренога дру̏га,
И једном рече му с њим пијући ви́на:
У сјајноме двору или у̏ дну лу̏га
Да ли видје икад Евинијех си́на̂
Чији више може лик да задо̀во̀љі̏
Од мог? — Одговор му не бјеше по̀ вољи.

2802 (7). Фауст одговори тад овако њѐму:
Веле, у љепоти да ти нема па̂ра,
Да ти̏ нико није дораст'о у свѐму
И да Бог у теби савршенство ства̂ра̂.
Не дијелим ову заблуду голѐму:
Има један који лицем више ча̂ра̂,
И не само лицем, и телом цијѐлі̂м.
То је брат ми Ђо̀ко̂н, озбиљно ти вѐлі̂м. —

2803 (8). То Агилулф није вјеровати мо̏го̂.
О та̀ково̂ј тврдњи мислио је сва̏што.
Видјети Ђоко́на желио је мно̏го,
Јер побједи срце на́да му се та̏што.
Фауст брата довест' обѐћа му стро̏го.
Ма да у то су́мња, и то ево за̏што:
Брат живи повучен, и врло је скро̏ман,
А пут је (вељаше) и далек и ло̏ман.

2804 9. А има повише и других резона̑,
Познатих друзима његовима сви́ма.
Никада ни̏јѐсу ноге се Ђоко́на
Никуда помакле из вароши Ри́ма;
До Павије шетнут' ка' до реке До́на
Било би му пћи. Римска њему кли́ма
Особито прија. Он у благоста́њу
Срећан, задовољан, сједи на има́њу.

2805 (10). Даље. Од жене се никада не двѐјӣ,
Од жене с којом га љубав силна ве̂же̂.
Она се без њега заноћити бѐјӣ,
Глагол љубит' свуноћ ово двоје спре̂же̂.
Покрај свега тога, што до мене стѐјӣ,
Све ћу покушати да учиним, кне̂же̂! —
Пуно му дарова за њега и бра̑та
Даде краљ. Он оде појахавши ха̑та.

2806 (11). Чим Ђоко́ну стиже он га тако ско̏лӣ
Молбама у име свога господа́ра,
Да га пћи тамо најпослије смо̏лӣ.
Снѐси рече: жељу једнога влада́ра,
Који кућу њихну цијени и во̏лӣ,
И који им посла тако много да́ра̂.
Не хтјет' испунити било би срамѐта, —
Те приста и она. шта зна̏де сирѐта.

2807 (12). Ђокон забиљежи дан у календа́ру
Када ће се кренут'. Ново рухо пра̏вӣ,
На које удара златан вез и ша́ру,
Да му сине лепост у потпуној сла̏ви.
Плачућ' и уздишућ' у љубавну жа́ру,
Дању ноћу жена код њега се ба̏вӣ.
Што се више ближи, вељаше му че̏шће̂,
Дан растанка, јади све ме море же̏шће̂.

2808 (13). Живјети без тебе тужна у самѐћи,
Без пољупца овог и овијех ѐчӣ,
А да не пресвиснем, сумњам е ћу мѐћи,
Не, не, умријећу, срце ми свједѐчӣ. —
Пиштала је тако на дану, у нѐћи.
Мољаше је Ђокон су́за̂ да не тѐчӣ.
А сам плаче, мислиш од плача ће пу̏ћи.
Велећи: скоро ћу вратити се ку̏ћи.

2809 (14). Остаћу највише два мјесеца дáна̂.
Вратићу се дакле још овога љѐта. —
Њој на то удари јаче суза слáна,
Јер то јој је дуго, и њезина сјѐта
Сваким даном јàча, не прѝја јој хрáна,
И губљаше санак, за јадницу штѐта!
То је њену мужу тако било жа̏о,
Да се ка̏ја што је ријеч веће да̏о.

2810 (15). Он уочи својег одласка из Рúма
Од жене с груди јој крст украшен дȍбӣ.
Хаџија се један из Јерусалúма
Вратив негда бȍлан оца њена скȍбӣ,
Који га њѐгова; лековима свúма
Упркос хаџију смрт ударцем здрȍбӣ:
Крст остаде оцу. Даде му га жѐна
Рад сјећања на њу и сретна времѐна.

2811 (16). Мољаше га носит' вазда крст о врáту
Да се ње и ја̂да̂ њезинијех сјѐћа̂,
Јер у том спомѐну налазиће плáту
Она за самоћу, што ј' од гробне вѐћа̂.
Поклон тај од жене у мла̏дости цвáту.
Заљубљене страсно, за њега је срѐћа.
Рече: и без тога сјећаћу се тѐбе̂,
Па и онда кад се тело ми погрѐбе̂. —

2812 (17). Од руже је љепши, од јагњета крȍћӣ.
Па није ни чудо што га воли ȍна.
Плакала је тужна целе ове нȍћи.
Када на јутрење залупаше звȍна,
С њоме се растати он ѝмаде мȍћи,
Тер ово плачевно позорје докȍна.
С Фаустом одјезди кад поче да свúтӣ.
Она изнурена у постељу хúтӣ.

2813 (18). Послије једнога од прилике са̂та
Пренеражен он се крста сјети, кȍјӣ
Не вишаше њему с бијелога вра̂та,
Јер још под јастуком у кревету стȍјӣ.
Грозна пријѐкора од својега зла̂та,
С тога заборава, он се сада бȍјӣ.
Ух како ће бити (мњаше) мојој жѐни!
Ах шта ли ће јадна мислити о мѐни!

2814 (19). Помислиће да сам биједно створéње.
Никог јој не могу по крст онај слȁти,
Сам идем да од ње иштем опроштéње.
Иначе ће срце грозно да ми пȁтй. —
Рече брату: дај ми своје допуштéње
Да се врнем. Зашто? Касније ћеш знȁти.
Вратићу се одмах. У првој мехàни
Чекај ме, која је на овој пољàни.

2815 (20). Буд' увјерен да те преварити нéћу.
С поштене ријечи дáвно сам на глáсу.
Знај да је задатак овом предузéћу
Да се двије душе од немира спáсȳ. —
Фебо веће бјеше упалио свéћу,
Кад је дому своме стигао у кáсу.
Сјаха и устр̏ча по мраморној стȕби.
У дубоком санку била му је љȕби.

2816 (21). Музе ми је снага сувише малѐна.
Да му бол опјева и запрепашћéње:
Подигав завјесу видје да му жѐна,
То невино, чедно, анђелско створéње,
Спаваше са момком. [Да не би црвѐна,
Видјевши морално ово заблуђéње,
Постала публика од големог стȋда.
Тај призор уклањам од њезина вȋда.]

2817 (22). Тешко му је било вјерујте ми. љȕди.
И боље је читач да вјерује нȁма,
Него ли искуством о томе да сȕдй.
У првом наступу бјеснила и плȁма
Хтједе обадвома да прободе грȕди,
Али га задр̏жа љубав. коју прȁма
Невјерници ипак осјећаше јȍште.
(Чудо јој се с пуно не поклони пȍштē!)

2818 (23). Не даде му Амор (да ли рећи смȉјēм.
Амор. који силно њега њоме бйй,
Што ће изгледати чудно вама свȉјем)
Не само да мачем у срце је ћȍпй,
По ни будит' му је не да, да се тȉјем
Застидјела не би! Он завјесе склȍпй.
Тихо сиђе доље, па ми низ пољàну
У галòпу стиже пред ону кавàну.

2819 (24). Сви се зачудише, јер бијаше бли̑јед.
Шћаше ли говорит' у грлу сло̏гови
Изумираху му. Мучаше га ӣјед.
Свак видје да су га морили бо̏гови
Љубављу, какав је не знајући ври̑јед.
Нит' иким спажени бише му ро̏гови,
Који, к'о што свуда по свијѐту зна̑ се,
Мужу преварену ди̑чно̑ чело кра̑се̑.

2820 (25). Брат, који би хтио јаде да му то̀лӣ,
Мни тужан је жену што остави са́му,
А не зна да њега срце баш и бо̀лӣ,
Што у друштву нађе милостиву да́му.
Не могући јаду вељем да одо̀лӣ
Није ни слушао братову гала́му,
Који куша да га тјеши и соко̀лӣ,
Већ оборив очи гуши се сра́му.

2821 (26). Нит' једе, нит' није, нити склапа ка̑ња̑.
Мршави му лице, борама се гну̑сӣ.
Трене л' мало одмах о виђеном са̑ња̑,
Љепота његова све се више ку̑сӣ.
Тјешећи га Фауст у очај га га̑ња̑;
Мјесто бол да тупи, он га само бру̑сӣ,
Помињуђ' врлине женице му; ѐлем
Међе му на рану баш противан мѐлем.

2822 (27). Ах тешко је било Ђоконовој ду̑ши.
Поче опадати свӣона̑ му ко̀са,
Тонут' очи сташе, јер се лице су̑шӣ,
Док у вис ђискаху рскавице но̀са.
Личио је ц̑ва̑ту, црв којега бу̑шӣ,
Он, пређе ружица кад је поспе ро̀са.
И сад утакмицу у љепоти тре̑ба̑
Да издржи таква ругоба и зге̑ба!

2823 (28). И грозница путем поче да га хва̑та̑.
Мор'о се одмарат' јадник у Сијѐни,
Јер није могао јахат' више ха̑та,
Он, чијано снага бјеше на цијѐни.
У нѐзгоду то је довело му бра̑та,
Та̑ ко се надао та̀ковӧј мијѐни!
Бо̀ја се у краљу стећи ће крвно̀ва,
Јер ће га сматрати за проста лажо̀ва.

2824 (29). Знао је шта бива кад краљеви лӣшē
Љубимца милости: однѐсē га ђȁво.
Зато Агилулфу ситну књигу пӣшē
Да се Ђокон путем разболио здрȁво
И промијѐнио, једва (вели) дӣшē;
Слаб је да не може ни стајати прȁво.
Страхујући много он од ове брȕкē.
С братом стиже краљу посље веље мȕкē.

2825 (30). Краљ. ком видјет' оног бјеше много стȁло,
Далеко од тога да сѐ као љȕтӣ,
Ако ћеш управо радова се мȁло
Угледав Ђоконов облик онај жȕтӣ,
Јер његово лице тим је више сјȁло;
Ал' ипак из цр̏тā љепоту му слȕтӣ.
Баш можда због лица увела и бо́на.
Врло пријатељски дочека Ђоко́на.

2826 (31). У двору му даде више лепих сŏбā
У којима бјеше ра́скошија до̀ста
По моди укусној из старијех до̏бā.
Ал' не̏ развеселӣ невесела го̏ста.
Пивом и јестивом снажити га про̏бā,
Велећ' е болује са дугога по̏ста;
Поклања му ретког оружија збӣрке.
Га̏лӣ га звуцима пјеванке и свӣркē.

2827 (32). Собе су му биле под самијем кро̏вом.
Пред њима је била мра́чна једна са́ла.
У коју бијаше становнику но̀во̑м
Мило повући се чим се згода да́ла.
Ту јад рӣ му душом ка' кртица ро̏вом.
Ту и Смрт би чешће ка себи га зва́ла.
Ал'. к'о би се над'о. у тој мра̑чно̑ј со̏би
Он. удесом чудним. лијек рани до̏бӣ.

2828 (33). Ту опета доби душевну слобо̀ду.
Једном спази зра́чак неки на плафо́ну,
И помисли откуд свјетлости на сво̀ду.
Али узрок наћи бӣ лако Ђоко́ну:
Смотри пукотину малену у по̀ду.
Зaвири и видје што ни Соломо́ну
Вјеровао не би. Соба. гдје он цо̏њā
Над краљичином је: госпина је до̏њā.

2829 (34). То је било сопче краљичино та̂јно.
У којем свијѐћа многобројна го̀рӣ,
Тер освијетљено све је било сја̂јно.
Ту видје с кепецом грбавим гдје бо̀рӣ
Чудну борбу њено величанство ва̂јно, —
Ал' причат' не могу шта се туна тво̀рӣ.
Ђокон оком озго припушио ру̑пу,
Па посматра ову чудновату гру̑пу.

2830 (35). Наказа, што носи нашарану цо̏ку
Дворскога будале, туна! Је л' могу́ће? —
Рече вјерујући једва својем о̏ку,
И у срцу нешто тад осјети вру́ће.
Зар краљица воли и оваку сто̏ку,
Поред мужа кога љепота, иму́ће,
Младост, круна краси? — Тако себе пи́та.
Додајућ': да грозног, чудног апети́та! —

2831 (36). Веће је мислио ову земску до́лу
Остављат', ал' сада канда више не̂ће,
Нашавши утјехе у својему бо́лу:
Та̏ према краљици жена му је цве̂ће.
Јера је љубила младог једног ло́лу
Који бјеше лијеп, нит' му грба сме̂ће̂.
Кад већ свака жена по малчице ша̂ра̂,
Његова бар има у избору да̂ра.

2832 (37). Послије овијех грознијех чуде́са̂.
Послије призора чудноватих ти̏јех.
Ђокон полагано јаде своје стре́са,
И ускоро му̑ка̂ опровти се сви̏јех.
Љепотом на̏дмашӣ анђеле с небе́са̂.
Врати му се снага, веселост и сми̏јех.
И би̏ поздрављена бр̑за̂ ова ме́на
Од брата му, краља и дворскијех же́на̂.

2833 (38). Краљ сада с питањем обрати се њѐму
Како се изврши чудо да му ка̂же̂.
За промјену тако брзу и голѐму
Вриједи узроци (вели) да се тра̑же̂.
Ђокон га је хтио известит' о свѐму,
Са краљевом жељом његова се сла̂же̂.
Али. не хотећи краљици да шко̏дӣ.
Пред јеванђелије Агилулфа во̏дӣ.

2834 (39). Ту га закле страшно да никада нѐће
(Мораде за њиме језиком да вéзе̂)
Казнити никога док по земљи шêћê.
Ма, видјевши нешто, дрхтао од јéзê,
Ни да ће му руку освета да крêћê,
Ма то био crimen majestatis laésaê.
Ни знат', е је издан, не сме кривац глȁвнй.
Чак и краљу с њега образ да потȁвнй.

2835 (40). Краљ, који се јаду својему не нáда,
Одмах се Ђокону зȁкле срца лȁка,
И овај испри́ча како она јáда,
Супруга му, као несретница свȁкâ,
Зȁвȍље његова баштована млáда,
А дотле му вазда о вјерности цȁка,
А каза да видје у краљеву дȍму
Што утјеши њега у јаду и слȍму.

2836 (41). Па, да не би било никаквијех спо̄рâ,
Не хтје даље зборит', но на ону ру̏пу
Он одведе краља, гдје гледати мо̄рâ,
Слушајућ' извјесно шкрипање и лу̏пу,
Како дворска лу̏да чȁшћу му се шо̄рâ.
Једном речи видје поменуту гру̏пу.
(Опет, Музо, хитај те завјесу свлáчи,
Да се не саблазне невини читáчи!)

2837 (42). Страшна ова слика, ломљава и шкри̏па,
Доведоше краља до правога бêса.
Не зна је л' *он* ово, рукама се пи̏пâ,
Ма на жалост он је од ко̀сти̏ и мêса.
Зуби му цвокоћу, огањ око си̏пâ,
Од грознице јаке тело му се стрêсâ,
Грло му се стеже, не може да гу̏тâ,
Цела му се соба врти и колу̏тâ.

2838 (43). Ал' заклетва страшна руке њему вêжê.
Шта да радим (рече)? Помози ми, бра̑то! —
И руку искрено пријатељу стêжê.
Овај: сваки своје изгубисмо зла̑то,
Ма помоћи има, милостиви кнêже!
Послије овога пра́во нам је да̑то
Да, јер наше жене грле други љу̏ди,
Ми туђијех жена потражимо гру̏ди.

2839 (44). На тијем грудима срдашце кријèпи!
Потражимо срећe у туђему бра́ку,
Као ми и други људи су слијèпи,
Мучно да нађемо једну жену мла́ку
Према нама, јер смо млади и лијèпи,
А и пара доста имамо у џа́ку.
Та ваљда бићемо женама по ћу́ди,
Кад и наказама срце њихно жу́дй.

2840 (45). Ми одмах у земље кренимо се стра̏не.
И када хиљаду пољубимо же́на̂,
Вратимо се, биће излечене ра̏не.
Ја идем. Сталан сам у том као сте́на. —
На тај говор краљу лице ће да гра̏не̂,
Голема у њему учини се ме́на,
И још истог дана, без икакве ту́ге̂,
Оде са Ђоконом и са двије слу́ге̂.

2841 (46). Под именом туђим, у другом оде́лу,
Свуд побједоносне берући трофе́је,
Францију, Англију, Италију це́лу
Прешавши стигоше и на Пирене́је.
Кашто коју с муком освојише се́лу,
Ма већина бјеху милосрдне се́је.
Давани су били и примани но̑вци,
Ћеф бјеше им бити љубавни тр̏го̑вци.

2842 (47). Завиривши жени дубље испод ко̏ре̂.
Стекоше обадва најзад увјере́ње,
Да од других жена њихне нису го̏ре̂,
И већ осјетише неко заморе́ње,
Тијем прије што се догодити мо̏ре̂
При скитњама ноћним и изненађе́ње.
Јер оца ил' брата има многа дје́ва,
А и опакијех имаде муже́ва̂.

2843 (48). Зато сад, искуства љубавнога сйти,
К дому свом и својим супругама лѐте̂, —
Јер морам од српске читатељке скрйти
Пикантну повијест лијепе Фјамѐте̂,
Што и моралисти по вољи ће бйти,
И сходно догмама религије свѐте̂,
Иначе по морал дјелао бих штѐтно]
И век са женама проведоше срѐтно. —

2844 (49). Тим је своју причу завршио га̏зда.
Саслушану с па̀жњо̂м до самога кра̏ја.
Родомоно, кога руководи ма̏зда,
Замишљен ћуташе док причање тра̏ја,
Па рече: о̀дселе вјероваћу ва̏зда
Да без жене овдје имали би ра̏ја.
Женско лицемјерство, лукавство, невје́рство,
Без икакве сумње, иде у безмје́рство. —

2845 (50). Ту муж један бјеше просиједе бра́де̂,
Правичнога срца, просвећеног у́ма.
Он ће газди овај поговор да да́де̂:
Лијепо је твоја измишљена глу́ма.
Штета недостатак један што има́де̂.
И то просто овај: лаж јој бјеше ку́ма.
Баш зато што лажи такве чусмо че̏шће̂,
Ми жене бранимо у толико же̏шће̂.

2846 (51). О причи ћу неке учинити гло̏се.
Тај можда, што теби глупост ону ка́за,
Жели да га жене на рукама но̏се̂,
Оне богме неће. Он или је ма́за,
Ил' од оних који залуд вазда про̏се̂,
Те тако остану без масна мира́за;
Или награ̀иса с двјѐма или три́ма,
Па зато пако̀сти̑ сада њима сви́ма.

2847 (52). Зато што на своју драгану се сȑди̑.
Која може бити издаје га та̂јно,
Твој Вале́ро жене свеколике гȑди̑,
И лажима каља лице њихно сја̂јно̂.
Ма чѝм љутња прође, друго ће да твȑди̑,
Јер на жене нико не љути се тра̂јно.
Кад би мог'о само *онда* да га чу̏је̂ш,
И ти би престао жѐнски̑ње да псу̏је̂ш.

2848 (53). Бар једног има ли међу вама, ко̀ји̑
Своју не издаје, туђу жену но̏ће?
Има л' у свијѐту кога, што се бо̀ји̑
Гриже, кад у томе с пута вјере скре̂ће̂?
Лажов вели: и̏ма: у лу̏де се бро̀ји̑,
Који му вјерује да су људи цвеће.
Према нама жене анђелски су ство̏ри;
Јесу ли ђаволи, — ми смо од њих го̏ри̑.

2849 (54). Да ли знате кога, који своју жѐну.
Ма чедна и́ красна била као ви́ла,
Оставио не би те да непоштѐну
Другу љуби, кад би позвала га би́ла?
Па још кад би за то у злату цијѐну
Добио, да л' би се бојао рези́ла?
Сви би ми, а то се доказати мо̏же̑,
Заложили у то част и своје ко̏же.

2850 (55). Когод о тој ствари поразмисли ти̏ше̑,
Признаће истину, ма да она жѐже̑.
Госпе, што мужеве остављају, би̏ше
Махом принуђене да од истих бјѐже̑:
Та̑ оне код куће не виђаху ви̏ше̑
Мужеве, јер другдје у постељи лѐже̑.
Ко жели од жене љубави и вје̏ре̑,
Нека тога њојзи даје равне мје̏ре.

2851 (56). Ја бих изд'о закон, који 'вако гла̑си̑:
Му̏жатици, што се у̏хвати̑ у блу́ду,
Целат одмах жиће мачем нека зга̑си̑,
Мужевљу невјерност не докаже л' су́ду:
Пошто браколомство баш мужеве кра̑си̑,
Доказ би се наш'о при малену тру́ду.
Свак се сјећај Христа, који каже тѐби:
Не чини другоме, што не желиш сѐби.

2852 (57). Једно само жени пребацит' се мо̏же̑:
Ненаситљива је. Ми смо јоште го̏ри̑.
Сви ће се поштени у томе да сло̏же̑
Да смо од њих много опаснији ство̏ри.
Ми смо каишари, ми деремо ко̏же
Ближњим, а нијесмо ни на злочин спо̏ри̑.
Богохулитељи, хајдуци, уби́це
Ми смо. Жене ретко. Што кријете ли́це? —

2853 (58). Бјеше наведѐно од овога чи̏че̑
За доказ разнијех примера силѐство,
Из којих Истина смртнијема кли̏че̑
Да је жена среће и ми̏лоште̑ срѐство.
Родомон се љути и обрве ми̏че̑,
А што миран оста сматрам за чудѐство.
Чим опази чича да му није пра̏во,
Ућу́та, знајући да не спава ђа̏во.

2854 (59). Уставши Родомон од пунога стòла.
У одају своју на спавање стѝже,
Гдје га одар прими по готову гòла.
Нити се до зоре из постеље дѝже.
Рђаво је спав'о, јер тога сокòла
Срце је пиштало од љубавне грѝжê.
Тер је целе ноћи морен био мòрôм.
Тужан отпутова даље јоште зòрôм.

2855 (60). Кроз Францију оде у јужну јој зóну,
Ал' у путовању сад настаје ми́на:
Не хтје више сȗхѝм, веће низа Сóну.
Рад је одморити витеза Фронти́на,
Јер сваком јунаку, па и Родомóну,
Штедјети коњица света је доктри́на.
Укр̀ца се с коњем у лађу малѐну,
И отплови мислећ' на нѐвјерну жѐну.

2856 (61). Та мисао срце једнако му бòдê.
Јер богме јади му и нијѐсу мȃлѝ:
Прати га по копну, као и сред вòдê.
Не однесоше је ни хлађани вȃли;
Лиши га душевног мира и слобòдê.
Нити путовање болове му гȃлѝ;
У Алгир би од ње хотио да бјѐжѝ,
Ма како ће када у души му лѐжѝ?

2857 (62). На блијѐду лицу туга му се зр̀цȃ,
Уздах за уздахом једнако га дȃвѝ,
У љубавну ропцу непрестано гр̀цȃ,
Те можемо рећи: мученик је прȃвѝ.
Ми очекујемо из својега ср̀ца
Да нам се утјеха у биједи јȃвѝ,
Али ево чуда, у овом случа́ју
Откуцаји срца ударце му да́јȗ.

2858 (63). По кашто Фронтино убојно заври́штѝ,
Што на рат и војску и краља га сје̏тѝ,
Чија га увреда сѝлно тада ти́штѝ,
Јер не само углед и славу му ште̏тѝ,
Са чега такође срдашце му пи́штѝ.
Но и плод љубави не даје му жње̏ти.
Насред воде стоји пун љубавне ва̏трê.
Али њу ни вода не може да са̏трê.

2859 (64). С кȍпна, из пра̀шинê, чапурја и стêња
Чини му се к себи ријѐка га вѝка,
Те њом сад путује. дакле мјесто мêњâ
Јадан сваког ча̀са попут болеснѝка.
Који мисли болест почеће да јêњâ,
Ако прѐмјештајȳ чешће га јаднѝка.
Тако и Родомон, али за́луд мȳка,
На земљи, на води срдашце му кȳкâ.

2860 (65). Стрпљење издаде најзад Родомо́на
Тер остави лађу и сȳхӣм се крȇте.
Путујући журно он преко Лио́на
У потпуну здраљу. без икакве штȇтê,
Стиже до белога града Авињо́на.
Путем силне Мавре оружане срȇте,
Јер у земљи, коју за̀лијевâ Ро́на
Па до Пиренеја, Маури се кмȇтê.

2861 (66). Жудећи Алгиру стигао је к мȍру.
И туна му поче ведрити се чѐло,
Тер опорављењу надаше се скȍру.
Дође у некакво напуштено сѐло,
Јер ту не копају људи нити ȍрȳ:
У збјег маварско их насиље одвѐло.
Туна у самоћи, сред пȳстê нијѐмê,
На одмор је пао за неко вријѐме.

2862 (67). Туд се само виђа погдјекоја кѐза.
Иначе плодна је земља ова це́ла,
Нарочито расте врло добра лȍза.
На брежуљку пуста бијаше капе́ла,
Попове је ратна растјерала грȍза.
Све́тôст обитељи није Мавра сме́ла
Да се не настани усред храма тȍга,
Јер слабо вермаше хришћанскога Бȍга.

2863 (68). То мјесто оча́ра зла кавалијѐра.
Те савлађивати почео је ча́му,
И тако се махну засад Алгијѐра.
И слугама с коњем даде стан у хра́му,
Што је недалеко од Моннелијѐра
И разних замкова, уз ријѐку са́му.
Туд. окружен дворбом, сред свакојих згȍдâ.
Имаше обичај замишљен да хȍдâ.

2864 (69). Тако шетајући он једнога да̂на,
Прилично суморан и са мало на́де̂,
Угледа путнике у близини ста̂на,
И видје прилику цуре једне мла́де̂,
Која је веома очарала ба̂на,
И с њом калуђера просиједе бра́де̂.
Терет неки носе на коњу голѐму
Покривен црнином, и јежђаху к њѐму.

2865 (70). Погађате ко је била ова дје́ва,
И каквим теретом терети буи́на:
То је тело једног од првих муже́ва̂,
Непрежаљенога нашега Церби́на,
Чија сабља негда над Маврима се́ва;
То је цура пуна анђелских врли́на̂
Изабела, вољна провести у ми́ру
Крај мила мртваца век у манасти́ру.

2866 (71). Скри́ва јој тијело црна, дуга блу́за,
Која одговара њезиној бијѐди;
Очице бијаху препуне јој су́за̂,
Образи упали и врло блијѐди,
Па ипак признаје радо моја Му́за
Да њена љепота још много вријѐди̂,
Јер и поред квара, јадом нанесѐна,
Јоште је прекрасна била ова жѐна.

2867 (72). Како Родомоно љепотицу спа̏зи̂,
Вољу, жене мрзит', противном сми̏јени̂,
Стару своју љубав немилосно зга̏зи̂.
Изабела њега толико пли̏јени̂,
Да са Доралидом коначно га мра̏зи̂,
Са чега се Мавар сретнијем ци̏јени̂.
На што (вели) жиће, покривено тми̏но̂м?
Љубав се љубављу, клин се тјера кли̏ном. —

2868 (73). При̏ступи̂ јој тихо и ријечи скла̏дне
Изустив, питаше за њезино ста́ње.
Дознао је тада од дјевојке ја̏дне̂
Како је големо њено очаја́ње,
Како се раставља од свјетине га̏дне̂,
Ступа у манастир, у божије зда́ње.
Веома је лу́да одлука ти тв̏рда̂, —
Рече он, и поче овако да сп̏рда̂:

2869 (74). У манастир хоћеш! Да јада и чу̏да!
Баш под земљу тако млада и зелѐна!
Жив се закопати може само лу̏да,
А нипошто умна и лијѐпа жѐна.
Тврдичино благо затрпава гру̏да,
Зато је тврдица душа непоштѐна.
Немој и ти тако. Крв у теби кљу̀ча̂.
Заслужује само звер да се закљу̀ча̂. —

2870 (75). Калуђер, презајућ' од обрлаћѐња
Цурина, наравно не оста на ми́ру;
Стаде истицати своја убјеђе́ња
И њима пунити уши кавали́ру;
Вели да спасава од унесрећѐња
Лијепу дјевојку он у манасти́ру.
Али Родомону то духовно jȅло
Учини се врло и горко и врȅло.

2871 (76). Брбљива монаха прекинути ку̏ша̂,
Ал' му је цијела мука бадава́де,
Јер калуђер меље, нити њега слу̏ша̂,
Непрестано ријеч из уста му кла́де̂.
Тад Мавар наљућен стаде да га ћу̏ша̂,
И многе му длаке ишчу̀па из бра́де̂.
Можда већ и моја дуго брбља гу̏ша,
Зато сад одмора мало нек има́де̂.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО **ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ**

ПЈЕСМА ДВАДЕСЕТ ДЕВЕТА

О како су чудне човјекове ћу̑ди!
Лако л' мијењамо одлуке и смје̏ре,
Особито онда када наше гру̑ди
Шиљаста стријѐла Аморова де̏ре̑!
Ту скоро Маура слушали сте, људи,
Како жене ружи преко сваке мје̏ре̑,
Те мишљасте, неће никада да га̏сну̑
Пламенови мржње, а сад ова спла̏сну̑!

2873 (2). Слушајућ' га како, госпе моје ми̏ле̑,
Сикташе противу лијепога спо̏ла,
Штоно реч очима дођоше ми ви̏ле,
И ја ћу казнити крвника вам хо̏ла,
Те ће он (улажем у то своје си̏ле)
Другима послужит' ка' примјер и шко̏ла.
Убићу, на ваше задовољство о̏пће̑,
Прохтјев у свакоме да на жене ро̏пће̑.

2874 (3). Та веће вам даде тим задовољење,
Што одмах затијем, пошто жене ху̏ли̑,
Опета западе у љубавно вре́ње,
Јер му Изабела љубав опет у̏ли̑,
А тијем пока́за и своје поште́ње
И дошљедност равну од прилике ну̏ли.
Већ и тим је свака освећена сна́ша,
Што се тако јадно хулитељ пона́ша.

2875 (4). Вратимо се причи започетој; ѐле
Куша цуру с пута светога да сврне̑,
А попујући јој глуп је као тѐле.
Пу́стини̑к, да би му те намјере црне̑
Сузбио, придике држаше дебѐле,
За шта ће силѐство шамара да згрне̑,
Којега поступка свак увиђа ру́жно̑ст,
Јер он је врщио свету своју ду́жно̑ст.

2876 (5). Дуго Мавар тр̀пје да калуђер ме̏ље̑,
Прије но приступи одлучноме ра̑ду.
У ћелију нека носи своје же̏ље,
Рече му, а њему нек остави мла̑ду.
Кад то не помо̀же, стаде да га дје̏ље̑
Врућим шамарима, и чу̀па му бра̑ду,
И шаком га сте́же за рјечито гр̏ло,
Што је овом било непријатно вр̏ло.

2877 (6). Помрчаше тада калуђеру зра̑ци,
Тијем више што је завитлао њи́ме
Па га правце к мору дебеломе ба̑ци,
И тако се ове опрости цери́ме̑.
Шта је са њим било, о том разни зна̑ци
Писмени постоје; неки веле ти́ме
Свршено је било с калуђером, је̑ра
О стијѐну лупи и нахрани зве̑ра.

2878 (7). Прште, веле они, као зрела шљи̏ва,
Па пречац издахну, репом није ма́по̑.
Кажу други да је ручетином ди̏ва
Бачен старац био чак у море сла́но,
И да се у̏топи̑, не знајућ' да пли̏ва̑,
Ма да се свецима молио ваља́но.
Трећи тврде светац неки њега спа̑се.
Забиљежих узгред ове разне гла̑се.

2879 (8). Немам више рећи ништ' о њему ва̏ма,
Казав што достави предање ми ста̑мно̑.
Када Мавра про́ђе љути̏на и ма̏ма,
Те му се разведри опет лице та̑мно̑,
И кад срце, тврђе од самога ка̏ма,
Задовољи дјелом, што бијаше сра̑мно,
При́ђе тихо к цури, стаде да је мо̏ли̑
Да вјерује е је безгранично во̏ли̑

2880 (9). Дјева дигла очи пут плавога свȍда,
Дршћућ' од звијера смрти жели скȍрê.
Ма да за недјело бијаше му згȍда,
Уздр̏жа се ипак страховито ствȍре;
Продријет' не хтједе чак у јéзгру плȍда,
Стаде када дóђе до спољашње кȍрê:
Жели да му цура. с тог и нѐ би свȁђê,
Плод уступи вȍљно, то ће бити слȁђê.

2881 (10). Остаде господар он од своје стр̂асти,
Ма да му похота из очију вѝрӣ.
Мами је речима пунијема слâсти,
Мисли глатки ће је придобит' манѝри.
Она се божијој прȅпорȗчи влâсти,
Мислећ': у гробу ме, Боже, једном смѝри! —
Докле њој Родомон о љубави свӣрâ,
На смрт она мисли, смртна сректва бӣрâ.

2882 (11). Миш је она била, а Родомон мȁчка.
Зна да може одмах у шапе му пȁсти.
Видећ' е се спрема чедност да јој пљȁчкâ,
Падоше на душу облаци јој тмȁсти.
За њу је мријѐти утврђена тȁчка,
Прије него што би лишила се чȁсти.
У том је мисао на Цербина снȃжӣ,
И још само начин смрти своје трâжӣ.

2883 (12). Мавар непрестано јаче наваљѝва.
Из уста му пљýшта лагȁрӣјâ кӣша,
Ал' промени метод и смјелији бѝва.
Умудри дјевојку сила нека вӣшâ:
Да чедност избави досјети се дѝва,
И одмах постаде ведрија и тӣшâ.
Ја вам ево хоћу опјевати свȏјскӣ
Изабелин овај поступак хѐрȏјскӣ.

2884 (13). Веће се курјаку помолише зȗби
Да закољу мирну и невину óвцу;
Већ овлáда прохтјев животињски грȗбӣ,
У Мауру љутом. назови-удóвцу;
Већ он јурну цури с намјером да љȗбӣ.
Кад Бог оте плијен опакоме лóвцу
Надахнувши дјеву, која рече: стȁни!
Мелем знадем свакој смртоносној рȃни.

2885 (14). Моју част ако ти похота поштéдй.
Ако рука твоја не такне менéка,
Даћу ти што више и од мене врéдй:
Против оштре сабље даћу теби лéка.
Љубио си досад небројено рéдй,
Сјем мене пуно је жена за тебéка,
Наћи ћеш арајства и у друге жѐнê,
Али мелем овај само је у мѐнê.

2886 (15). Ја при себи тога лека не имáдêм,
Ал' га направити могу господáру.
Траву (коју спазих идућ' амо) знáдêм,
Која, скуха ли се на чемпресну жáру,
И дода ли јој се рȕта, пљȕшт и бáдем,
Даје сок потребан свакоме сердáру,
Јер когóд намаже тело трипут њíме.
Не боји се сабље, ватре, нити зíмê.

2887 (16). Њим сваког мјесеца ваља да се мȁжê.
Па нека слободно не боји се рâнâ,
Ал' удови треба добро да се влȁжê,
И врло је лако увјерити бâна
Да ли језик мој га сада само лȁжê,
Јер то бити може још овога дâна.
Сок ако чаробни добавити мâрй
Моја ће му рука ноћас да га свâрй.

2888 (17). Ја за то не тражим никаквога дâра,
Једно само хоћу: закȕни сé мѐни
Да нећеш нанети чедности ми квâра. —
Повјерова одмах Родомоно жѐни,
И ма да љубављу силовитом згâрâ,
Одступи, смјȅри му бише сузбијѐни.
Закле јој се радо, јер га жѐља гáња
Непробојним постат'. О том често сáња.

2889 (18). У себи вељаше Родомоно: тй ми
Мелеми требају; да видимо штȁ је. —
Мишљаше, чим лијек од дјевојке прйми
(Дотле пак вјера ће његова да трȁјê)
Заклетву са себе ка' улар да снйми,
Јер у Бога живог не вјерује змȁје.
Што се лажи тиче, Африка цијѐла
Већега лажòва још није снијѐла.

2890 (19). Закле јој се дакле, а и како нећe!
Та постаће Ахил! Убод од пиња́ла
Колико комарчев њему ће да смêћê.
А и од осталих чуваће га за́лâ.
По планѝни дјева тамо амо шêћê,
И разне је траве тајанствене бра́ла.
За њом се Родомон узастопце крêћê,
Да јој се за бјегство згода не би да́ла.

2891 (20). Пошто је набрала свега што јој трȇбâ,
Вратише се кући када паде та́ма,
И заложивши се корицама хљȇба.
Кухању је траве приступила да́ма.
Момци донесоше три четири хрȅба
И дјева наложи огањ усред хра́ма.
На њ стави са травом и водом кòтао.
Око ње се Ма́вар једнако мòтао.

2892 (21). Није се мицао из њене близѝнê.
Бојећи се бјегства ојађене цу̏рê,
А са јаке ватре и силне врућѝнê,
Ожѐдње и вина попи једно бу̏ре.
Сјем њега то исто ѝ сѐизи чѝнê,
И тако је ишло до ју̏трењê у̏рê.
Свијема се лица од вина сѝјају̑.
Док се трава куха они бекрѝјају̑.

2893 (22). Гледајући како цура куха трâве,
Штоно чине да се не добија рâна,
Пѝше они вино грчке лозе прâвê,
И слађе им бјеше но нектар и мâна.
Пред зору се њихне угријаше глâве,
И цела дру̏жина већ бијаше пјâна.
Маури нијесу вину вични мно̏го,
Јер га њихна вјера забрањује стро̏го.

2894 (23). Ја мислим да треба вјера да се за̑трê,
Која забрањује то боговско пѝво.
Најпослије цура диже кот'о с ва̑трê,
Приступи к Алгирцу и рече му жѝво,
Да ће соком оним она да се на̑трê,
Јер да други проба било би јој крѝво.
И он се на њојзи увјерити мо̏жê,
Како она зна̏де челичити ко̏же.

2895 (24). Да не би мислио, занесена стра̂шћу
Мржње према теби, да сам могла хтје̏ти
Прибјећи освети и отровном ра̂шћу,
Чији сок би мог'о здравље да ти ште̏ти̑.
Врат ево трипута мажем овом ма̂шћу,
И твом ћу га мачу изложити смје̏ти.
Ти ћеш опробати баш на моме вра́ту,
Да ли сам дорасла чаробну зана́ту. —

2896 (25). Тако рече дјева, китица врли́на̑.
Он који је пио до јутрењег са̂та,
Опијен је био силом добра ви́на.
Сад му она пружи намазана вра̂та,
У вис подигавши свиона перчи́на.
Он махом, дужијем од четири хва̂та,
Измахну и главу, дату да се љу̑би̑,
С лијепога трупа сабљетином сру̑би.

2897 (26). Млазом пљусну крвца, румена и гу́ста,
Назад Родомоно зачуђени ско̏чи̑,
И сабљу испусти, остала му пу́ста!
Котрљајући се по мраморној пло̏чи,
Лијепа је глава отворила у́ста,
И рече: Цербине! па заклопи о̏чи.
Љепотица, коју све врлине кра̂се̑,
Херојским лукавством од срама се спа́се.

2898 (27). Узоре вјерности, узвишена же̏но,
Прекаљена душо, у рај сада сту́пи,
Гдје је вјечна љубав и ми̏лошта, гдје̏но
Вјечито бла́женство као ружа пу́пи̑.
Анђели те зову, очекују, е̏но
Спремају ти ста́нак у рајској у жу́пи.
Прославити тебе у моме би смјѐру
Било, кад бих мо̏ћи имао у пѐру.

2899 (28). Бог се обрадова новој рајској ру́жи
И ово јој рече с небеских виси́на̑:
Као примјер вјере другијема слу́жи,
Јер је данас мало у свету врли́на̑;
Бла́жена по ра̀ју вјечитоме кру́жи,
Гдје ћеш наћи свога драгога Церби́на.
Од Лукрецијина дјело ти је ве̏ће̑,
Зато вјечно жи́ви сред вјечите сре̏ће̑.

2900 (29). Нов издајем закон: одсад свака жѐна,
Која име твоје лијепо има́де̑,
Нека буде красна, умна и поштѐна,
И нека повода пјесницима да́де̑
Славити јој дјела кроз вјечна времѐна,
Те за њих далеко потомство да зна́де̑,
И нека се јаче од светијех зво́на̑
Ори: *Изабела!* с ѓоре Јелико́на. —

2901 (30). Тако рече Господ. Међутијем вѐће
Дјевина душица у висину пр̑ну̑
Ка своме Цербину а на небо тре̏ће̑:
У завичај стари опета се вр̑ну̑.
Доље оста Мавар без добра и сре̏ће̑,
И туга му душу посјела је цр̑ну̑.
Са грижом савести учини позна́нство,
Чим га је проклето попустило пја́нство.

2902 (31). Чак и његово је сурово и смје̏ло
Срце боловало са крвава̑ чи̑на.
Загладити мало страховито дје̏ло
Обузеде прохтјев алгирскога си̑на.
Одлучи, о томе расудивши зре̏ло,
Очувати спомен увенула кри̑на.
Увидјев колико у пјанству згри̏јеши̑,
Споменик јој дићи Мавар се ри̏јеши̑.

2903 (32). Силом или милом шест хиљада љу́ди̑
Мораде му дати околина це́ла;
Стотине хиљада донесоше пу́ди̑
Са блиска бријега све камена бе́ла;
Дигоше споменик Изабели ту́ди
Гдје паде: у њему она је капе́ла,
У капели Цербин, с њиме Изабѐла
У дну издубена мрамора цијѐла.

2904 (33). Подсјећа гробница ова на висо̀ку
Гробницу у Риму цара Хадрија́на.
Подиже и кулу за себе на то̀ку
Речене ријеке близу океа́на,
Ћуприју на реци дугу, а широ̀ку
Таман за два коња, и од свију стра́на̑
Слободну, јер на́слон не̏ направи̑ да̑ би
Лакше бац'о доље кога туна згра̏би̑.

2905 (34). Путнику јунаку он огласи ра̏та
Сваком, што прије̏ћи жели преко мо̏ста:
Ко наиђе тамо нека сјаше ха̏та
И оружје преда из разлога про̏ста
Што ће, не преда ли, доље у дно бла̏та
Стрмекнут': оружја Мавру треба до̏ста
Да њиме гробницу Изабѐли кра̂сӣ:
Тако Родомонов строги закон гла̂сӣ.

2906 (35). Мо̂ст је би готов за десетак да́нā,
Споменик и кула, ма да руком мно̏го̂м
Зидаху се, кашње. Чим изнад јабла́на̂
Подиже се кула, по налогу стро̏го̂м
Стражар на њој сваког борца од мегда́на,
Што на мост наиђе, јављао је ро̏гом.
Тада с куле одмах Родомоно сле̏тнē,
И борца што иде на ћуприји сре̏тнē.

2907 (36). На мо̀сту се туђи Родомону прѝја̂,
Јер ту опасности наравно су ве̏ћē.
Тешко сваком борцу ху̏да̂ судба чѝја̂
На ту тако уску ћуприју га ме̏ћē,
Јер оздо бездана страховита зѝја̂:
Коњ му мало клизне л' он у понор сле̏ће.
Што се̏ Родомоно радо ту̏че ту́на
Имао је за то и другог рачу́на.

2908 (37). Јер и ду̑ше кашто покају се га̏дне,
Тражио је навлаш прилику и зго̏ду
Да у бо̀ју каквом са ћуприје па̏днē
Стрмоглавце доље у речену во̏ду,
Те водом опере, ако срећа да̏днē,
Вином учињену грјехоту и шко̏ду.
Барем тако Турпин о Алгирцу ка̂жē, —
Што се с ћуди овог врло мало сла̂жē.

2909 (38). Ја ставих онако, како Турпин ре̏че.
За тај мост ускоро рашчуло се сву̏да̂,
И многи се јунак на ћуприји сте̏че;
Неко да се бије, неко јер му ту̏да̂
У Шпанију бјеше путовати пре̏чē,
Иначе би мор'о много да криву̏да̂.
Сви путници туна и убојни го̏сти
Остављаху пу̏сат, а често и ко̏сти.

2910 (39). Многи се пред Мавром од ужаса нӥштȇ.
И дају што тражи пун опаке зӧӥљȇ.
Од земља́кâ само оружије ӥштȇ,
А Франке затвара у камене спӥље.
У којима тма их од срамоте свӥште,
А многе такођер у Африку шӥљȇ.
О гроб вјеша пусат у његове мрȅже
Пȁлӥх: имѐна им у споменик рȅжȇ.

2911 (40). Једног дана случај довести је хтӥо
Чуднога путника Алгирчеву стâну:
Бијесни Роландо главом то је бӥо.
Који се сиромах од љубави згрâнȳ.
Тад Родомон бјеше под оружјем цӥо.
Фȁлио је само шљем опаком бâну.
Стајао је, када к мосту лудак до́ђе,
С друге стране моста, случајно тако́ђе.

2912 (41). И када прȅскочӥ Рòлâн барпјѐру,
Па босим ногама на ћуприју стȳпи,
Рȁзјâри се онај што у Алгијѐру
Влада. Не хотећи оружја да тȳпӥ
О једнога дро́њу, он кавалијѐру
Подвикну: зар не зна простак онај глȳпӥ
Да мост овај служи за пролаз госпòди?
Натраг! или ћу те удавит' у вòди. —

2913 (42). Наравно, смȳшенӥк неће ни да чȳјȇ,
Веће горопадно преко моста јȳрӥ.
Груд његова силним бјеснилом се дȳјȇ,
А вика га она јоште више бȳрӥ.
Родомон видећи да бадава псȳјȇ,
У сретање јадном лудаку се жȳрӥ,
Велећ': такве луде не видјех у ве́ку, —
Идем да га с моста оборим у ре́ку. —

2914 (43). Шта га очекује не слути сирòма.
Тад случајно стиже ка ћуприји бли́зу
Дјевојчица једна лијепа веòма:
Част ми је представит' вама Флерделѝзу.
Стиже она тамо сред овога слòма,
Тражећи онога што је у Пари́зу,
Тражећи миљена свога Брандима́ра,
Њој миленијега од земских доба́рâ.

2915 (44). Баш је била пришла к мосту томе, да̀ би
Преко њега прешла на противу стра̂ну,
Када Родомоно смӳшенйка згра̀бй.
Грозно се зачуди бијесноме ба̂ну,
Ком у голо тело она̑ј нокте за̀бй,
И од чуда она готово се згра̂нӳ.
Познала га дјева, али није зна̀ла
Да му памет бјеше тако ниско па̀ла.

2916 (45). Срце се уплаши лијепога че̏да
Видећ' у погибли несретнога гро̏ва;
Стаде скамењена да́ рвање гле̏да̂
Двојице рвача гвозденога ко̏ва.
За рођени живот већ Алгирац пре̏да̂,
Јер ово за њега појава је но̏ва;
Чудно му што скоби овакову сна̂гу,
Мњаше луду ласно отправити к вра̂гу.

2917 (46). Страшан бјеше Ролан, јес вјере ми свѐте̂,
Напори Маврови сви су бадава́де;
Заман жели ногом Херкула да силѐте̂,
И марифетлуке куша које зна́де̂.
Сваког часа мо̏гӯ у понор да слѐте̂
Који двaест хвати дубине има́де̂.
Ка' међед оборит' који проба др̏во,
С ког паде, тако се Мавар с лӯдо̂м р̏во.

2918 (47). На један мах Ролан Родомона дйже
С моста у висину ка' неког деча́ка,
К ивици ћуприје крочи мало блйже̂,
Па стрмекну доље, носећи јуна́ка,
У ријеку, која тецијаше нйже̂,
И пљуснуше вали од судара ја́ка.
Тад вода раздвоји обадва рва́ча,
Два веома добра и вјешта плива́ча.

2919 (48). Полунаг, Роландо плива као рйба,
Испливати њему лако дакле бйва̂.
Чим на земљу ступи он стаде да шйба̂
Преко поља равног и тучнијех њйва̂.
Родомону муке много више трйба̂,
Јер гвоздени оклоп тијело му скрйва̂.
Ал' и он йсплива најпослије с мӯко̂м,
И, господо моја, са великом брӯко̂м.

2920 (49). Међутијем ваља имати у виду
Да лијепа цура, док се то дешáва,
Преко моста пређе и пред ону хриду,
Гдјено Изабѐла са Цербином спáва,
Видјет' оде да ли не виси о зиду
Брандимаров пусат или можда глáва.
Видећ' е не виси, дјева даље грѐдê,
Молећ' Бога да је к драгану довѐдê.

2921 (50). За Роландом ја сам у великој тýзи,
Који светом јури ка' вјечити Јȗда.
Њему слиједити хоће ми се Мýзи,
Ал' причат' не могу сва његова чȗда,
Нити свуда грѐсти по његовој прýзи,
Јер у том случају — сам бих био лȗда.
Причам оно само са срдашцем стȉслȋм
Што је најглавније, бар ја како мȉслȋм.

2922 (51). Бијеснȋ Рòлâндо у јурењу лȗгу
Пȍтȗче силѐство племића и гéјâ,
У пустошну хòду надмашивши кȗгу,
И уцвели много мȁтêрâ и сéјâ.
Јурио је правце непрестано к јȗгу,
Док најзад не стиже чак до Пиренéјâ.
Ту се свидје поћи лудом испòлину
Кланцем, који води у неку дòлину

2923 (52). Тјерајући осла, који дрва нȍсȋ,
Туна су га срела два проста горштáка,
И мислећи то је неко који прȍсȋ,
Викнуше да скрене са уска сокáка,
Јер се са њиховим појмовима кȍсȋ,
Да скитници сврћу два часна сељáка.
А јамачно јоште спазили су ȍни,
Да је његов разум отиш'о Сотȍни.

2924 (53). Пошто му је душу покривала тмȉна,
Он бјеше занијет, али ова џȁка
Сад из заноса је пробудила цȉна,
И он одмах мјесто одговора свȁка
Залѐтје се правце на магарца њȉна,
Чије задње краке дограби му шȁка,
И завитла њиме, па кукавног ȍсла
Чак о други бријег ударити пòсла.

2925 (54). Видјевши магарс како лётнӯ зра̂ком,
Чувши, када паде, костију му звёку,
Један од сељака хитренијем кра̂ком
Престрављен стрмекну у провалу нёкӯ,
Те тако умàче голијату ја̂ко̂м,
И паде на грање и на траву мёку.
Да остаде туна жиће своје згӯби̑;
Овако се само у кољено ӯби̑.

2926 (55). А ти други момче, шта ће бит' од тèбе̑?
Тај други бура́зер, не мислећи дӯже̑,
Да би од лудака избавио сèбе̑,
Уз једну стијèну стаде да се пӯже̑;
Али ће, док тако он уз брдо грèбе̑
Дуге ручèтине за њим да се прӯже̑,
Па ће га шчепати за ноге ȍбије,
И смрт од њих туна он ће да дȍбије̑.

2927 (56). Он је нахранио гавране и вӯке,
Али смрт његова би̑ одиста грȍзна:
Ра̏шчѐпи га Ролан раширивши рӯке.
Коза једна, која баш бијаше скȍзна,
Пȍба̂ци, кад зачу плачевне му звӯке.
А и покољѐња чудиће се пȍзна.
Онај што остаде читава перчи́на
При́ча то, и вијест до́ђе до Турпи́на.

2928 (57). Убрзо затијем и неке баро́не,
Које там' однесе срећа њихна хӯда̂,
Пȍби̑, па ће преко пиренејске зо́не̑,
Починивши јоште небројено чӯда̂,
Сићи у Шпанију близу Тараго́не̑
Лудак опаснији од најгорих лӯда̂.
Крај мора идући њему ће да па̏дне̑
На̀ ум да се ваља сред кàљуже̑ га̏дне̑.

2929 (58). Ако ли сјећања ви нијèсте трȍма,
Сјећате се да је Анђелика ви́ла
С Медором својим се враћајући дȍма,
У пријèдјел овај дојездила би́ла.
Туна сад Роланда затекла је мȍма,
Виновница овог јада и рези́ла.
Дојаха му близу, не спази га при̏је,
Јер јама гдје лежи паладина кри̏је̑.

2930 (59). Скри́ва га пијѐска и камења ѓ̏па.
Нити она њега, нит' он позна ви́лу.
Го је, тек по нека виси с њега кр̏па,
С њега, који негда носио је сви́лу.
Тело маже блатом, што рукама цр̏пâ.
Црн је к'о да рâсте на ријеци Ни́лу,
Јер већ је прилично времена протѐкло,
Како га је гола врело сунце пѐкло.

2931 (60). На мршаву лицу страхота му вла́да,
Откад се у њему зрака умна згâси;
Поглед му је грозан, дугачка му бра́да,
Упале му очи, чупави му влâси.
Препаде се јако Анђелика мла́да,
Врисну. Медора јој уплашише глâси.
Сму̏шенйк опазив близу себе цу̏ру,
На́гоном осјети од похоте бу̏ру.

2932 (61). Продѐра се грозно: мла́да жена! Тâ га
Појава занесе те појури к ме́ти.
Да то бјеше негда премила му дрâга,
За коју је вазда готов био мре́ти,
Не бјеше остало баш нимало трâга
У његовој мраком скривеној паме́ти.
Трчи за њом налик на љутога кêра,
Кад најзад опази вребанога звêра.

2933 (62). То видећи мо̏ма коња ће да шй̏нê,
И зажди бјежати плаха преко ме́ђâ.
Медор, којино се за драгану бри̏нê,
Даде се за њиме, нападе га с ле́ђâ,
И мишљаше мачем главу да му ски̏нê,
Ал' гвожђе Роланда никада не вре́ђа:
Знате да је био непробојан ро̏ђен.
Ишта нѐ би врâту, ма да бјеше зго̏ђен.

2934 (63). Тâ Роланду не би ни ђаво из пàкла
Могао задати смртоносне рâнê.
Чим је Медорова сабља њега тàкла,
Осврте се само, нѐ хтје ни да стâнê,
И — коњицу глава, к'о да је од стàкла,
Прснуће и он ће на земљу да пâнê.
Оборивши тако песницом брза́ка,
Ђин за цуром даље преко поља ска́ка.

2935 (64). Цури, чија страва све биваше вȅћа̑.
Чињаше се, њена кóба једва ми́лӣ;
Веће је мислила издаде је срȅћа,
Зато као гуја-у процéпу цви́лӣ.
У зло доба оног прстена се сјȅћа̑,
Који невидљивост овој даје ви́ли:
Обзину га брзо, и одмах је нѐста.
Да је не би чуо и дречати прѐста.

2936 (65). Тим досад избјеже опасности мнȍгē.
Анђелику, тако мраком покривѐну,
Спа̑се прстен онај од судбѝнē стрȍгē,
Али, не знам како, ба́ш у истом трѐну
Лијепа женица у вис диже нȍге,
Лȅтнӯ и на́ђе се на меку бусѐну.
Баш на неколико од лу̏дē кора́ка̑
Паде, који даље за кобилом ска́ка.

2937 (66). Срећа за њу што је престала да ви̑чē,
Иначе би прстен био бадава́де.
Што се пак њезине бедевије ти̑чē,
Нека сада гледа другу да укра́дē
Ка' и ову негда (сјећате се при̑чē?),
Коју више никад неће да има́дē.
Она, чије руке и нијѐсу па́ћи
Од крађе, ласно ће другу себи на́ћи.

2938 (67). Бр̑за̑ бедевија, као иста жи̑ва,
Десно и лијево, тамо амо вр̑да̑.
За њом јури Ролан и у знȍју пли̏ва̑,
Најзад је дотјера до једнога бр̑да,
И гле! Већ у руци њена му је гри̑ва.
Стеже је да просто не може да мр̑да̑.
Већ му је из главе ишчезнула ди̏кла.
Коњ га сад занима. На њ му душа сви̏кла.

2939 (68). И луд коњу тепа речи пуне мȅда,
Кроз маглу се сјећа веселијех трȇна̑,
Када коње јаха, и кобилу глȅда̑,
Допадају му се снажна ребра њȇна.
Ено већ у седло бедевији сјȅда̑,
И јури. Не мисли давати јој сȇна,
Нити је појити. Три четири ча̏са
Непрестано даље на кобили ка̏са.

2940 (69). Трчаше кобила као лака зȅбра
Низ поље, насу̏мцȇ, и јурећи зга̏зӣ
Три нека племића и четири сȅбра.
Ма кад је натјера да у рупу сла̏зӣ
Некакву, ко́ба је саломила рȅбра,
И ено је веће језичину пла̏зӣ.
Полумртва коња он баци на ле́ђа,
И с тијем теретом зажди преко ме́ђа̄.

2941 (70). Када му отѐжа он стовари брȅме,
И руком поведе жалосну кура́ду,
Вичући: напријед! О арапско плȅме!
Ал' пошто је био изгубио на́ду
(Јер коњ бјеше рањен у рѐбро и тјȅме)
Да ће му напори успјех да има́ду̑,
Ни луд није хтио бојна коња ту́ћи,
Но га зграби за̏ рȇп и стаде га ву́ћи.

2942 (71). С њим настави пољем и даље да шврља̂,
И ако се веће по готову сма̏рче.
Коњем по камењу као браном дрља̂,
А коњу од бола удови се гр̏чȇ,
Кожа му се дере, крв му земљу прља̂,
И, врло природно, најпослије цр̏че.
И не обзире се луди витез на̀ то̀,
Но се с мртвим коњем пољем даље мла̀то̂.

2943 (72). Праћен од коњскога већ трухлога тȇла,
Штоно је смрдјело горе него ву̏га.
Преко свијета је тумарао бȇла,
У јурењу вазда држећи се ју̏га.
Много је ужасних учинио дје̂ла̂:
Пожаре, убиства и злочинства дру̏га̂
И више је можда питомијех се̂ла̂
Он опу̏стошио, него сама ку̏га.

2944 (73). Кукајмо не само за жртвама па̏лӣм,
Него и за њиме, јер дјѐла у бе́су.
Што му снажне руке, то такође жа̏лӣм.
Нѐвјерну дјевојку удавиле не́су,
Којој (не мислите да се као ша̏лӣм)
Не могоше па̀тњо̂м срце да потре́су̑
Ни он, ни толики, јер превари мно̏гȇ,
Те се у̏достојӣ казне врло стро̏гȇ.

2945 (74). Ах што није мог'о све жене да згња̂ви̑,
Јер ни једна није од оне вам бо̏ља̑.
Жене, без изнимка, ђаволи су пра̂ви̑,
То смо сви одавно искусили зго̏ља.
Помисао на то душу моју да̂ви̑.
Да вам даље пјевам прошла ме је во̏ља.
Далеко од пјесме љути̏на ме ву́че̑.
Људи, кад су љути, боље је да му́че̑.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО **ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ**

ПЈЕСМА ТРИДЕСЕТА

Када нас понесе ја́рости бу̏јица,
Те увриједимо збором или дје̏лом
Пријатеља свога, та̏кова̂ криви̏ца
Нити се кајањем, нити су̏зо̂м вре̏ло̂м,
Макар она текла ка' вода брзи̏ца,
Опростити може на́пасни̂ку смје̏ло̂м.
Ох како ме боли што погрду кре̏сну̂
На жене Муза ми, кад заврши пје̏сну!

2947 (2). Ја сам сличан био каквом болесни́ку,
Који дуго трпи, али када бо́ља
Одузме свакоје стрпљење јадни́ку,
Он псује и једак бива као зо́ља,
А чим бол умине види се на ли́ку
Њему да се каје као неки смо́ља.
О како би сада мило било ме̏ни,
Да они стихови нису изрече̏ни.

2948 (3). О же̏не! Имајте опроштаја за́ ме.
То од урођене просим вам добро̏те̂,
Јер зле мисли усред ове моје ча́ме̂
Јављају се: оне зле ријечи ко̏те̂.
Знајте да сам гоњен злошћу своје да́ме̂,
Која за ме нема нимало мило̏те̂.
Узрок она јесте што тако огру́бих;
Зна Бог да је крива; она, да је љу́бих.

2949 (4). Посмотрите ли ме са разнијех стра́на̂,
Ја ћу заслужити ваше сажаље́ње,
Јер и на мени је скоро иста ма́на,
Која на Роланду, добит' опрошта́ње, —
На Роланду који ве́ће више да́на̂,
Цијелом свијету на запрепашће́ње,
Шпанијом вукући мртва коња стѝже
К ре̂ци, што у море у̏љева̂ се нѝже̂.

2950 (5). Ту о̏стави̑ коња, па на другу стра̂ну
Пре̏плива, и спази иза густа кле̂ња
Са коњем пастира, коме руком ма̂ну̑,
И рече да жели с њиме да се ме̂ња̂,
Јер пастиров коњиц допаде се ба̂ну.
С друге стране (вели) код онога сте̂ња
Ено коња мога; иди га присво̀ји,
А дај свог; у том су интереси тво̀ји.

2951 (6). Шта се мислиш? Узми коња ми ваља́на,
Он ће ти се јако допасти у свѐму,
Нема сакагије, нити других ма́на̂;
Што је мало мртав, то не шкоди њѐму,
Излијѐчиће га брзо добра хра́на,
И од њега хасну имаћеш голѐму. —
Насмѝја се пастир, не хтједе ни ста̏ти,
Но к рѝјеци оде воде коњу да̏ти.

2952 (7). Да му коња отме Ролан за њим по́ђе.
Тојага, за руку везана кана́пом,
Бијаше у оног несретнога ро́ђе̂,
И паладина је ударио шта́пом.
Наравно, ударен био је тако́ђе,
И то страховитом Ролaндовом ша́по̂м.
Не помо̀же њему чворновата ро̏зга,
Јер му глава прште, нестаде јој мо̏зга.

2953 (8). Ролан, као вазда, пун бијѐсна гње̏ва,
Одјури на коњу, кога тако до̏би̑,
Ал' овај му липса још трећега дне̏ва,
Јер му не даваше сијена и зо̏би;
Ма лудак за̏ ду̑шу многијема спје̏ва,
Којено са коњма лутајући ско̏би̑:
Чим један му липше, он отима дру̏го̂г,
И тако једнако целог пута ду̏го̂г.

2954 (9). Отимљући храну да глад своју га̑ли̑,
Најпослије стиже до Ма̏лаге̑ гра̑да,
Гдје убија људе, а домове па̑ли̑,
Сличан Велзевулу што у паклу вла̑да̑.
Пропишташе тада велики и ма̑ли̑,
Нико не̏ запа̑мти та̀ковијех ја̑да̑.
Тре̏ћину народа из малашких ма́ла̑
Поби, по причању тачнијех ана́ла̑.

2955 (10). Затим једног јутра стиже ка Сисе́ри,
Којано је била близу Хибралта́ра,
Близу тијех шпанских спрам Африке две́ри̑.
По тихоме мору ба̑рка једна ша́ра,
У којој весели бјеху каваље́ри,
Са неколицином хитријех воза́ра̑.
Господа у море пуштала су мре̏же,
И лахоре морске уживала свје̏же.

2956 (11). Летјела је барка ле̏том налик ла́сти,
И када с обале Роландо је спа̏зи̑,
Стаде за возање ћеф у њему ра́сти,
И виче да стану, и на њих се пла̏зи̑,
А коња, што тада бјеше му у вла́сти,
Шибаше, тјераше да у море зга̏зи̑.
Пропиње се̏ богме и оба̀да̑ кљу́се,
Јер пливати морем не узда се у́ се.

2957 (12). Испаде за руком лудом кавали́ру
Натјерат' у̏ море коњица ваља́на,
И ено га веће, господо, на ши́ру
Средоземна мора дебѐла и сла́на.
Мисли коњ: ил' ће ме нестати у ви́ру,
Ил' ће ме избавит' африканска стра́на,
И зато је боље да силама сла̏би̑м,
Јер се спасу надам, к оној страни гра̏би̑м. —

2958 (13). Ти ми коњски нади изгледају шу̏ти.
Веће је далеко био онај ча́мац,
И Роланда нико није мог'о чу̏ти,
Када се дерао усред мора са́мац.
Плива кљусе, плива, па се поче ду̏ти,
И црче. Африка лудаку је ма́мац.
Та лађа без кр́ме̑, је̏дри̑ла̑ и си̏дра.
Укратко Роландо, плови као ви̏дра.

2959 (14). Он оста на води, потону кура́да,
Урођени на́гон не да му да то̏нê.
Да ће испливати постојаше на́да,
Јер му руке вјешто таласиће го̏нê.
Највећа тишина на водама вла́да,
Иначе би мор'о ускоро да кло̏нê,
И тело некада слављенога ти̏ћа
Морскијем рибама постало би пи̏ћа.

2960 (15). Ал' не хтједе судба жиће да му ха̏рâ
Што би за Францију грдна била ште̏та
(Судби̏на се вазда за лудаке ста̏рâ),
Веће га избаци тамо гдје је Се̏та.
Још ће он служити хришћанског ца̏ра,
Још под њиме многа бориће се че̏та.
Сад к Истоку по́ђе све дуж океа́на
И тим правцем лу́та много јоште да́нâ.

2961 (16). И стиже до војске врло црне ко̏жê, —
Ал' о том извјештај касније ћу да̏ти,
Засад велим само: заштúти га, Бо̏же!
Како Анђелика преста да се па̏тй.
И врну се кући опјевати мо̏жê
Други пјесник боље; смијеш ипак зна̏ти,
Да мужа Медора постави за кра́ља
Од богатих својих индиских зема́ља̂.

2962 (17). Нек се њезин Медор сад напоси кру̏нê.
А ја богме имам и других поса́лâ,
Њих су мени данас обје руке пу̏не.
Откад оде Анђа, та бијела ла́ла,
Откад Изабела под земљицом тру̏нê,
Припада љепоте Доралиди хва́ла;
Откад Родомона, њена господа́ра,
Гње̏в однесе, поста не́ва Мандрика́ра.

2963 (18). Мандрикаро, чела весела и хо̏ла
Што цура корисно по њега рјеше́ње
Даде, не ужи́ва ни радости по̏ла,
Јер напада Руђер њему на поште́ње,
И спрема се среће претурит' му ко̏ла
Због орла бе̏ло̏га; као пониже́ње
Своје сматра Градас, владар Серика́нâ,
Што је у Татара јоште Дуринда́на.

2964 (19). Јоште сва тројица кавце се и љу̑те̑.
Пратећи ријечи јароснијем гле̑дом:
Не одступа нико од воље си кру̑те̑.
Јадан краљ Аграман, препспуњен је̑дом,
Рад је да разбистри, докле они му̑те̑,
Питање, којим ће борити се ре̑дом.
Краљ Марсил такође стишати их жу́ди̑.
Ал' су и његови узалудни тру́ди.

2965 (20). Један другом грозну читају вакє́лу
Градас и Руђеро бранећ' своја пра́ва.
А зачињавају размирицу цє́лу
Псовкама, што иду као из ру́ка́ва:
Такијех бораца видје л' ико фє́лу?
Аграман, кога је већ бољела гла́ва,
Љутито им рече: умукните, љу̑ди!
Запо̀вједа̑м коцка нека вама су̑ди̑.

2966 (21). Али да би једном стишала се бу́на,
Свађи вашој морам катанце и кључе
Ударит' из виших војничких рачу́на̑
Тим, што онај чије име се изву́че̑,
А то сада одмах решиће Форту́на.
За вас обојицу има да се ту́че̑:
Победи л', и други добија; згу̑би̑ ли,
И̑ другар му губи. То да сте ту̑били!

2967 (22). Желим сва̑ђа̑ тијех искоријењє́ње,
А у томе и ви имаћете ва̀јде̑,
Јера ја имадем чврсто увјерє́ње,
Да сте и ви сити свађаличке ка̀јде̑,
И да сви желите опће измирє́ње.
Што се пак храбрости ваше тиче, ма̀јде
Когод вас познаје врло добро зна́де̑,
Да је мјером равном свак од вас има́де̑. —

2968 (23). Руђеро је био задовољан ти̑јем.
А и у Градаса бјеше воља и̑ста̑,
И сваки ућу́та као да је ни̑јем,
Јер даљем кавцењу не бијаше ми̑ста.
Направише јавно пред присутним сви̑јем
Двије цедуљице, и свакоја ли̑ста
Једно име доби, и̑ у једну у̑рну
Краљ Аграман обје цедуљице гу̑рну̑.

2969 (24). Прòмућка је добро, пак из тога сӯда
Цедуљу ѝзвӯче једно мало дéте.
Руђи наклоњена бјеше срећа лӯдâ:
Изѝђе му име, он дóђе до мéтê.
Колико Градаса судбѝна му хӯдâ
Ојади, то ћете ви да разумéте.
Макар да се био расрдио згȍља,
Пристаде, јер шта ће: то је божја вȍља.

2970 (25). Бог не даде име његово извýћи,
Божјем се рјешењу покорити мóра,
И стаде Руђера учити (будýћи
Противу Татара и његова зóра
Руђер ће се за се и за њега тýћи)
Како да се бори и да јаше дóра.
Њему сви витези и часници двòрскй
Признаваху да се зна борит' мајстòрскй.

2971 (26). Руђер те поуке прѝма као шáлу,
Јер бјеху излишне таквоме јунáку,
Тâ свак му знађаше мегданциску хвáлу.
Пошто земља бјеше скоро већ у мрáку,
То краљ зȃповједй грлату телáлу,
Томе у дерњави правоме вјештáку,
Јавит' е ће мегдан чим заруди зòра
Бит' близу краљева свилена чадòра.

2972 (27). Радознала руља јоште исто вȅчê
На оно борипте поче да се збйрâ;
Силан борац туна до зоре се стȅче,
И чека да труба на борење свйрâ.
Тај раздор Собрина као ватра пȅче,
Та свађа Марсила непрѝјатно дйрâ.
Краљу Аграману са много жестѝнê,
Што борбу дȍпустй, пријѐкоре чѝнê.

2973 (28). Сјем њих бјеху туна поглавари мнȍзй.
И сви једнòдушно Аграмана кӯдê.
Што нијесу (веле) у братинској слȍзи
Само ће Францима од хасне да бӯдê;
На њих ће се најзад разгњéвити бȍзи,
И разумије се да ће да им ӯдê;
Од бораца двају ма који да пȁнê,
Тај губитак Мавре скупо ће да стȁнê.

2974 (29). Рекоше му: краљу, снȃго нам и слȁво,
Пȍгријешиш што се нȅ противи̑ тȍме. —
Сам владар увидје да имају прȁво,
Али даде ријеч, а ову да слȍмē
Краљи, то не иде, и каје се здрȁво
Што је даде; зато да удесу злȍме
Доскочи, он оба борца она зȍвē,
Моли да од борбе одустану ȍвē.

2975 (30). Ил' бар да одложе размирицу свȍју
Докле он, Аграман, хришћанскога цȁра
Не сломи коначно у одсудну бȍју.
Сваки од вас (рече) треба да се стȁрā
Да мени олакша љуту бригу мȍју,
Која сваке ноћи покој мени хȁрā. —
Они виде да је тако, али рѐћи:
Хоћу, чини им се с мегдана утѐћи.

2976 (31). Руђер и Мандрикар као двије хри́де
Непȍмични стоје и упорно му́чē;
Рећи први: хоћу, обоје се сти́дē.
Татарову цуру љубав амо ву́чē,
И у помоћ краљу ето Дорали́дē:
Мандрикара моли нека се не ту́чē.
Сва је уплакана, косе је расплѐла,
Цр́ни̑ јој се очај с лијепога чѐла.

2977 (32). Дјева, коју Амор води на синџи́ру,
Татару говорећ' овако се јȁдā:
Ах мени се не да поживјет' у ми́ру,
Јер теби на памет непрестано пȁдā
Крваве мегдане делит' у панци́ру,
Док те ван пȍги̑бли видјети сам рȁда.
Тек што краљ спријечи с Родомоном бȉтку,
А ти већ на другог вадиш сабљу бри̏тку.

2978 (33). Колика је била то за мене ди́ка,
Како среће бјеху груди моје пу̏не,
Видећи љепоти мојој поклони́ка,
Видећ' поспоца славне једне кру̏нē,
Видећи првога нашега војни́ка,
Готова за мене да гине и тру̏нē.
Ах ал' сада видим да с' он тући мȍжē
И за једну сирдњу, јадна ли сам, Бȍже!

2979 (34). Ал' ако ме збиља срце твоје во̏лӣ,
Ако си у души какав си и спо̏ља,
Тад учи̏ни што те драга твоја мо̏лӣ,
Која већ је за те страховала зго̏ља,
Која тебе ради много су́зâ про̏лӣ,
И чија је ово жељица и во̏ља:
Не ср́ди се тако на Руђера зо́рли,
Пусти нек и њега ките бели о́рли.

2980 (35). Хоће ли га красит' ор'о или бе̏ча,
Шта се тебе тиче? То су за те три̏це.
Тешко мени ако нијесам ти пре̏чâ
Од оне грабљиве, страховите пти̏цê.
Ако, не дај, Боже, љута ова сје̏ча
Твојега живота пресије̏чê жи̏це,
И мене убија. Може од мегда́на
Мало вајде бити, а много зија́на.

2981 (36). Ако не увиђаш какви су гријѐси
Не хајат' за јаде миле своје да́мê;
Ако своје жиће дати готов јѐси
За некакву птицу, не марећи за́ ме,
Тад боље и мене у раку понѐси,
С тобом бићу сретна чак и у дну та́мê.
С тобом треба л' мријет' не марим за сѐбê,
Ал' би ме бољело преживјети тѐбê. —

2982 (37). Те њене ријечи пред господом ту́ди.
И послије сличне целе ове но̏ћи,
Праћене сузицом и уздахом гру́дӣ,
У почетку бише без икакве мо̏ћи.
Ипак Татар, коме цура је по ћу́ди,
Молбама њезиним постао је кро̏ћӣ:
Тјеши је, милује пун љубавне ја̏рê,
И сузе јој с лица пољупцима та̏рê.

2983 (38). Те ноћи рече јој: Охра́бри се, ми̏лâ!
Зар ме не познајеш? Зар те Руђер пла̏шӣ?
Да се на ме дигне сва Карлова си̏ла,
И да јој помогну сви јунаци на̏ши,
Зар би ти од страха тада мене кри̏ла?
Зар ми не би рекла: устај, сабљу па̏ши!
Зар срце ми хра̂бро̂, зар десница чи̏лâ,
Да се од Руђера жуто̀кљуна стра̏шӣ?

2984 (39). Блиске се прошлости, голубице, сјȅти,
Кадано пȁтрљем копља пребијѐна
Ја пораз нанесох хрȁбренȏј ти чȅти,
И спречих да будеш Родомону жѐна.
Сам Градас признаје, макар да га штȅтӣ
Помен догађаја срамом покривѐна,
Роб мој да бијаше у Сирији прѝје,
Он, који се боље од Руђера бйјē.

2985 (40). Истоме Градасу, храбром Изолѝру,
Грифу и његову брату Аквила́ну,
И многоме другом јоште кавалѝру,
Па и черкескоме краљу Сакрипа́ну,
Који допадоше ропства у синџѝру
Кушајућ' отети пусат на мегда́ну
Хекторов, слободу ја некада дȁдох,
Ја, што исти пусат освојити знȁдох.

2986 (41). Колѝка је хра́брȏст и снага ми бѝла
Славног тога дана сваки од њих зна́дē,
И сада од мене иште моја вѝла,
Која од Руђера чудан страх има́дē,
Пред овим дечаком да савијем крѝла,
Који јоште нема бркова ни бра́дē,
И ја. у кога је данас Дуринда́на
И пусат Хекторов, да бјежим с мегда́на!

2987 (42). Ах што не погу̏бих краља од Алгѝра,
Што тебе на сабљи не добих од њѐгā,
Те би бој чекала ти са више мѝра,
Нит' би сад имала бојати се чѐгā.
Та знај да си драга хра́бра кавалѝра.
Па се прођи плача и јадања свѐгā,
И знај да се борим у овоме бо̏ју
Не за белу птицу, но за славу сво̀ју. —

2988 (43). Послије његова одговора то̏га
Још је дуго њему го̏ворила нѐва,
Да би га од смјера одвратила зло̏га,
И ма да је била само слаба дјѐва,
Вођена за руку од Амора бо̏га,
Он један од првих, најјачих мужѐвā,
По̏биједӣ она, јер јој даде вјȅру
Не противити се краљевоме смјȅру.

2989 (44). Би ријеч одрж'о што је тад јој дȁо,
Да није Руђеро, чим се Аурóра
Јави, прије но је зрак сунчȁнӣ пȁо
У земске дȍлине с високијех гóрâ,
На борипте, војском опкољено, стȁо,
Готов да се бије, пун витешког зóра,
И да није трубом Татарина звȁо,
Бијесно јашући помамнога дóра.

2990 (45). Чувши трубу Татар са постеље скȃчē,
У звијера га је претворила трýба;
Чело, дотле ведро, облаци му мрȃчē,
За час наоружан био је до зу́бâ.
Шта облаци они страховити знȃчē,
Одмах је његова разумјела љу́ба.
Занијѐмље јадна, срце своје стӣште,
А Татарин коња убојнога ӣштē.

2991 (46). Сватко се од њега уплашити мóра,
Ко га у оклопу видје и у шљѐму
На леђима славна коња Бриљадóра,
И сватко се с пута уклањаше њѐму.
Већ ето и краља и цијела Двóра
Да гледају битку страшну и голѐму.
Обојица шљеме привезавши бȍљē,
С копљима ступише на убојно пȍље.

2992 (47). На сунцу блијѐштē сјајни им панцѝри,
Под пазухо копље сваки од њих мȅћē.
Ено већ и труба на борење свѝрӣ,
И они царнуше бојне коње вȅће,
Па се сударише љути кавалѝри,
Добру се надајућ' од јуначке срȅћē.
Земља се зȁтрêсе од судара сӣлна.
Осташе у седлу оба борца чӣлна.

2993 (48). У њих оба птица, што Зевса по зрáку
Ношаше, види се, са штӣтнôг оцáла,
И што, тада цр́на, Цезару јунáку
И Помпéју барјак бјеше код Фарсáла.
По држању коња, по том јасном знáку,
Види се обома да припада хвáла;
Још више, што стоје као хриде двӣје,
Које заман море таласима бӣјē.

2994 (49). Руђер Балѝза̂рду потрже на кра́ља,
Овај Дуринда́ну, славну од стари́на̂,
Јер сломише бојна копља до држа́ља.
И, по поузданом причању Турпи́на,
Одлѐтје им тада парчад од копа́ља̂
Чак до су̏нчевијех огњених виси́на̂,
И врати се сунцем опрљена до̏ље, —
Хоћете л' вјероват' ствар је ваше во̏ље̂.

2995 (50). Сијѐвнуше мачи на сунчеву сја́ју,
Према противничком шљему и визи́ру.
Убоде у лице један другом да́ју̑,
Али остављају коњице на ми́ру,
Јер по витешкоме старом обича́ју
Срамота би било правом кавали́ру,
И њега би љаге попанула то̀ња,
Кад би хотимице обранио ко̀ња.

2996 (51). Макар да визири двоструки им би̏ше,
Једва одбијају ударце оца́ла,
Којих бјеше као туче или ки̏ше̂,
Туче, ру̏шилице̂ сеоскога ма́ла;
А Турпин чак вели бијаше их ви̏ше̂,
Што је вјероватно, јер згода се да́ла
Тада Балѝза̂рди а и Дуринда́ни
Показат' како се дијеле мегда́ни.

2997 (52). Далеко се чула страшна ова лу̏па,
Да би помислио е се земља стре̂са̂.
Руђеру на шти́ту већ види се ру̏па,
Јер га проби Татар пун ужасна бе̂са:
Шти̏т и панцијер му расијече ску̏па,
Те гвожђе продрије до самога ме̂са.
Никад није борац ударио гру̏бље̂,
И Руђер би пао да мач оде ду̏бље̂.

2998 (53). Да Татарин један Мавра тако дје̏ље̂,
Било је већини гледалаца кри̏во;
Овоме њихове нагињаху же̏ље,
Судбом се његовом занимаху жи̏во.
Сви ско̀ро жељаху да Руђеро сме̏ље̂
Татарина дрског у сиђано мли̏во.
Ја мислим Руђера Арханђео с не̏ба
Сачува од веће отворе̂на гре̏ба.

2999 (54). Штета за Татара што Руђеро зна̏де
Како се ударац ове врсте свѐтӣ;
Мандрикара дрскост ова скупо ста̏де,
Јер ето и њему по̏гибија пре̑тӣ;
Као гро̑м из неба Ба̏лизарда па̏де
Пљоштимице право на кло̀бу̑к му кле̑тӣ:
Да се не ѝзврте у хитњи оштри́це,
Шљем Хекторов њему не̑ заштӣти ли́це.

3000 (55). Ако сте гледали вола када кло̏не̑
Под ударцем тешким месарскога ма́ља,
Знаћете како је почела да то̏не̑
Сад у таму свијест татарскога кра́ља.
Чим у̏зду испусти, коњ, без сваке спо̏не̑,
Јурну све у ско̀ку од више копа́ља̑.
Краљ ипак на њему ка' укопан сјѐдӣ:
Ноге стежу, за њих несвест не вриједӣ.

3001 (56). Рањен лав никада ни згажена гу́ја
Не бијаху бјешњи од овог јуна́ка,
Кад опет се врати животна му стру́ја,
Тер се освијести од ударца ја́ка.
Чим у̏зде дочѐпа коњ му ка' олу́ја,
А можда и брже, ка Руђеру ска́ка.
И када је к њему дојурио бли̏же̑,
Татар на Руђера Дуриндану ди̏же.

3002 (57). Замахујућ' он се испе на стре̏мену
Да би удар пао са висине ве̏ће̑,
И баш кад Руђера хтједе по тје̏мену
Треснути, Руђер је био боље сре̏ће̑,
Јер оздо га боцну у истом вре̏мену
Тамо, гдјено ђаче књигу своју ме̏ће̑:
Мач његов пламени тад прободе стра̑ну
Деснога пазуха татарскоме ба̑ну.

3003 (58). Кога Ба̏лизарда само огребу̑ља̑,
Томе није лако, па ни Мандрика́ру,
Јер у млазевима крв ено му ку̀ља̑.
Не бијаше добро ни Руђи серда́ру,
Хтједе с коња да се на земљу сасу̀ља̑,
Јер га лупи Татар у голему ја́ру,
И убодом оним да у̏дарац нѐ би
Ослабљен, Руђере, крај би био тѐби.

3004 (59). Ма да с тога удар с мање силе пану̑,
Ипак осјети му Руђеро жестину;
Смрче му се али одмах му и свану̑,
Те Татара згоди у десну слабину,
И зададе опет опасну му рану,
Јер мач му махнијом добија силину.
И Татаров оклоп чаробан је, ама
Више би у мачу чаробнога плама.

3005 (60). Рукну као тигар од ударца тога
И голема бола Мандрикар, и да би
Сржби дао излаз он похули Бога.
Осјетио бјеше да му снага слаби,
Па да би крвника усмртио злога,
Штито с белим орлом отуривши зграби
Објема рукама тешку Дуриндану,
И кидиса правце својему душману.

3006 (61). Гле! (повика Руђер) зар баш орла баци!
Свог бацаш, а мога малоприје здроби!
Па то су најбољи докази и знаци,
Да га неправедно у својину доби! —
Баш кад ово рече мркнуше му зраци,
Јер му се са шљемом Дуриндана скоби:
Тако би ударен од силена краља,
Да му се учини на њ се бријег сваља.

3007 (62). Умал' Дуриндана не поста убица,
Јер на двије поле разби му визира,
И нанижe клизну не крзнувши лица,
Те му расијече седло и панцира,
Пак онда жељезо њезиног оштрица
Опасно обрани бедро кавалира.
Таква рана треба дуго да се вида.
Он рикну од бола и големог стида.

3008 (63). Већ у крви оба мегданције грезну̑,
Те се разно мисли ко ће ког да прати
У хладнога гроба разјапљену безну.
Чини ми се Руђер сумњу ову схвати,
И канда му душа силовито чезну̑
Двојби гледалаца објашњења дати.
С тога, ваљда, с мачем он похита тамо,
Гдје је штит одбачен обнажио рамо.

3009 (64). Тада Бализарда отвори сока́ка
Кроз оклоп у груди Татарове пра̏во.
Ту му на́ђе срце, које силно ска́ка.
Па му га на̏жу̏љи она тако здра̏во
Да с правом на орла ску̏па и јуна́ка
Татарског однесе у пакао ђа̏во.
Ма прије него ли Мандрикаро па̏де,
Руђеру по глави страшан удар да̏де.

3010 (65). Ка' Мандрикар људи ријетко се ро̀де̑,
Најстрашнији Татар погибе са ньиме:
Мало данас има та̀кове̑ госпо̀де̑.
Руђера у̏дари̑ баш у истоври́ме,
Када ће му овај срце да пробо̀де̑,
Али веће бјеше он и̏знурен ти́ме,
Што је био рањен испод мишке дѐсне̑.
Тер му груди заман за осветом бјѐсне̑.

3011 (66). Ипак он имаде снагу још голѐму,
Кад главу, достојну да понесе кру̏ну,
Пошто мачем отвор начини на шљѐму.
Умирућ' ударцем посљедњијем гру̏ну̑,
И кад веће хтједе дух одлетјет' њѐму,
Из ране на глави крв Руђеру бљу̏ну̑.
Те се стропоштао у истоме трѐну
Са коња витеза на траву зелѐну.

3012 (67). Ишчезну му свијест у дебелој тму̏ши,
Ма дух још не по́ђе на далѐке пу́те,
А пошто се прије Татарина сру̏ши̑,
Који се држаше још пола мину́те̑,
Гледајућ' како се крв његова пу̏ши̑,
Мњаху сви да борбе, нечувено љу́те̑,
Руђер поста жртва, и већ Бога хва̑ли̑
Доралида што јој камен с душе сва̑ли.

3013 (68). Али ће јој брзо груди да се сле̏де̑,
Јер се одмах видје ко погибе, ко̏ ли
Жив оста. чим Руђер диже се и сје̏де,
Макар да му удар силну крвцу про̏ли̑.
Краљ, који му храброст похвалити хтје̏де,
И којино њега безгранично во̏ли̑,
Пришав му с господом, како му је, пи̑та̑,
И славну му ову побједу чѐсти̑та̑.

3014 (69). Руђеровој срећи радује се свȁтко
Ма да на лобањи пр̏снуше му кȍсти.
Краљ Градас такође прави лице слȁтко,
Али пун је био зависти и злȍсти;
Честита му и он, ал' сухо и крȁтко,
А разлози за то бијаху му прȍсти:
Мисли над њиме би сада слава сја̏ла,
Да бјеше на њега коцка она па̏ла.

3015 (70). Он у души сада потајно ја̏дује̂,
Јер би се могао у томе случа́ју,
Презпрућн друге, славом да на̏дује̂.
Од свију што пошту побједнику да́ју̑,
Понајвише краљ се Аграман ра̏дује̂,
Који оставити не хтједе дома́ју
Без Руђера, нити започети вȍјну:
Такву вјеру има у силу му бȏјну̑.

3016 (71). Па и саме госпе првијех глава́ра̑,
Што мужеве своје у Француску пра̏те̂,
Хвалом обасипљу славнога серда́ра;
Чак и Доралида, чини ми се, бра̏те,
Што плачући сједи покрај Мандрика́ра,
Да не зебе да ће криво да је схва̏те̂,
Можда, по примјеру осталијех да́ма̑,
Поклонила би се Руђеру и са́ма.

3017 (72). Мртва Татарина можда би на ми́ру
Оставила, да се са Руђером здру̑жи̑.
Канда се не варам у томе обзи́ру,
Превртљивост њена ка' доказ ми слу̑жи̑.
По љепоти равна овом кавали́ру
На свој земљи нема гдјено сунце кру̑жи̑.
Њој мушка љепота ср̏це лако ди̑ра̑:
С цва̑та на̏ цва̑т лети налик на ле̏пти̑ра.

3018 (73). Она јако воли забрањено вȍће,
И вазда је же́дна љубавнога пи́ћа:
Тај напитак сада пружити јој кȍ ће?
Добар бјеше Татар за својега жи́ћа,
Ама сад је мртав, а дјевојка хȍће̂
Да свагда имаде при руци млади́ћа.
Љекар, видјев ране на Руђеру, ја̑вља̑,
Да је њему јемац живота и здра̑вља.

3019 (74). Свакога ȍхрабрӣ ово увјерéње,
На којем Аграман наде своје зӣдâ.
Руђеро ће своје чекат' оздрављење
У царском чадȍру; ту ће да се вӣдâ.
Затијем Аграман даде наређéње
Да се с Татарина оружије скӣдâ,
Те више Руђера да виси о клѝну.
Градас Дуриндану доби у својѝну.

3020 (75). По рјешењу краља и цијела Двóра
Сав пусат прѝпаде, осим Дуриндáнê,
Руђеру; он доби још и Бриљадóра,
Роландова коња витеза без мáнê,
Ког Аграман нȁ дâр од Руђера мóра
Примити, на њему да дели мегдáне.
Ал' о томе доста. Муза ми се сјȅтӣ,
Да о Брадȁмâнти сад јој ваља пјȅти.

3021 (76). Она ће вам сада о томе да пјȅвâ,
Како цура ова, чедна и ваљáна,
За Руђером сузе непрестано љȅвâ,
Јêра гдје је не зна веће више дáнâ.
Од Родомонова шта прȅпатӣ ђȅва
Хипалка, чим стиже до Монтеалбáна,
Прѝча јој најприје, па рече такóђе,
Да Руђера нáђе кад на чесму дóђе.

3022 (77). Још је, уздишући горко из дубѝнâ,
Чула мȍма ова, пуна тешке сјȅтê,
Како се по трáгу оног Сараціна
Са Хипалком нȁ пу̑т Руђеро јој крȅте
Да лопова казни и отме Фронтѝна,
Ал' нит' коња оте, нит' онога срȅте.
Зашто јој не дóђе такође је чу̏ла,
И слушајућ' она од плача се ду̏ла.

3023 (78). Да би јој срдашцу дала умирéња,
Испрѝча Хипалка његове рѝјечи,
Што их је навео ради извињéња,
И каза шта момка дођи јој спрѝјечӣ.
Али то дјевојку од ожалошћéња
Не спасава, нити ране јој лѝјечӣ;
Па ни писмо оно, јер се она млáда
Не писму, но своме љубљенику нáда.

3024 (79). Буни јој се душа против судбе гну̏снê,
И срцу је њеном у толико тȅжê,
Што се сад надала срећице да ку̏снê.
Као нож уздах јој груди ено рȅжê,
Мeће оно писмо на медене у̏сне
А на њ сузе капљу низ образе свјȅжê,
И да није било тијех мокрих су́зâ,
Уздах спржи писмо, вели моја Му́за.

3025 (80). Хипалка мораде њојзи више пу́тâ
О Руђеру причат'. Она само рӣдâ.
Читајући писмо непрестано ћу́та.
Видјело се јасно да се много кӣдâ.
На судбу је била преко мјере љу́та,
Али на̏слиједӣ од оца и дӣда
Снагу да се бори и с јадима го̏рӣм,
Те Руђера видјет' надала се ско̏рӣм.

3026 (81). Нада се, али се богами и бо̀јӣ,
Да не буде ово несреће поче́так.
Рат је сво љути, ко ми добар сто̀јӣ
(Тако се јадао тај лијепи цвéтак),
Да му ђаво замке опасне не кро̀јӣ?
Јесте обећао да за двадесе́так
Дана к мени дође, ал' у рату бӣвâ
Да пуста остане многа жеља жӣвâ.

3027 (82). Ах Руђере драги, Бог нека те хра̂нӣ!
Страхујем за тебе, тȅшко мени, лȅле!
С тебе за ме грозни настануше да̂ни.
Куд оде? Љубави камо твоје врȅлê?
Зар мишица твоја Мауре да бра̂нӣ,
И моје и твоје противнике смјȅле?
Мјесто мени сада ти помажеш њӣма!
Какву дужност имаш према тијем псӣма?

3028 (83). Да ли не знаш, болан, штоно сватко зна́дê,
Да ти отац паде од краља Тројáна?
Расу́ди колико памети имáдê,
Бранити му сина, љутог Аграмáна,
Који против Карла и његове влáдê,
Рад освете оца, започе мегдáна,
Против цара Карла, Роландова стри́ца,
Јȇра је Ро̀ла̂ндо Тројанов уби́ца.

3029 (84). Ах врати се к нама те хришћа́нству слу́жи.
Ми смо осветници твојег оца мȉла. —
Тако, па и горе, Брада̀ма̑нта ту́жӣ.
Око ње Хипалка једнако се вȉла,
Дајући утјехе уцвељеној ру́жи,
Непоколебљиво јер је она мнȉла,
Да ће Руђер доћи у даноме ро̀ку,
И рану извидат' њезину дубо̀ку.

3030 (85). Он ће (рече) тебе, која много стра́да.
Утјешит', и сузе са лица ти спра̏ти. —
Те ријечи, затим такође и на́да,
Која заљубљене у невољи пра̏тӣ,
Учинише да се љепотица мла́да
Чекајући драгог мало мање па̏тӣ.
У одаје своје повукла се цу̏ра,
И чека доласку да закуца у̏ра.

3031 (86). Чим се коњски топот, ил' оружја зве̏ка
Напољу зачује, мни Руђеро грѐдӗ,
Ал' се јадна вара, и бадава че̏ка̑.
Не зна да је Руђер допао бијѐдӗ,
Да му опруженом усред о̀дра ме̏ка
Тијело мршави, образи блијѐдӗ,
И да измеђ' смрти и живота ту́не
Више је од једне прележао лу́нӗ.

3032 (87). Молила се Богу за свога јара́на
Дјева, и чешће је ишла у капе́лу.
У замак послије неколико да́на̑
Вратив се Рићардет извијести се́лу,
Да рад Малеги́са, њега, Вивија́на,
Руђер ȉстријебӣ војску једну це́лу.
За њу се, ма да јој ово бјеше мȉло,
У тој причи нешто непрȉјатно крȉло.

3033 (88). Оно, што дјевици радост овуква̑рӣ,
То је што Рићардет спомену Марфи́зу,
Причајућ' о њојзи најдивније ства̑ри.
Чувши да Руђеро оде ка Пари́зу,
И да се у путу с љепотицом спа̑ри,
Дјевојка осјети љубоморе кри́зу.
Није јој по вољи ово женско дру́штво,
Јер познаје срца мушкога меку́штво.

3034 (89). Не будућ' у тијем стварима слијèпа,
Боји се да Руђер, праћен од те мо̀ме̂,
За коју је чула да је баш лијèпа,
Не подлегне путем утицају зло̀ме.
Та јој мис'о срце једнако цијèпа.
Те је зебње просто грожаху да сло̀ме̂.
Же̏љно је чекала да се драги вр̑не̂,
Те да је од слутње ослободи цр̑не̂.

3035 (90). Чекајућ' у јаду срце јој се да̂ви, —
Ах Аморе, њена стигнула те ма̏зда!
Ал' мјесто Руђера ускоро се ја̂ви
Замка Монталбана племенити га̏зда,
Брат њезин Риналдо, витез онај пра̂ви̑,
Чије часно име славиће се ва̏зда,
Јер ко њега не би хвалио, до̀иста
Морао би бити злобан его̀иста.

3036 (91). Да кажем зашто се сада кући вра̏ћа̂.
Лутајућ' између Париза и Бра́ве̂.
Куда њега љубав без одмора пра̏ћа̂,
Јер за Анђеликом ка' муха без гла́ве̂
Лети, чу да су му заробљена бра̏ћа,
И, тргнут иза сна од те грозне ја́ве̂,
Он се завјерио и узео на́ се,
Да их ѝз биједе поменуте спа́се̂.

3037 (92). Дужност учинити своју он се тру̏ди̑.
Реч о Малеги́су јест и Вивија́ну.
Ал' у Егремону казаше му љу̏ди,
Да их ослободи Руђер, на мегда́ну
За њих са Марфизом изложивши гру̏ди,
И сви сада да су на Монтеалба́ну.
Риналдо се, дотле од звијера љу̏ћи̑,
Развесели јако, и похита ку̏ћи.

3038 (93). Сви су укућани роднога му ста̂на,
Који веће за њим осјећаху ту́гу,
Радосно својега дочекали ба̂на.
У своје родбине пријатноме кру́гу
Провео је туна два весела да̂на,
Па затијем узе најбољега слу́гу,
И са много јоште свијетле госпо̀де̂
Карлу Великоме на бојиште о̀де.

3039 (94). Да се свети краљу Аграману злȍме,
Узе Малегѝса, Вивјана, Гискáра,
Најстаријег брата, Рићàрдета к тȍме,
Такођер и браћу Рихарда, Алáра.
Није био праћен од лијепе мȍмē,
Којој Амор ср̑це стријѐлама пáра.
Она рече браћи да је нешто бóна;
Оста у сријѐди поредична лóна.

3040 (95). Истину је рекла. Грóја је не мȍрй
Додуше, али је болеснога ср̑ца,
Сажиже је ватра, која у њој гȍрӣ,
Што се и на лицу њезиноме зр̏цā.
Брат јој оде да се са Маврима бȍрӣ,
Да их топузином ка' орахе кр̏цā.
Пјесма, која иде, нек о том се ȍрӣ,
Јер већ грло моје од умора гр̏цā.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО ЛОДОВИКО АРИОСТО

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ТРИДЕСЕТ ПРВА

Би ли на свијѐту било слађе сла̑сти,
Од оне што Амор у срце нам мѐће̑;
Би ли од љубави било љепше стра̑сти,
Већега бла́женства и пуније срѐће̑,
Кад не би страдали од опаке вла̑сти
Тиранке, што многе упропасти вѐће,
Чије мреже срца престрављена лѐве̑,
И која се мрском Љубо̀моро̑м зѐве̑.

3042 (2). Јер горчина, брате, свака друга, зна̏ди,
Која због љубави по срцу нам пли̑не̑,
Увећава љубав, и сви други ја̏ди
Душу за љубљење о̀штре̑ нам и фи̑не̑.
Жеђ у̏чини̑ да смо напити се ра̏ди,
Послије дажда сунце милије нам си̑не̑,
А тко је невоље окусио ра̏тне,
Зна цијенит' мира благо̀дати зна̏тне.

3043 (3). Ако заљубљене раставља даљи̏на,
То боли, ма срце виђењу се на̑да̑,
И толико већа бити ће мили̏на,
Колико се дуже са растанка стра̑да̑.
Па и кад нас море мука и горчи̏на,
Што се према нама драга строго вла̑да̑,
Сносимо их лако, док је нада жи́ва,
Да ће наша бити омиљена ди́ва.

3044 (4). Сви љубавни јади, и најљућа свађа,
Минуће некада каоташти сâнци,
А љубав ће постат' у толико слȁђâ
Ако једном свану и сретнији дâнци;
Али ако чума, црна као чȁђа,
Љубòмора дође, и њени те лâнци
Стегну, и касније, кад добијеш мȉлу̂,
Ти ћеш осјећати паклену јој сȉлу.

3045 (5). Љубомора црна фурија је прâвâ,
Не видјех стрȁшила већег у вијèку;
Дубоке су ране што ти она дâвâ,
Не надај се, смртни, спасу и лијèку;
Ножи сумња њених и њезиних стрâвâ,
Срце ће, док живиш, твоје да сијèку̂.
Људи, које досад љубомора гáња,
Помрли су (кажу) сви од очајáња

3046 (6). До мријèти (веле) не оста им дру̏гô.
Љубоморо клета, ти паклени врȃже,
Рано без прèбола, Аморова ку̏го,
Ти, чијено шапе срца наша трâжê,
Ти, што сумњама нас мориш тако ду̏го,
Да чак и најмање ситнице нас дрȃжê,
До неба се чују црни ти гријèси,
Јер ни Брадаманту штедјела нијèси.

3047 (7). Што њојзи Рићàрдет и Хипалка рȅче,
Те сумња јој поче срдашце да грúзê,
Није ништа према оном, што је пȅче,
Ускоро затијем због оне Марфúзê.
Ал' мени је, засад, опјевати прȅчê
Риналда и друге, што нȉз поље клúзê.
Скоро Брадаманти, нек вам је на знáње,
Враћам се; своје ћу држат' обећáње.

3048 (8). Хитајући они к престоници спјȅшê
Да цару помогну, и другога дâна
Пред вече госпођу некакову срȅше,
И с њоме једнога нèзнанôга бâна,
Коме цр́но штúто и одело бјȅше,
С белом пругом, што је, валда, знак му сâна.
Он ће Рићардету овако да скрȅшê:
Од' на мегдан ако не бојиш се рâнâ. —

3049 (9). Њему се обрати, јер јахаше пр̑вӣ,
И јер изгледаше зачѝкљив му нѐшто.
Рићардет, коме су мегдани и р̑ви
Мили, пошто знаде борити се вје̏што,
Би увјерен да ће пàлоша да скр̑вӣ,
Не знајућ' да срећа изневјери гдје̏што.
Запòчê се битка. Витезове ѝнê
Занима да виде ко ће ког да ски̏нê.

3050 (10). Рићардета онај, лупив по визи́ру,
Избаци из седла у криòце тра́вê.
Он ипак утече Смртину коси́ру,
Јер није му шиљак оштетио гла́вê.
Кад Алар то видје, не òста на ми́ру,
И под утисцима грозне ове ја́вê,
Јурну, ал' онај га тресну по панци́ру
И крај брата даде мјесто гранати́ру.

3051 (11). Падајући Алар малчице се ра̏нӣ.
Тад бијес потјера на мегдан Гиска́ра,
Ма да је Риналдо повикао: ста̏ни!
Ја ћу савладати оног зулумћа́ра. —
То је дошло касно. Витез онај стра̏нӣ
Сву тројицу браће копљем пооба́ра.
Ето Малеги́са, Рихарда, Вивја́на;
Отимљу се ко ће дијелит' мегда́на.

3052 (12). Рѝна̑лдо у̏чинӣ крај њиховој сва̏ђи,
Рекавши им: ја сам чети вашој гла́ва,
Покоравати се морају ми мла̏ђӣ,
Сада се борити ја имадем пра́ва.
Бруци овој грозној, славе наше кра̏ђи,
Ви нијѐсте кадри подсјећи рука́ва.
Не могу чекати док један за јѐднӣм
Попадате с ко́ња̑, јер осветом жѐднӣм.

3053 (13). Што рекох у мозак сватко ужлијѐби,
И мојих ријѐчӣ сјећајте се жи̏во. —
То им је рекао, — додуше у сѐби,
Јер да су га чули, било би им кри̏во.
Незнани јуначе, тешко сада тѐби,
Он ће тѐ сатрти у сићано мли̏во.
И сударише се. Од судара њи̏на
Сломише се копља у обадва ци̏на.

3054 (14). Свак од њих остаде на своме коњи́цу,
Ал' један и други коњ на земљу па̏де.
Риналдов Бајардо, брзином вјетри́цу
Сличан, подиже се и на ноге ста̏де;
Онај други мртав оста на пољи́цу.
Своме господару на големе ја̏де.
Незнани делија, са огњем у ли́цу,
Тад ово Риналду разумјети да̏де:

3055 (15). Господине, коња витеза ми у̏би̑,
Који ми је био као другар ми̏о.
Жао ми је као брата да ми згу̏би̑,
И када га не бих осветити хти̏о
По мишљењу моме, ово добро ту̏би.
Ја бих просто један страшљивица би̏о.
Пошто мислим да смо обојица ра̏ди
Довршити борбу, велим: сабљу ва̏ди! —

3056 (16). На то њему ово одговори Фра̏нак:
Због мртвога скота зар ћемо се ту́ћи?
Другог ћу ти дати ја кроз који да̏нак. —
Тад јунак без коња рече му: буду́ћи
Да си у суђењу како видим та̏нак,
Одмах ћу ти маглу са очију сву́ћи.
Знај да се не бијем ја за живо̀тињу:
Можеш даривати коњем спро̀тињу.

3057 (17). Остане л' на овом зар изгледат' нѐ̂ће
Да сам подлегао витешкој ти си̏ли,
А ти божем обр'о ловорово цвѐ̂ће,
Док се ми у ствари нијѐсмо ни би̏ли?
Што си ти на коњу слабо мени смѐ̂ће̑:
Сиђи с њега можеш, ако ти се ми̏ли̑,
Ил' остат' на њему, свеједно је за́ ме.
Само сабљу вади без даље гала́мѐ̂. —

3058 (18). На то му Риналдо одговори: пѐ̆ки!
Како желиш, бане, тако ти и би̏ће;
Ми смо људи врло услужни и мѐ̆ки,
Задовољит' ра̏ди тако храбре ти̏ће.
Него да ти не би страх имао нѐ̆ки̑
Што су моји друзи овдје, они сви̏ ће
Одјездити даље; сеиз један са̏мо
Док се бијем коња држаће ми та̏мо. —

3059 (19). С Бајарда Риналдо племенити сја̏ха,
А другове своје одлазити ши̏љē.
Тада сеиз коња прихвати му пла̏ха,
И када му браћа одма̀коше ди̏љē.
Он, од кога Марс би осјетио стра̏ха,
Пун убојна р̑са, јунаштва и зби̏љē,
Трже мача љутог из злаћених кôрâ
Рекав: од нас један пасти данас мôрâ. —

3060 (20). И поче се бити страховита би̏тка,
Какве ваљда дотле никад није би́ло.
Обадва су борца снажна, хитра, ви̏тка,
Ни̏једнôме срце не бијаше гњи́ло.
Игра им у руци пуста сабља бри̏тка,
Како дотле ником не ѝгра заци́ло.
Видећи да снага не помаже, чѝнē
Напор да покажу што више вјештѝнē.

3061 (21). Да опјевам борбу гдје ћу наћи ре́чӣ?
Тā за то је мала си́ла мога пѐра.
Од судара гвожђа на далѐко је́чӣ
Брдо, покривено дубравама цѐра.
Парчад падајући на камење зве́чӣ
Коју мач са шти́та и оклопа здѐра.
Тко ли ће од ђорде шиљате и ȍстрē
Сад на земљу туна мртав да се прȍстрē?

3062 (22). Оба су јунака борила се ча̏сно,
Ча̑ст једног од ча̏сти другог није ма̏њā.
Када бој почеше сунце ј' сјало ја̏сно,
А сада се ено за брегове скла̏њā.
И ма да је веће било врло ка̏сно,
Туку се, и сваки у знȍју се ба̏њā.
Гледајући ове заморене љу̏де,
Видим да се само одбранити тру̏дē.

3063 (23). Морећи Риналдо крепку мишку свȍју,
Пита се у себи, ко то бити мȍрē,
Који га нагони купат' се у знȍју
Како ни сељанин када земљу ȍрē.
И који га чешће у овоме бȍју
У тјеснац доведе, што је јоште гȍрē.
Бог и душа (мисли) да ми је могу́ће,
Ја бих се махнуо борбе ове вру́ћē.

3064 (24). У толико прије што ме ништа лйчно
Не гони с овијем дијелит' мегдáне. —
Веома је момче оружију вйчно
(Мишљаше незнани сâм од своје стрáнê),
Нијесам видио вала ништа слйчно
Односно вјештине можда чак од лáне.
То је витез прави. Како ли се зòвê?
Да се хоће проћи једном туче òвê. —

3065 (25). И он би се дакле хтио да извýчê
Из ове веома непрйјатнê прпê,
Али борећи се обојица мýчê,
Свак вољу за борбу из јогунства црпê.
Један другог ето непрестано тýчê,
Ма да обојица с тога много трпê.
Пала помрчина густа као тêсто,
Да чак и мачеве сакрије им чêсто.

3066 (26). Ћутање прекиде кнез од Монталбáна,
И рече: борба је смијèшна у мрáку;
Било би мудрије одложит' мегдáна,
Па се тући сутра на јасноме зрáку. —
К томе жèља бјеше витеза ваљáна
Уточишта дати нèзнану јунáку
У дну гостопримна својега чадòра
Док не сине нова на Истоку зòра.

3067 (27). То чувши противник више није млàтô
Мачем, и рећи ће: господине, тй ми
Из душе говориш. Ја пристајем нà тô. —
Риналдо сеиза са коња му снйми,
Па коња поклони противнику, зàтô
Што му оног уби, и овај га прйми.
Одјахаше даље да потраже дрỳжбу.
Сеиз је вршио обојици слỳжбу.

3068 (28). Док се тако пољем а по мраку бáза.
Риналдо бјеседом забављаше гòста,
И случајно при том име своје кáза,
Што нèзнана бана обрадова дòста;
Од среће сỳза се низ лице му сплáза,
А срећан је био из разлога прòста.
Што Риналдо исти, са киме се бйо,
Ни мање ни више но брат му је мйо.

3069 (29). Гвидо Дивљи овај делија се звȁо.
Што је са Марфизом, Грифом, Аквила́ном,
Сансонетом био, о чему сам дȁо
Извјештај стихова својих многом стра́нȏм.
Бјеше код Пинабла у та̏мницу пȁо
Са другом осталом господом ваља́нȏм,
И једва се ропства опрости пȍслије:
Зато браћу своју не на́ђе дȍслије.

3070 (30). Да Риналда види он одавно жу́дӣ.
Тражећи га про́ђе много поље рȃвнȏ;
Да види првога од Карлових љу́дӣ,
Чије име светом одјекује слȃвнȏ.
Рече: да се борим против твојих гру́дӣ,
Против тебе станем на бориште трȃвнȏ,
Каква чудна судба! Ја, који те љу̑бӣм,
Зар теби да главу са рамена сру̑бӣм!

3071 (31). Зар са братом братац ратове да вȍдӣ?
Ах на душу бацих гријехова брȅме.
Зао данас удес мене јадна згȍдӣ,
Када руку дигох на рођено плȅме.
Ја се зовем Гвидо. Конста̀нца ме рȍдӣ.
Као и ти ја сам Хајмоново сјȅме.
Одавно те тражим. Куда гође скӣтȃм
Из браске љубави све за тебе пӣтȃм.

3072 (32). Изјављујем теби да је мени жȁо,
Што с онијем, који много за ме ва́жӣ.
Тукох се. Извини. Нијесам те знȁо,
И да бих кривѝцу поправио, ка́жи
Шта да радим. — Затим на груд му је пȁо.
Риналдо му рече: молим те не тра́жи
Да велико ово јунаштво ти ку̏дӣм,
Којему се, брате, и дивим и чу̏дӣм.

3073 (33). (Говорећи сузе из мркијех ѐчӣ
Штоно ријеч лије баш као из ка́бла,
Сузе, које радост из срдашца тѐчӣ.)
Боље но краљевска ку́рија и та́бла,
Ово ти витештво свакоме свједѐчӣ
Да си и ти грана Хајмонова ста́бла,
Јер не рађа крава лава него вѐла,
Нити голубица сӣвȏга сокѐла.

3074 (34). И ти си нашега свијетлога двóра,
Мили мој Гвидоне, рȍђено чељáде. —
Зборећи стигоше до белих чадóрâ,
И јунак ће браћи на знање да дáдê,
Да је ово Гвидо. Начини се лóра
Са њиме, јер сваки жели да имáдê
Пољуб и загрљај његов, и он мóра
Пољубити сваког од браће си млáдê.

3075 (35). И од остале је свијетле госпȍдê
Дочекан лијепо. Радује се свȁтко.
Радосних је сýзâ пало као вȍдê,
И свјѐма је било слушати га слȁтко,
Кад прúча како је дош'о до слобȍдê.
И сви налажаху да је сушти тȁтко.
Дáвно веће браћа видјети га жýдê,
И сретна су што је сада с њима тýде.

3076 (36). У свако би доба добро дош'о бȉо,
Ал' сада највише, нарочито с тȍга,
Што је хришћанима крв Аграман лȉо,
И устао против њиховога Бȍга.
Ка Паризу, где је род хришћански цȉо
За одбрану Вјере искупила Слȍга,
Сјутрадан са четом и Гвидо је смȉо
Пошао, да туче душманина злȍга.

3077 (37). И Алдиђер бјеше четник чете мâлê,
Која сада иде тући Сарацéне.
Када она стиже на хлађане вâле,
Пред самим Паризом, гласовите Сéнê,
Срете два јунака, које свуда хвâлê,
Два славна витеза од велике цéнê,
Чувена са својих витешких мегдáнâ,
Срете, једном речи, с Грифом Аквилáна.

3078 (38). Дјева нека туна са њима је бúла,
Када чета дóђе, баш у разговȍру.
Отмјена је она, на њојзи је свúла;
Што се лица тиче, то није у спȍру
Да бјеше лијепа као горска вúла,
Ма да дух јој сноси љуту неку мȍру,
Судећи по сȕзи, што је тужном створ̂и,
Изглéда о нечем важноме да збȍрȋ.

3079 (39). Гвидо их познаде, а и они њѐга̑:
Расташе се они прије мало да́на̑.
Он рече Риналду: имаће са чѐга̑,
Поћу л' ови. Мавар бјежати с мегда́на;
Та од страха нашег он ће да балѐга̑,
Јер ово су двоје два борца ваља́на. —
Риналду је мио прирапітај му дру́ства;
Да су добри борци зна̏де из иску́ства.

3080 (40). Аквилан обучен у црно оде́ло
Сад и свагда бјеше, то је знано сјвѐма,
Он у црно, Грифон обратно у бе́ло.
Позна их Риналдо. Некада голѐма
Свађа их раздва́ја, али то заце́ло
Сад забораваљају. Рукама објѐма
Грле се с Риналдом и осталом дру̏жбо̑м,
Нити се терете узајамном ту̏жбо̑м.

3081 (41). Свадише се негда ради Труфалди́на
(Прича би ме о том далеко одвѐла),
А сад у друштву ће рујна пити ви́на,
И јести батаке печења дебѐла.
Обрадова много јоште палади́на,
И зрака среће му сину преко чѐла,
Када Сансонета, који у том до́ђе,
И кога познаје, загрли тако́ђе.

3082 (42). Али прије тога братинскога пи̑ра
Овако Риналду рече она цу̏ра:
Чуј нешто у срце што ће да те ди̑ра̑.
Роланду је стра̑шна̑ зазвонила у̏ра,
Он сад јури преко земљинога ши̑ра,
Јер га је лудила дохватила бу̏ра;
Го, бијѐсан јури ка' дивље зве̑рије,
Он, заштитник вјере, бра̀нич ѝмпе̑рије̑.

3083 (43). Причаћу ти јасно да као на дла̀ну
Опипаш и видиш веље оне ја̀де,
Који се десише племена ти чла̀ну,
Само не знам како у лудило па̏де.
Једном када дођох на неку поља̀ну
Призор се ужасан очима ми да̏де:
Видјех оружије, Богом њему да̑но,
Остављено, пусто, пољем ра̑збаца̑но.

3084 (44). Видјех једног бана како с поштом мно̏го̂м
Бачено оружје у трофеје ску̏пи̑;
Видјех Мандрикара, заваћена с Бо̏гом.
Који тамо тада изненада ру̏пи̑,
Како Дуриндану по удесу стро̏го̂м
Узе, и у седло Брињадору тру̏пи̑.
Тешко Дуриндани, а тешко и њѐму;
То ће Царству штету нанијет' голѐму. —

3085 (45). Плачући настави та лијена да́ма:
Јоште видјех прије неколико днѐва̂
У бјеснилу страшном и Роланда са́ма:
Пјенуши и виче и очима сѐва̂,
Дух велики његов покрила је та́ма,
Нит' више о слави Империје снѐва̂. —
И рече да скочи код извјесна хра́ма
У реку, носећи оног садраза́ма.

3086 (46). Плач је тако гуши. јад је тако ко̏ље̂,
Да једва додаде: причам ово сву̏да̂
Не би ли се нашло људи добре во̏ље̂,
Да склоне Роланда за сад нибуд ку̏да̂.
Докле у болѐсти не буде́ му бо̏ље̂,
И докле му разум по тами криву̏да̂.
Ах да ми је наћи храброг Брандима́ра,
Он би избавио царскога серда́ра. —

3087 (47). У цури познасте, мислим, Флердели́зу.
Која је, тражећи свога Брандима́ра,
Дојездила ето престоници бли́зу.
Рече да Татарин због тога пиһа́ра
Међ' Маврима створи неслогу и кри́зу,
Која је живота стала Мандрика́ра,
Као што је чула, на страшну мегда́ну.
И да сада Градас има Дуринда́ну.

3088 (48). Голема је била Риналдова бо́ља,
Јадне му се груди од ужаса лѐде̂.
Завјери се преко дубрава и по́ља̂
Ићи и тражити брата сред бијѐде̂,
Што напуштен скита ка' посљедњи го́ља.
Он, чије услуге краљевства вријѐде̂.
Држаће га, мисли, под паметном сте̏го̂м,
И лијечиће га вјештином и ње̏го̂м.

3089 (49). Ал' пошто је веће пред Паризом ту́на,
Не може Маврима окретати пе́ту.
Кад не само сунце зађе, но и лу́на,
И по земљи проспе Сан ријеку Ле́ту,
Против Аграмана дићи ће се бу́на,
И Роландо мора лутати по све́ту
Док онај у друштву скупљене госпо̀де̑
Не дадне Паризу славе и слобо̀де̑.

3090 (50). Кад већ бјеше да́вно нестанули Фе́ба,
И на небу знаци међеда и ко́за̑
Синули, Риналдо, који згоду вре́ба,
И увреба чим се Сан на̏ земљу сро́за,
Видје да на̏ступи̑ јуришања тре́ба,
Јуришања што ће бити пуно гро́за̑,
И праћен од своје храбре оне че̏те̑
На маварски о̀кол опрезно се кре̏те.

3091 (51). У највећем миру с неколико дру́га̑
Пред осталијема напријед изма̀че,
И вину се хитро преко мрачних лу́га̑,
Кад у предње страже успаване та̀че
Та четица, која хришћа́нству је слу́га,
Маварском је крвцом напојила ма̀че,
Све је до пошљедњег стражаре поту́кла,
И тајно у стан се афрички уву́кла.

3092 (52). Риналдо предводи Грифа, Аквила́на,
Храброг Сансо̀нета, Дивљега Гвидо́на,
И с њима Алара још и Вивија́на,
Војска, лежећ' усред Морфејева ло́на,
Шта ће против таквих витеза без ма́на̑,
Који се не боје цела легио́на?
Буновни се Маври тргоше иза̀ сна,
Ал' слаба им бјеше од оружја ха̀сна.

3093 (53). Риналдо, да Мавром зада већу стра̏ву,
Рече те свирнуше и трубе и ро̏зи:
Име своје кличе, страхо́виту сла̏ву,
И сваки се Мавар, чувши име, згро̏зи̑,
Јер се не надаше франачкоме ла̏ву,
И стругнуше пољем Африканци мно̏зи̑.
Бајарда потјера, а Фу̏зо̏ртом ма́ну̑;
Неустрашни друзи слијѐдише ба̏ну.

3094 (54). Риналдо! Риналдо! Од свуда се о̏ри̑
Из уста маварског плахога бјегу́нца,
Који, мјесто да се на мегдану бо̏ри̑,
Бјежи попут луда престрављена ју̀нца.
Риналдо чудеса од јунаштва тво̏ри̑,
Тог дана му слава до́ђе до врху́нца,
Коње и јунаке мачем оштрим па̑ра̑,
Прескаче опкопе, чадо̏ре о̏ба̑ра̑.

3095 (55). Направи се страшна забуна и зб̏рка.
Тешко томе кога сабља му прожѐже̑;
Шпанци и Арапи, што су лица м̏рка,
Мудро поступају када од ње бјѐже̑;
Корисна је била њима ова т̏рка,
Мироваху само који мртви лѐже̑.
Ка' Риналдо тако и друзи му чѝне̑;
Хиљада их, мниш је, такве су брзѝне̑.

3096 (56). До седам стотина на Монтеалба́ну
Риналдо ѝмаде бираних јуна́ка̑;
Као мирмидонска чета на мегда́ну
Ахилова, бјеше чета ова ја́ка.
Паладин са̑купи̑ ту дружбу ваља́ну
Да се бори против мрскијех дошља́ка̑.
То је била њему као гарда лѝчна,
И мразу и жези и умору вѝчна.

3097 (57). Страшила се није највећега сло̏ма,
Нит' га је служила тек ради цеки́на̑;
Макар да је био односно сиро̏ма,
Вољела је чета храброг палади́на,
Ма и бојала се њега као гро̏ма,
Јер у њој вла̑да̑ше строга дисципли́на.
С њом је као с браћом вина, хљеба, со̏ли
Делио, зато га мо̑ра̑ше да во̏ли̑.

3098 (58). Нема у њој тога који гинут' нѐће
За њега и цара и милу дома́ју.
Из Монтеалбана та се̏ чета кре̑ће̑
Само у какоме важноме случа́ју.
Франачких јунака то бирано цв̑еће,
Ти витези сада јуриш ето да́ју̑,
Нападају Мавре као вуци ста̑до,
Боре се јуначки, весело и ра̏до.

3099 (59). Мавра, који дође да коље и хȁрâ,
Вјероваћете ми, нимало не штéдê:
Куд они пролазе крви ниче бȁра,
Што свједочи кол'ко мишице им врéдê.
Риналдо је био известио цȁра,
Да је дош'о да га избави из бéдê.
Цар се с војском крете на знак њему дâнӣ;
С њим Брандимар хита да Мавре тàмâнӣ.

3100 (60). Одмах се копáљâ појавила гòра,
И борци су бојно прекрилили пȍље.
Флерделиза бјеше крај свога чадòра
Гледећи како се по бојишту кȍљê.
А када је небом засијала зòра
Бистрим оком она загледавши бȍље,
Видје Брандимара. И он цуру спȁзӣ,
Па преко лешева право к њојзи гȁзӣ.

3101 (61). Када је жуђена загрлила змȁја
За којим толико луташе по свéту,
Чињаше се цури да је усред рȁја.
У то старо доба дјевице у цвéту
Тумараху с једног до другога крȁја
Царевине често, и у томе лéту
Очуват' знадоше цвâт у њих што цвјèтâ.
Нит' за то их ико хтједе да клевèтâ.

3102 (62). (За тијем временом данас и ја жýдӣм,
Само тешко да бих у њих им'о вјȅрê.)
Драгом рече Ролан да постаде лýдӣм
Па чак и бијесним преко сваке мјȅрê,
Што зададе јаде његовијем грýдим'.
Да од кога другог вијест ову бȅрê,
Вјеровао не би, ал' она му рȅче,
Која то искуством властитијем стȅче.

3103 (63). Сама видје, њојзи не причаху прȍчӣ,
И прича јој бјеше и јасна и прȍста.
Јунаку се сузом напунише ȍчи,
Јера је Роланда миловао дȍста.
Каза му у воду како јадан скȍчӣ
Скупа с Родомоном са онога мȍста,
И како Алгирац борце туна хвȁтâ
Исто као кобац голубиња јȁта.

3104 (64). Да са драгом иде и Роланда тра̑жӣ
Врли Брандимар се ријѐшио смје̑ста.
Пратња му не треба, ни слуге, ни па̑жи,
Сам са њоме мӣља̑ пријѐћи ће двје̑ста.
Излијѐчити га нада њега сна̑жӣ,
Од тог не уздр̀жа вода га ни че̑ста.
Крваве се битке са Маврима ма̑нӯ;
С Флерделизом оде траг тражити ба̑ну.

3105 (65). Ни дјевојка није осјећала ма̏њӯ
Жељу да га нађе, радова се пу́ту.
Јездили су журно и ноћу и да̏њу,
Док најзад стигоше к Родомону љу́ту.
К вȍди гдје издр̀жа он ужасну ба̏њу,
И ту га десише у ратном окру́ту,
Јер благовремено знаци су му да̑ти.
Он викну витезу да се натраг вра̑тӣ.

3106 (66). Овим ријечима куша да га пла̏шӣ:
По закону даном силом моје вȍљӗ,
Ма ко да си одмах с коња тога сја̏ши,
Оружје са себе одмах скини дȍље,
Да њиме гробови оките се на̏ши.
С мјеста то учѝни, биће за те бȍљӗ,
Да не будем лично, ово није ша́ла;
Принуђен узет' га не рекавши хва́ла.

3107 (67). Сада ти је познат строги закон, за̀тȍ
Покȍри се одмах. — Родомону, кȍјӣ
Ријечима тијем сулудо се мла̀тȍ,
Мислећи неко се и пријѐтњӗ бȍјӣ,
Одговор је чудан Франак дао на̀ то̑,
Који се у копља дизању састȍјӣ.
Мавар, коме ја́ро̑ст на лицу се чѝта̑,
Тад мостом појури да се с њим џилѝта̑.

3108 (68). Коњ му бјеше веће вичан мосту то̏ме,
Док, разумије се, други коњи не́су;
Брандимаров није био ноге тро̏мӗ,
Ал' од страха он се пропиње у бе́су.
Од моста стубови грозе да се сло̏мӗ,
И из темеља се од тутњаве тре́сӯ.
Како тада бјеше у срдашцу мо̏мӗ
По плахом очињем виђаше се кре́су.

3109 (69). Када се започе̂ љута борба њи̏на,
Дршћући гледаше непо̀мична, бле́да,
Како се обадва сударају ци̏на,
У свакога копље као нека гре́да.
Кога ли ће од њих смртна скрити тми̏на?
При судару коњма догоди се бе́да,
Јер са јахачима одо тога ско̏ба
Насред уска моста панула су о̏ба.

3110 (70). И без мене, мислим, господа би зна̏ла
Шта случаји такви на том мо̀сту зна̂че̂.
Хтједоше поскочит' оба чим су па̏ла,
Ал' на тој узи̏ни како да се ска̂че̂?
У бѐздану што је под ћупријом зја̏ла,
У ријеку која ту ћуприју пла̂че̂,
Коњи и јахачи полетјеше пра̀вце̂,
И, што је најгоре, тачно стрмогла̀вце̂.

3111 (71). Пр́снуше до неба узбуркани ва̏ли
Кад једну и другу примише кура́ду,
А оба јахача, ка' богови ма̂ли̂,
Осташе у седлу при овоме па́ду.
Да ли која нимфа ватру, коју па̂ли̂,
На дну те ријеке у водену хла́ду
Гаси, и срдашце заљубљено га̂ли̂,
То дознати сада прилику има́ду̂.

3112 (72). Тога ради и ја, јес тако ми ча̏сти,
Бих се загњурио у стихију жи̏тку.
Не бјеше првѝна Мавру тамо па̏сти,
Због искуства тога он је у доби́тку,
Јер док Франку грози смртни облак тма̏сти̂,
Он је напипао већ на воду пли́тку.
Блатишите под коњем Француза се гн̂ба̂,
Он све више тоне у дно тога гли̂ба.

3113 (73). Танак је веома конац оне спо̏не̂,
Која Брандимара још за живот ве̂же̂.
Флерделиза хтједе на земљу да кло̏не̂,
И коса и кожа на њојзи се је̂же̂,
И писну овако, желећи да тро̏не̂
Љутог Арапина: о смилуј се, кне̂же!
За̀клињѐм те гробом, драгим срцу тво̀ме,
Помози јадноме Брандимару мо̀ме.

3114 (74). Сад у својем срцу не дај мјеста злòби,
Бар за ча́сак један гњȅв огњен уга́си.
Узми му, пошто му у овој тегòби
Помогнеш, оружје, тер гробове кра́си.
Ако бити мора и њега зарòби,
Али, молим ти се, од смрти га спа́си! —
Та молба из тако слађанијех у́ста̑,
На големо чудо, не остаде пу́ста.

3115 (75). Те ријечи тужне видиш ето гòдȇ
И звијеру, горем од бијесних ву́ка̑.
Полумртва момка извуче из вòдȇ
Његова све дотле смртоносна ру́ка.
Па га он у кулу, већ пуну госпòдȇ
Заробљене, носи, мача и клобу́ка
Лишив га још прије, него што га тàче,
Јер нерадо гледа на другима мàче.

3116 (76). Заплакао би се горко сваки жи̑ви̑
Гледећ' мȍму, коју судбе сколи злòба;
Свак би љубави јој мор'о да се ди̑ви̑.
Што јој драган паде у положај рòба
Кукајући за то сама себе кри̑ви̑,
Ах мучи је њеног поступка гнусòба,
Јер не би га врата тамничка дебѐла
Скрила, да га није овамо довѐла.

3117 (77). Отле оде даље, ма се закле да̏ ће
Довести Риналда, царског палади́на,
Или барем кога од његове бра̏ћȇ,
Или каква борца са двора Пипи́на.
Та неког ће наћи, који ваљда зна̏ће
Тући се и у дну водених дуби́на̑,
Који, ма да снаге можда није вȅћȇ,
Од њена драгана више има срȅћȇ.

3118 (78). Дуго она тако по свијѐту хȍди̑
Тражећи јунака згодна за то дје̏ло,
И који би прист'о да га она вȍди̑,
Куда би се њојзи водити га хтје̏ло.
Најпослије борца подеснога згȍди̑,
Који јој је врло изгледао смје̏ло.
Гранама чѐмпреса хаљина му гȏрња̑
Везена. У њему на́ђе пȍдупȍрња.

3119 (79). Тко је овај био засада је та̂јна,
Јер сада се враћам Риналду јуна́ку.
Да његова дјела описујем сја̂јна̂,
Тер име његово да сине у зра́ку.
И да успомена остане му тра̂јна.
Пошто су се тукли највише у мра́ку.
Кол'ко Мавар' паде, кол'ко је утѐкло,
Чије ли би перо с поуздањем рѐкло?

3120 (80). Јоште није рујна заплавила зо̀ра,
Нити полетјели лахорићи свје̏жӣ.
Сан Аграман сања у дну свог чадо̀ра.
Страховити санак, од олова те̏жӣ.
Гласни́ком је била прекинута мо̀ра,
Који краљу викну: спасавај се! бје̏жи! —
Краљ бунован скочи, и протр́ља о̏чи,
И видје да бјеже витезови про̏чӣ.

3121 (81). Како веће војна једном не доту̏жа́
Краљевима, кад је прати мука ве̂ља̂!
На врат, на нос он се облачи, ору̏жа̂.
Гледајући Франак Мавра како стре̂ља̂.
Сам увиђа ако ту остати ду̏жа̂,
Да ће он и њега ка' црва да сме̂ља̂.
У том ето к њему плаха Фалсиро́на
Вичућ': бјежи, краљу! Ето и Грандо́на.

3122 (82). Ето и Марсила, с овим и Собри́на,
И сви у глас њему: бјежи, болан, вӣчу̑.
О грозном покољу стра̂шно̂г палади́на
Казују му они страховиту прӣчу.
Јаши, веле, одмах брзога дори́на.
Ако те се Маври и спас опћи-тӣчу̑
Не бјежиш ли сви ће постанути ро̏бље.
Ил' још горе нешто, може бити гро̏бље.

3123 (83). Дочепају ли се свијетле персо́не̂
Твоје Франци, све нам изгубљено бӣће.
Зидови су јаки вароши Нарбо́не̂,
Тамо хајде склони храбре наше тӣће:
Тамо ћеш скупити нове легио́не,
И може нам опет почети да свӣће̂:
С новом силом можда испашће за ру́ком
Одржат' побједу над Карлом хајду́ком.

3124 (84). Ну свакако тако биће мање штȅтê. —
Та бјеседа краљу страховито звȍнӣ,
Ал' шта ће сиромах, пун страве и сјȅтê,
На срамно се бјегство најпослије склȍнӣ,
Увјерен с удесом злијем да се срȅте,
Који нарочито јогунице гȍнӣ.
Ма не у Нарбóни, него ће у Арлу
Кушати отпора дати цару Кȁрлу.

3125 (85). Усвојивши мудре поменуте свјȅте,
Аграман је одмах појахао дóра.
По мраку на бјегство жалостан се крȅте
С двадесет хиљада љутих матадóрâ.
Остале његове убојите чȅте
Од африканскијех и шпанскијех Мóрâ,
Под Паризом самрт или ропство срȅте,
Изгибе му војске — Фауна и Флóра.

3126 (86). Повише је тада вјеровало љу́дӣ
Да Малегис својим мађијама знȁде
Духове измамит' из адскијех гру́дӣ,
Чија црна чета на Мауре пȁде,
Те зато бјежаху они као лу́ди,
А бјежећи своје умножише јȁде;
И увјераваху, истина је сȕштâ,
Да демóнâ дóђе тада тма и тȕшта.

3127 (87). Да је ово дјело славнога здухáча
Није немогу́ће, јер Малегис, лóла,
Бјеше тада први од познатих врáчâ.
Од вике и праске онијех ђавóлâ,
Од лупе у данца паклених бакрáчâ,
Јечала је, кажу, пред Паризом дóла.
Докле грмје ова тутњава и звӣзга,
Из мрака једнако ватра нека брӣзга.

3128 (88). Ма да ȉма брига преко милиóна,
И ма да у глави бијаше му бу́на,
Краљ се сјети Руђе, изнемȍгла, бóна,
Који боловаше још једнако ту́на,
Пак одреди одмах војводу Грандóна
Да га под окриљем ноћина зубу́на
На коњица метне сада, а кȁсније̂
У чун, јер тако ће путоват' лȁсније̂.

3129 (89). Сто хиљада, кажу, тада Сараце́на̑
Махнито бјежаше преко тучних њи̑ва̑.
Многе од њих тад је прогутала Се́на.
Највише их паде од франачких ди̑ва̑.
Тог покоља до тад од старих времѐна̑
Не бјеше, нити ће можда да га би̑ва̑.
Ал' није бјежао с љутога мегда́на
Борац један силни, владар Серика́на̑.

3130 (90). Градаса за ову по̏гибију тје̑ше̑
Осјећаји неки, казаћу вам кòји̑.
Чим је чуо био да Риналдо бје̑ше
Узрок овом слòму, надањем се дòји̑,
Да ће згоду имат' мачем да га те̑ше̑,
Јер да́вно му као трн у оку стòји̑,
Пошто јаше коња Бајарда чувѐна,
Ког он отет' мора ако није жѐна.

3131 (91). Ако се не варам причао сам ва̏ма
Да је он некада доопловио би̏о
С грдном војском амо у Европу к на̏ма,
Јер је Дуриндану задобити хти̏о
И Бајарда, коња што је пунан пла̏ма,
За којим је, ка́жу, често сузе ли̏о.
Да се са Риналдом шћаше борит' јѐднȍм
Знадем по некоме пјеснику вријѐдно̑м.

3132 (92). О томе његову поетичну гра̑ђу
Имамо, свакоме приступну и чи̏тку:
Да се на обали морској они на̑ђу̑
Би уговорено, ал' спријечи би̏тку
Малегис, Риналда тад у једну ла̑ђу
Стрпав, а у коре Фу̏збе̑рту му бри̏тку.
И зато Градасо одо тога да̑на
Као страшљивицу сматрао је ба̑на.

3133 (93). Тако мислећ' он је прави један мо́рац.
Јер ми добро знамо сви, да на мегда́ну
За Роландом први Риналдо је бо́рац.
Чим дакле у страшном оном вилима́ну
Он дозна Риналдо да је слòму тво́рац.
Весело потјера кобилу Алфа́ну,
Тражећи Риналда по густоме мра́ку,
Смрт узгред задајућ' многоме јуна́ку.

3134 (94). Тамо, гдје потоци људске крви пловȇ,
Из које послије зараза се рȍдӣ,
Хита, и Риналда по имену зȍвȇ,
И њега у мр̀аку најпослије згȍдӣ.
Али прије борбе сада њихне ȍвȇ
Мед њима се поче разговор да вȍдӣ,
Којино ћу тачно забиљежит' вó̂ђе,
Јер он ће занимат' господу такó̂ђе.

3135 (95). За̏устава̑ коња, стеже сабљу кру̑то
Чувши га Риналдо, који дотле ка̏са.
Градас, ком је срце годинама ду̑то
Старом сржбом било, када преда њ ста̏са,
Пребаци витезу пакосно и љу̑то
Да се није наш'о одређеног ча̏са
На морској обали, према уговȍру,
Те га он чекао залуд у чадȍру.

3136 (96). И додаде јоште: ти се можда нáда,
Ти, жено, да си ми на свагда умàкла,
Јер збиља си жена којој расте брáда,
Ал' ето те нађох, и чак у дну пàкла,
Да случајно тамо ȍднесе те цáда,
Сабља моја тебе нашла би и тàкла;
Јер догод узјашеш на томе коњи́цу,
Не можеш умаћи мојему оштри́цу.

3137 (97). Ал' ти слабо мариш за крвопролића,
Пошто ти је срце као и у жѐнȇ,
Пошто је од ча̏сти милије ти бића,
И јер ти образи с тога не црвѐнȇ.
Но ја ћу ти најзад поклонити жића,
Ако смјеста будеш послу̑шао мѐнȇ,
И са коња сјашеш, и у̏зде ми пру̏жӣш,
И пјешке усходиш догод земљу ку̏жӣш. —

3138 (98). Рићàрдет и Гвӣдо баш бијаху тýђи,
И хтједоше одмах ужасно да ка̏знȇ
Најбезобразнијег од смртнијех љу̑дӣ,
И да га нагнају пр̀ашину да ла̏знȇ,
И таман је хтио њега преко грýдӣ
Гвидо топузи́ном големом да ма̏знȇ,
Кад Риналдо рече: кад ме такав јѐдан
Грди, зар нијѐсам казнит' га вријѐдан? —

3139 (99). Затим се Градасу окрете и рѐче:
Тврђење се твоје са истином ко̏сӣ,
Риналдо се вазда први тамо стѐче,
Гдје се крвљу трава и земљица ро̏сӣ;
А да то докаже нема ништа прѐчӗ
По да мачем главу с рамена ти но̏сӣ.
Лажеш да окаљах своје кавалѐрство,
Јер ја не знам шта је мегдану невјѐрство.

3140 (100). Ал' једну ми молбу прије свег уси́ши,
Чуј мирно извину и разлоге мо̀је,
Пак онда слободно на мене јури́ши,
И ако не изда тебе срце тво̀је
И крепка десница, живота ме ли́ши,
А ја ако Бог да учинићу сво̀је.
По старој погоди, пјешице и са́ми
Бићемо се затим; не сад у гала́ми. —

3141 (101). Као што видите, Риналдо је хтио
Уништит' у њему сумњичење сва̏ко̀.
Веома уљудан Градасо је био,
Па његов приједлог пристао је ла̏ко.
Одоше подаље. Вео, што је крио
Случај у прошлости, Риналдо је сма̏ко̀,
И све му исприч'о подробно и ја̏сно,
А да збиљу збори заклео се ча̏сно.

3142 (102). Затим је Риналдо Малегиса зва̏о,
Који исказе му својијема тврдӣ,
И пошто је тако са образа ка̏о,
Набацан онијем који на њ се срдӣ,
Јасним, непобитним доказима спра̏о,
Рече му, гријеши што га 'нако грдӣ,
А доказе, вели, даће јоште бо̏љӗ
Са мачем у руци, ако има во̏љӗ.

3143 (103). Градас, ком је главно добити брза́ка,
У свађу се нову не жели да плѐћӗ;
Прича га остави поприлично мла́ка,
Ма ћу́та, у сумњу нѐ хтје да је мѐћӗ.
Договорише се обадва јуна́ка
Кушати да виде ко је боље срѐћӗ,
И на блиски извор, како данак сва̏нӗ,
И један и други хитаће да па̏нӗ.

3144 (104). Туђи се разлога свак имаде̑ за̑ се.
Ево како. Докле дијеле мегдана
Бајардо ће мирно травицу да пасе.
И Градас добиће коњица ваљана
Падне ли Риналдо, ал' ако се спасе̑
Његова ће бити сабља Дуриндана,
То јест, разуме се, ако Градас па̏не̑,
Или бар за милост молити га ста̏не̑.

3145 (105). Откад је Риналдо од дјевојке чу̏о
Да је полудио братац му од стрица,
Да му је витешко разграбљено ру̏о.
И да је Гра̀дасо вла̀сни̑к му оштрица,
Чешће се од плача силенога ду̏о,
Нит' је више осмех зарио му лица.
Желео је спасти мача пла̏мено̑га,
Прослављена руком борца ста̏мено̑га.

3146 (106). Види се да грозну страву од резила
Имађаху борци витешкога до̏ба.
Када је погодба углављена била,
Уљудно се борца растадоше о̏ба,
Али чим је зора развила крила,
Дошло је мед њима до љутога ско̏ба:
На речено мјесто, у речену ро̀ку
Оба дојездише на коњма у ско̀ку.

3147 (107). Ма да жалим што ми пјесма није кра̏ћа̑,
Још на нешто скрећем па̀жњу душе ва̏ше̑.
Риналдови друзи и његова бра̏ћа,
Којино вјештину Градасову зна̏ше,
Што им се Риналдо оружија ла̏ћа̑
Против таква борца, веома се пла̏ше̑.
Па још кад помисле да је Дуриндана
У руци овога вјешта Серикана!

3148 (108). Турпин је у своме оставио спису
Да би радо на пут борби овој ста̏ли
Јер су страховали, ал' на жалост нису
Како то у дјело да приведу зна̏ли.
Нарочито тешко бјеше Малегису,
Који, ма да много Дуриндану жа̏ли̑,
Радо би мађијом хаснити се хти̏о,
Ал' овога пута више није сми̏о.

3149 (109). А што се Риналда паладина ка̏са,
Он је у бој иш'о весело и смје̑ло,
И срећан је био што доживје ча̏са,
Кад ће подметнуто нечасно му дје̑ло
Подметаше му га Пинаблова ра̏са
Ишчезнути као. када сунце вре̑ло
Сине, што ишчезне ледѐницê пла̏са.
И с тога се тући силно му се хтје̑ло.

3150 (110). Никад он у срцу не осјети зи́мê,
А најмање сада кад на извор сти̑же,
И то са Градасом баш у исто ври́ме.
И један и други руку у вис ди̑же:
Уљудно се они поздравише ти́ме.
Шта је даље било дознаћете ни̑жê.
До̀к они притврде шљеме и визи́ре,
О другом пјеваће звуци моје ли́рê.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ТРИДЕСЕТ ДРУГА

Тек се сада сјетих е обећах ва̏ма
О Брадамантину пјети подозре́њу.
Када је довољна сумње једна скра̏ма
За љубоморнике, по мојему мне́њу,
Те да љубомора букне као сла̏ма,
Шта ће бит' од мо̏ме̑ у љубавну вре́њу,
Која није скраму, но читаву о̏ку
Прогутала сумње у отровну со̏ку!

3152 (2). На то могу рећи: неће добро би̏ти.
Да то видим нужни нијѐсу дурби́ни.
Кад је тако о том пјесну ваља ви̏ти
У толико прије. Читачу, изви́ни
Што ти дуго морах Брадаманту кри̏ти:
Збунише ме они љути палади́ни.
Нека сада они причекају ма̏ло.
Стихова о њима већ доста је па̏ло.

3153 (3). Ал' узгред, молим те, једну ријеч са̏мо
О даљој судби̏ни Аграмана кра́ља.
Свакако Арло је згодно мјесто, ка̏мо
Брзо се долази из шпанских зема́ља̑:
Краљ с остатком војске настани се та̏мо,
Пошто му се сабља преби до држа́ља.
Отле и Африка прилично је бли́зу,
Отле мисли дати отпора Пари́зу.

3154 (4). Марсил нову војску по Шпанији бѐрê,
Нове лађе спрема он у Барселóни.
Аграман, утруђен преко сваке мјȅрê,
Предсједава ратни савјет у персóни.
У Либији сватко мусломанске вјȅрê
Пише се у војску, дижу с' легиóни.
Тко не хоће вољно, на силу га рòбê;
Краљу треба пара, грађани се глòбê.

3155 (5). Да Риналду главе дође паладѝну
Краљ Алгирца моли да се к њему врâтӣ,
И опета ступи на убојну бѝну.
Краљевством оранским то ће да му плâтӣ,
А за жену нуди своју му кузѝну.
Родомон је хрида, зар се хрида клâтӣ?
Увријеђен љуто од старога дȍста,
Не мисли се мицат' од онога мȍста.

3156 (6). Марфиза у томе њему не слијèдӣ
Но за пȍгибију чим је само чȕла
Пȍтече помòћи краљу у бијèди
Ова плȅменитâ и витешка бȕла.
Тко колико, вели, хрáброшћу вријèдӣ
Сад нека покаже, ако није хȕла,
Сад када су Маври од силнога Кȁрла
Дотјерани веће до самога Арла.

3157 (7). И заробљенога она је Брунèла.
Са погибли, која на краља се вâљâ,
Поклонила овом, и натраг довèла,
Пошто њиме руке не хтједе да кâљâ
Видећ' е ни један муж чистога чèла
За њ хотио није ломити сâбâљâ.
То створење подло, крадљиво и дȑско.
Без одбране убит' бијаше јој мȑско.

3158 (8). Владар се Марфизи обрадова мнȍго.
Јер познаје њену и храброст и снâгу,
И просто се није накајати мȍгô,
Што прије дјевојку увриједи дрâгȗ.
Ради ње Брунела казнио је стрȍго:
Помоћу вешала послао га к врâгу.
У пакао оде са земљина лѝца
Дух му оптерећен бријегом кривѝцâ.

3159 (9). Чо̀вјека, којега сви по̀штенй пљу̂ју̂,
И који се доста прстења и злâта
Накрао, гаврани ено сада кљу̂ју̂.
Можда би Ру̀ђеро конопац му с врâта
Смак'о, и још једном избавио ку̂ју,
Да не бјеше болан кобног тога сâта;
Јер кад је дознао о вјешању тâта,
Већ кљуваше овог пуно мрких јâтâ.

3160 (10). Свака птица, мислим, која њега кљу̂нê,
Од Вјечите Правде упуство имáдê.
Међу̂тијем груди чемером се пу̂нê
Брадаманти, која чека бадавáде.
Сужањ у тамници хладној који тру̂нê.
Изгнаник повратак што проси у влáдê,
Толико слободи, повратку не жу́дê,
Колик' она видјет' једном њега ту́де.

3161 (11). Пуна неке чудне, тајанствене тре́мê,
Чека да јој сване двадесети да̂нак;
Мира нема дању, ни сред ноћи не́мê,
Не једе, не пије, не зна шта је са̂нак;
Чини јој се тећи престало је вре́ме,
Сломи му се можда тѐку̂н који та̂нак,
Ил' Етон и Пиро̀ј постадоше хрòми,
Те Фебус у хòду све то више трòмй.

3162 (12). Ништа је не гали, нити је весѐлй,
Усред ових слутња и свакојих стрâвâ.
Док жуђени данак не осване, жѐлй
Да не зна за себе и једнако спâвâ;
Ма друкчије судба нареди, јер вѐлй
Морфеју од себе да јој не да јâва.
И тако једино које жели блâго,
Украти̇ти њојзи Судбѝни је дрâго.

3163 (13). Завиди јадница извјесноме звê̂рју,
Које мирно спава преко целе зи́мê.
Опака Судбина с Хајмоновом шћê̂рју
Очевидно збија грозну шалу ти́ме.
Залуду се ваља по мекоме пê̂рју,
Желећ' у сну барем видјети се с Њи́ме.
Тада једва чека да опета сва̂нê;
Буде л' то, хтјела би ноћ одмах да па̂нê.

3164 (14). Веће снага њена клони се расу̑лу,
Чешће горопадно на судбину ви́ка.
По кашто се њеном причињава чу̑лу
Да види долазак радосна гласни́ка
(Кад би се попела на танану ку̑лу),
Те јавља у госте да јој иде ди́ка.
Рок одређен већ се приближује кра̏ју,
И она све више надала се зма̏ју.

3165 (15). Наврх куле тако че̏сто јадна сје̏шће,
Одакле се види близина и да́ља.
Ту ће воде пити, и сомуна је̏шће,
Гледајући широм простаних зема́ља̂;
И ту је се њојзи причинило че̏шће̂
Да је угледала своме срцу кра́ља.
Ма сварано срце тад јој стра́да же̏шће̂
Него л' од убода шиљатих копа́ља̂.

3166 (16). Гвожђем оружана по кашто се ме̏тне̂
Убојноме своме коњу на рамѐна,
Низ албански бријег у долину ле̏тне̂,
Тврдо увјерена заљубљена жѐна,
Да ће путем свога драгана да сре̏тне̂,
А кад то не буде, сузам' обливѐна
У тр̏ку се враћа, јер се нада да̏ је
Другим путем стиг'о у замак јој зма̏је.

3167 (17). Про́ђе ве̏ће да̏нак јѐдан, и̏ два̂, и̏ три̑,
Па и дваест пуних преко оног ро̏ка,
А Руђера нема, нит' у̏лаци хи̏три̑
Долазе на коњма лаганога ско̏ка.
Њене жеље лепе однесоше ви̏три,
Пу̏ста̂ нада њена сруши се и скљо̏ка,
И ја сам немоћан да на својој ци̏три
Јад опјевам срца, плач њезина о̏ка.

3168 (18). Тако дакле (рече у својој жало̀сти
Не и̏ма̂ од мене несретније жѐне̂,
Јер допуштам Љељи срдашце ми бо̀сти,
Рад онога који не мари за мѐне̂.
Што за њиме чезнем бива у лудо̀сти,
Ах нека ми од тог образи црвѐне̂!
Луда сам ако ли ја богове мо̏ли̑м
Да усреће мене мужем тако хо̏ли̑м?

3169 (19). Такво презирање женскога ми спо̏ла,
И вјерности женске да л' икада чу̑ се?
Венем као луда, нестаде ме по̏ла,
Јер ме је у своје у̏хватио кљу̑се.
Зна шта патим душа грозна му и хо̏ла,
Зна да бијем прси, чупам косе ру̑се,
Зна откад ку̏књава ова моја тра̏је̂,
Па га ипак нема, нити за ме ха̏је̂.

3170 (20). Ух! како будућност преда мном се цр́ни̑!
Какви ли ме јоште очекују ја̏ди?!
Или га, Аморе, скоро мени вр́ни,
Или невјерника из срца ми ва̏ди,
И лудом љубављу душу ми не сквр́ни.
(Ал' Амор се само по трбуху гла̏ди̑,
Јер њему је су̑за дјевојачка сла́на,
Њему пакоснику, најмилија хра́на).

3171 (21). Није крив Руђеро. У зло мене вр́же
Лу̑да̂ жѐља моја; њу кривити тре̏ба̂.
У висину она од муње ме бр̏же̂
Баца до жаркога сунашца и не̏ба,
А када јој крила врели зраци спр́же̂
Пада са мном нѝ дно љубавнога гре̏ба.
Али крила расту, ја се снова ди̏же̂м;
Опета се спрже, опет у гроб сти̏же̂м.

3172 (22). Није крива жеља. Ја сам крива са́ма
Што сам њему душу отворила ши́ром,
Те мјесто разума сад је у њој та́ма,
Гдје ми Смрт пријети својијем коси́ром,
И гдје под бременом страшнога хара́ма
Плачем за својијем изгубљеним ми́ром.
По том мору јада срце моје плу̏та̂;
Туд Амор од зла га на горе колу̏та̂.

3173 (23). Па није ни тако. Нисам крива нѝ ја̂.
Први пут ми срце сад љубити сри́ца,
И откад отпо̀че̂ у њему да клѝја̂
Љубав, каквог добра постадох уби́ца?
Врлина из душе Руђеру се сѝја̂,
Часност и љепота с витешкога ли́ца:
Зар је забрањено да се и то гле̏да̂?
Тешко томе који од сунашца пре̏да̂.

3174 (24). Који љубе зар су од онијех гȍрй̑,
Који неће љубав, но им годи злȍба?
Сјем Судбе нијесу л' Мерлинови збȍри.
Које врач ми посла из својега грȍба,
Узрок што се данас Брадаманта ствȍрй̑
Руђеровим слугом, нижим и од рȍба?
Крив је Мерлин ако слàга што ми рȅче.
Те Руђер на свагда љубав моју стȅче.

3175 (25). За невољу своју ја Мерлина кри̑ви̑м,
И госпу Мелѝсу јоште осим њѐга̑,
Који ми бојама онијема жи̑ви̑м
Описаше славу потомства ми свѐга̑.
Пакости њиховој морам да се ди̑ви̑м,
Јер ме ојадише, а не знам са чѐга̑.
Кад умрем с љубави ово двоје јȍш ћу
Клети што ме својом усмртише злȍшћу. —

3176 (26). Дјевојка, која се вазда добро влáда,
Тако цвѝље. Том се радова Сотȍна,
Али се заплака и ражали Нáда,
Зато је у срце дјеви ушла ȍна.
Зачуди се томе Брадаманта млáда
Јер Нада, лупајућ' у велика звȍна,
Подсјети је шта јој Руђер оно кáза,
Кад различан поста правац њихних стáза̑.

3177 (27). С тог по рȍку оном читав мјесец дáна̑,
Не остави Вјера ову нашу јáду.
Гредућ' једном преко бліскијех пољáна̑,
Не би л' срела драгог, лагано по хлáду,
Случајно дознаде дјевојка ваљáна
Нешто што јој на̑јза̑д отјера и Нáду,
И што је умало са коња не смȁче,
Јера Љубомору у њојзи подстȁче.

3178 (28). Тад удари Сумња у сва своја звóнца
Да јој груд распали љубоморним жа̑ром.
Ту срете некаква витеза Гаскóнца,
Који ју је страшним почастио да̑ром,
Од почетка све јој испричав до кóнца
Шта се деси с оним кобним за њу па̑ром,
Јер је дуже био у маварском стáну,
Будући заробљен пређе на мегдáну.

3179 (29). Рече како Руђер уби Мандрика́ра,
И како је и сам допануо ра̂на̂,
Тер умал' највеће од земских доба́ра̂,
Живот, не изгуби кобног тога да̂на:
И како по жељи краља господа́ра
Брижљиво ви̑да̂ху рањенога ба̂на:
Како за постељу бољѐтица ве̂ља̂
Њега неколико вези́ва не̏дје̂ља̂.

3180 (30). Камо лепе среће да је туна ста̏о,
Јер то за Руђера бјеше извињѐње.
Ал' и о Марфизи причати је зна̏о.
Којој, рече, Руђер чини подворе́ње.
И која је храбра, а ли̑јепа ка̏о
Анђел, и додаде да је опће мне́ње
Да је њојзи витез ријеч веће да̏о,
И да скорим биће бракоосвеће́ње.

3181 (31). То похвале, рече, нађе код госпо̀де̂.
То у рачун краљу нарочито у́ђе,
Јер дјеца, која ће негда да се ро̀де̂.
Од Марфизе храбре и витеза Ру́ђе̂
(Бар тако мислити они се слобо̀де̂).
Све ће витезове надвиси́ти ту́ђе,
Витешких цинова понићи ће ра̏са,
На големе јаде паства Христа Спа̏са. —

3182 (32). Што рече Гасконац објаснити да̂ се,
Нит' му се ријечи са истином ко̀се̂.
То је муж којега све врлине кра̂се̂,
Није лаг'о, дакле, у толико што̏ се
Завјерила Фа́ма таке ширит' гла̂се.
А њене ријечи вјетри свуда но̏се̂.
Зла вијест ил' добра (која још и ра́сте̂
Чим је изушћена, бржа је од ла́сте̂.

3183 (33). Глас тај се ра̏шири̑ казаћу вам чи́ме.
Марфиза с Руђером по̏ја̂ви се во́ђе,
И у друштву свагда виђаше се с њи́ме:
Чувши да је рањен опет натраг до́ђе,
Те сумњу љубави створи она ти́ме.
А још нарочито и тијем тако́ђе,
Што је тада натраг нико није зва̏о,
Па мишљаху да је Руђера јој жа̏о.

3184 (34). Често јој виђаху орошену ка̏њу.
Није л' оно сумња, јака и дебѐла,
Што је вазда била поред њега да̏њу,
Прије но је оног лопова одвѐла,
А ноћу у своју враћала се стра̏њу;
Што је према сваком била хола̄ чѐла,
Сјем Руђера, који бјеше изузѐтак?
Ето то је гласу ономе почѐтак.

3185 (35). Кад је ово јадна Брадаманта чу̏ла,
Умало са коња није пала до̏ље.
Љубомора срце њезино је ду̏ла,
И пуна је била осветничке во̏љê,
Јер сада је вјера у њој била тру̏ла.
Ошину коњица низа равно по̏ље,
Остави Гасконца самог у лијѐсу,
И дојури до̏ма у страшну бијѐсу.

3186 (36). Тако је о̏јадӣ та судби̏на гру̏ба̂,
Тако је пе̏чише ти болови ја̂цӣ,
Да се, пошто преко каменијех сту̏ба̂
Прелетјеше њени уморени кра̂ци,
Стежућ', да не пи̏снê, бијелога зу̏ба,
Под оклопом лицем у постељу ба̂ци.
Најзад, не могући савладати ја̏да,
Ова јој тужаљка са усана па̏да̂:

3187 (37). Тешко јадној мени! Јаох, леле, ку̏ку!
Вјере и љубави нигдје више нêма̂,
Свуда видим подлост, издајство и бру̏ку,
Ником не вјерујем од овијех трêма̂,
Кад већ и Руђеро оваку ми му̏ку
Не зазире својом издајом да спрêма̂,
Кад Он за̏боравӣ шта је мени ду́жан,
Те ме изневјери. Ух како је ру́жан!

3188 (38). О Руђере дивни! Душо душе мо̀јê!
Војниче, деснице не̏достӣжно ја́кê,
По љепоти лица и душице тво̀јê
И храбрости срца у прве јуна́ке
Данашњега доба људи тебе бро̀јê.
Па зашто си вјере тако слабе, мла́кê?
Широм света шиба дјела твојих сја́јност,
Ал' ти недостаје сталност и истра́јност.

3189 (39). Нȁшто ти је твоје славно кавађѐрство,
Кад оно без вјере остаје у мра́ку,
И само се види јадно ти невјѐрство.
Пратећи те свуда на сваком кора́ку?
Ја, која осјећам љубави безмјѐрство.
Гледах тебе као идола у зра́ку,
А да си несталан и превртљив грȍзно
Дознадох жалосна, ал' сувише пȍзно.

3190 (40). Запитај, душмане, све људе поштѐне
Шта ли друге чека, када ону, чѝјâ
Љубав ти је знана, уби као штѐне.
Каква ти је душа кад јој и то прѝјâ.
Какве ли су твоје намјере скривѐне.
Какво ли ти јоште зло ȕ срцу клѝјâ?
Не будеш ли кажњен божјом руком скȍрӣм.
Ја ћу чудан појам о правди да ствȍрӣм.

3191 (41). Неблагодарност је од гријеха свѝјех
Највећи, не има гнусоби му крȁја;
Најљепши анђео за исти је грѝјех
У пакао био бачен исред рȁја.
К томе гријехова препуња се мѝјех
Оних, што остају без искрена кȁја:
Ти си незахвалан, не кајеш се, с тȍга
Казна тебе чека од самога Бȍга.

3192 (42). Кајат' се за те је згодније и глȁђê,
Не желиш ли савест ноктом да те грѐбê.
Још те оптужујем због опасне крȁђê:
Ја не велим срце, укр'о си ми сѐбê.
Покај се, врати се и прођи се свȁђê.
Хоћу добро своје, хоћу натраг тѐбê.
Знаш у рај да лопов никад још не у́ђе:
Опрости се греха, врати што је ту́ђе.

3193 (43). Ти мене ȍставӣ, ал' ја тебе нѐћу,
Ах не бих ни могла, баш и кад бих хтје̏ла.
Али једно мо̀гу: живота ћу свѐћу
Угасит', љубављу према теби вре̏ла.
Умирући судбу страховиту клѐћу
Што ме није Самрт онда јоште сре̏ла.
Кад је срце моје теби мило би́ло;
Тад бих сјела смрти спокојно у кри́ло. —

3194 (44). То рекавши скочи, ма̀ч у руку стӥште,
И шиљак му правце ка срцу потѐже.
Ал' — не даде оклоп цури, која свӥште.
Допрети до̀ срца, бол којено стѐже,
И Разум јој рече: зар јунаштво ӥштê
Да дјевојка тако гласовите врѐжê
Тако брзо клоне, и окаља срâмно
Име своје чисто, племе своје стâмнô?

3195 (45). Није л' паметније ићи гдје се кȍљê,
И погинут' славно за Вјеру и Кра́ља?
Руђер, види л' када мртва панеш дȍље,
Кајаће се можда што те у гроб сва́ља;
Или може бити, што је јоште бȍљê,
Пашћеш од његова ма̀ча или ма́ља.
Таквом смрћу дȗши твојој ће да ла̀кнê;
Он те унесрећи, нек он те и сма̀кнê.

3196 (46). Можда ћеш убити и Марфизу са́му:
Твоме јаду није л' узрок ова гу̏ја? —
Те паметне мисли охрабрише да́му,
И у срцу њену стиша се олу́ја,
Зрак утјехе сину кроз умну јој та́му,
А душу јој мину блага нека стру́ја.
Одлучи се ићи, и справи одѐло,
На ком јој се зрца очајање цѐло.

3197 (47). Рухо показује да је она хтје̏ла
Умријети прије суђенога рȍка.
Справи огртало Брадаманта смје̏ла,
Које сузу мами из људскога ȍка,
Јер иза̀бра боју лишћа веће све̏ла,
Чију хво́ју брадва лишила је сȍка.
По њему је више поломљених гра́нâ
Чемпресових дјева извезла ваља́на.

3198 (48). Одело свједочи да је ијед је̏дê.
На славног онога коња од мегда́на,
Што јој даде Астолф, оружана сје̏де
(Сјећате се ваљда бр̏зȏг Рабика́на),
Даде, кад узјахат' Хипогрифа хтје̏де;
Знате да је вјетар коњу томе хра́на.
Златно копље узе, које, како та̏кнê
Борца на мегдану, са коња га сма̏кнê.

3199 (49). И копље чаробно Астолфо јој да̀де,
Ал' силу његову није она зна̂ла.
Носећи у̑ срцу љуте своје ја̑де,
Правце је к Паризу путовати ста̂ла
У маварски табор, нити она зна̑де,
Да је моћ афричка пред Паризом па̏ла,
И да су Ма̀ури, бјежећ' испред Ка̏рла.
Одјурили били до самога Арла.

3200 (50). Цијелим јој путем страховита тѐња
На душу падаше, и бијаше бо́на,
Ал' журно гоњаше хитренога кѐња.
И за њоме јужна остајаше зо́на.
Кад прије̏ђе земље, гдје тече Дордо̀ња,
И када је дошла већ близу Клермо́на,
Стиже госпу, којој шти́то с коња ви̏си̑,
С којом три су борца као љути ри̏си.

3201 (51). Мушкост оличена те ње́зине дру̑ге
Краси по спољашњем судећи обли́ку.
Још је прате даме, војници и слу̑ге.
Цура се обрати једноме војни́ку,
Запи́та куд иду кроз зелене лу̑ге.
Он рече: краљицу, наше земље ди́ку,
Представљамо собом: ми смо поклиса́ри,
Нарочито госпа у злаћеној ша́ри.

3202 (52). Са острва, које хладно море ро̏си̑,
С острва Изланде, Изгубљено, зва̂на,
Од наше краљице госпа шти́то но̏си̑
Карлу да награди њим најбољег ба̂на,
Чија сабља гла̂ве као траву ко̏си̑,
А свом газди не да допанути ра̂на̂.
То краљица наша од цара вам про̏си̑,
Од Карла Великог, од силена Ка̂на.

3203 (53). Краљица је наша у најбољем цве́ту,
Није љепша од ње ни та вила бе̂ла̂,
Нит' икоја игдје дјевојка на све́ту.
Тражи себи мужа челичнога те̂ла,
Што никад у бо̏ју не о̏крете пе́ту,
Што тисућом славних окити се дје̂ла̂,
Јер се за̀кле да ће само први бо́рац
Као муж и газда ући јој у дво́рац.

3204 (54). Краљица се нада наћи ће на двóру
Карла Великога, чије куће слȃва
Од народа свијех пјева се у хóру,
Себе достојнога паладина лȃва,
И даће се само таквом матадóру.
Три она витеза, дȕшманима стрȃва,
Који госпу прате тамо у лијѐсу,
Краљи Готске, Шведске и Норвешке јѐсу.

3205 (55). Одабранијега имаде ли дрýста?
Сва тројица жѐљу имају поштѐну,
Ма та жѐља досад остаде им пýста,
Изланде краљицу добити за жѐну.
Ућуткаше многа с истом жѐљôм ýста,
Многу крв пролише, плаву и црвѐну,
Да би се краљици додворили, ȁма
Нȅ осјетӣ она љубавнога плȃма.

3206 (56). Па баш ни онога, који даје слȃма.
Јер, ма да их радо прúма као гȍсте,
Једнôм ће им рећи: изјављујем вȃма,
Да сва дјела ваша, пуна славе, штȍ сте
Починили досад, изгледају Нȃма,
Штована господо, као шале прȍсте:
Ни за једног од вас ти бȍји и р̑ви
Не свједòчê да је он у свету пр̑вӣ.

3207 (57). Тада један од њих краљицу је пúтō,
Хоће л' од љубави вјечно да се крáдê.
Она рече: Карлу шаљем ово штúто,
Цару, кога сватко као мудра знáдê,
И у чију хазну не улази мúто,
Да по правди оном витезу га дáдê.
Васал он био му, ил' свијетом скúтô,
Којино врлúнâ највише имáдê.

3208 (58). Цар ће дати штúто ономе јунáку,
Који га на сабљи задобио бȕдê,
Поданику своме или и дошљáку,
Који тамо дође са туђинске грȕдê.
Онима, што љубав осјећају јáку
К мени, и за мужа мојега се нȕдê:
Донесите штито из Францијe, кȃжêм,
Па са жељом вашом тад и ја се слȃжêм.

3209 (59). Ко се узда у се нек стегне држа́ље
Мача пламенога и штито донѐсе̑.
Та изјава ове заљубљене кра́ље,
Пуне одважности, снаге и ноблѐсе̑,
У Францију амо до̏веде из да́ље̑
Бити се за љубав краљице принцѐсе̑. —
То рекав војник ће коња да обо̀де̑:
Неста га у пратњи госпа и госпо̀де̑.

3210 (60). Брадаманта, свога продужујућ' пу́та,
О том што је чула мислила је мно̏го,
И на краљицу је ону била љу́та,
И осуђивала намјеру јој стро̏го,
Јер због њена шти́та, злаћена и жу́та,
У Француској раздор букнути би мо̏го̑
У незгодно доба између' палади́на̑
С питања: ко има највише врли́на̑?

3211 (61). О томе је много размишљала; та̑ је
Мис'о мори, али не мучи је ма̏ње̑
Мисао на њене јадове и ва̑је,
На Руђу с Марфизом, која сада жа̏ње̑
Плод, који одавно груди њене га̑је̑.
Тако гором блуди заљубљено ја̏ње,
Нит' се стара доћи до какове стра̏ње̑,
Гдје би заморене одморило ка̏ње.

3212 (62). Ка' бро̑д од обале откинути си̏ло̑м
Вје̏трно̑м, ил' којим догађајем дру̏ги̑м,
Лутала је, мислећ' о Руђеру ми̏ло̑м,
И пустила коњу са крацима пру̏ги̑м,
Коњу Рабикану хи̏трено̑м и чи̏ло̑м,
На вољу да база по пољима ду̏ги̑м,
Јер памет, која би правца коњу да́ла,
Далеко је била: код свог идеа́ла.

3213 (63). Коњиц низа поље, пусто и широ̀ко,
Иђаше лагано, ријетко у ка́су,
Док она тоњаше у мисли дубо̀ко.
Касно је, стада су престала да па́су̑,
Олуја повија дрвеће висо̀ко,
Људи хите да се у колибе спа́су̑.
Сунце, зе̏мљи, гдје је царовао Бо̀ко,
Окренувши леђа, зашло за Маро̀ко.

3214 (64). Киша веће пада, можда ће и сни̑јег.
Захладњело јако, а нојца се хва̑та̑.
Мни, испред стихија допуштен је би̑јег,
Зато је обо̀ла оструга́ма ха̑та.
Кад је дошла била под некакав бри̑јег,
Срела је дјѐвојка некаквога бра̑та.
Који стадо своје журно кући го̑ни̑,
И пита га гдје би могла да се скло̑ни̑.

3215 (65). Овакав одговор доби од насти́ра:
Овдје у близи̑ни стан добит' и хра́ну
И меку постељу и ноћнога ми́ра
Мо'ш у замку, званом по неком Триста́ну.
Јер близу не има другога кварти́ра,
Ал' он се добија само на мегда́ну,
Добија се мачем, а њиме и бра̑ни̑.
Дођу л' на ноћиште други какви ба̑ни.

3216 (66). На то се за̀клињу̑ газди замка. Ти̑ ми
Знај да то је адет из старога до̑ба.
Нема ли путника, онда газда при̑ми̑
Свакога без борбе, и да̑ му се со̑ба;
Дође л' когод ваља с коња да га сни̑ми̑,
Јер с њим имат' мора витешкога ско̑ба,
Ако жели остат'; ну тај борац и̑сти̑,
Буде ли побеђен, мора да се чи̑сти̑.

3217 (67). Прима се и више људи, ако при̑је
Истих није дошло других, без мегда́на.
Тко за њима дође мора да се би̑је̑,
Ако му је за то десницаваља́на,
Са свакијем од њих, нити му се сми̑је̑
Без тога ноћиште дати, нити хра́на.
Когод први дође он се мора ту́ћи
Са свијема, што ће за њим у двор у́ћи.

3218 (68). То, у неколико, и госпа се ти̑че̑:
Је ли једна дошла, па придође но̑ва,
Онда она коју мање ча̑ри ди̑че̑
Не остаје даље под заштитом кро̑ва. —
Цура, након ове чудновате при̑че̑
Њоме саслушане до пошљедњег сло̑ва,
Пита гдје је замак, и кад онај ка́за,
Оде тамо преко означених ста́за̑.

3219 (69). Брадаманта, која желијаше ра̏та.
Пошто замак бјеше на брду висо̀ко,
А пут већ искварен од силнога бла̏та,
И јер поље бјеше дуго̀ и широ̀ко,
Ма да је шибала змајевита ха̏та,
Стигла је онамо тек у ноћ дубо̀ко.
Капија је била затворена. Стра̑жи
Рече да у замку преноћишта тра̑жӣ.

3220 (70). Све су собе пуне (чу се од стража́ра).
Чекајућ' вечеру гомила се гри̏јӗ
Крај ватре, гомила госпа и сердáра̑.
Штета што, витеже, не дојезди при̏јӗ. —
Она ће: жа' ми је веселих другáра̑,
Којима се тако и једе и пи̏јӗ,
Јер вечеру кухар канда за меску̏ха:
Ваш адет је дош'о и до мојег у̏ха.

3221 (71. Јáви да их чекам, па ко од нас ви̏шӗ
Храбрости покаже, том и угошћéње. —
Чувши вест од страже сва господа би̏ше
Просто поражена, а упрепашћéње
Правда им се тијем, што сред ове ки̏шӗ
Ћући се умјесто гу̏мати печéње,
Не бјеше пријатно. О да судбе стро̏гӗ!
Скочише од сто̀ла на јуначке но̏ге.

3222 (72). Пусат и оклопи засијаше чи̏сти
На борцима, каквих можда нема ни̏ђе.
Бјеше их тројица, бјеху они и̏стӣ,
Које цура с госпом оном данас ви̏ђе,
И јер путем коњи бијаху им ли̏сти,
Стигоше у замак од дјевојке при̏ђе.
Ма да сад за борбу немађаху во̏љӗ,
Морадоше сићи к Брадаманти до̏ље.

3223 (73. Ма да киша пљушти преко сваке мје̏рӗ,
Мјесец осијава витезе ваљáне,
Јер зрака његова кроз облаке де̏рӗ
И на земљу пада са источне стрáнӗ.
У замку се свијет на прозоре бе̏рӗ,
Да из топлих соба посматра мегдáне,
Гдјено Брадаманта преноћити ми̏слӣ,
Макар с тога они витезови ки̏сли.

3224 (74). Ни заљубљеноме можда није слȁђê
Који веће дуго на вратима чȅкâ,
Жељан воћа туђег и љубавне крȁђê,
Чује л' да ручица кључ ȍкреħê мȅкâ,
Него Брадаманти, жељној ратне свȁђê,
Када до ње стиже оружија звȅка,
И мост видје спуштен, отворена врáта,
И на мȍсту оне борце óд занáта.

3225 (75). Свак од њих коњица од мегдана јȃшê,
И к њојзи се правце упутише смјȅло.
Чим видје витези нȁ земљу да стȁше
Заигра јој срце, тући му се хтјȅло,
Док они мишљаху бројем да је плȁшê,
И да се наплате за дрско јој дјȅло.
Залетје се цура с копљем, које смȁком
Са седла пријети, кога такне, свȁкôм.

3226 (76). Борба бјеше кратка. Први с коња љȕснŷ
Господар, коме се покорава Швȅцкâ:
Баш у бару паде, која над њим пљȕснŷ.
Ето и Норвешца, с кога гвожђе звȅцкâ,
Ал' и он барицу усницама кȕснŷ,
Док му љуто срце од јáрости јȅцкâ.
И Гôт паде, кажњен за намјеру гнȕснŷ,
Јер мишљаше дјеву пȁлошем да сјȅцкâ.

3227 (77). Чим је с баром хладном и меканом трáвôм
Сву тројицу ону саставила бйла,
Који с ногам' у вис, а наниже с глáвôм
Полетјеше као да имају крйла,
У двор на ноћиште унишла је с прáвом
Пошто се заклела јунакиња вйла
И друге, дођу ли, са коња да снȋмȋ.
Господар од замка уљудно је прȋми.

3228 (78). Она госпа, коју с тројицом јунáкâ
На париском друму Брадаманта стȋже.
Чим ова учини некол'ко корáкâ
Улазећ' у собу, са стóца се дȋже
(Пȍкрете је пошта према њојзи јáка),
И поздрављајући приступи јој блȋжê.
Љубазно јој пружи пунан пȅхâр вйна,
Затим је доведе до топла камйна.

3229 (79). Прије но дјевојка крај ватрице сиде,
Оклоп и оружје узеде да свлачи,
Али када клобук с русе главе скиде,
Красота јој лица започе да зрачи.
Дуге јој се косе низ рамена виде,
Што, разумије се, за присутне значи,
Да је витез онај, што тројицу свали,
Женско, и љепоту њену свако хвали.

3230 (80). Као што, кад дигну завјесу што крије
На бини статуе, сводове и стубе,
Свјетлост на присутне стане да се лије;
Као што, кад сунце, што облаци рубе,
Кроз њих продирући почне да се смије,
Његови те зраци милују и љубе,
Од љепоте њене тако бјеше свјема,
Кад шљем с лица диже рукама објема.

3231 (81). Сјај свијећа мислиш поче да се гаси
Спрам зрака љепоте што се са ње лише.
Бјеху јој израсли већ дуги власи,
Што због оне ране осјечени бише,
И њихно прамење опета је краси,
Ма да их је било пређе мало више.
Газда, тко је она, сјети се, и с јоште
Више с тога цуру предусрете поште.

3232 (82). Крај ватре сједећи давали су хране
Бесједом ушима, док се друга прави
За тјелеса њихних остале оргáне
Вјештином кухара, кога Турпин слави.
Тко и кад заведе дијелит' мегдане
За ноћиште, цура домаћину стави
Питање, и какав значај то имаде,
На што ће домаћин одговор да даде:

3233 (83). Још за славне владе краља Фарамона
Дјева нека млада љубљена је била
Од Фарамонова сина Клодиона,
И бијаше, кажу, љепша него вила.
К'о што негда бјеше од Аргуса Јона,
Због њена са Зевсом позната резила,
Чувана, тако је од оног младића
Цура била усред овога градића.

3234 (84). У друштву својијех десетак друго́ва̂,
Који бјеху вр́сни витези тако́ђе,
Мучен љубомором чуваше је чо́ва.
Цуром неком праћен једне ноћи до́ђе
Трѝста̂н, силан борац, до ових зидо́ва̂,
Тражећи ноћишта и вечере во́ђе.
Мало прије тога цуру ону о̀те̂
Од некаква џина, чуда од јако̀те̂.

3235 (85). Да ноћио не би у дну какве спи̏ље̂,
Јер већ касно бјеше, и јер у близѝни
Не бијаше куће на четири мѝље̂,
Мољаше за пријам, али у љутѝни
Клодион охолу поруку му шѝље̂,
Нек изволи спават' на голој ледѝни,
Јер одлучи, док је драгана му ту́ди,
Не примати никог од странијех љу́ди̂.

3236 (86). Тристан, увријеђен, пун праведна гње̏ва,
Рече: што на молбу не учини мо̀ју,
Силом учинићеш, јер се крвца ље̏ва̂
За увреду ову безобразну тво̀ју.
Ако срца имаш и убојна ће̏ва,
Доказаћу теби у љутоме бо̀ју
И друговима ти, ако имаш дру́ста,
Да си понашања нескладна и пу́ста.

3237 (87). Под условом овим: ко побједник бу́де̂
Нека ва̏н из двора побеђене тје̏ра̂
Да постељу праве од ледене гру̏де̂. —
Клодион, видећи нашта овај смје̏ра̂.
Рече: о ребра ћу јадне ове лу̏де̂
Буздохану своме изломити пе̏ра. —
Ма на жалост и он и друзи му бје̏ху
Оборени. Тристан доби ову стре̏ху.

3238 (88). Одмах је за собом закључао вра́та,
И с цуром, за којом Клодионо гѝне̂,
Ашиковат' стао просто из ина́та.
Клодион викаше сад из оне тмѝне̂,
Он, кога је стигла заслужена пла́та.
И мољаше да му драгу доље ски̏не̂,
И преда је њему, а замка му џ̏аба, —
Мољаше плачући као нека ба̏ба.

3239 (89). За дјевојку Тристан ову слабо мâрй,
Јер је омађијан од своје Изòтê,
Ал' не могућ' ону увреду да свâрй,
Која за милост му произвољност òтê,
Рече: то би биле врло гадне ствâри,
Кад бих ову диклу, чудо од љепòтê,
Истјер'о напоље из угодна дȍма,
Јер то ничим није заслужила мȍма.

3240 (90). Ну, пошто би теби непрѝјатно би́ло
Сам на пољу ноћну преспавати ȗру,
Даћу ти, и ти ћеш примити заци́ло,
Мном отету данас врло згодну цȗру.
Забављај се њоме, метни је на кри́ло,
Њоме стишај срца заљубљена бȗру.
Али твоја дјева остаће у дво́рцу,
Јера љепша мома треба бољем бо́рцу. —

3241 (91). Тај одговор, гори од убода стре́лê,
Краљевоме сину гњȇвом срце бȗрй.
Као смушен јадник ове ноћи це́лê,
Наравно узалуд, око замка јȗрй.
Већ Истоку врата од зоре се бе́лê,
Веће се и сунце помолити жȗрй,
А он само трчи. Би жао Триста́ну,
Те му даде натраг дјевојку ваља́ну.

3242 (92). И тада му своју тврду вјеру дȁде
Да му љубазницу прстом није тȁкô,
А за грубијанство, када с коња пȁде
Би довољно кажњен, нити бјеше лȁко
Свуноћ не спавати и слутити јȁде.
Грешни је Клодион од радости плȁкô,
Извињујући се да га љубав ја́ка
Наведе да грубо пресретне јуна́ка.

3243 (93). Не задоби овом извином Триста́на,
Јер љубављу треба да се срца гру́ба
Блаже, а нȇ кваре њежна и ваља́на.
Када Тристан оде, Клодион и љу́ба
Поставише туна једнога од ба́нâ
С војском оружаном до самијех зу́бâ,
Да он, и за њиме замка сваки гȁзда,
Познати вам закон извршују вȁзда.

3244 (94). И тако се јоште од старих време́на̂
Па до данас ето краљевића тȍга
Односно јунака и лијепих же́на̂
Тачно заповијест извршује стрȍга.
И хоће док траје замку овом сте́на̂. —
Баш кад газда бјеше код пошљедњег слȍга,
Госпоску вечеру изнијеше па̂жи.
И бјеше вријѐме да се тело сна̂жи̑.

3245 (95). Слуге с буктињама свјетлости су да́ли.
Даме слијѐдиле главном трпеза́ру.
Трпеза је била у великој са́ли,
Гдје лијѐпе слике висе о дува́ру.
Краја није било дивљењу и хва́ли
Док обије женске посматраху ша́ру:
Очаране бјеху од главе до пе́те̂
Сликарском вјештином гледећи портре́те.

3246 (96). Док једна и друга гледањем се сла̂ди̑.
Свака исказујућ' о сликама мне́ње,
Трпезар од муке не зна шта да ра̂ди̑,
Кухар љутећи се стече увјере́ње,
Да, пошто госпоска вјечера се хла̂ди̑.
Рећи ће се њему, не ваља пече́ње,
И госпама рече: мислим, ваља при̏је
Трбух заситити, затим очи дви̏је.

3247 (97). Прво треба стомак да почне да мȅље̂. —
Посједаше. Тада домаћин се сјȅти̑,
Да Клодионове наредбе и жȅље,
Примив обје даме, очевидно штȅти̑.
Она, чије лице љепше је и бјȅље̂
(Рече), у замку ће останути смјȅти,
Јер нијѐсте дошле у исто вријѐме. —
Зачуђене даме од чуда нијѐме̂.

3248 (98). И једна и друга постала је бле́да.
Домаћин дȍведе стару неку при́ју,
И јоште са њоме два чѐвјека се́да,
Да реше која је љепша од њих дви́ју̑.
Од Изланде госпу тада сна́ђе бе́да,
Јер суд изрекоше у присуству сви́ју̑,
Да са Хајмоновом прелијепом шћȅри
Не може љепотом она да се мјȅри̑.

3249 (99). Њој рече домаћин: закон који ва́жи̑
Од старина, мора добит' изврше́ња.
Пошто дама ова има више дра́жи̑
По гла́су судиских једнодушних мне́ња̑,
То те молим други ста́нак себи тра́жи.
Да нијѐсам узрок овог искуше́ња
Увиди, и тијем јаде своје бла́жи,
И дај ми, госпођо, својег опроште́ња. —

3250 (100). Дама од Исланде схвати у трену́ћу
Шта по киши оној скитати се зна̑чи̑.
И оставит' су̏пу и одају вру́ћу,
Гдјено се озѐбла једва мало смла̑чи,
И јад јој се јави у сузопросу́ћу,
А ведро јој лице облаком се смра̑чи.
Лијепа иначе, постаде руго̀ба, —
Тако је по̏тре̑се ненадна сео̀ба.

3251 (101). Али Брадаманта, пуна сажаље́ња,
Рече: неправедно судише суђа́је,
Јер неправичнијег не има рјеше́ња
Од онога које осуду нам да́је̑
(Та сви су правници овог убјеђе́ња)
Прије но се чују обије парта̀је.
То ми на зидање личи без ма̀лтера,
Зато нек се чује сад и pars àltera.

3252 (102). Пресуда вам треба да се опозо̀ве̑.
Неправда нек иде до стотину вра́га.
Да л' сам љепша или нијѐсам од о̀ве̑
Не знам, ал' код мене сад је главно сна́га;
Као мушко дођох, јер тако ми го̀ве̑,
Нико не зна каква ја изгледам на́га:
Што ко не зна о том не треба да су̑ди̑,
Нарочито када с тога пате љу̑ди.

3253 (103). Откуда, молићу, куће ове го́са,
Зато што ја немам бркова ни бра́де̑,
И што сам лијепих и дугијех ко́са̑,
Да сам женска глава тако тачно зна́де̑?
Није ли познато да гдјекоји ћо́са
Косе врло красне и дуге има́де̑?
Како дођох амо? Нијесам ли дво́рац
Овај освојила копљем као бо́рац?

3254 (104). Зар да ми се пра́ва већ задобивѐна
Због цр̑та̑ ми лица у питање мѐђу̑.
Јер узмимо да сам баш одиста жѐна.
Али да лијепа бити немам срѐћу,
Не би л' тад пресуда била непоштѐна
(Бар ја не бих знала за неправду вѐћу̑),
Која би гласила: зато што си ру̀жна,
Ма да пра́во стече, одлазит' си ду́жна?

3255 (105). Што се мене тиче, у томе слу̀ча́ју,
Јер ћуд имам тврду, баш управо сте́ну,
Ма постала узрок ужасну бела́ју
Одлазила не бих ни по коју це́ну,
Нити би за мнење питала суђа́ју,
Но бих с мачем сишла на бојну аре́ну,
Мачем задобила на љепоту пра̏ва,
Макар ми не била баш лијепа гла́ва.

3256 (106). У сваком случају добила бих, ѐто,
Утакмица дакле не би била пра̏ва.
Зато ваше право обичајно вѐто
Противу разума канда иде здра̏ва.
(Сад кад киша пљушти (ма бар да је љѐто!)
Истјерати даму жалосна је сла̏ва.
Склоништа налази сад и свако псѐто,
У стаји почива и ро̀гуља кра̏ва.

3257 (107). Видећ' е се право, дано једној ку́ћи,
Госпођи одриче, душа ми се ср̑ди̑.
Зато не признајем што рекоше су́ци.
А ако противно когођ од вас тв̑рди̑
Доказаћу њему оружјем у ру́ци,
Да се тијем само срамо̀ти̑ и гр̑ди̑. —
Чувши то домаћин препаде се згѐља,
Те Брадамантина изврши се во̏ља.

3258 (108). Као штоно љети цвијеће и тра̑ве
Које изгубише влагу у корѐну
Под плахом кишицом опет дижу гла̑ве,
Тако та бесједа окријепи жѐну:
Срце са сјевера љепотице пла̑ве̑
Опет лицу боју подари румѐну
Какву нам ружици показују цва̑ти;
Ругоба ишчезе, љепота се вра̑ти.

3259 (109). И једва су једном за вечеру сје̏ли,
Која се већ давно нетакнута хла̂дӣ.
Сви, сјем Брадаманте, пили су и је̏ли,
Свак, сјем ове, трбух огладњели сла̂дӣ.
Она мало па̀жњӗ поклањаше здје̏ли,
Јер јој јад у срцу непрестано ра̂дӣ.
Не дођоше нови витезови смје̏ли,
Те мирно једоше и стари и мла̂дӣ.

3260 (110). Јер шћаху сликама нахранити о̏чи,
Вечера је била од обичне кра̏ћа̂.
Најпрва на ноге Брадаманта ско̏чӣ,
Те с госпођом оном сликама се вра̏ћа̂.
За њима домаћин пратећи их кро̏чӣ,
Докле мноштво слугу свијѐћа̂ се ла̀ћа̂
Да слике осветли. Шта је даље би́ло
Сутра. Сада одох Морфеју у кри́ло.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО **ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ**

ПЈЕСМА ТРИДЕСЕТ ТРЕЋА

Тимàгорас, Парас, Апел, Полигнóта,
Зевксис, Аполодóр, Протòген и мнȍзӣ
Остали сликари, које давно Клóта
Усмрти, те к себи дозваше их бȍзи,
Али које с њихних великих врлóтâ
Списатељи славе у чудесној слȍзи,
И чија, док човјек узуме да чѝтâ,
Слава ће једнако да расте и цвѝтâ,

3262 (2). Јер Смрт успомену не може да кȍсӣ;
Такође сликари и нашијех дáнâ,
Леонардо, Белин, и обадва Дȍси,
Поред Рафаила, поред Бастијáна,
И Анцела, који у рукама нȍсӣ
С кичицом длијèто, и још Тицијáна;
К том и многи други слављени вјештáци,
Гласовити странци и наши земљáци,

3263 (3). Чијано имèна звони славе клáтно, —
Сви су, како нови, такође и стâрӣ,
Оне само слике метали на плáтно,
Што цртају прошле пригоде и ствâри.
Дјело њихно бјеше велико и злáтно,
Ал' само за прошлост ови знаше дâри.
Па ипак и таких цртежа имáдê,
Гдје вјештак будућност описати знáдê.

3264 (4). Ал' такав умјетник онај само бйвâ,
Којино је мајстор мађиске вјештѝнê:
Он само дознаје шта судбѝна скрйвâ,
Јер демони силни услу̑ге му чѝнê.
Мерлино помоћу тих паклених дйвâ,
Које књигом дозва из вјечне тамнѝнê,
Салу, коју пјесна триест друга сла̑вй,
За ноћ једну циглу могаде да спра̑вй.

3265 (5). Све се може кад се сложе света о̑ба.
Ал' ова вјештина, коју Ста̑рй зна̑ше,
Не доприје до нас и нашега до̑ба.
Извијѐстио сам читаоце на̑ше
Да освијетљена бјеше она со̑ба
Те јој се буџаци као дању сја̑ше.
Домаћин, што даме обје оне пра̑тй,
Објашњења ће им ова̀ковâ да̑ти:

3266 (6). Ту су насликане махом оне бйтке
Што нијѐсу биле, но ће истом бйти;
У будућности су биле оне чйтке
Сликару што њима дуварове кйтй.
Како Италијом, сабље своје брйтке
Потежући, Франци крв почињу лйти.
Ту видјет' можете; још се виде во́ђе
Побједе њихове, порази тако́ђе.

3267 (7). Пророка Мерли́на тê су слике дјѐло.
Које унапријед на тисућу љѐтâ
Описују свако предузеће смјѐло.
Мерлин амо до́ђе из белога свêта,
Јер се тако краљу инглескоме хтјѐло
Што вла́да почетком стољетија пêта.
Посла га до краља нашег Фараму́на,
Казаћу вам одмах из каквог рачу́на.

3268 (8). Фарамун, с Францима прешав преко Рâјнê.
Освоји Галију, и намјеру за̀чê
Римскога се царства, Италије бâјнê,
Дочепати јоште, и наоштри ма̀че.
Инглеском Артуру поклисаре тâјнê
Посла, и потребу савеза иста̀че,
И браства и вјере учини му за́вјет.
Краљ Артур Мерлина припи́та за са́вјет.

3269 9. Јер он је за свако важно предузеће
Обичај имао питати Мерлина.
Тер и сад, пошто је с њим имао веће,
Знаде да заставу франачкијех сина
Пораз очекује, нит' се она неће
На висове кршне славних Апенина.
У Галију посла он онога врача
Да о том извести краља освајача.

3270 10. Врач му даде видјет' е њега и друге
Многе галске краље, који негда ступе
На земљу италску, беде чају дуге,
И да ће узалуд оружје да тупе,
Јер од мача, глади, грознице и куге
Страдајући, жеље испаштаће глупе.
Скоро све их тамо чека срамни бијег,
Јер ту владат' неће нигда бели стијег.

3271 11. Његову пророштву крал поклони вјере,
И на другу страну војске своје крете,
Да другдје побједне лаворике бере,
Много се плашећи предсказане штете.
На краљеву молбу врач пристаде, тере
На дувар маћијом слике ове сплете.
У будућност ово далеку се стере,
Пророштво је ово из прошлости вете.

3272 12. Галским краљевима сваком овом сликом
Од умнога врача предочено јесте,
Да среће и славе нема од њихником
Ка' душмани уђу л' у италске честе:
Да ће гладне, босе, опасане ликом,
Хтједну л' у ту земљу скиптар да им смјесте,
Војске им се вратит'; а дођу л' да бране
Италију, славне дочекаће дане.

3273 13. Ено Сигизбера, од грчког владара
Подмићена, како с војницима слази
У Лонгобардију са Светог Бернара,
Гдје му веће војску десеткују мрази.
Гле лонгобардиског вође Еутара
Како по франачким лешевима гази,
И праћен четама љутих својих звера
У бјегство нагони краља Сигизбера.

3274 (14). Ено Хлодо̀вика гдје с алписких ма̑са̑
Такође силазећ' у до̀лу се сре̏та̑
С Беневентом, дуком џиновскога ста̑са,
Који га чекаше цијелога ље̏та.
Ту је силан сукоб обадвију ра̑са̑,
Ту Франке сналази страховита ште̏та,
Јер они лукавством потучени би̏ше,
Како бити неће никад нико ви̏ше̑.

3275 (15). Слично се дешава ено Шилдибе́ру,
Који, да освети Хлодовика кра́ља,
На̏прави̑ на пло̀ту алпискоме де́ру,
Ма лонгобардиских не доби зема́ља̑,
Јера божја мазда томе каваље́ру
И без италиских ма́ча̑ и копа́ља̑
Срдобољом војске десеткова све̏ три̑;
Силу му ка' пљеву разнесоше вје̏три.

3276 (16). Пипин, за њим Карло, преко Алпа грѐду̑,
Ма не ради каквих себичних мегда́на̑,
Веће да отклоне голему бијѐду
Од папе Стефана и од Хадрија́на.
Зато свуда срећа на њихну слијѐду
Прати оба ова витеза ваља́на.
Пипин Аистулфа, а Карло му си̏на
Побједивши, папи сачуваше чи̏на.

3277 (17). Док се славе они, двије римске бра́не,
Пипи́ну, Карлову сину, слава ча̏ђи̑,
Јер ће разбојнички на Венецијане
Са великом војском поћи Пипин мла̏ђи̑.
Ал' таласе морске, дебеле и сла́не,
Бог, противан овој неправедној сва̏ђи,
Дигав, срушиће му дрвенога мо̏ста,
Море ће прогутат' војника му до̏ста.

3278 (18). Ено Лудо̀вика, бургунског влада́ра,
Којино се куне, кад у ропство па̏ну̑,
Не нападат' више првог Беренга́ра,
Ал' доводи опет силну војску стра̏ну.
Зато казна чека тога зулумћа́ра,
Јер очи му љуту задобиће ра̏ну:
Тог јадника, пређе здрава и лијѐпа,
Примиће Француска потпуно слијѐпа.

3279 (19). Гле Ху̑га од Арла на тој слици ту́на,
Који више пута другог Беренга́ра
Тјера, јер се враћа сад помоћу Ху́на̂,
Сад опет помоћу дозваних Бава́ра̂.
Ма и против њега дићи ће се бу́на,
Те по смрти сина његова Лота́ра,
Кога међу краље незнатније ме̏ће̂м,
Припашће држава Беренгару Тре̏ће̂м.

3280 (20). Другог једног ено Карла тамо, ко̀јӣ
Италију ту́че̂ на позив из Ри́ма,
Крвљу Конрадина и Манфреда гно̀јӣ
Земљу освојену у биткама три́ма,
Не слутећи каква несрећа предсто̀јӣ
Раштрканим свуда борцима му сви́ма.
На тој слици ено потучени сви̏ су,
Кад зво̏но залу́па на вечерњу ми̏су.

3281 (21). Каснија најезда, која као ха̏ла
И куга долази, на овој је сли̏ци.
Ту видите с војском Арма̀њака Га̏ла,
Велика крвника Виско̀нтово̂ј кли̏ци;
Под Алесандрију војска му је па̏ла,
Опколила, не да умакнути пти̏ци,
Ал' ту ће запасти несмотрени бе̏же
У Галеа̀цове сакривене мре̏же.

3282 (22). Напашће га с леђа Галеа̀цо ду̏ка.
Посада из града опкољена с ли́ца;
Војску ће му снаћи несрећа и му̏ка,
Зарад испаштања његових криви́ца̂;
И пошто му тако нанесе се бру̏ка,
Заробљен умреће рањен од оштри́ца.
Ту се ено гази по крви до са́ра̂,
Сва крвава тече ријека Тана́ра.

3283 (23). Сад један од Марше, од Анжуја тро̏је
Против Неапоља Гале и Лати́не
Предводе у многе страховите бо̏је,
Да подјарме Бру̏те, Марсе, Сален́ти́не,
И да их са својим државама спо̏је̂,
Ал' ће свагда слати њих у недођи́не
Алфонс и Фердинан, који као зве̏ри
Чуваће од Франка Неапоља две̏ри.

3284 (24). Карла Осмог ево који, преко Ли́ра
Прешав, бива госа скоро земље цѐлê.
Што ће гњилит' усред мртвила и ми́ра,
И предати му се не одапев' стре́лê.
Но скобиће најзад Васта кавали́ра
Дјѐтића израсла попут вѝте је́лê.
Острва Искије Васто биће та̀да̂р,
Он, синак Авалов, господар и вла̀да̂р. —

3285 (25). Тада Брадаманта би од кастела́на
Позвана да слику пажљиво му глѐда̂,
Па јој онда рече: још онијех да́на̂
Кад бијах у добу нејакога чѐда
О Искији, земљи усред мора сла́на,
Слушао сам причу од својега дјѐда,
Који, причајућ' је, мени тада рѐче
Да са̂м исту причу од прадједа стѐче.

3286 (26). И поче ми редом дједове да бро̀ји̂.
Штоно казиваху тако од стари́на̂
Један другом причу од праоца, ко̀ји̂
Чу је негда први од сама Мерли́на,
Што мађијом слике умједе да бо́ји̂.
Еле, чух да кад је показана сти́на
Искија на слици краљу, сликар њѐму
Рече: славу острв имаће голѐму.

3287 (27). Њоме ће се моћи праведно да хва̏ста̂.
Јер ће се на њему на̏кон много љѐта̂
Од овога овдје каваљера Ва̏ста,
Што ће се борити против Карла клѐта,
Тог облака тучног, Италији тма̏ста,
Јер ће берићету њеноме да смѐта̂,
Син један родити, чудо од јуна́ка,
Коме неће бити у свету парња́ка.

3288 (28). Од Ахила јачи, од Цезара вѐћи̂,
Од Несто̏ра, старца стогодишње бра́дê,
Мудрији ће бити, а слави и срѐћи
Јуриће кораком бржим но у Ла́дê:
Препоне ће газит', а ду̏шмане сјѐћи,
Те ће зѐмљи синут' у будућност на́де.
Он, који на овом острву ће ни̏ћи,
Искији ће славу у звијѐзде ди̏ћи.

3289 (29). И ако су негда прослављали Крету
Због Јупитерова у њојзи рођења,
Тиву због Еркула, најјачег у свету:
Ако Делос хвале без ограничења
Због Дијане, дјеве у вјечиту цвету,
Славиће Искију ради зачеђења
Алфонса од Васта, силена војника,
Што ће бити целој Италији дика.

3290 (30). Тако рече Мерлин, додајући к тȍме
Е ће небо дати да се земљи рȍдӣ,
Кад у положају буде била злȍме,
Муж који ће њено робље да слобȍдӣ,
Витез ког не могу невоље да слȍмē.
Јер тако преблагом створитељу гȍдӣ.
Сад о њему причу овдје ћу да скрâтӣм,
Јер ћу се касније на њега да врâтӣм.

3291 (31). Ено тамо Сфорце, којино се кâјē,
Што је Карла Осмог из Француске звȁо,
Видећ' ово чега Италију стȁјē,
Биће га опћега отачаства жȁо,
Па са Венецијом здружиће се змâје,
Да би Карлу отпор при повратку дȁо.
Ал' му неће моћи осветом да плâтӣ,
Јер ће у Француску Карло да се врâтӣ.

3292 (32). Зла ће судба снаћи Карлове војнике,
Остављене нову државу да брâнē.
Напољски Фердинан све ће те јаднике,
Јер ће му помоћи од Мȁнтовē бâне,
Побити касније ка' бијѐсне бике,
Те ће месом њихним вуци да се хрâнē.
Ал' ипак несрећа хоће срести тȳ га,
Јер издајом добра изгубиће дрȳга. —

3293 (33). То рекав показа Алфонса Пескара
Велећ': ено тамо сред самртна рȍнца
Једног од првијех тадањих сердарâ,
Кога црнац онај, ока ка' у кȍпца,
Мучки ће убити ради добра ћара,
Јер ђаво ће тога послат' Етиȍпца,
Кој' од обје стране прима дупло мито,
И крши италско понајбоље штито.

3294 (34). Ено сада тамо Дванаестог Лу̏ја,
Позваног од папе и Венецијана̂.
Јури, не зна шта је одмор нити у̏ја,
Да освоји земље около Мила́на.
Ма зла ће га судба, као иста ку̏ја,
Када успрелази преко Гариља́на,
Ујести, јер ту ће у оној га до́ли
Затијем до ноге потући Шпањо́ли.

3295 (35). Гонсалво, велики капетан, за ки́ме
Јуришаће Шпанци, у смрт ено згу́ра,
Близу Чириньоле сукобив се с њи́ме,
Мноштво његовијех бијесних панду́ра̂;
И још ће га грозно ојадити ти́ме
Што ће му убити дуку од Нему́ра.
Ал' у до́ли, коју По̂ ријека пла̏ви̂,
Луј ће се упутит' побједи и сла̏ви. —

3296 (36). Бернардина, сина Сотоние шће́рце̂,
Што издаде Сфорцин градић код Мила́на,
Чију злост описат' слабо ми је пе́рце,
Показа им сада рука кастела́на.
Такођер и оне нѐвјерне Швајце́рце,
Што Сфорцу предаше освети душма́на̂.
Помоћу овијех издајстава два́ју̑
Луј у̏спје да Сфорци опусти дома́ју.

3297 (37). Сад Цезара Борџје, рече газда њи̏ма.
Ево са четама најгоријех ху̏ла̂,
Који часне људе хвата тијем пси̏ма,
Служећи се стрелам' из паклена ту̑ла.
Близу њега ено с намјерама зли̏ма
Странцима продана светог оца Ју̑ла.
За кога Болòњу освајају Ри́мци.
Обојица биће Лујеви̏ љуби́мци.

3298 (38). Тући ће Лудовик и Венецијанце.
Пошто се и с њима и са папом сва̏ди̂.
Оставиће они крваве трака́нце
На бојноме пољу баш у Гјарада̏ди.
Биће побуњене он и Ђенова́нце,
Што ће његов јарам стрести бити ра̏ди.
Такође дићи ће на Римљане ша́пу
Да њоме истјера из Болоње па́пу. —

3299 (39). Показа им слику гдје та борба бјеше,
У којој победи љиљанова значка.
Најприје се туче код вароши Брешê,
Коју по други пут отима и пљачкâ.
И у чије куће ватру свуда крешê.
Терно се у огњу и у крви качкâ.
Крај мора се затим он и папа среше.
Те се пољу свака окрвави тачка.

3300 (40). У крвавом томе бòју код Равéнê
Рим у помоћ дозва шпањолске беќáре.
И ту обје војске. сталније од стéнê,
Тако за побједне бише се шиќáре,
Да бој дуго траја без икакве мéнê.
Докле га не реши Алфонс од Ферáрê.
Оружијем новим под именом тòпа.
Он потуче Шпанце и римскога пòпа.

3301 (41). Ланци којим земљу после тијех дáнâ
Веже (рече газда) биће врло танци,
Јер на папин позив Луја из Милáна
Протјераће скорим хелветиски странци.
И васпоставиће Максимилијáна.
А преко планúнâ загрепсти ће Франци.
Папа ће, док они завичају лèтê.
Швајцарце назвати штúтом вјере свèтê.

3302 (42). Истјерани Франак опета се врâћâ.
Максимилијана, новога владáра,
Напада, који се оружија лâђâ
Да странце сузбије са својих добáрâ.
Швајцарци помажу њему као брâћа,
И варош која се назива Новáра
Постаје свједоком љута боја, кòјû
С поразом Франака ту насликан стòјû.

3303 (43). По смрти Лудвика нашљедник му Фрâња,
Кога ће пратити најбољи јунáци,
У ријèци сýзâ Швајцарију бâњâ,
Чији ће се хвалит' сурови горштáци
Да је царска сила од њихове мâњâ,
Да су они цркве брàничи и ђáци.
Над њима ће страшна добити мегдáна
У љутоме бòју близу Марињáна.

3304 (44). Против савезних се борећ' легиôна,
Као што вам ова показује та́бла,
Сав Мѝлâн осваја, шаље пут Лио́на
Кнеза му, огранак Сфорцинога ста́бла.
Ено тамо даље и Карла Бурбо́на,
Тога франачкога славна конета́бла,
Гдје бранећи Милан по бедему шêћê,
Ал' град овај дуго Фрањин бити нêће.

3305 (45). Франческа износи слика ова мâлâ.
Максимилијану рођенога бра̑та,
Којино се бори против дрских Гâлâ,
Изгонећ' из земље хајдучка им ја̑та,
И државу чистећ' од странога кâла.
Али Франци жељни пљачака и ра̑та
Враћају се, стижу до Тичинског вâла,
Гдје с њима у коштац Гонца́га се хва̑тâ.

3306 (46). Младић онај тамо, лица тако бла́га,
Кога истом цр́на наусница га̑рû,
То је од Мантовê војвода Гонца́га,
Коме ће се дивит' народи и ца̑ри.
Биће му голѐма и хра́брôст и сна́га,
А мудар ће бити као људи ста̑рû.
Оно двоје тамо, Васто и Песка́ра,
Два рођака јесу, два славна серда́ра.

3307 (47). Онај испод оне гвоздене качке́тê
Од Арапа палом Пескари маркѝзу,
Као што вам причах, рођено је де́те,
Што ће славних дјела оставити ни́зу.
Одмах ћете сада ви да разуме́те
Ко је онај други до Пескаре бли́зу.
То је онај Васто о ком рекох вêћем
Да га међу прве витезове мêћêм.

3308 (48). Када сам Искију показао ва̑ма,
Рекао сам да је од Мерлина вра́ча
Проречѐно да ће из онога ка̑ма,
Дјѐтић нићи што ће на завојева́ча
Земљу дићи своју и шкодити на̑ма.
И да ће у њему наћи помага́ча
Црква, Италија, царевина це́ла,
Јер ће се борити за света наче́ла.

3309 (49). С њиме је Пескара и Поспер Колóна
На оном бријѐгу, стрмену, висòку,
Гдје са Швајцарцима здружена Бурбóна
Сузбија, витешки бранећи Бикòку.
Фрања снова слази с много легиóнâ
У Лонгобардију пространу, широку,
А против Напоља шаље војске йнê.
Да краља тамошњег с пријестола скйнê.

3310 (50). Судба према њему биће пуна гњȅва.
Она, која често тако гони љȕде,
К'о што је гоњена олујином пљȅва,
И намјере ће му спријѐчити лȕдê.
Јер док Фрања новац као воду љȅвâ.
Дотле врло мало војводе се трȕдê
Уредно плаћати најмљене беќáре,
Што само за плату служе господáре.

3311 (51). И тако, мало ће под барјаком бйти
Војника његових када Шпанци грȕнȗ:
Крв ће се потоком код Павије лйти.
Чемера ће чашу он испити пȕну.
Облак ће несреће над њиме се свйти.
Те ће изгубити слободу и крȕну.
Задана ће бити та рана и крȁста
Срцу му највише подвизима Вȁста.

3312 (52). У тој борби краља против силна цȁра,
Гдје највећа дика припадаће Вȁсти,
Гдје Фрањи Првоме слобода се хȁрâ,
Галска ће властѐла као љеса пȁсти.
Ено краља како бранити се стȁрâ,
Ма да га је као облак неки тмȁстй
Опколила руља његових душмáнâ,
И већ оборила коњица му врáна.

3313 (53). Ал' витешки владар гле бори се с нȍгȗ.
Помамно пȁлошѐм око себе лȕпâ,
И крвничку крвцу пролијева мнȍгȗ,
Сијекући главе с рамена и трȕпа.
Ал' шта двије руке против руље мȍгȗ!
У ропство запада слобода му скȕпâ.
Краљевства лишеног и богаства свѐгâ
Као роба воде у Шпанију њѐгâ.

3314 (54). И тако кр̀шê се танани пȁоци
Туна његовијех побједнијех кȍлâ,
Те ће му задрхтат' у гробу прȁоци
С јада, коме нема утјехе нӣ тȍла,
Ал' кад му синови постану тȁоци,
Које цару даје с душом пуном бȍла,
Он опет у своју домају се вр̏ћê
И на Италију силну војску згр̏ћê.

3315 (55). Са папом тадањим он ће да се здру̑жӣ
Да се цару римском за увреду свêтӣ,
Док императору Карло Бурбон слу̑жӣ,
Рим осваја, пљачка, уништити прêтӣ,
Чиме очевидно име своје ру̑жӣ
Господар врховни цар Кароло Пêтӣ.
Савезничка војска свађа се и глȍжӣ,
Док у римске куће Бурбон ватру лȍжӣ.

3316 (56). Фрања шаље војску кàкову Еврóпа
Не видје, да папи власт опета дáдê,
Ал' ће без ње новцем откупит' се пóпа.
Војска, да сједила не би бадавáде,
Град опсједа гдјено лежи Партенóпа,
Чувѐна сирéна, као што се знàдê,
И сила франачка отпочеће рáсти
По наполитанској цијелој облáсти.

3317 (57). Цар што Франке мрзи као дивље скȍте
У помоћ Напољу шаље много лâђâ,
Ал' Дорија Франке силом своје флȍтê
Спасава. Затим се болештина рâђâ,
Која ће франачке покосити рȍте,
Јер још опасније од стријеле гâђâ.
Неће се вратити од хиљаду љу̑дӣ
Један у Францију, умријеће тýди. —

3318 (58). То су чуле даме тад од кастелáна
Сматрајући слике те велике сáлê,
Заглéдају̑ћ' исте ода свију стрáнâ,
И своме дивљењу израза ȍу дáле,
Јер дјело мађиског оног великáна
Бијаше достојно збиља свакe хвáлê.
Још другијех слика бјеше пуно тȁмо;
Домаћин показа најважније сȁмо.

3319 (59). Када се сликама надивише тȉјем.
Домаћин, пошто је било касно вȅће,
Дивне собе дао гостимȁ је свȉјем,
И сваки се жељно у постељу мȅћȇ,
Само Брадаманти не долази дрȉјем,
Лишеној љубави, радости и срȅћȇ.
По својој постељи јадна тамо ȃмо
Преврће се шапћућ': јаох моја мȃмо!

3320 (60). Њој се од уздаха врела и дебȅла
Груд таласа као од олује гȍра,
А црне јој сјенке иду преко чȅла.
Истом кад је рујна зарудјела зȍра
Заморена дјева очице је свȅла.
Драган у сну шану: каква те је мȍра
Притисла, те сумњаш о срдашцу мȏме,
Што ће вјечно бити приљубљено твȏме?

3321 (61). Ја сам хтио био држат' обећáње,
И у светом храму примити крштéње,
Ал' сам био рањен, и то моје стáње
Треба да заслужи твоје опроштéње. —
Сан одлȅтје, дође тад разочарáње,
А у срцу сумње настави се врéње,
Тер она помисли: сан лажно сазнáње
О њему ми даје, а истину бдéње.

3322 (62). Радост у сну само менека се сјȅћȃ,
А мори ме жалост на јави и дȁњу́;
У истини за ме не постоји срȅћа,
Него у сну само када склопим кȁњу,
И бољка је моја у толико вȅћȃ,
А радост имадем у толико мȁњу̑.
Очи које срећу виде када жму́рȇ,
А јад отворене, боље да исцу́рȇ.

3323 (63). Слатки сан ми даје радости и ми́ра.
Док жалост и немир доноси ми ја́ва;
Санак лажи на ме пушта са синџи́ра,
А бдење истину као из рука́ва;
Ма лаж ноћас срце пријатно ми ди́ра,
Од истине горке забȍље ме гла́ва;
Ах, истино, више не било те, ѝ јȃ
Вјечно спа́ла, када сан лажљиви прѝјȃ.

3324 (64). О како су сретне животиње, којӣм
Санак очи држи затворене зӣми,
А менека неће са јадима мојӣм
Тај пакосни Морфеј у крило да прӣмӣ.
Самрти сам слична са животом својӣм:
Жива спећи, мртва чим се санак снӣмӣ.
Црна смрти, санку ако слична јеси,
Похитај те вјечни санак ми донеси. —

3325 (65). Тако Брадаманта, гласом једва чӯјнӣм
Из бонога срца чемерику точӣ,
И мучена својим осјећањем бӯјнӣм
Бијело узглавље сузицама мочӣ;
Но када се небо зраком осу рӯјнӣм,
Преста тећи суза из њезиних очӣ.
Одјезди, с газдом се опроствиши она,
Када на јутрење залупаше звона.

3226 (66). Чим замак остави херојка је срѐла
Госпу с којом ноћас оне слике глѐда,
И с којом је синоћ вечерати сјѐла,
Кусала печења, слаткиша и мѐда:
Госпа прије оде, јер наћи је хтјѐла
Краље, што ноћише сред мраза и лѐда,
И којима цура познати је дала
Шта може, кадно их баци из седалâ.

3327 (67). Сва тројица свуноћ мрзла се и зебла
Послије онога несретнога рȃта,
Јер у шуми нема пећи нити мебла,
Али доста кише, снијега и блȃта;
Нашла их је близу некаквога дебла
Шћућурене, јера грозница их хвȃтâ,
И јера им леђа још једнако бридê
И јер се пораза синотњега стидê.

3328 (68). Тешко њима ако краљица им чӯјê
Шта бӣ у Францији на двобоју пр̑вôм!
Скочише, јер мис'о та им душу трӯјê,
Чикају дјевојку мегданом и р̑вом.
Свак од њих за много пријатније штӯјê
Вука прије својим нахранити стр̑вом.
Но да Уланија (госпа с' тако зовê)
Краљици им јави што њима не говê.

3329 (69). Брадаманта којој веома се хи̑та̑
Да би прије стигла до жуђене ме́те̑.
На њих и не гледа као да су ри̑та.
Јер то би је могло у путу да сме́те̑,
И јер боја с њима већ бијаше си̑та,
Ал' кад један од њих, пргав као де́те,
Ју̑рну̑ на њу бесно, а затим и дру̑ги̑,
Шта би̑? Пружише се колико су ду̑ги.

3330 (70). Све се то десило докле око тре̏не̑.
И цура без с Богом окрете им пе̑те.
Дижући се сваки за јунаком бле̏не̑
Који сву тројицу у намјери сме̑те
Да господа̀рицо̑м Изланда се же̏не̑,
И про́ђе их воља да се јоште све̑те̑.
Ти јади уздахе из груди им ма̑ме̑.
Оборили очи, стиде се и сра̑ме̑.

3331 (71). Путем Уланији хваљаху се че̏шће̑,
Гледећи на Франке са неких виси́на̑,
Не знајућ' е сваки у пра̀шину сје̏шће,
Да у свој Францији нема палади́на
Њихове хра́брости, толи јоште же̏шће̑.
С тог Уланија се с пете до перчи́на
Радујући рече: сажаљавам са́ма,
Али борац онај бјеше једна да́ма.

3332 (72). О томе будите увјерени; ѐле
Када ви падате од слабијех же́на̑,
Тај би мор'о бити глупав као тѐле
Који не би знао шта је ваша це́на,
И да би мишице, снажне и дебѐле
И тврђе, господо, него што је сте́на,
Роландове ва̑ске у пра̀шину смљѐле.
Те постали руга будућих време́на̑.

3333 (73). Штито, за којим вам срце тако жу́ди̑,
Неће бити ваше, то вјерујте мѐни,
Ма вам и не било сасвијем по ћу́ди,
Јер сте, с опроштењем, ви веће печѐни.
О томе, господо, свак од вас расу́ди
Шта значи подлећи једној слабој жѐни;
Ако још пробате ви сте просто лу́ди,
Мањ ако желите бити побијѐни.

3334 (74). Да је оно жена истина је го̀ла,
И да вас је тукла као што се ка̂же̂
Да сељаци туку у купусу во̀ла,
Што с вашим јунаштвом тешко да се сла̂же̂. —
Њима лице поста црње него смо̀ла,
Јер њено тврђење и остали сна̂же̂,
И грозно се спу́ха њихова охо̀ла,
И ето нађоше што одавно тра̂же̂.

3335 (75). На њима бјеснила јавише се зна̂ци,
Готово почеше уста да им пје̏не̂,
У лицу блиједе, тресу им се кра̂ци,
И прође их жеља да се млади же̏не̂.
Свијетло оружје свак са себе зба̂ци,
Сјаха коња па га од себека ре̏не̂,
Ојађен што славе његове се зра̂ци
Витештвом дјевојке јунакиње сје̏не̂.

3336 (76). И Карлови ови несуђени го̏сти
Тад се завјерише да годину да́на̂,
Подносећи сваке невоље и зло̏сти,
Ходе без оружја и коња ваља́на,
И да ће радије оставити ко̏сти
У Фра̑нцији, ако помоћу мегда́на
Не отму оружје и коњице дру̏ге̂.
Пјешке наставише путе своје ду̏ге̂.

3337 (77). Брадаманта до̀зна јоште исто ве̏че̂
У једноме замку куд ноћити свра̂ти,
Јер сам јој домаћин новост ову ре̏че,
Како скупо Мавар дрскост своју пла̂ти.
Њој срце једнако љубомора пе̏че
Терно вечерати и пити јој кра̂ти:
У своју се собу по̏ву̑че и ту́не
Ноћ про̏веде усред унутарње бу́не̂.

3338 (78). Пошто ах не могу ја̀дници помо̀ћи
Друкче до желећи да пријатно спа̂ва̂,
И да се одупре Аморовој зло̀ћи,
Ако жели бити јунакиња пра̂ва̂,
Враћам се Градасу, равном у врло̀ћи
Риналду, и пјевам борбу ових ла̂ва̂,
Који због Бајарда и због Дуринда́не̂
Дијелит' имају свијетле мегда́не.

3339 (79). Без убојне трубе и њезина звŷка.
Без икаква другог претходнога знâка.
Кидисаше као два бијѐсна вŷка
С мачима у руци оба борца јâкâ.
Који се бојали цијелога пŷка
Не би, нити смрти и њезина мрâка.
Док ударци дàждê као плаха кӥша.
Све им сржба бива и јача и вӥшâ.

3340 (80). Велика је моћ у оба нападáча.
Али је такође, сјем њихне врлѝнê.
Дивотна каквоћа њиховијех мáчâ.
Који част голѐму и похвалу чѝнê
Имену вјештијех мајстора ковáчâ.
Што сковаше челик тàковê тврдѝнê.
Други би мачеви претрпјели квâра
Од овако чéстôг и тéшкôг ŷдâра.

3341 (81). И пошто силину Дуриндане знáдê.
Витез је Риналдо избјегава вјȅшто.
Тер ударци које Градасо му дáдê
У вјетар одлазе, ил' окрзну нȅшто,
А када нијѐсу они бадавáде,
Јера богме и то догоди се гдјȅшто,
Обично падају, бар досада, гдјȅ су
Налазили оклоп и челичну смјȅсу.

3342 (82). Него и Риналдо не бијаше лӥјен.
Управо вреднији од Градаса бјȅше.
И мишка његова, чврста као дрӥјен.
С десна и лијева противника тȅше,
Али нȅдостӥжан остаје му плӥјен.
Ма да удар огањ из оклопа крȅшê,
Јер овај је био мађијама кâљен.
На накленој ватри челичен и пâљен.

3343 (83). Оба се витеза дуго тако бӥше.
Јер одмора нѐ би ни једног тренýћа.
И јер удараца паде као кӥшê,
Наравно борба је била врло врýћа.
Ма да један другом крв жели да спӥшê.
Не могоше доћи до њена просýћа.
У том ће, док они једнако се тýкŷ.
Звуци неки пàжњу њихну да привýкŷ.

3344 (84). Од коња Бајарда до́ђе ова гра̏ја,
Који туна па̏се траву, к'о што зна̑ се:
Нападнут од једног ужаснога зма̏ја
Бранећи се пу́шта страховите гла̑се.
Чудовиште оно, које грозно ла̏ја,
Личаше на неко превелико пра̑се
По тру́пу, на птицу по кљу́ну и кри́лу,
А по смра́ду своме на лешину гњи́лу.

3345 (85). Не знам да постоји и такво створе́ње
Ма да вели Турпин, и, ако ћеш пра̏во,
О њему је просто ово моје мне́ње,
Да то нико није до из пакла ђа̏во,
И да тад удеси то изненађе́ње
Малегис, којино страховаше здра̏во
За Риналда, пак је он овијем хти̏о
Збунити овога да се не би би̏о.

3346 (86). И доцније, вама и то ваља зна̏ти.
Риналдо Миле́га баш као мазго̀ва
(Нек опрости што га тако морам зва̏ти)
За овај несташлук удешени псо̀ва,
Терно се мораде окривљени пра̏ти
Да није дозвао ђавола крвно̀ва.
Ну, како му драго, ђаво ил' аждàја,
Коња нападајућ', у ваздуху стàја.

3347 (87). Ударцима кљуна, наприједа сви̑та.
Отворити ока не да коњу то̏ме,
Који зубма гризе, пропиње се, ри̑та̑,
Ал' пошто му ноге не бијаху тро̏ме,
И пошто од страха поче већ да ли̑та̑,
Да би умакао чудовишту зло̏ме
Зажди пре̏ко поља и оде да ски̑та̑
Шумом, нити за то господара пи̑та̑.

3348 (88). Од звизге змајеве сва дубрава зво̏ни̑.
Јер на бјегство ово бијаше му кри̑во:
Чак у шуму коња на крилима го̏ни̑,
Да од крви коњске прави себи пи̑во;
Најзад у пећину Бајардо се скло̏ни̑,
Иначе био би сатрвен у мли̑во.
Змај у себи рече: ту је дакле та̏чка! —
Па одлетје другдје да роби и пља̏чка̑.

3349 (89). Видећи невољу коњица брзáка,
Пријѐдмета борбе страховите њи̑не̑,
Поче свак од она обадва јунáка
За Бајарда дивног љуто да се бри̑не̑,
И дадоше вјеру, која бјеше јáка,
Јер окòва тврдо завађене ци̑не,
Да се бој настави кад коњ из бијѐде̑
Спасе се и натраг амо се довѐде̑.

3350 (90). Који први нађе коњица ваљáна
Нека га доведе и нек чéка тýди
Противника свога поради мегдáна,
Па да се поново бију као лýди.
Градаса однесе његова Алфáна,
А Риналдо, коме сипа гње̏в из грýди̑,
Што му се, наравно, око срца бе̏ре̑,
Пјешке се по гори тамо амо ве̏ре̑.

3351 (91). Које с тога што му споре бјеху нȍге,
Које зато што га и срђење смéло,
Срђење на ћефе судбине му стрȍге̑,
Обигравши гору, а и поље цéло
Риналдо, послије дангубице мнȍге̑,
Опета на оно поврати се врéло.
Одмарајући се имаде рачýна
С Бајардом Градаса причекати тýна.

3352 (92). Крај оне је чесме он у један у̏го̑
Уморан легао и туна је че̏ко̑,
Али бадаваде. Лежао је ду̏го,
Но како под њиме не бијаше ме̏ко
Врати се у табор, шта је мог'о дру̏го̑,
И да је несрећан у себи је ре̏ко̑.
Градас, јурећ' гором што је мог'о бр̏же̑,
Најпослије зачу гдје Бајардо р̏же̑.

3353 (93). Са своје Алфане Градас одмах сја̏ха,
И потрча гдјено Бајардо је бно:
У оној пећини нађе коња пла̏ха,
Гдје се јадан бјеше од аждахе скри̑о.
Поносни Бајардо од велика стра̏ха,
Вјерујте ми, јоште дрхтао је ци̑о.
Шта је обећао Градасо се сје̏ти̑,
Ал' у себи рече: то ме много ште̏ти̑.

3354 (94). Зашто за њ се туђи кад га имам вȅће?
Зашто да га морам баш добит' у бо̀ју?
Коњ припада мени по закону срȅћȇ,
С тог сматрам га као тековину сво̀ју.
Ако на то право обуставу мȅћȇ
Риналдо, нек дође у Инђију мо̀ју,
Као што сам дош'о у Францију ѝ јȃ,
И нек отме коња, ако то му прѝјȃ. —

3355 (95). Он, који за коња силно благо стра̏ћȋ
И читаве војске, то у себи ка́за,
Па путем што бјеше што се може кра̏ћȋ.
Клонећи се војском посједнутих ста́зȃ,
У Арло се врати, затим к својој бра̏ћи,
Нити више јунак по Францији ба́за,
Већ се упути к завичају свȏме,
Што бјеше паметно по мишљењу мȏме.

3356 (96). Ја га сад остављам, Риналда тако́ђе,
И све друге борце и Францију це́лу,
Пак идем к Астолфу, који зраком по́ђе
На птици што летом престиже и стре́лу.
Кад унакрст овај сву Францију про́ђе
Стиже к Пиренеју у снијѐгу бе́лу,
Па прелетјев преко овијех плани́нȃ
Паде у Шпанију, земљу доброг вѝна.

3357 (97). Видје земљу која зове се Нава́ра,
Посјети градове славног Араго́на,
Десно и лијево по ваздӯху ша́ра,
Бискаја, Лисабон, Мадрит, Тараго́на,
Све вароши разне чак до Хибралта́ра
На мору и копну примише баро́на.
Не остаде града ни већега сѐла
Куд Хипогриф тица не би га одвѐла.

3358 (98). За дан она прȅђȇ што коњ у мјесе́цу.
И сад над Африком разви своја кри́ла,
Над земљом што служи Мухамеду све́цу,
Јера Астолфова намјера је би́ла
Од Арсиље града у жаркоме Фе́цу
Све земље видјети до ријеке Нѝла.
Док друге заносе разни снови та̏штȋ,
Народе познати Астолфо се па̏штȋ.

3359 (99). Он продужи дакле по ваздýху шéту,
Кратке само ноћи жртвујући мѝру.
Средиземно море он у томе лéту
С острвима видје као у оквѝру;
Видје Балеáре, Сицилију, Крéту.
И када Бизерти, Тунису, Алгѝру
И мјестима другим већ окрете пéту,
Мало се одмори у земљи Мисѝру.

3360 (100). Јашућ' Хипогрифа, чудеснога ствȍра,
Све градове видје којихно имáдê
Између Атлаза и сињега мȍра,
И затим га преко пјесковите џáдê
Однесе у лету звијер ова скȍра
Ка нубиској међи близу Албајáдê.
Видје храм Амонов с крилатога хȁта,
Сада већ порушен, и гробницу Бȁта.

3361 (101). Прешав Етиопце Нилу с ове стрáнê,
Одлетје к онима што су преко вȍдê.
Прве је познао ка' мухамедáне,
Други молитвама Спаситељу гȍдê.
И ови и они маче, буздовáне
Носе, једни друге да лише слобȍдê.
Пошто је Коȁлу преш'о и Добáду,
Нáђе се у главном нубискоме грáду.

3362 (102). У тој земљи, гдјено владаше хришћáнство,
Не водом, ватром се вршило криштéње.
Сенáпа над њоме имађаше бáнство
Краљевско, што не зна за ограничéње.
Желећ' учинити са њиме познáнство
Да би земље ове позн'о уређéње,
И окуш'о њихне вјере постојáнство,
Ту Астолф устави крилато створéње.

3363 (103). Када се на земљу најпослије свáља,
Прилика је била одмах њему дâта
При посјети тога богатога крáља
Дивити се двору од дванаест кâтâ,
Видјети, што нема у других земáљâ:
Мосте и капије од сухога злâта.
У оњће је мјесто гвожђа и оцáла
Туна било злато, а то није шáла.

3364 (104). Даље вели прича из старих време́на̂:
Ма да много бјеше туна тог мета́ла,
Била му је ипак врло знатна це́на.
Као темељ дворцу бјеху од криста́ла
У форми стубова пет великих сте́на̂.
Окићени бјеху тавани од са́ла̂
Китама сафира, смарагда, руби́на,
Што у разној боји сјаху са ви̏си́на̂.

3365 (105). Драго се камење по кро̀ву и по̀ду,
Или боље рећи, на све стране си̏ја̂,
Увјеравам о том госпе и госпо̀ду.
Ту је балсам, амбра, бизам туна кли̏ја̂,
Што к нама трговци доносе на бро̀ду,
Те за скупе новце купује ком при̏ја̂.
Жито, воће разно и стока ро̀гата
Ту је у обиљу, земља је бо̀гата.

3366 (106). Туна људи живе сред слоге и ми́ра,
На што би се могла угледат' Евро́па.
Сенап радо слуша стихове псалти́ра,
И у нас га зову свети Јован по́па.
Данак, веле, плаћа султан од Миси́ра
Владару нубиских ових Етио́па̂
Да не промијени ток ријеке Ни́ла,
Јер тад у Мисиру глад би свуда би́ла.

3367 (107). Тешко да се игдје на земноме ша́ру
По богаству ра́вни владаоци на̂ђу̑
Сли̏јепо̂м, на жалост, овоме влада́ру,
Чије благо многу пунило би ла̂ђу.
Сјем сљепоте стомак овом господа́ру
Једнако је мучен страховитом гла̂ђу.
Причаћу вам како и то може би̏ти
Да се тај богаташ не може́ да си̏ти̑.

3368 (108). Томе ће се многи наравно да чу̏де̑,
Јер чим Сенап сједне да сиромах и̏је̑,
Чудо нечувено тад ово се збу̏де̑:
Читаво се јато око њега сви̏је̑
Пaклених харпија, гадних као гу̏де;
Свака отме храну па једе и пи̏је̑,
Нити залогаји и њему се ну̏де̑.
Што претече то се по патосу ли̏је̑.

3369 (109). Што се тако проспе не би јеле свйње.
Јер му пріћи не мо'ш од велика смрâда;
Тај гад не би спрало ни то море сйњê.
Историја ових Сенапових јâдâ,
Узрок, што харпије несретника кйњê,
Ово је: још кадно започе да влâдâ
Надут охолошћу ỳста против Бȍга,
Те га зато снађе казна она стрȍга.

3370 (110). Отúде к планѝни, гдје је извор Нúла
(Који данас крију незнање и тáма),
Јер тада је вјера распрострта бúла
Да рај тỳна бјеше Јеве и Адáма.
Помоћу својијех мачева и стрúлâ
Шћаше, нимало се не бојећ' арáма,
То мјесто и људе, ако их имáдê,
Подврћи закону грозне своје влáдê.

3371 (111). Ал' о божју вољу жѐља му се здрȍбй.
Он, штоно је сада од јањета крȍћй,
Бесан тада бјеше и с Богом се скȍбй,
Који силом своје божанствене мȍћи
Арханђела посла те му војску пȍбй.
Очима му даде мрак вјечите нȍћи,
И харпије прати, што не дају јȅсти.
А грижу савести у душу му смјȅстй.

3372 (112). Одонда се Сенап непрестано кȁјê,
И од молитава нема ништа прȅчê,
Ал' у очајању дане своје трȁјê,
Јер некада један пророк њему рȅче
Да док мужа неког не донесе змȁје
На крилима својим, благо које стȅче
Помоћи му неће гладноме стомáку:
Он се не надаше таквоме јунáку.

3373 (113). Зато, кад Астолфо, летећ' преко гóрâ,
Виђен од жйтêљâ у град онај слѐће,
И то сред авлије Сенапова двóра,
Не бјеше радости на свијѐту вȅћê.
То јавише краљу, који сада мóра
Вјероват' е има још за њега срȅћê.
И вођен слугама кавањеру ȍде,
Што стйжê на крилих под небеске свȍде.

3374 (114). Слијепи Сенапа пред Астолфом клёче,
А руке ће му се на прса да склôпê.
О анђелу божји (тако њему рёче,
Али се вараше свети Јован пôпе)
Ти к мени долазиш да жића ми вёчê
Заоладиш, амо ти Бог управи стôпе.
Кајем се, очишћен од охолих мâштâ,
И мним Господ радо покајнику прâштâ.

3375 (115). Да, ти си анђео, ти човјек нијèси,
Ти би ми могао повратити вйда;
Но ја то не тражим, јер су ми гријèси
Големи, не тражим од велика стйда,
Ал' молим хљеба ми мало умијèси,
Отјерај харпије из овога зйда,
Које ми погане и храну и пйће,
Те ме глађу море и горчају жйће.

3376 (116). Жеђ и глад вјечито ја у својој гȗши
Осјећам, а вола мог'о бих да смлȁвŷм.
Помози! За то бих, нек ти чују ȗши,
Достојно умио име да ти слȁвŷм:
Заповједио бих двор да ми се срȗшŷ
Тер од њега теби црквицу да прȁвŷм. —
Слијèпац Астолфу то плачући кâжê,
А уста ноге му пољубити трâжê.

3377 (117). На то ће Астолфо: ти се вараш љȗто.
Нијесам анђео, већ од меса прôста.
Да од глади патиш, лице твоје жȗтô,
Сажаљење будећ', казује ми дôста.
Ако гâди што те гоне тако крȗто
Буду растјерани од твојега гôста,
И он ти помогне у тој тешкој ствáри,
Не њему, но Богу за то благодáри.

3378 (118). Само су за Бога цркве и олтáри.
Само су за њега света завјештáња. —
Затијем Сенапа и први бољáри
У најљепшу салу краљевскога здáња,
Која се блисташе у злаћеној шáри,
Тако да мишљаше Астолфо е сáња,
Уведоше овог, и краљ Етиóпâ
Рече сто поставит' из онијех стóпâ.

3379 (119). Астолфо и Сенап овог срећу ху̑ду
Уз божију помоћ мишљаху да кро̀тē.
Чим стигоше јела у злаћену су̑ду,
Гадови, који се у Тàртару кòтē,
Које Злост и Гријех родише у блу̑ду,
Јурнуше, да свак се стрêсе од страхòтē.
Ка' вазда ни сада изостали ни́су.
Осјетивши дивна јела по мири́су.

3380 (120). Откуд се створише нико не зна; вра́та
Затворена бјеху; еле седам зга́дӣ
Сухих ручетина, кукастих нока́тā,
Лица наказнога, женског, не у бра́ди.
Репа змијастога од повише хва́тā,
Поса у слинастој огрезла пома́ди,
Смрдљива трбуха, кесастијех сӣсā,
Од некуд на крилих долетјеше с вӣса.

3381 (121). Док зубима, што им из губице ви́рē.
Сва јела погане, хотећи од свѐгā,
И ломе судове, чаше и тањи́ре,
Дотле им задњица по столу балѐгā,
А мокраћом пуне злаћене конди́ре.
Астолфо, јер ово упрепасти њѐгā,
У бјеснилу трже бритку своју ђо̑рду.
И кидиса кивно на паклену хо̑рду.

3382 (122). Сјекао је мачем и кушао њи́ме
Да испрѐсијецā живота им стру̑не,
Али није ништа постигао ти́ме:
Чињаше се, туче по дењцима ву̑нē.
Тереренку своју паклене цери́ме
Настављају, суде нечистоћом пу̑нē,
И није ни једна останула здје̑ла,
Гдје опогањена нису била је̑ла.

3383 (123). Узалуд Астолфо бијесно се ца́па.
Ударци никаква дјејства не има́ду̑.
Све бӣ поломљено од харписких ша́пā.
И сви се давише у велику смра́ду.
У Астолфа бјешеузд'о се Сена́па,
А сада плáкаше изгубивши на́ду.
Тад онај се сјети чаробнога ро̑га,
Што досада чуда већ учини мно̑гā.

3384 (124). Због тог заборава сам се руком ћу̏шй.
Пак одмах нареди присутнима свјѐма
Херметички воском да затвȍре у̏ши,
И да их поклопе рукама објѐма,
И да јело тазе, што се јоште пу̏шй,
На сто се изнесе, па коња голѐма
Крилата узјаха, рог стави на у́ста,
Чекајућ' најезду пакленога дру́ста.

3385 (125). Није ваљда прошла ни једна мину́та
Док ето ти опет неситијех ха̂ла̂,
Што су вазда жељне јагњећијех бу́та̂,
Али рог засви́ра, и својега та̂ла
Не добише оне сад овога пу́та,
Нити оставише здјеле пуне ка̂ла,
Него загребоше у велику стра̀ху,
Јер звук онај плаши свакоју ажда̀ху.

3386 (126). У хитњи Сена́пи с Бо́гом остај му̏ца̂.
Који сад узрока нема да се ду̏рй,
Астолфо, и коња остругама ку̏ца̂,
И за харпијама по ваздухху ју̏рй,
А рогом ка' небо громовима пу̏ца̂.
Паклена се чета ка бријегу жу̏рй
Гдје извори Нила налазе се, а̏ко
У опће их има, што̑ знат' није ла̏ко.

3387 (127). Бри̏јегу овоме у саму корѐну
Пећина, прича се, дубока има́де̂,
Куда стрмекнуше харпије у трѐну.
Кроз ову се рупу, смрад откуда кла́де̂,
Стољетним коровом вазда сакривѐну,
До Тартара човјек може да прокра́де̂;
Може стићи тамо кроз вратнице ȍве̂
Кога радозналост у пакао зȍве̂.

3388 (128). Ја бих ову радо учинио ше́ту,
Кад бих знао да ћу натраг да се вра̂ти̂м.
Туна се Хипогриф устави у ле́ту
Према упуствима, од Астолфа да̂ти̂м.
Осјећам да ће ме у ра́ду да сме́ту̂
Сан и умор, зато пјесму ћу да скра̂ти̂м.
Сјем тога и стране табака су пу̏не;
Пек умукну дакле засад моје стру̏не.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ТРИДЕСЕТ ЧЕТВРТА

Те харпије клете, носилице глâди,
Сад у Италији за грије̏хе стâрê
Свакој породици, ма да часно рâдӣ,
Храну отимају, погане и квâрê;
Ждеру што за дјецу, за нараштај млâдӣ,
Мајке, муку мучећ', испеку и свâрê.
Што је цела века породици хра́на,
То је један ручак ових готова́нâ.

3390 (2). Проклет био који, посље среће дӯгê,
Опет у земљу нам, да се по њој шӣрê,
Отворив пећину, пусти ове кӯге,
Те сада светкују оргије и пӣре,
Италију пуне за̏дахама вӯгê,
А трбухе нашим ручковима жӣрê.
Отада губитке претрпјесмо зна̏тне,
Подносећи муке и невоље ра̂тне.

3391 (3). Није ли слобода и чистота ме́та
Јунацима правим? Зар немамо љу́дӣ
Да кликну народу, ког успа́ва Ле́та,
Устај, очисти се, из сна се пробу́ди!
Тако су некада Калаис и Зе́та
Помогли Фине̏ју, како пјесма гу́дӣ,
Терно им и данас диви се Евро́па;
Тако и Астолфо краљу Етио́пâ.

3392 (4). Рекох е Астолфо ону хадску гру̏пу,
За туђијем хљебом која вјечно звје̏ра̂,
У густим коровом сакривену ру̏пу,
Свирајући у рог најпослије стје̏ра.
Из бездане зачу кукњаву и лу̏пу.
Те с тога у њему породи се вје̏ра,
Да су ово врата подземнога па̀кла,
У који је чета ха̏рпи̂ја̂ ума̀кла.

3393 (5). Страховита дрека, што му уши чу̏ше,
Учини те жеља постаде му бли̏ска
Уљести у царство бесконачне тму̏ше̂,
Гдје се вјечно ори кукњава́ и пи̏ска,
Гдје казани врели вјечито се пу̏ше̂
У које Сотона грешне душе ти̏ска̂.
Помисли: никога до вишњега Бо̏га
Немам се бојати док је мени ро̏га.

3394 (6). Рогом, што вриједи и̏мовину Кре́за,
Нагнаћу у бјегство пакленога ца̀ра. —
Хипогрифа одмах за грм један ве́за,
Па се паклу стићи низ бе̏здану ста̏ра̂.
По дужему ходу обузе га је́за,
Јер га поче гушит' од сумпора па̀ра.
Што не може да му намјеру надја̀ча̂,
Јер он храбро ипак напријед кора̀ча̂.

3395 (7). Простор, кроз којино по мраку тума̀ра̂,
На сваком кора́ку постајаше ши̏ри̂.
Чујаше јасније како се зипа̀ра̂
И кука, што крвцу у срцу му си̏ри̂.
Најпослије зачу да нешто лупа̀ра̂
Облијећући га: он га оком ми̏ри̂,
Ма свјетлости туна бјеше тако ма̀ло,
Да му, шта је ово, око није зна̏ло.

3396 (8). Знајућ' е дусима опкољен је зли̏ма,
То му не бијаше ни најмање ми̏ло,
У толико мање што прамењем ди̏ма
Његовим очима упорно се кри̏ло
Оно, што летећи тамо амо кли̏ма̂,
И што се једнако око њега ви̏ло.
Шта је друго мог'о у стравама ти̏ма
Но мачем размахнут' око себе чи̏ло?

3397 (9). Тад оно нејасно, магла или пјȇна,
Што се око њега непрестано вр́зȇ,
Писну, и он зачу од овога сјȇна:
Зашто ме удараш? Сви ме дакле мр́зȇ!
Зар да мира немам ни једнога трȅна,
О јуначе, руке ударати бр́зȇ? —
Астолф, упрепашћен престаде да кȍсӣ
Мачем по ваздýху, и упи́та: ткȍ си?

3398 (10). Ако још на земљи имаш пријатéљā,
Што им рећи желиш по мени порýчи. —
Дух му на то рече: јест, имадем жéљā,
И макар да мени радије се мýчӣ,
Зборим, јер душевног имађу весéља
Почне л' опет име светом да ми звýчӣ.
И стигнем ли к сунцу на тај начин бȁрем,
Ја, некад рођена од Лидије цȁрем.

3399 (11). Лидијом се зовем и сама, и ȍвȇ
Пȁкленȇ бȅзданȇ допала сам с тȍга,
Што ми срце драгом не хтје да угȍвȇ,
Чи́ме њему зла сам учинила мнȍгā.
С тог вјȅчити јади по души ми рȍвȇ,
Дим зато ме мучи по наредби Бȍга.
Сјем мене је овдје пуно јоште жéнā,
Које према драгом бјеху као стéна.

3400 (12). Јер јој се ледена око срца кȍра
Нахвата, зато је злу Анаксарéту
Постигнула казна још од моје гȍрā:
С ње јој драги уби с' у младости цвéту.
Док јој душа страда сред огњена мȍра,
Скамењено тело оста јој на свéту.
А Дафна се пржи на ватрену трóну,
Јер зададе многе јадȅ Аполóну.

3401 (13). Небројене жене плачна ова дóла
Са злости им овдје у мукама спȃјā;
Ту су оне жртве грознијех ђавóлā,
Жртве вјечитога кајања и вȃја,
Али незахвалних мушкараца лóлā,
Вјечито мучених од паклених змȃјā,
Јоште више има, и њихна је мȳка
Већа, јер већа је и њихова брȳка.

3402 (14). Лакомисленијê жене су од љŷдû,
Јер срце им букти у јачему жáру;
Звер је ко, срце им измамив из грŷдû,
Остави их као жртве на олтáру.
Јасон, Енеј ту су, и Амнон је тŷди
Којино превари лијепу Тамáру.
И пуно је других и људи и жéнâ
Нѐвјернûх из старих и нових времéнâ.

3403 (15). Ал' доста о томе. Сада ми дозвòли
Да испричам ужас повести си jȁднê,
А ти за ме грјешну Вишњему се мòли.
Лијепа сам била, али душе гȁднê,
Јер сам презирала у својој охòли
Обожаваоце небројене склȁдне.
Дивотна и млада, ал' још охòлијâ,
Мрзит' мјесто љубит' била сам вòлија.

3404 (16). У Тракији бјеше за мега живòта
Јунак један. први по опћему мнéњу.
Тијела и лица мојега дивòта
Позната и њему бјеше по чувéњу.
Он, чију је душу красила врлòта,
Чије срце бјеше склоно заљубљéњу,
Силно ме завоље, јер јадник је мнûо
Да мојега срца достојан је бûо.

3405 (17). Не знајући да су мјесто срца кȁми
У грудима мојим; да сам душе склȍнê
Мржњи, а љубавни незнани ми плȁми,
Он, који за мноме у љубави тȍнê,
На двор оца мога дошао је к нȁми.
Гдје још јаче за ме везаше га спȍне.
Мом оцу у рату помагаше смјȅло,
И учини тада много славно дјȅло.

3406 (18). Трофеј за трофѐјем непрестано збûра,
Стûша побуњене робове пȃрије;
Уреди нам земљу ради њена мûра
Као своју негда велики Дȃрије;
Оцу доби, сузбив нападаје Кûра
Памфилије област и дио Кȃријê,
На мом срцу куцну тад на вратаòца,
И мене запроси у мојега ȍца.

3407 (19). Ал' не хтједе отац отворит' му вра́та,
Желећи ме дати каквоме влада́ру,
Јер се разуме́ва у врлини та́та
Колико магарац један у канта́ру.
За многе заслуге то је била пла́та
Алцесту, ономе храброме серда́ру.
Није дакле хтио дати своју шће́ру
Сиромашном, али славном кавање́ру.

3408 (20). Умал овом срце куцати не прѐста,
Када би̑ му задан тако грозан врй̑јед,
И у скоро затим честитог Алцѐста,
Коме се у грудма нагоми̏ла й̑јед,
Из нашега двора на јѐданпут нѐста,
И за неко време згуби му се слй̑јед.
Он ступи у службу јерменскога кра́ља.
Старога крвника лидиских зема́ља̑.

3409 (21). Сјетићеш се лако шта овијем смјȅра.
Према мени љубав тако њега о̏пи̑,
Да га оцу моме светити се тјȅра,
И с јерменским краљем он уговор скло̏пи̑,
И мед њима тврда зададе се вјȅра,
Да ће, чим у ништа моћ оца ми сто̏пи̑,
Земље наше дати владару речѐну,
Док он ништа неће до мене за жѐну.

3410 (22). Тад насташе дани крвавих мегда́на̑.
С побједе к побједи клизао се гла̏тко,
Терно од овога мојега јара́на
Бјесмо потучени за вријеме кра̏тко.
У градић опкољен ода свију стра́на̑
Са дјецом и благом затвори се та̏тко.
Ма да град бијаше на високој сте́ни,
Спаса не нађосмо ни на тој стрме́ни.

3411 (23). Слаба сам да слику јасну о том створи̑м
У какво жалосно западосмо ста́ње.
Надаше се отац и јадима го̏ри̑м,
И убрзо паде он у очаја́ње,
Јер јуришe гледећ' увјери се ско̏ри̑м,
Да свијема нама пријѐћаше кла́ње.
Најзада, научен грозном овом шко̏ло̑м,
Одлучи дати ме с царевине по̏ло̑м.

3412 (24). Наш положај отац врло добро схва̏тӣ,
Јер бјеше нам судба и сувише пре́ка,
И чим се одлучи Алцесту ме пра̏тӣ
Његовој несрећи да потражим ле́ка.
Одох ријешена половину да̏ти
Царевине наше и саму себе́ка,
Да ми само оца остави на ми́ру,
Да га не учини робом на синци́ру.

3413 (25). Чим Алцест опази да уђох на вра́та,
Стаде од љубави да дршће, блију̀дӣ,
И ја, по том видећ' колико је са́тâ,
Видећ' колико му срце ми врију̀дӣ,
Преиначих вољу и, пуна ина́та,
Сакрих у каковој бијасмо бију̀ди;
Напросто, видећи колико га ча̑ра̑м,
Почех другачије с њим да прего̀ва̑ра̑м.

3414 (26). Говорећи оштро стадох прије свѐга̑
Да се на његово жалим грубија́нство,
Јер ме хтједе силом добити, са чѐга̑
Над мојијем оцем учини тира́нство;
Мјесто да се стрпи докле отац њѐга̑
Заволи, о̏дју̑ри он у иностра́нство;
Да при̑чека све би свршило се ди̑вно,
Нит' би сад морао гонити нас ки̑вно.

3415 (27). Из искуства, рекох, могао је зна̏ти
Да ми је родитељ јогунасте ћу̑ди,
Да на први захтјев неће мене да̏ти,
Јер о свачем зрело и подуже су̑дӣ.
На њега би кашње навалила ма̏ти,
Њу би потпомогли сви знатнији љу̑ди,
И он би ме најзад ипак дао њѐму,
Као што му вазда гођаше у свѐму.

3416 (28). Баш кад би јогунство остало му тра̑јно,
Кад би без успјеха биле молбе мо̀је,
Ти би, рекох, ипак победио сја̑јно,
Јер све бих ти дала, и поштење сво̀је;
Ти би ме љубио као драган та̑јно.
Ну сад када видјех зло рађење тво̀је,
Прије бих пристала да ми главу сма̏кнѐш,
Но да ме рукама крвавијем та̏кнѐш.

3417 (29). Баш да употребиш против мене сȉље,
И окаљаш тело дјеве једне че̏днê.
Мало би трајало љубавно ти мȉље,
Скупо би испашт'о загрљаје ме̏днê,
Јер нож оштар или смртоносно бȉље
Скрило би ме брзо у дну раке ле̏днê,
И били би узрок смртни ми ostáци
Да те, господине, презиру јунáци.

3418 (30). Молити га хтједох оца да се мâнê,
Али он прекиде ток мојијех рéчȉ:
Пред ноге ми паде тај несретни бȁне,
И стаде жалосно да плаче и јéчȉ.
Ах у̏бȉ ме (рече) мој лијепи дâне,
Ножицама својим ка' црва ме згњéчи!
Небо! Из облака муње на ме стрéси,
Јер одиста моји велики су грéси.

3419 (31). Ја се тада вјешто увих лицемјéрством.
Испод чијега му проговорих скýта:
Не раном и пљачком, силом и невјéрством,
То су срества ниска, сурова и крýта,
По правдом и срца свога каваљéрством
Учѝни да на те ја̄ не будем љýта:
Царство и пријѐстол оцу моме врáти,
Па се с прошевином тад мени обрáти.

3420 (32). Кад ја ово рекох он на ноге ско̏чȉ,
Шћаше ме пољубит', али није смȉо,
Јер хладна остадох, наличећи пло̏чи.
Мојим робом дакле постао је цȉо,
И са пријѐдлогом у свему се сро̏чȉ:
Све што сам искала чинити је хтȉо.
Одох. Он пред краља јерменскога сту̏пи,
Да његов пристанак отме или ку̏пȉ.

3421 (33). Овога најприје мољакањем ско̏лȉ
Да се моме оцу поврати домáја,
Заборављајући, докле тако мо̏лȉ,
Какве уговоре с Јермснином скрáја.
Овај рече прије погинути во̏лȉ,
Него неколико дати корачáјâ
Од отете земље, која скупо ста̏јê,
Јер већ ова војна врло дуго тра̏јê.

3422 (34). Алцест, ако даје да га цура вȁра̑,
То (вељаше владар) његове су ствȃри;
Женској ћуди годит' сам нека се стȁра̑,
А он, краљ, за женске сплетке слабо мȃри̑.
Дуго је молио бадаваде цȁра,
Који није хтио уговор да квȃри̑,
И најзад Алцеста гњѐвна узе јȁра,
Те рече са молбом силу ће да спȃри̑.

3423 (35). Још се дуго Алцест ударат' устéза,
Ма најзад његова сабљетина клѐта
Владара, брањена од многијех кнéза̑,
Убиством уклони са земнога свѐта.
Уз припомоћ Тра́ка̑ и љутих Черкéза̑,
И осталих њему оданијех чѐта̑,
Са јерменском војском затијем се скȍби̑,
И над њом побједу страховиту дȍби̑.

3424 (36). Истјера из земље за тридесет да́на̑
Јерменске дошљаке, а многе и смлȃти;
Ороси се трава лидиских пољáна̑
Крвљу њихном, земље одузете врȃти,
И пошто је била жеља мог јара́на
Да нам штету скупим поклонима плȃти̑,
Те да прошевини својој утре пу́те,
Нагна Јерменију плаћат' нам трибу́те.

3425 (37). Када затим дође у тријумфу к нȁма,
Хоћасмо га убит', ал' нијѐсмо смјȅли,
Зато у потаји кȍпа му се јȁма,
И његови за ме осјећаји врȅли
Нађоше привидног у срцу ми плȁма, —
Божем сад се бјесмо у љубави срȅли.
Рекох е ћу бити супруга му, ȁма
Нек покаже храбрȍст у још већих дјȅли.

3426 (38). Изашиљала сам тако њега чȅшће̑
Сама ил' праћена од мало персóна̑,
Мислећи на путу самрт њега срȅшће,
Да ратује против страних легиóна̑,
Ал' он се борио сада јоште жȅшће̑,
Савлађив'о цине, руље Лестригóна̑,
Тијех људождера у људском облúку,
И свак се дивио врломе војнúку.

3427 (39). Нијѐсу Евристеј никад и Јуно́на,
Задајућ' Еркулу дванаест поса́ла̂,
За које требаше преко милио́на
Људи, мучили га већим бројем за́ла̂,
Но ја што сам овог врлога баро́на,
Када сам задатке оне њему да́ла.
Напросто, у беду слала сам га свȕда̂,
Јер за њ ми тијело не хтје да се ȕда̂.

3428 (40). То ми не помо̀же, јер се вазда вра̏ћа
Носећи трофеје, не носећи ра̂на̂.
Зла ми душа с тога срестава се ла̏ћа̂
Још нижих; од првог одступивши пла̂на
Са пријатељима, који као бра̏ћа
Искрено љубише несретнога ба̂на,
Сплеткама завадих овога јадни́ка
Те поста омрзнут од својих врсни́ка̂.

3429 (41). Омразивши њега с друговима сви̏јем,
Видећ' е ми жеља испаде по пла́ну,
И да безопасан он постаде ти̏јем,
Образину збацих, и рекох јара́ну:
Сад преда те с бојом на сриједу сми̏јѐм,
Поћ досада бјеше, виђи ме на да́ну;
Од срца те мрзим, нити теби кри̏јѐм
Да ћу те усмртит', ал' не на мегда́ну.

3430 (42). Ипак, не учиних што пожељех нѐму,
Не што бих стрепила да ме казне бо̏зи.
Но свом интересу слијѐдѐћ' у свѐму,
Пошто поданици знадијаху мно̏зи̂
Према мени љубав његову голѐму,
Те би свак морао на ме да се згро̏зи̂;
Али га на свагда отјерах, и ја̂ се
Реших да га никад не пустим пре̏да̂ се.

3431 (43). Често је гласни́ке и писма ми сла̏о,
Али ја од себе не давах му гла̂са;
У тешку болијест он је с тога па̏о,
И у смрти наш'о најпослије спа̂са.
Наскоро и мени удес до́ђе за̏о
Тер умријех и ја, и од тијех ча́са̂
Мучим се у ди̏му вјѐчито̂га пакла.
Злост мојега срца душу моју за̀кла. —

2432 (44). Ућута додавши: тешко мојој дӯши! —
Астолф оде даље пун туге и збӣљē,
Ал' дим сада поче тако да га гӯшӣ,
Дим, који Сотòна са дна пакла шӣљē
Кога нека Господ силом својом скрӯшӣ!).
Да мораде бјежат' из паклене спӣљē,
Јер да се задр̏жа јоште мало са̏мо,
За навијек он би остануо та̏мо.

3433 (45). Што могаде брже ка изласку грèбē.
И уза стрмен се страховиту пӯжē,
Да би од напасти избавио сèбē,
Јер збиља издржат' није мог'о дӯжē.
Мишљаше: пећино, никад више тèбē,
Тебе, коју дими отровани кӯжē,
Походити нећу за живота свōга,
Јер сам се нагут'о доста дима твōга. —

3434 (46). Кад опета бјеше на чистоме зрáку
И одахну душом, Астолфо се сје̏тӣ
Задржат' арпије у вјечиту мрáку,
Чија прождрљивост породице ште̏тӣ.
Па довáља к рупи стену једну јáку,
Запуши излазак алапљивој че̏ти,
Те да више смртне не може да гōњā,
И затр̏па јаму набацавши грâња.

3435 (47). Пошто му се ова извршила вȍља
(Хтио је харпије у паклу да скӯхâ),
Видје да је гарав, и не са̏мо спȍља,
Него чађ и дим се њему испод рӯха
Завукли, терно је прљав био згȍља;
А како баш тада до његова ӯха
Жубор воде дóђе, оде тамо те̏ се
Цијел окупао од паклене смје̏сē.

3436 (48). Узјахав крилаша поче да се пе̏њē
Ваздухом ка врху од оне планѝнē,
Под којом у паклу многа душа сте̏њē.
Таква путовања сретнијем га чѝнē,
Јер на њима знања различита же̏њē.
До мјесеца, кажу, са оне висѝнē
Није баш далеко, али је далèка
Те планине глава за сваког човјèка.

3437 (49). За Астолфа није, јер он ето ја̏шē
Крилаша бржега од свакога ждра̑ла.
Када коњ и јунак на врх онај ста̏ше,
Радост Астолфова није била ма̑ла̑,
Јер се рајска поља ка' смарагди сја̏ше.
Нигдје земље црне ни њезина ка̑ла;
Зефир, који тамо с небеса сли̏јећē,
Рађа вјечно биље, воће и цви̏јеће.

3438 (50). Угледа на врху пространу поља̀ну,
На њојзи језерце и реку малѐну,
Стазе, гдје се ходи као и по дла̀ну,
Небројену птицу, жуту и црвѐну,
Која ту птичију дивну дембела̀ну
Славља̀ше пјевањем у цвећу шарѐну;
Није било жеге: мјесто земског вје̏тра
Лепршаху крила небескога е̏тра.

3439 (51). Ту јамачно нема греха ни криви̇̀цē,
Ту је можда Срећа у својој дома́ји.
Близу оне бистре ријѐкē брзи̇̀цē,
И језера, које почива и па́ји̑,
Сред оне зелене чаробне равни̇̀цē,
Чудан један двор се необично сја́ји̑.
Око њега свуда мирисава ли̏па,
А из њега свјетлост разнобојна си̏па̑.

3440 (52). Мним нијесу земске руке и ала́ти
Зидали зидове чудеснога гра̑да.
Високи су двори седамдесет хва́ти̑,
Те је крај њих вазда дебелога хла̑да;
Износи им обим око седам са́ти̑,
Свуд около вр̏ти од ружина са̑да.
Рече себи Астолф: ајде тамо свра́ти;
Туна можда нема земаљскијех ја̑да̑. —

3441 (53). Са дворима земским он упоређе́ње
Прави, са́мо му се управ оно чу̏ди̑,
А дошавши ближе стече увјере́ње,
Да су двори били на злаћеној гру̏ди.
Поста му и веће још изненађе́ње,
Стао па се просто камени и чу̏ди̑.
Спазив е је замак тај истесан би̏о
Од камена драгог једноставног ци̏о.

3442 (54). Очаран Астолфо туна стаја нйјем,
Када старац један с брадом од аршйна
Из дворца изиђе на дивотни трйјем,
И пођe дочекат' нашег паладйна.
У белу је руху, а над рухом тйјем
Огртало има у боји кармйна;
На рамѐна пали бијели му влâси,
Частан израз лица сједину му крâсй.

3443 (55). Овако ослови витешкога змȁја:
У првијех људи прастару домáју
Дошао си, ти си сред земскога рȁја,
Божјом вољом јеси сад у овом гáју;
Бог те посла амо из твојега крȁја
Да Карлу помогнеш у грозну белáју.
Синко, да радошћу обрадујеш мнȍгôм
Цара, изабран си, намијењен Бȍгом.

3444 (56). Свéта је задаћа која ти је дâна,
Честитам ти срећу којано те срȅте.
Божија је црква допанула рâнâ,
Њој су учињене страховите штȇте
Од краља маварског, од силена кâна,
Ал' ја ћу ти дати спасоносне свјȅте.
Знај да поред коња крилатог и рȍга
Не би стиг'о амо без наредбе Бȍга.

3445 (57). О начину како вјера да се спáсȇ
Збориђу касније; ти ћеш о том стѐћи
Потребна упуства, то узимам нá се.
Сад ваља ти јести, па мало и лѐћи,
А и Хипогрифа пустити да пáсȇ. —
Затијем ће име своје њему рѐћи:
Зачуди се много витез онај смйо
Чувши да је ово Свѐтй Јȍвâн бйо.

3446 (58). Он је тај о ком се међу браћом збȍрй
Да ће доживјети пришествије Спȁса,
И ради којега Христос Петра кȍрй
Рекавши му ово: шта се тебе кȁсâ,
Хоћеш зато бити бољи или гȍрй,
Ако л' он остане до мојега чȁса? —
Да неће умријет' не изрече глȁсно,
Ал' из ријѐчй му то се види јȁсно.

3447 (59). Јована попеше анђели у лéту
Амо, гдје затече старог патријáра
Еноха, Илију чувена профéту,
Чекајућ' долазак небеског владáра.
Усред овог раја у вјечиту цвéту
То се свето друштво досада одмáра.
Јер ту кужна вјетра, што влада у свéту,
Нема, терно живот у њему не згáра.

3448 (60). Ту, гдје вјечно влада премàљеће мâјско.
Вјечито се живи. Коњицу на рéци
Дадоше да пасе биље оно гâјскô.
Као да не једе већ више мјесéцй
Астолф бјеше гладан, зато воће рâјскô
Дадоше му јести поменути свéци.
Једући га рече, не чуди се мнȍго
Што ј' Адам рад њега згријèшити мȍгô.

3449 (61). У најљепшој соби дивотнога двóра
Затим је Астòлфо легао да спâвâ,
А када у јутру преко чарних гóрâ
И неба рȁзавй крила своја плâвâ,
Оставивши мужа старог, Аурóра,
И кад је од себе Астолф дао јâва
И обукао се, Јован дође к њèму
Добро јутро желећ' и срећу голèму.

3450 (62). Тад је ово чуо од Христова ђáка:
Из Француске оде, те за јаде њêне
Не знаш, нити да је њезина јунáка
Роланда, којега сви народи цêнê,
Снашла казна Бога, праведна и јáка,
Што сваког љубимца, који грешно скрêнê
С прȁва пута, казни у толико вйшê,
У колико веће милости му бйше.

3451 (63). Ка' негда Самсóна, брȁнича Јеврéјâ,
Обдари га Господ, и даде му снâгу
Да бранећи Цркву нажање трофéјâ;
Ма Роланд остави Француску нам дрâгŷ,
И у свијет оде преко Иренéјâ,
Не Богу служећи, но божјему врâгу.
Снагу, храброст, мудрост, непробојност кȍжê
Даде, све му даде, што Бог дати мȍжê.

3452 (64). Њега нема да се бори против зáлâ,
Кад, кољући, Маври Францију вам прâзнê.
Ето то је било Роландово хвáла
За толику милост и награде рâзнê.
Безбожницу једну без сваког морáла
Љубећи, божје се ȕдостојȋ кâзнê;
С те жене, најгоре ода свију жéнâ,
Хтједе једном убит' и свога кузéна.

3453 (65). Бог тијем расрђен зȁмȕти му глâву,
Пусти га у свијет бијѐсна и гѐла,
Начини од њега луду једну прâвȕ.
Навукодонѐсôр, ког уби охѐла,
Седам љета ýмом личио је брâву,
Живио животом бесловесна вѐла:
Тако и Роланду Господ разум ѐтê
Те му се фурије сад у срцу кѐтê.

3454 (66). Ма и злочинство је Роландово мȁњê,
И зато ће само деведесет днêвâ
Плод опака рада својега да жȁњê,
И као бијѐсан свијетом да сêвâ,
Пак опет умне ће отворити кȁње,
И снове паклене престати да снêвâ.
Ти ћеш му помоћи; свјȇта да ти дáмо
Бог те пȏсла к нама, јер лијѐка знáмо.

3455 (67). Задаћи се овој искрено посвéти,
И знај, до небеских да нам се висйнâ,
Јер ја ћу те пратит', ноћас ваља пéти,
Пошто је на Луни она медецйна.
Од свијех осталих овој смо планéти
Најближе, одавде милион аршйнâ
До мјесеца има. Кад над нама бȕдê
Ноћас, поћи ћемо са земљине грȕдê. —

3456 (68). То јунак слушаше пун умилне јéзê,
И чим низ небеске етерне алéје
Та блиједа Луна започе да вéзê,
И обȁсја поља земље, своје сéјê,
Јован прйготовȋ зȁ пȗт оне чéзе
Које донесоше некад из Јудéјê
Илију; на којим по вазду́ху плѐвê
Свеци, кад год пођу са планете ѐвê.

3457 (69). Свѐтӣ Јо̀ва̂н одмах шест убавих ха̂та̂
Упре́же у ова лӣјепа̂ колѐса,
Хате, гриве златне око вита вра̂та,
Пак се они сташе пети на небѐса.
Ушавши у сферу етернога зла̂та
Које горијаше, учини чудѐса,
Тер ужасна ја̏ра вјечне ове ва̏тре̂
Не могаше да их сагори и са̏тре̂.

3458 (70). Кад прођоше огањ етерна мета́ла.
И кад већ уђоше у Лунину сфе́ру,
Посматрат' изближе прилика се да́ла
Површину Луне нашем кавађеру.
Изгле́да му да је цела од оца́ла
Глаткога, нит' игдје видје какву де́ру.
Чудио се јако, јер по величи́ни
Скоро као земља мјесец му се чѝнӣ.

3459 (71). Чудио се много јер он у обли́ку
Најобичнијега сребрна тањи́ра
На земљи се нашем јављаше војни́ку.
Земља, у сриједи морскога оквѝра,
Ма да њега родит' имађаше ди́ку,
Сад му изгледаше ка' змај од папи́ра,
Ка' змај округао, разуме се, ко̀јӣ,
Немајући сјаја, у сумра́ку сто̀јӣ.

3460 (72). Ријека, језеро, бријег, море, по̏ље,
Све је то друкчије на површју Лу́не̂;
Градо́ва̂ је пуно, зидани су бо̏ље̂
Но у нас; велике пла̏нине су ту́не.
Гдје су другачије него у нас до̏ље
Ср̏не и кошуте, лисице и ку́не
И друго звӣјерје што га Нимфе ло̀ве̂,
Јер и на мјесе́цу ловити им го̀ве̂.

3461 (73). Него махнимо се мјесечевих по́ља̂
И његових разних чуднијех створе́ња̂:
Треба да се лечи Роландова бо́ља,
Треба брзо лу̏до̂м пружит' избављѐња.
Међу бреговима ту је једна до́ља,
Којано се зове: доља изгубље́ња:
Све што се на земљи изгуби ма ка̏ко,
У њојзи се чува и налази ла̏ко.

3462 (74). Ту нијѐсу само изгубљене ствâри
Што су опипљиве, од материја́ла;
С њима се и оно изгубљено спâри,
Којено апстрактним наука је зва́ла:
Ту су жеље, славе, које време квâрӣ,
Ту је изгубљених пуно идеа́лâ,
Ту молитве топле, света завјешта́ња,
Ту су нарочито празна обећа́ња.

3463 (75). Ту уздаси твоје Маре или Мâртē,
Ту сузе лажнијех твојих прија́тељâ,
Ту време што губиш играјући кâрте,
Или га проћердаш у луда весе́ља;
Ту праска и слава Атине и Шпâртê,
Ма највише има за̀лудњијех же́љâ.
Напросто, на земљи штогод, брате, згу̑бӣш
Ту ћеш наћи ако — нумеру му гу̑бӣш.

3464 (76). С Астолфом апостол сред овога до̏ла,
Јер што они траже склоњено је ту́на,
Притегнувши у̏зде заустави ко̏ла.
О разним стварима сад оном рачу́на
Даје, што за смртне поучна је шко̏ла.
Ту се виде грдни мјехури сапу́на:
То су славе Грка, Римљана, Аси́рâ,
Цезара, Помпѐја, Александра, Ки́ра.

3465 (77). Ту су старе, нове, свакојаке мо́де,
Према временима, према обича́ју;
Тамо су удице, а мреже су во́де;
Оно су поклони којино се да́ју̑
Господи великој, а ово су о́де
Спјеване силнима у слави и сја́ју.
Разна удварања, свакојаке ла̏ске,
Ношаху на себи различите ма̏ске.

3466 (78). Трошна пријатељства, јер на лажној бе̏си
Бјеху, видје Астолф, и златне синци́ре
Увеле љубави све у једној смје̏си;
Тамо даље спази гдје из угла ви́рē
Царске наклоности надувани мје̏си,
Дâти онијема што лижу тањи́ре;
И орловске канџе смотри, које зна̂чê
Прошлу моћ онијех што ведре и мрâчê.

3467 (79). Видје витез, кога та чуда весѐлê,
Храброст изгубљену многих паладѝнâ,
Градове и замке пропале властѐлê
У облику старих, зараслих руѝнâ;
Видје оно, чега људи много жѐлê,
Изгубљено благо, гомиле цекѝнâ,
Завјере и буне, лоповске ала́те
И поцијепане државне тракта́те.

3468 (80). Затим видје много просутога jȅла:
То je милостиња дана посље смр̏ти;
Просута je jера завјештана дјȅла
Себичност отима, гријех на се пр̏тӣ,
С тог остаје празна сиротињи здјȅла;
Послије дођоше гдје су неки вр̏ти
Зарасли у трњу: цар Константин па́пи
Вр̏т овај поклони што разграђен зја́пӣ.

3469 (81). Ту je раскош, који чине богата́ши;
Ту чисти рачуни лажнијех банкро́тâ,
Побожне молитве, пјесме, очена́ши
Безбожних попова, калуђера, про́тâ;
Лѐпак, што послужи погдјекојој сна́ши
Да лови, и пуно другијех диво́тâ.
Ту само лудости (из разлога прȍста
Што на земљи ȍста) не бијаше дȍста.

3470 (82). Ви ме познајете, и не као пу̏шта.
С тог нећете мислит' е je нека глу́ма
Што ћу сада рећи, но истина су̏штâ:
Рпâ, у висини повећега ху́ма,
Једних до другијех ту бијаше ту̏шта:
То je памет оних што сиђоше с у́ма,
И онијех који, ма да још нијѐсу
Луди, у лудилу живе и бијѐсу.

3471 (83). У форми течности етерне и фӣнê.
Која лако вјȅтрӣ, у многе je фла̏ше
Разум усут (рече Јован) вићи, сӣне!
Све су то Разуми са планете ва̏шê.
Који починише многе лу́де чӣне,
А толико их je да ту једва ста̏ше.
Највећа je флаша Француза ваља́на:
На њој ено пише: *Разум Бег-Рола́на.* —

3472 (84). С апостолом дуже Астолфо разглéда
Небројене флаше разне величѝнê
Све на полицама у милион рéдâ.
Свуд пише чије су. Оних који чѝнê
Тобож дјела мудра, ту се види бéда,
Јер ту су им ума разне количѝне;
Мало оста њима. Флашу смотри бâне
Гдје му се разума многи драми хрâнê.

3473 (85). То прилично жацну млада кавањéра.
На разне начине на земљи се згȕбȋ
Разна количина умнога ликéра:
Једног љубав, другог царска милост ȕбȋ,
Трећега богаство, четвртог химéра, —
Тко би све узроке могао да тȕбȋ!
Још признати морам, истина је клêта,
Да бјеше и доста памети пȍêтâ.

3474 (86). Своју флашу Астолф узе с допуштéњем
Пратиоца свога Свȅтȏга Јовáна;
Отпуши је, к носу примàче, и с врéњем
Течност у нос уђе, папрена и слáна.
Од сада је, пише Турпин с узбуђéњем,
Дуго био Астолф без икаквих мáнâ,
Док опет не узе њему једна грêшка
Разум, те претр́пје искушења тêшкâ

3475 (87). И онда је опет разума му кȁшу,
Не целу додуше, получила Лýна.
Рече њему Јован те понесе флȁшу
С Роландовим умом што стајаше тýна,
Па прије него сè на планету нȁшу
Вратише, ȍдведе апостол барýна
У чудну палату на чудесној рéци,
Гдје се праве наших живóтâ зачéци.

3476 (88). Небројене собе њезине су бѝле
Различне животне материје пȕне:
Ту бијаше доста у прамењу свѝлê,
Али много више памука и вȕнê;
Нарочито бјеху напуњене цѝле
Собе сировином најоштрије стрȕнê.
У соби је првој, послом занесèна,
Вукла мотовилом конце стара жèна.

3477 (89). Друга једна бака фине конце бӣра̑
И на страну меће послујући жӣво.
То много зачуди инглескога сӣра,
Што то не поима било му је крӣво.
Рече Јован видећ' е га о̏во дӣра̑:
То су, сине, Парке што спремају ткӣво
За животе смртних, које скупо ста̏је̑;
Ви доље живите докле конац тра̏је̑.

3478 (90). Смрт у раку одмах самртника мѐтне̑,
Чим истраје конац по закону ја́ку.
Земља ваша рађа многе људе штѐтне,
За њих Бог одреди ону прву ба́ку;
Друга спрема конце за смртнике срѐтне,
Бирајући боље по извјесну зна́ку. —
Мисли свакојаке, понајвише сјѐтне,
Та ријеч изѝзва у нашем јуна́ку.

3479 (91). Рад нђаше брзо старих оних же́на̑
Те бијаху многи милиони ту́ди
Веће намотаних, готових врете́на̑:
То већ окончани животи су љу́дӣ
Са тачним натписом њихових име́на̑.
Старац, беле браде, пале преко гру́дӣ,
Та вретена прти, носећи их ју̑рӣ;
Чим рпу однесе, по другу се жу̑рӣ.

3480 (92). Сваки час долази старац по вретѐна,
Која носи некуд у својему ску́ту,
А с њима наравно и људска имѐна.
Куда ли их носи? Причу о том пу́ту
Остављам, господо, за друга времѐна,
И када вас опет у тихоме ку́ту
Собе своје видим даље ћемо пјѐти.
Јер умор на одмор мене сада сјѐтӣ.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО **ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ**

ПЈЕСМА ТРИДЕСЕТ ПЕТА

Тко ће се на небо, о госпођо мòја,
По мој разум пети да га мени вр̂нê,
Разум који рука однесе ми твòја,
А помрачише га очи твоје цр̂нê?
То мало што м' оста и досада пòја
Бог нека сачува од руке ти скврн̂ê,
Јер ако продужиш, ја се љуто бòјим̂,
Што бй с Ролaндовим биће и са мòјим̂.

3482 (2). Ну, на мјесец мени не треба се пéти,
Он је много ближе, тако ми се сӯдй;
Да је он код тебе готов сам се клéти:
Имају га твоје очице и грӯди,
И лако ће својој долетјети мéти,
И паметан постат' Ариосто лӯдй,
Ако му допустиш да на твоје ӯсне
Своје ставив разум поцрпа и кӯснê.

3483 (3). Ту су двије срећe, куснуо бих ȍбе:
Малчице разума, а повише мȅда.
Астолфу, ходећи кроз речене сȍбе
Да прамење вуне, свиле оне глȅдâ,
Из које, кад згодне прилике се скȍбê,
Испрешће се жића за земаљска чȅда,
Фини један прамен у очи је пȁо,
Ал' чији ће негда бити није знȁо.

3484 (4). Видећи Светитељ паладина ра̏да
Дознати којему божјему створе́њу
У дио прами́чак драгоцјени па̏да̂,
Рече: петнаестог века по рођс́њу
Спаситеља нашег, божијега ча̏да,
Закуцаће, синко, часак зачеђе́њу
Човјека великог у славноме свѐму,
И тада припашће живот овај њѐму.

3485 (5). Савршено биће то божје сазда́ње,
Нико неће моћи с њиме да се сра̂внӣ.
Тај прамен постаће онога има́ње,
Кога ће подвизи увјенчати сла̂внӣ,
Бог даром оба̀су̂т', ра̂д му дати зна́ње,
А народ му халал и благослов ја̂внӣ.
Унапријед овом прамену се ди́ви,
Јер такав ће бити кад некад ожи́вӣ.

3486 (6). Гдје ће бити рођај тога божјег ство̏ра
Велељепна варош има да се ства̂ра̂:
Близу Поа реке и дебелог мо̏ра,
Гдје је сада пуно ритова и ба̂ра̂,
Изнићи ће варош, када дође о̏ра,
Која Италију целу ће да ча̂ра̂
Не само љепотом улица и згра̂да̂,
Већ и творевинам' духовнога ра̂да.

3487 (7). Томе није узрок у слепом случа́ју,
Већ у божјој вољи. Воћка се ка̀лемӣ
Жели л' се да гране слатко воће да́ју̂:
Злато, у које ће златар да за̀лемӣ
Дијаманте, што се шарене у сја́ју,
Префини се прије но дођу а̀леми:
Тако град у ком ће бит' оно рође́ње
Најпре ће украсит' божје провиђе́ње.

3488 (8). Гледај онај прамен, јер од ствари те̂ ће
Негда бити тело, гдје ће да се смје̏сте̂
Врлина људскијех најдивније цве̂ће,
Пошто Створитељем досуђено је̏сте
Да већега духа нико имат' не̂ће
Од узвишенога витеза од Есте̂:
Дух који ће Господ овом праму да̏ти
Хиполит од Есте негда ће се зва̏ти.

3489 (9). Хиполито, чији душевни би дâри
Могли уресити самртнике мнôгê,
Не само велике извршиће ствâри,
Него још и чедне обичаје стрôге
Заводећи хоће за Музе да мâрй,
Те ће оне цвȁсти сред мира и слôгê.
Немам кад о томе казат' ишта дрȕгô,
Јер тад Ролан Разум чекао би дȕго. —

3490 (10). Тако светац оном објаснити прôбâ
(Јер то је познато Свѐтôме Јовáну)
Мисију витеза будућијех дôбâ
(Штета што не мȍже више, на тенáну,),
Па прошавши јоште кроз тисуће сôбâ
Што се налажаху у овоме стáну,
Стигоше на реку (гôре је речѐна)
Камо старац онај ношаше имѐна.

3491 (11). Јован, познајући околности мјȇснê,
Доведе Астолфа ка рйјеци Лéти,
А старца на крају јучерање пјȇснê
Надам се имате јоште у памéти.
Имѐна, што носи у мантији, трȇснê
У реку при свакој хитрој овој шéти,
У ријеку мутну, смијешану с блȁтом,
Тер у њу имѐна одлијећу јȁтом.

3492 (12). Старац, који тако тамо амо шȇткâ,
Коме леђа љета небројена гȕрê,
Старац браде седе, оштре као чȇтка,
Покрај све старости од саме је бȕрê
Бржи, и од хитра стријѐлина мȇтка, —
Брз је ка' долазак страховите ȕрê.
Ретко које име по ријеци плȕтâ,
Све остало мȕтнâ ријека прогȕтâ.

3493 (13). Небројени гавран, јастријеб и сôва,
И копци и чавке, орлȕшине, врȁне,
Вребају имѐна и њихова слôва,
И кад рпа истих у ријеку пȁнê,
Што свакога трȇна дешава се снȍва,
Онда ово јато грабити их стȁнê:
У канџам', у кљу́ну птице их понѐсȗ,
Ал' кадре дуго их носити нијѐсу.

3494 (14). Имѐна из кљуна у те мутне ва̂ле
Падају, а птице узимају бӣјег.
Ал' у реци има два лабуда, бра̂ле,
Два лабуда бела као исти снӣјег.
Бела ка' бјелота коју много хва̂лê,
Она, коју има од Француије стӣјег:
Једно, два л' имена тек у милију́ну
Лабуди из реке изнесу у кљу́ну.

3495 (15). Остала имена падају у та́му,
У стравичну таму Заборава вјȅчна,
Гдје зра̂ка је мање но у паклу са́му.
Тад из елемента лабудове тȅчна
Носе на вис један, Бесмртности хра́му,
Крила њихна бјеља но бјелота крȅчна
У пркос ономе чичи беле бра́дê,
Што се том противи, али бадава́де.

3496 (16). Заман жели стрпат' у вјечитост не́му
И заборав сваки плод женина цре́ва.
Храм, на чијем врху славе дијаде́му
Видим, јесте кућа Бесмртних Муже́ва̂.
Дочекује туна пред храмом на тре́му
Лабудове оне дивна једна дје́ва,
Па на олтар храма примљена имѐна
Мећe рад спомена за вјечна времѐна.

3497 (17). Тко је старац, коме мргуд лице мра̂чӣ.
Који свему жӣвôм жели разниште́ња,
И који имѐна у ријеку свла̂чӣ;
Тко су птице оне и каква створе́ња,
Тко су лабудови, шта дјевојка зна̂чӣ, —
О томе жељаше Астолф објашњéња,
И с тог обрати се Свѐтôме Јова́ну,
Који ово рече витезу ваља́ну:

3498 (18). Да би ме могао разумјети бȍљê
Знај да листак сваки што га вјетар кре̂нê,
Сваки чин, догађај на земљи вам дȍље,
Свака творевина и мијѐне ње̂не,
Све то одмах овдје силом божје вȍљê
У другом облӣку јави се и се̂нê.
Старац онај врши задаће и те́ме,
Што доље на земљи вршит' има Вре́ме.

3499 (19). Кад се сав намота конац и одсéчê
Овдје, угаси се живот један тȁмо;
Овдје натпис, доље имѐна вам јéчê,
Јек и натпис вјечни остали би, сȁмо
Да старац и Време готови не чéчê
Пак обоје носе у недођин, кȁмо
Скоро све одлази, а томе је мéта
На земљи Заборав, а овдјена Лéта.

3500 (20). Птице оне које за вријѐме крȁтко
Хватају натписе и носе у кљýну,
То су у вас они што живују слȁтко
На дворима царским у златну зубýну;
Удварачи, сили што ласкају глȁтко,
И што безакоњем изазивљу бýну;
То су аџувáни, шпијуни, сплеткáши,
Лóће, пезевенци, разни бургијáши.

3501 (21). Под образинама лажних паладúнâ
Злости чине таке да те хвата јéза;
У држави стижу до првих висúнâ
Ћефове вршећи размажених кнéзâ,
Који кад од Парке, ил' боље, од вúна,
Умру, онда свака поменута пéза
Устима их слави тек по обичáју
За дан, за два, пак се Забораву дáјȗ.

3502 (22). Одговара оних лабудóвâ бр̏зи
Натписима не дат' у ријеку пȁсти,
Пјевање пјȅснȋкâ, што у својој књ̏зи
Дају великану мјесто пуно чȁсти.
О ви у порфири, владалачкој р̏зи,
Ако не желите да вас крије тмȁстȋ
Облак заборава, поштујте пјȅснȋке,
Вашијех подвига певце и вјȅснȋке.

3503 (23). Као што је мало онијех лабýдâ,
Тако су ријѐтки и пјесници прȃвȋ,
Јера је ријетка и злаћена рýда,
Јер Бог неће да их множина се јȃвȋ,
И најзад јер судба њихова је хýда,
Пошто кнези, које среброљубље дȃвȋ,
Глађу награђују дјела њихна трýда,
Док помажу писце, који трују нрȃви.

3504 (24). Да рђави кнези поезију љу̑бе̑
Не да Господ, који будним оком ва̑рда̑;
Кад би је вољели, Времену би зу̑бе
Великих пјесника поломила га̑рда.
И десило би се да се славом ру̑бе̑
Неславна имѐна од славнијех Ба̑рда̑.
Господ не допушта да се ово збу̏де̑,
Јер би се славили злочинци и лу̏де.

3505 (25). Не само имена од вјечите нȍћи
Пјесници и писци кадри су да спа́су̑,
Но је дано њихној божанственој мȍћи
Још више уздићи мужеве на гла́су:
Хектор мање дрзак, Ахил бјеше крȍћи̑,
Тупље оружије бјеше им о па́су,
Сам је Енеј био срца врло та̏шта,
Ал' све то уљѐпша пјесникова ма̏шта.

3506 (26). Август није био душа тако бла́га
Ка' из Виргилових што се види ма̑шта̑,
Али Поезија била му је дра́га,
Терно се злогласно прогонство му пра̑шта̑;
Није знао Нерон колика је сна́га
Пјесме, те пјеснике нѐ задоби̑, ра̑шта
Чуше му се злости, иначе би мȍжда
Мање вике било на римскога вȍжда. —

3507 (27). Узбуђен продужи Свети Јован по́па:
Стих Омиров чини те се јоште ди̑ви̑
Оружију грчком цијела Јевро́па,
А храбре Тројанце плашљивошћу кри̑ви̑:
Пјесма чини те се слави Пенело́па,
Докле данас знаде скоро свако жи̑ви̑
Да за Грке Троја бјеше тврда вȍћка,
Госпа Пенелопа жена врло хȍћка.

3508 (28). Кад помислим само душа ми је бо́на
Колико чемера, јада и рези́ла,
Макар да поштѐна бијаше Дидо́на,
Пожње, јера није у милȍсти би́ла
Код пјесника старог, великог Маро́на,
Под којим именом разумем Вирги́ла,
О писцима, синко, говор ми је ми̑о,
Јер на земљи и ја списатељ сам би̑о.

3509 (29). Књига ми је добра донијела плȍда,
Поносим се сјајем своје дијаде́мȇ
Што ми даде Христос, и којојзи шкȍда
Не грози од зуба којим гризе вре́ме;
Али жалим писце данашњега гȍда,
Који блуде гла́дни усред ноћи не́мȇ,
Којима су Правде затворена вра́та,
Те је њима, сине, сиротиња пла́та.

3510 (30). Гдје је глад отуда бјеже чак и звȇри.
Зато је пјесника истинскијех мȁло,
Док онима што су силницима кȇри
Свако благостање у дио је пȁло,
Пред њима се среће отварају двȇри. —
Ућу́та. Ја́рошћу лице му се сјȁло,
Ал' ће ипак одмах из оба му свѐтȃ
Ока рајска бла́гȏст опет да процвјѐтȃ.

3511 (31). Као Свети Јован мислим и ја, брȃто,
Да никоме није без белога хљȅба,
Или мало кѐмȇ, пјесме пјети дȃто.
Нек Астолф остане засад усред нȅба,
А ја да потражим Руђерово злȃто,
Јер о Брадаманти причати ми трȅбȃ.
Од онијех кра́љȃ пошто је пачѝриз
Учинила цура, крȅте се за Пѝрйз.

3512 (32). На путу у неки замак или стрȁњу
Стигавши, рекосмо, да је она чу̏ла
Е се збило оно чим ноћу и дȁњу
Као жељом живом прса јој се дȕла:
Да Франци побједу за побједом жȁњȗ,
А Мавром остаје шипак или нȕла.
Да је Руђер с њима мислила је мȍма,
С тог у Арло запет' не бијаше трȍма.

3513 (33). Хитајући она, јер љуто је гри́зȗ
Љубоморе зуби, у Прованси срȅте,
Уплакану цуру, красну Флердели́зу,
Које нек се моји читаоци сјȅтȇ.
Када јој дојаха Брадаманта бли́зу
Запита што сузе образе јој штȅтȇ,
Јер јој се ражали на дјевојче јȁдно,
Запита пошто ју поздравила склȁдно.

3514 (34). Ви знате, господо, шта је узрок тȍме.
Знате да је тужна из разлога прȍста.
Што је Брандимаро, драган исте мȍмē,
Пошто паде јадан са онога мȍста,
У ропство запао Родомону злȍме.
Са чега дјевојка проли су́зâ дȍста;
Знате да по свету тражи сад јуна́ка,
Који би Маура победио ја́ка.

3515 (35). И зато је, када Брадаманту глȅдну̑.
Да је ова витез кога тражи, мнӣла.
Ра̏стопӣ јој нада зебње пла̏су лȅдну̑,
Која јој се бјеше око срца свӣла,
Те је цури душу отворила чȅдну̑,
Причала несрећу што драгана мӣла
Њезинога снађе на ћуприји гдјȅ се
Несреће подобне чешће (рече) дȅсē.

3516 (36). Јуначе (рече јој) ти изгледаш мѐни
Да се никад никог у свету не бȍја,
Па зато помȍзи слабој једној жѐни
Да освети грозна страховања свȍја,
Јер моји су јади збиља нечувѐни.
Ако ми помоћи неће мишка твȍја
Гдје бих осветника нашла ти ми рѐци;
Свуд ӣшћу, ма били конаци далѐци.

2517 (37). Спа́сêш ли ми драгог, убијеђен бу̏ди.
Вјерно срце спа̏шћеш и добра јуна́ка,
Чија благодарност док по земној гру̏ди
Ходи према теби вазда биће ја́ка;
Чијој се хра́брости сва Франција чу̏дӣ,
И славу му диже до сурих обла́кâ,
Јера, мосту невјешт, и то да ти јâвӣм,
Би побеђен хӣлôм, не јунаштвом прâвӣм. —

3518 (38). Брадаманта, којој вазда бјеше мӣло
Са свијетлих дјела да је људи сла̏вē,
Чувши шта се оној сиротици збӣло,
Рече, јунаци се њена кова ба̏вē
Одбраном жѐнскӣња, и срце јȍј смӣло
Ради тог ишло би на́ тигре и ла̏ве.
Њој одиста, која у очају пла̏ка,
Добродошла бјеше пȍгибија сва̏кâ.

3519 (39). И рече дјевојци: покушаћу ча̏сно
Да твојега вјерног избавим јара́на,
Ма да, како видим, неће бити ла̏сно
Победит' онога борца од мегда́на.
Разлог добар, који не казујем гла̏сно,
Имам да се борим за мужа ваља́на
Штоно љуби вје̏рно, јер вје́рно̂ст је ре́тка;
Људи су нѐвјерни, мњах, без изузе́тка.

3520 (40). Сваког часа они мијѐњају̂ гу̏сте. —
При овој ријѐчи боне прси ње̂не
Горак уздах са дна срца ће да пу̏сте̂,
А око јој црно ватром ће да се̂не̂:
Шта је узрок томе поодавно чу̏сте.
Затим ће са цуром мосту да се кре̑не̂,
Пред који стигоше већ другога дне̏ва,
Гдје нађоше Мавра, вазда пуна гње̏ва.

3521 (41). Тражила је одмах од ње ова ху̏ла
Да преда оружје и коња дебѐла,
Мислећ' има посла с борцем срца тру̏ла,
Грозећи мргудом с охолога чѐла.
Брадаманта која бјеше веће чу̏ла
Од оне како је прошла Изабѐла,
Што је срце њојзи испунило гње̏вом,
Рече занесѐна убојнијем ће̏вом:

3522 (42). Ти, што Изабѐли пресијече вра̂та,
Иштеш да невини испаштају гри̏јех,
Туђим оружијем до овога са̂та
Гробак јој китећи. Та то је за сми̏јех!
Но срећом прилика сад је мени да̂та
Прекинут' вршење злочинстава ти̏јех.
Осветиће цуру потоком ти кр̏ви
Мишка моја која тебе ће да смр̏ви̂.

3523 (43). Њој освета моја у толико сла̏ђа
Биће зато што сам дјевојка и са́ма.
Ако дакле падне на лице ти ча̏ђа,
Знади да те једна побиједи да́ма.
Какве пошљедице носи наша сва̏ђа
Уговором казат' имамо рака́ма:
Ако ме обориш, онда са мном чѝни
Што и с другим робљем, у твојој своји̏ни;

3524 (44). Ако те оборим у срамоте тми̑ну,
Твоје оружије на гроб да се ме̏ће̑,
Остали трофеји одмах да се ски̑ну̑,
А витезе што си заробио ве̏ће,
Слободне да пустиш. — Право бјеше ци̑ну,
Те рече: пристајем, само немам сре̏ће̑
Да могу испунит' ону тачку дру̑гу̑,
Јер испратих робље к далекоме ју̑гу.

3525 (45). У Африку сви су испраћени да́вно,
И зато те молим на ово се скло̀ни,
А мним то је теби свеједно и ра́вно:
Буде ли се данас прохтјело сото̀ни
Да свијетло лице постане ми та́вно.
Послаћу вјесника да се пусте о̀ни.
Да ће тако бити у најкраћем ро̀ку
Дајем часну своју ријеч и висо̀ку.

3526 (46). Ал' ако победим, у шта имам на́де̑.
Не тражим свијетло оружије тво̀је
Тражим да се мени боље нешто да́де̑:
Љубав, очи, груди, срце даћеш сво̀је,
У којем толико арајства има́де̑
Да ће чаром жиће очарати мо̀је.
Подлегнеш ли мојим мишицама вр̑ли̑м,
Ништа ти не иштем него да те гр̑ли̑м.

3527 (47). Знај, цуро, да грлим, стежем ћако кру̑то.
Да ћеш бити сретна подлежући мѐни. —
Тијем Брадаманту увриједи љу̑то,
Те закуца срце јунакињи жѐни,
Закуца јој силно, фуријама ду̑то,
А образи њени посташе црвѐни.
То за Родомона бјеше врло ко̑бно,
Јер на њ она копље потеже ча̏ро̑бно.

3528 (48). На коњма јунака потекоше о̏ба,
И заје́ча бријег од убојне пра̏ске̑.
Међу њима дође до страшнога ско̏ба
Насред моста коме зашкрипаше да̏ске.
Златно копље диже баш у исто до̏ба
Из седла витеза вјере оне па̏ске̑,
И баци га на мост као тикву су́ху,
Те паде, полебдив мало у ваздуху.

3529 (49). Флерделизи куцну тад освете ȗра.
Јер ето осве́ти својега јара́на.
Пала би у реку јунакиња цȗра,
Да није јахала коња Рабика́на,
Кога зачe огањ а породи бȗра,
И коме је вјетар сваколика хра́на.
Лак, окретан он се а̀мбису на ру́бу
Задр̑жа, и спа̂се Руђерову љу́бу.

3530 (50). Рече цура Мавру приступивши бли̑жê:
Ти, који збораше баш о подлегну́ћу,
Чини ми се лежиш сад од мене ни̑жê. —
Јесте, богме, лежи и осјећа вру́ћу
Пе́сницу рођене срамоте и гри̑жê,
Нити кад и̏маде мислит' о дигну́ћу.
Срамота га бије, глава њему бу́чи̑,
Као изван себе непо̀мичан му́чи̑.

3531 (51). Диже се 'и пође пошто дуже ћу́та,
Ал' чим неколико учини кора́ка̂,
Ра̏збаца оружје своје посред пу́та,
Лиши себе свијех витешкијех зна́ка̂,
И кунући судбу што је тако кру́та,
Дозва к себи једног гласника брза́ка:
У Африку ићи за̏повједи̑ њѐму,
И слободу робљу подарити свѐму.

3532 (52). Сам отле послије Родомон оти́де,
И у једној мрачној пећини се ста̂ни̑.
Дјева у храм у́ђе, начињен од хри́дê,
Гдјено се силено оружије хра̂ни̑.
Франачко у̏клони̑ да се не пости́дê
Ту побијеђени наше вјере ба̂ни.
Остало остави, и приложи к њѐму
Оружје отето Алгирцу голѐму.

3533 (53). По њеној наредби с онога се зи̑да
Свијетло оружје храброг Брандима́ра
И Оливијера, Сансонета, ски̑да̂,
Којино Роланда, царева серда́ра,
Тражећи допаше тамнице и сти̑да,
И које Родомон преко Хибралта́ра
У Африку посла хљеб изгнанства јѐсти.
Дјева им у кулу оружије смје̏сти̑.

3534 (54). И маварско много ту оружје ви̑си̑,
Алгирцем отето од безбожних кне́за̂.
С оружјем хришћанским у незгодној сми̏си.
Сакрипана пораз предати се ве́за
(Он и Родомон се бише ка̏о ри̏си,
Ал' овај надвлада љутога Черке́за),
Тер остави туна и пусат и ха̏та,
И јадан пјешице оде преко бла̏та.

3535 (55). Отет' оружије људма своје вје̏ре̂
Бијаше довољна Родомону ма̏зда;
Није хтио да и̏х у тамницу бе̏ре̂,
Но побијеђене пушташе их ва̏зда;
Али, осрамоћен преко сваке мје̏ре̂,
Не врте се во̑јсци Черкезије га̏зда,
Јер обезоружан да се врати та̏мо,
Шта би рекла војска, помислите са̏мо!

3536 (56). Мјесто да се тамо без оружја вра̏ћа̂,
Продужи тражити ону коју во̏ли̑,
Којојзи уздахе непрестано пра̏ћа̂,
И за којом досад много суза про̏ли̑.
У Инђију пута ускоро се ла̏ћа̂,
Анђелику стићи Мухамеда мо̏ли̑,
Јер случајно нека казаше му бра̏ћа
Да с' она упути све̂та овој по̏ли.

3537 (57). Тог остављам сада ја кавалијѐра
Велећ' му: презри је, из срца ба́ци је!
Из Брадамантина пошто сада пѐра
Изиђоше писма и проклама́ције
Да мост ослободи и да дацијѐра
Отјера, укиде крваве да́ције,
Цура Флерделизу сестрински упи́та
Куда ићи жели испод њена шти́та.

3538 (58). Баш кад људма, зе̏мљи, и ноћи и да̑ну
Проглас објавише бу́бњеви и ро̏зи,
Рече Флерделиза: к маварскоме ста̑ну
Идем тражит' лађу што к Африци во̏зи̑,
Идем у загрљај Брандимару ба̑ну
Да с њим у љубави живујем и сло̏зи,
Ил' да, ако Мавар не одржи вје̏ре̂,
За спас његов друге предузимам мје̏ре.

3539 (59). Ако га не спасем рака ће ме скри̑ти. —
Да до Арла града допратим те мла́ду,
Рече Брадаманта, драго ће ми би̑ти.
Молим те, кад будеш у истоме гра́ду
Коња овог што га бисер ево ки̑ти̑
Нека твоје руке Руђеру преда́ду̑.
Коњицу овоме голема је це́на;
Са њега оборих оног Сараце́на.

3540 (60). И тада Руђеру тачно ово ка́жи:
Зове те на мегдан витез један стра̏ни̑,
Тебе, чија ријеч, вељаше, не ва́жи̑,
Тебе кога, рече, лажна љубав пја̏ни̑.
И шаље ти коња, бољега не тра́жи,
Но га јаши одмах и на мегдан ста̏ни,
Шаље коња спремна, јер се њему хи̑та̑
Копљем изломити ребра твоја ви̑та̑.

3541 (61). Ако те упита тко сам, ти се ство̀ри
Да ме не познајеш и томе јуна́ку:
Не знам, господине, само одгово̀ри. —
Флерделиза рече: имам вољу ја́ку
Да теби, узроку срећи ми и зо̀ри,
Теби, која оном алгирском дивља́ку
Грозну власт отрже, и то мене ра̑ди,
Жртвујем, устреба л' чак и живот мла̑ди̑.

3542 (62). Увјерена да су намјере ти чи̑сте,
Што желиш казаћу томе каваље́ру. —
Затијем обије љепотице и̑сте̑
Пут Арла одоше. Кад на барије́ру
Подграђа догнаше коње своје ли̑сте,
Флерделиза туна Хајмонову шће́ру
Остави да чека пијућ' рујна ви́на,
А она к Руђеру одведе Фронти́на.

3543 (63). Чим је у град ушла једнога деча́ка
Нађе да је води к Руђерову до̏му.
Када стиже тамо уши тог јуна́ка
Морадоше строгу саслушати мо̏му,
Јер њена бесједа није била мла́ка,
И пошто Фронтина предаде му к то̏му,
Оде својим послом та лијепа да́ма,
Оставивши њега зачуђена са́ма.

3544 (64). Свакојаке мисли по глави му брўјȇ.
Што се у закључак не могу да слȍжȇ:
Ријечи га оне као зуби гўјȇ
Пецају; пита се ко то бити мȍжȇ,
И он усред ове мислене олўјȇ
Рече: вријеђа ме, милостиви Бȍже.
А овамо поклон оваки ми шȋљȇ!
Је л' то нека шала, ил' ту има збȋљȇ? —

3545 (65). Једног на свијету крвника имáдȇ.
И то Родомона, па мисли на њèгȃ;
Али не зна што ће коња да му дáдȇ;
Као што такође не зна ни са чèгȃ
Невјером га зове сасвим бадавáде, —
Просто ништа не зна одȍ тога свèгȃ.
Међутим трубљаше, појахавши кȍња,
У бој амазонка родом из Дордȍња.

3546 (66). Да нèзнанȋ јунак изван градских зи́дȃ
У бој зове Мавре, по вароши чȗ се.
Серпентин изáђе, стамен као хри́да,
На мегдан, улетје у скривене кљȗсе,
Не знајућ' е има и чаробних џи́дȃ,
А желећи вазда сјећи главе рȗсе.
И силан се свијет на бедеме слèже
Гледат' бој с витезом нèзнанȇ вријèжȇ.

3547 (67). Златним копљем такнут на земљу се прȗћȋ,
Што, и да не кажем, знаде се од сèбȇ.
И бијаше с тога од хијене љȗћȋ.
Цура, изустивши: жао ми је тèбȇ, —
Доведе му коња, и рече му: кȗћи
И краљу својему нек одмах загрèбȇ,
И каже му да јој из својега двóрца
Ако има пошље побољега бóрца.

3548 (68). Аграман, који је на бедему бȋо,
Заборави Мавра да псује и крȋвȋ
Што се показао недовољно смȋо,
Но се уљудности побједника дȋвȋ.
Јер мȍже заробит' оног да је хтȋо,
Чему сјем краља се чуди свако жȋвȋ.
Серпентин, којино од срамоте свȋште,
Објави да онај борца бољег ȋштȇ.

3549 (69). У бој ићи шћаху многи кавалӣри,
Краљ пусти Грандона; он оде да пȁднē.
Брадаманти, која трубом на бој свӣрӣ,
Рече: та прођи се те музике јȁднē!
Неће ти помоћи уљудни манӣри,
Јер ја ћу те убит' ако Пророк дȁднē,
Или, узмолиш ли да тебе од грȍба
Спасем, одвешћу те краљу као рȍба. —

3550 (70). Рече цура: једна сељачина грýба
С пута уљудности неће да ме скрēнē.
За те и не јечи ова моја трýба,
Јунацима шаљем звуке јасне њēне.
Макар да си гвожђем оружан до зýбâ,
Колико вриједиш' очи моје цêнê.
Прије но се нађеш у љутој бијѐди,
Боље је врати се и бољег довѐди.

3551 (71). Иди нека мати убрише ти слȉне,
А краљ нек ми пошље витезове бȍљē. —
Грандон, увријеђен, коња ће да шȉнē,
Ма копље чаробно јадника ће дȍље
У трен исти с коња нȁ земљу да скȉнē,
А витешка цура, пуна добре вȍљē,
Ка' и Серпентӣну, уплашена хȁта,
Што низ поље зажди, већ ено му хвȁтâ.

3552 (72). У вис очи дићи постиђен се плȁшӣ.
Дȍведе му коња Брадаманта, пȁ ће
Рећи: одмах устај, к Маурима јȁши,
Кажи да за време што се може крȁћē,
Понављам ти, дођу бољи борци вȁши, —,
Ако бољих има у јадне ти брȁћē.
С таквим као што си нећу да се бȍрӣм;
С јунацима само мишке своје мȍрӣм. —

3553 (73). Чуђаху се томе с града Сарацéни,
И као из једног признаваху гȓла
Да је сӣлан онај витез у арéни.
Нагађаху тко је јуначина хȓла,
Помињаху многе Французе на цéни,
И бӣ помислили на Роланда вȓла,
Када не би знали да је иза хýма
Лудила заишло сунашце му ýма.

3554 (74). Свуд заовлада страва, и пита се ткȍ ће
Сад ићи на мегдан да срамоту пе̏рê.
Јер сад се не грабе, зелено им вȍђе,
Нит' ико о својој хра́брости се де̏рê.
Једини Ферагo борити се хȍћê,
Ма да, вели, нема у побједу вје̏рê,
И жели да па̂дом, који вȍљно тра̂жӣ,
Побијеђенима мало јаде бла̂жӣ.

3555 (75). Видјев како они попадаше ја̏дно,
Према Брадаманти он се не пона́ша
Као Грандонио простачки и га̏дно,
Него бӣ од њега јунакиња сна́ша
(Он такође од ње) поздрављена скла̏дно,
И сна упи̏та тога велика́ша
За часно му име, и кад јој га ре̏че,
Дȍзна да је с другим туђи јој се пре̏чê.

3556 (76). Он ће на то: молим, кажи мени: с ки́ме? —
С Руђером, — из уста храбре чу се же̏нê,
И кад изговори име ово ти́ме
Застиђеној веће образи румѐнê.
Жеља, рече, кушат' мишицу са њи́ме,
Пред ове бедеме довела је мѐнê.
Слушах о снази му небројену при̏чу;
Ини ваши борци слабо ме се ти̏чӯ. —

3557 (77). Ферaг на то рече да неће да кри̏јê,
Да Руђера сматра за првог јуна́ка,
Али жели ипак окушати при̏је
Своју мишку која прилично је ја́ка.
Ако побеђени, што умало ни̏је
Не сломише, нађу у њему парња́ка,
Тад он ће Руђеру, витешкоме џи̏ну,
Казати да спере ту срамоту њи̏ну.

3558 (78). Цура беше дигла баш у томе трѐну
Клȍбӯк и брисала вреле капље знȍја.
Он помисли, спазив љепотицу жѐну:
Ти ме побиједи јоште прије бȍја,
Јер већ ми је цело срце у пламѐну
За лицем ти, што је анђелскога крȍја;
Прије но ме копљем са коњица смѐче
Очињом стријелом у срце ме та̀че.

3559 (79). Већ сам побијеђен, љепотице жѐно! —
Затим се скобише и — веће Фера́га
Обасута стидом у корову ѐно!
Кад устаде јадник из тога шипра́га,
Одјаха на бедем к Аграману, гдјѐно
Застаде Руђера, чија са́да сна́га
Треба да га свети, и каза му шта̏ је
Поручио њему тај лијепи зма̏је.

3560 (80). Руђер, који досад још̏те никад ни̏ђе
Не познаде шта је на мегдану стра̏ва,
Ни сада се, као што није ни при̏ђе,
Уплашио није од јунака ла̏ва,
Ма да већ тројицу оборену ви̏ђе,
И мњаше осветна припашће му сла̏ва.
Ал' док он свијетло оружије па̏шê,
Ради поткрепљења прихватимо ча̏ше!

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО **ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ**

ПЈЕСМА ТРИДЕСЕТ ШЕСТА

Часно срце вазда уљудности тéжи̑,
У нарави то му јест и обичáју,
А зло као псето на саљуде рéжи̑
По природи својој у сваком случáју.
И једно и друго према својој врéжи
Дјѐла̑, а навике сталности им дáју̑:
Оно се нѐучи̑ да је свагда скла̏дно,
А ово да свуда понáша се га̏дно.

3562 (2). У старих видимо слађани анѐна̑с
Кавањерства правог, видимо учти́во̑ст, —
Оно, што ријетко налазимо дѐна̑с,
А чему је узрок васпитáња кри́во̑ст.
Када у биткама славнијема зѐ на̑с
Врле своје мишке показасте жи́во̑ст,
Хиполите, тада противници ва̏ши
Починише дјела, да се човјек стра̏ши̑.

3563 (3). Ја за то не кривим баш Венецијáне,
Часне и правичне борце без инáта,
Који по витешки дијеле мегдáне:
То су дјела оних, којима је плáта
Од Млетака била издавана лáне,
Дјела најмљенијех млетачких солдáта̑.
Узгред о паљењу градо́ва̑ нам збо̏ри̑м,
Јер смо ојађени и грозама го̏ри̑м.

3564 (4). Пламенови што нам градове и че̏сте
Прождираху, Вама намењени бје̏ху,
Ма да, кадно с царем под Падовом бје̏сте,
Многијем од огња сачувасмо стре̏ху,
И ма да баш Ваше дјело било је̏сте
Што многи спасоше и кожу и дре̏ху.
Њихно кавальерство, од лажи ла̀жнијê,
Учини злочинство једно још ва̀жнијê.

3565 (5). Зборим о злочину на који Евро́па
Цијела се негда, господару, згро̏зӣ.
Из лађа, груханих од нашијех то́пâ,
Изљегоше њихни легиони мно̏зӣ,
Пак се ушанчише из онијех сто́пâ,
И тад Ваше трубе и убојни ро̏зи
Засвираше јуриш, и својима Вӣ сте
Рекли да с обале у воду их слӣстê.

3566 (6). Кантелм и Феруфин тада занесѐни
Хра́брошћу, пред нама јуришаху пр̑вӣ,
И опкопи крвљу бише заливѐни,
Јер сватко хиташе да оружје скр̑вӣ.
Али тога дана бисмо одбијѐни,
Поље затрпаше лешине и стр̑ви,
И Славонци као тигри у бијѐсу
Кантѐлма нам тада заробили јѐсу.

3567 (7). При помисли на то би́ће моје ци́ло
Дршће, хватају се по челу ми бо́ре,
А како ли теби тада јесте би́ло,
О Кантелмов оче, херцеже од Со́рê,
Кад видје да паде десно твоје кри́ло,
Штоно је китило слављене ти дво́ре?
Видјев да му глава скотр̑ља се с па́ња,
Како не умрије ти од очаја́ња?

3568 (8). Не налази ријеч довољно пријѐку
Да осуди оне моја епопе́ја
И заробљенике којино сијѐкӯ,
Да жигоше злочин славонскијех ге́јâ.
Ми дакле живимо у срамну вијѐку
Грознијех Тијеста, Тантала, Атре́јâ,
Пошто ка' зликовцу грози се војни́ку
Што је отачаству био на брани́ку.

3569 (9). Та гадно би било чак и Полифе́му
Играти се тако крвавијех ро̑ла̑.
Пред свијет износећ' ову страшну те́му
Кличем: о варвари из ђавољих шко̑ла̑,
Зар душу за добро и глу́ху и не́му
Вашу не̏ прожеже осјећање бо̑ла
Кад уби витештва цва̑т и дијаде́му,
Прву од једнога до другога по̑ла?

3570 (10). Ми смо према Ста̑ри̑м кепеци и мра̑ви
Кад и такви гади мед нама се ко̀те̑,
Јер у Старих бјеху тако чедне нра̑ви.
Да и звјерска срца могаху да кро̀те̑.
Брадамантин овај хероизам пра̑ви̑
Доказ ми је за то, јер кад коња о̀те̑
Душманину своме, она му га хва̏та,
Па великодушно преда́ва му ха̏та.

3571 (11). Причао сам веће да херојка ле̑па̑
Која је Руђеру послала Фронти́на,
Руђеру, за којим срце јој се це̑па̑,
Баци још двојицу осим Серпенти́на
На земљу из седла преко коњског ре̑па,
Па драгану, који са градских виси́на̑
Посматраше борбу, испрати Фера́га
Звати га да њихна о̀гледа̑ се сна́га.

3572 (12). Док Руђер свијетло оружије ме̏ће̑
У присуству краља, сташе се пред њи́ме
Три она витеза, оборена ве̏ће.
Измеђ' осталога забављат' и ти́ме
Што свак у питање по̀че̑ да се пле̏ће̑
Тко је витез онај страховити, с ки́ме
Бјеше се борио. Што је о том зна̏о
Фераг и другима дознати је да̏о.

3573 (13). И рече: ни један од онијех, ко̀је̑
Поменусте, витез овај бити не̑ће.
Случајно ми профил откри главе сво̀је̑
Те мњах Рићардет је; али томе сме̑ће̑
Што тај на мегдану од мишице мо̀је̑
Би једном оборен, и ја мислим пре̑ ће
Бит' ово сестра му, оружију ви̏чна,
О којојзи веле да је њему сли̏чна.

3574 (14). Свуда њену храброст објављује Фа́ма.
И ја бих, јер умал нѐ би ми уби́ца,
Заклео се да је од Роланда са́ма
Јача, од Роланда брата јој од стри́ца. —
Руђеро се трже, јер ова гала́ма,
Та разумије се, много га се ти́ца,
И чим се спомену Брадаманта да́ма,
Румен се разаѝсу њему преко ли́ца.

3575 (15). Срце му је тада пливало у сла́сти,
Пливало у мору љубавнога мѐда,
Али у души му страва стаде ра́сти,
Душа је пливала морем пуним лѐда.
Страх овај савладат' није му у вла́сти,
Јер од ове мисли јадовите прѐдâ:
Пошто га на мегдан зове она ви́ла,
Значи да је љубав њена кратка би́ла.

3576 (16). Та га страховита помисао цвêљâ,
Збуњен оклијева, не зна шта да рâдй.
Ту бјеше Марфиза, убојица вêљâ,
Вазда жѐљна да се побједама кâдй.
Оружаној свагда, готовој да стрêљâ,
Тада на ум дође убојитој млâди
Да оног витеза као црва смêљâ,
Што се туна сада непѐбједан грâдй.

3577 (17). Док Руђер свијетло оружије пâшê,
Одлучи да њему побједу укра́дê,
Па скочи на коња и онамо јâшê,
Гдјено Брадаманта намјеру има́дê
Заробит' Руђера, кога сви се плâшê,
Пошто безопасан ударац му да́дê.
Ено веће стоје јунакиње нâше
Једна према другој, лијепе и мла́де.

3578 (18). Марфиза Феникса има на клобу́ку
Да покаже (зато ваљда њега нȍсй)
Да је прва међу свјѐма што се ту́кȳ,
Или да не жели да је ико прȍсй,
Јер само у борбу ћефови је ву́кȳ.
Мрким је погледом Брадаманта кȍсй,
Да то Руђер није познаде по стру́ку,
Пак је цуру гњѐвно запитала: ткȍ си? —

3579 (19). Кад је име њено из уста јој чу̏ла,
Умал Брадаманта не побјесни бе̂сом,
Јер се сјети да је ово о̏на бу̏ла,
Што се кити срца њезинога ре̂сом,
И с које јој груди љубомора ду̏ла,
Па хтједе, јурнувши са праском и тре̂сом,
Учинит' лешина да њезина тру̏ла
Нахрани гавране и курјаке ме̂сом.

3580 (20). И чаробно копље, што чудеса ства̂ра̂,
На земљу је одмах оборило вѝлу,
Јунакињу којој не бијаше па̂ра,
Као што већ знате, на Истоку цѝлу.
Толико не има у глави ми да̂ра,
Ни толико силе у мо̀јему стѝлу,
Да огањ изразим Марфизина ја̂ра,
Када на тлу себе видје у резѝлу.

3581 (21). Чим је пала скочи, мач убојни тр̏же,
И полетје да се с Брадамантом ко̏ље̂,
Чије очи хоће огњем да је спр̏же̂,
И која јој грмну: на кољена до̏ље!
Робиња си моја, на кољена бр̏же̂!
С другијема јесам поступала бо̏ље̂,
Ма ти си створење од бештије мр̏же̂,
Ја милости немам наспрам једне дро̏ље̂. —

3582 (22). Такав бол зададе Марфизиној ду̏ши,
Такав гње̏в спопаде увређену жѐну,
Да јој се одговор у гр̏оцу гу̏ши̑,
Те ћутећ' потѐже палош у пламѐну
Да њиме срдашце Брадаманти бу̏ши̑,
Ал' ова је лупи у истоме трѐну
Копљем чаробнијем, и опет је скру̏ши
Натрашке на тра́ву меку и зелѐну.

3583 (23). Срџби Марфизиној преврши се мје̏ра,
Јер чим би јадница на ледину па̏ла,
Камо је мађија у мѝздраку тје̏ра,
Поново би хитро на ножице ста̏ла,
И мачем би бола, док очима звје̏ра,
Сипљућ' из њих ватру као нека ха̏ла:
Али није могла извршити смје̏ра,
Јер се под њом земља непрестано кра̏ла.

3584 (24). Из франачког блиског та̂бора и ста̂на,
Што под Арлом засад стајаше на ми́ру,
Случајно дођоше три четири ба̂на,
И појавише се на ономе ши́ру.
Франка невиђена нити њима зна̂на
Дотле, али дичног у сваком обзи́ру,
Посматраху, сретни што им згода да̂на
Дивити се томе силном кавали́ру.

3585 (25). Видећ' ово синак покојног Троја́на,
Који се о добру целе војске бри̏не̂,
Заповједи да се четица ваља́на
На ону пољ̀ану са бедема скѝне̂.
Маври послушаше краља Аграма́на.
Сваки готов да се на хришћане ри̏не̂,
Ставише се спрођу франачкијех ба́на̂.
Међу њима бјеше и Руђеро џи̏не.

3586 (26). Видећ' обје цуре смождити се ра̏де,
Ма да се не туче, бјеше сав у знòју
Од страха, јер силу Марфизину зна̏де,
Од страха за милу Брадаманту свòју.
Барем у почетку, јер кад она па̏де.
А ова се боља показа у бòју,
Руђер Брадаманти дивити се ста̏де.
Којој побиједит' иде ка' по лòју.

3587 (27). Ма видећи да се никако не клòни̑
Ова страховита борба њихна кра̏ју,
Него пусто гвожђе непрестано звòни̑,
Веома је било непри̏јатно зма̏ју,
И ударци мачем, а и копљем òни̑,
Скупо забринута каваљера ста̏ју̑,
Јер он обје љуби: једну као дра̑гу,
Ка' пријатељицу ону другу бла̑гу̑.

3588 (28). Бојаше се једна мртва може па̏сти.
И би̏ покољ овај спријѐчио ра̏до,
Кад би то с војничком слагало се ча̏сти;
Ал' бораца оно поред њега ста̏до,
Видећи да Франак жели живе кра̏сти
Мавру, јурну тамо и поте́же на̏до.
Видјевши шта чине афрички стра̏нци,
У су́срет они им потекоше Фра̏нци.

3589 (29). Подиже се тада тако силна грȁја
У оба тȃбора да не знам кȍ би је
Опјевати мог'о; од једнога крȁја
До другога војске усташе ȍбије.
И одмах ће, пошто спрема мало трȁја,
Једна с другом да се сретне и пȍбијȇ.
Сијѐвајȕ сабље, а трубе рȍгови.
Мислиш побише се дйви и бȍгови.

3590 (30). У лому што наста даме оне двӣје
Растављене бише, и веома крӣво
Бјеше Брадаманти што не мо̀же прӣје́
Тога цуру сатрт' у сиѣано млӣво.
По бојном се пољу тамо амо вӣјȇ
Трагајући она за Руђером жӣво.
По̀зна га по ста́су и по одијѐлу.
И још нарочито по орлу бијѐлу.

3591 (31). Вјешто заустави коња усред кȃса.
И бјеше ван себе у томе трену́тку;
Нехотице писну иза свега глȃса
Стигавши љубави јадне своје вру́тку.
Као полубогу анђелског стȃса,
Као некаквоме божанскоме лу́тку
Дивљаше се, али шкрипнуше јој зȕби.
Кад помисли да га друга сада љȕбӣ.

3592 (32). Рече: пољупци су Марфизини стр̏љи
Пољупце ми с твојих меденијех у́стȃ;
То знам. али не дам да те друга гр̏лӣ,
И кад моја жеља остат' мора пу́ста
У гроб ћеш ме пратит', о витеже вр̏лӣ.
Куд ми се не иде без твојега дру́ста.
Ми зȁједно данас морамо да мре́мо;
С Богом реци сунцу, па у смрт ајде́мо.

3593 (33). Ти мене умори, ти ме веће ȕбӣ.
Зато погинућеш од мене вампи́ра;
Ко другог убије главу нека згȕбӣ.
Да на оном свету бар имаде ми́ра;
Заборавив да сам вјерна твоја љȕби.
Јер ти љубав к мени срце и не ди́ра,
Кољеш ону што те воли. ово тȕби.
Док ја свог убицу, тебе кавали́ра.

3594 (34). Из раја си мене у пакао свŷкô,
Тисућу сам пута ја морала мре́ти;
Дању, ноћу срце ножем си ми тŷкô,
Са чега ћу тебе и у гробу кле́ти.
Зашто дакле дршћеш, јадна моја рŷко,
Дижи оружије тер издају све́ти!
За хиљаду мојих пла́ти гробом јѐднй̑м,
Јера, моја руко, за осветом жѐднй̑м. —

3595 (35). Још рече кад с коњем на Руђера грŷнŷ:
Добро се, невјеро, сад у седлу др̑жи,
Ти, што срца мога љубав, срећу, крŷну
Упљачка, а груд ми уздасима спр̑жй̑,
И прими награду заслужену пŷну,
Јер нећеш умаћи да с' од вјетра бр̑жй̑. —
Он драгане своје намах позна глâсе,
Позна миле звуке што јој грло крâсê.

3596 (36). Ти му гласи звоне као рајска звòна,
И он из њих видје за шта њега тŷжй̑,
Видје да невјерством бй̑једй̑ га òна,
Њега, који срцу њезиноме слŷжй̑.
Хоћаше се правдат', ал' с њом се сотòна
У облику гњȅва слијепога здрŷжи,
Те не спази њојзи њиме дане знâке,
И пóђе за мамцем освете ȍпâкê.

3597 (37). Видјевши је како копље на њ поте́же,
У десницу џйду, око коња крâке,
Да се од ње брани, нападнути сте́же,
Пазећ' да ударцем мишке своје јâкê
Не повриједи је, и очи напре́же,
И својијех груди заустави хâке.
Али нуто сада чуда нечувѐна!
Не удари њега заљубљена жѐна.

3598 (38). Свакојака чуда, тко би све их знȁо,
Клето срце женско, у теби се кòтê.
Не удари драгог, Амор није дȁо,
И њени се беси почеше да кр̀òтê.
Силу своју знајућ' бијаше јој жȁо
Да њезине руке Руђера срамòтê.
Од његових груди копље своје скрȅте,
Пак одјури другдје чинит' Мавру штȅте.

3599 (39). По Турпину од ње било је смлаћено
Љутијех Мавара тада око триста.
То учини копље чаробно злаћено
И њена десница необично листа.
Њено очајање би скупо плаћено.
Љуто освећена љубав њена чиста.
Свуд је Руђер тражи; нашав злато своје
Викну: стани, мила, чуј ме, срце моје! —

3600 (40). Ка' од вјетра топла када духне с југа
Што стану мекшати санте оне ледне,
Пак и топити се посље мраза дуга,
Тако речи оне Руђерове медне
Учинише цура да постане друга,
Терно лед из душе изагнавши чедне,
Из покоља коња потјеравши пруга,
Топлијем погледом драгог ће да гледне.

3601 (41). Ма да се дјевојче бијаше напрегло
Збором се одазват' љубљеноме бану,
Зборит' не могаде, грло јој се стегло,
Но му мјесто речи руком самоману.
У шумицу једну, славујево легло,
Оде: он ободе за њом на ту страну.
Туна, подалеко од боја и сјече,
Хотјела је чути шта ће да јој рече.

3602 (42). Мекана је трава кудгод поге крoче
У овоме цвјетном и мирисном гају,
Гдје се видје гроба неваквога плоче,
Које тужан изглед овој шуми дају.
На гробу је име, вијенци и проче,
Мртваца од скора у вјечиту вају,
А около ове надгробне му хриде
Дижу се чемреси као пирамиде.

3603 (43). Дјева којој веће и Руђеро стиже,
Не поклони пажње никакове тому,
Нит' имена чита. Рекао сам ниже
Да она обори јунакињу мому,
Али чим на коња Марфиза се диже,
Траг оде тражити душманину злому.
Спази је у шуму кад оде; такође
Руђера, и мњаше с њом се бити поће.

3604 (44). Па пòтјера коња и скоро у ӥстō
Вријеме и она, кад јунака ȍба
Стигоше, дојезди на речèно мӥсто,
Дојезди у врло неподесно дȍба,
Када шћаше Руђер срце своје чӥсто
Правдат', и јер дóђе ради нова скȍба.
Највише је криво Брадаманти бйло,
Јер мишљаше Амор посла је зацйло.

3605 (45). Срце, што јој бјеше постануло тӥшē,
Букну, и снова се на Руђера згȁдӣ,
Те нападе овог у толико вӥшē,
Рекавши: невјеро, грозни они јȁди
Што досад поднесох зар мало вам бӥше,
Терно сте преда мном ашиковат' рȁди!
То преживјет' нећу, нека мене збрӥшē
С лица земље Самрт, ал' и њу ће, знȁди! —

3606 (46). То рекавши дјева, којој срце грйзӯ
Отровани зуби љубоморе гу́јē,
На дјевојку ону што стајаше блйзу
Грухну много брже од исте олу́јē,
И баци на земљу мрску си Марфйзу
Копљем пуним оне чаролиске стру́јē
Која сваког здуха с коња као бȕра,
Ма да бјеше спремна за бој она цȕра.

3607 (47). То видећи сада Брадаманта плȁха,
И знајућ' е цура није нòгē трȍмē,
Но ће се подићи и овога мȁха,
Јер је хӥци копља не могу да слȍмē,
И желећ' Руђера, што без грудна дȁха
Гледа бој, раставит' од лијепе мȍмē,
Баци копље златно, с Рабикана сјȁха,
Зграби мач и јурну к њој у смјèру злȍме.

3608 (48). Када Брадаманта ка Марфизи стȁса,
Ова бјеше стала на лагане нȍге,
И палош потегла још истога чȁса,
Ђаволе призивљућ', а псујући бȍге,
Јер осрамоћена љута ова рȁса
Бјеше грозно, пȃде претрпјевши мнȍгē.
Да развади жене к њима Руђер кȁса,
Ал' оне му речи не слушаху стрȍге.

3609 (49). Ни бик није такав крвник матадóру.
Ка' те двије женске једна другој штȍ су.
Бацавши мачеве у великом зóру.
Једна другој куша ухватити кȍсу,
И тада с' осуше псовке ка' у хóру.
И бих помислио васпитане злȍ су.
Да нијесу обје одрасле на Двóру; —
Бих свашта мислио да не знадем ткȍ су.

3610 (50). Другачије тад бих удесио лиру.
Док су се погрдним имѐнима звáле.
И ножима оштрим боле по панцúру.
Руђеро, видећи да ту нема шáлê,
Не мȍже наравно остати на мúру,
Него им из руку истрже пињáле.
Немајућ' оружја, раде да се свêтê.
Сад употребише песнице и пêте.

3611 (51). Нашав се у̏ чуду, тада Руђер, дȁ би
Молбама својима, што напразно звýчê.
Послух изнудио, часом једну зграȁбй.
Часом ону другу, пак у̏ стрâну вýчê.
Гњȅв ово Марфизин у мјесто да слȁбй.
Ћеф у њој изàзва да се с њиме тýчê.
Мач у руке узе, Брадаманту мâну̑
С овим ријѐчима кидишући бâну:

3612 (52). Страх те, Брадаманта допануће рâнâ,
Па је браниш али почуј ове рêчи:
Правила витештва нијесу ти знâна
Када часну борбу рука твоја прêчй,
Зато рука моја овога ће дâна
Кадра бити да вас обадвоје згњêчй. —
Руђер куша да јој разумјети дáдê
Да часно поступа, али бадавáде.

3613 (53). Најзад и њему се мргудима врâнй
Чело, тер из кора бритку сабљу вȁдй
Да се од онога чудовишта брâнй.
Брадаманта, видећ' е се с оном свȁдй,
Према којој она љубомору хрâнй.
Том се обрадова, минуше је јȁди.
На мач наслоњена лијевијем бȍком
Посматраше борбу задовољним ȍком.

3614 (54). Укочена, с мјеста није се помàкла
Док се они тамо мачевима бйше.
Да може оком би Руђера подстàкла
Да Марфизу лупа што јаче и вйшê,
Јер јој слична бјеше фурији из пàкла.
Удараца паде као плаће кйшê
На Руђера, који отпор само дáва,
И на одбрану се још ограничáва.

3615 (55). Борећи се с оним бијесним створéњем.
Којега је ипак њему било жȁо,
Пазио је само да изненађéњем
Цурин пàлош убод њему не би дȁо.
Да мач његов свагда грози усмрћéњем
Из дугог искуства он је добро знȁо,
Пак би се паштио, вођен умјерéњем,
Да би вазда мач му пљоштимице пȁо.

3616 (56). Не подмити тијем јунакињу хȍлу.
Којано не прима на мегдану мúта,
Већ озбиљно игра грозну своју рȍлу.
Подишавши њему вјешто испод жúтâ,
Русе би му главе однијела пȍлу,
Да му не бијаше Хекторова штúта.
Обамрије борцу мишица лȉјевâ
Од удара тога, и болом сȉјевâ.

3617 (57). Будàла би био да бјеснило стйшка.
Што му попут огња из очију сýка,
Јер штȋт једва држи лијева му мȉшка,
Тако од ударца малàкса му рýка.
Тад у њему букну од освете жȉшка,
И да јој челиком дȍхватȋ клобýка,
Би га расјекао, и русу јој глȃву
С рамена бацио као тикву прȃвȗ.

3618 (58). Удар крај учини њиховоме спȍру.
Јер на један чèмпрес до гроба речèна
Паднув, не само му расијече кȍру,
Но и срж је њему била пробијèна,
И трéшња обузе сву мàленȗ гȍру,
А глас дубок чу се из гроба студèна,
Којино Руђера и Марфизу зȍвê
По имену, речи говорећи ȍвê:

3619 (59). О не свађајте се, нит' се више бӣте,
Махните се боја, побједе, трофе́ја̂,
Чујте глас истине, досада вам крӣте̂:
Ви сте, мила дјецо, рођен брат и се́ја.
Ви сте, нек богови животе вам штӣте̂,
Цвијеће што роди једна иста ле́ја:
Од сјемена истог, из утробе ӣсте̂,
Ви као близа̀нци порођени бӣсте.

3620 (60). Из свог срца пизму свак од вас изба́ци,
Јер с Галаћѐло̄м вас Руђер Други ро̏дӣ,
Којег уморише његови шура́ци.
Мајку вашу тру́дну предадоше во̏ди
У трошноме чуну ти срамни јуна́ци,
Са жељом несрећа да се њојзи зго̏дӣ,
Ма да под појасом ношаше им се́ка.
Мој Руђере, тебе и, цуро, тебе́ка.

3621 (61). Ма да морској бу̏ри бјесте већ у кљу́ну.
Ипак, јутро кад је наступило тре̏ће̂
Мајку вам к Африци до̏несе у чу́ну
Судба, која слави намени вас ве̏ће.
И мати вас роди у једноме жбу́ну,
Али живјет' она не ӣмаде сре̏ће̂.
Ја се десих близу; божјему рачу́ну
Било је угодно да ме тамо ме̏ће̂.

3622 (62). Туна у пустињи мајку вам сахра́них
Под једним чѐмпресом да у хладној сте́ни
Вјечито почива крај валова сла́нӣх:
Вас у скуте завих и одох Каре́ни,
Тер у гори овој с вама се наста́них
На једној лијепој и дивљој стрме́ни;
Да од вас учиним витезове рӣсе,
Питоме лавице дав'о сам вам сӣсе.

3623 (63). Подаље од људских кућа и каса́ба̂,
Ту се развијаху ду̂ше вам и те̂ла,
Али ме надари једном Хроми Да́ба
Те послом отидох до оближњих се̂ла̂,
И тад украде ми четица Ара́ба̂
Цуру, сад чувену са великих дје̂ла̂.
Његујућ' очински преостали цви́так,
Дуго оплакивах го̀лемӣ губи́так.

3624 (64). Док жив Атлаз бјеше, твој учитељ стâрŷ,
Знаш како те, Рŷђо, њёгова и чу́ва,
Знаш да за те више но за себе мâри.
Судбин вјетар страшан против тебе ду́ва,
С издајом се злоба против тебе спâри,
Ма за своје свјёсте нађох тебе глу́ва.
Крих те од погибли, ал' ти, моје лŷче,
Побјеже, те срце од јада ми пŷче.

3625 (65). Још прије смрти ми прòжê душу бóну
Мŷс'о да са сестром туђи ћеш се вóђе,
Те наложих једном хадском легиóну
Гроб овај саградит', и онда такође:
Причекај ме, рекох, строгоме Харóну,
Док се не потуку двије миле рóђе,
Јер брата са сестром измирит' ми вàљâ,
Пак ето ме чим се пос'о тај отàљâ.

3626 (66). Већ вас дуго чекам у овоме грòбу,
А сад кад је видно што је скрŷто бúло,
Тер осјећат' неће Брадаманта злòбу
Према зâовици никада зацúло,
Ја се морам селит' у хадску гнусòбу,
Гдје ће вечне ноћи обàвит' ме крúло. —
Умукоше гласи подземном створéњу.
Оно троје бјеше у запрепашћéњу.

3627 (67). Још до мало прије занесена рâтом,
Марфиза се њежно сада у радòсти
Загрли са дáвно изгубљеним брâтом
(Што сад оној срце није могло бòсти).
Успомене старе поврвјеше jâтом,
Које доживјеше у раној младòсти,
Те једно и друго увјерење стёче,
Да истину њима дух из гроба рёче.

3628 (68). Сад љŷтâ Марфиза поста кротка мáза,
Љубљена, грљена од брата ваљáна,
И низ образе се тада њима сплáза
Од радости веље многа сŷза слáна.
Грлећи је тако Руђер сеји кáза
Да га Брадаманта воли ка' јарáна,
И рече јој да је то његова нéва,
Те се с Брадамантом пољубила дјéва.

3629 (69). Марфиза затијем брата свога пи̑та̑
Тко им отац бјеше, и тко њега у̏би̑,
Тко им нагна мајку да по мору ски̑та̑,
Тер од јада живот у пустињи згу̏би̑.
Њој повијест о том није била скри̑та,
Ма је чу још мала, па је слабо ту̏би̑.
Видећ' обје цуре слушати га ра̏де,
Он одговор овај сестри својој да̏де:

3630 (70). Ми водимо, сестро, своје поријѐкло
Од Астија̀накса, Хекторова си̑на;
Што жив он остаде Улиса је пѐкло,
Хтједе га послати к царевини тми̑на̑.
Али му је му́дро дијете утѐкло
Помоћу једнога лукавога чи̑на.
Након дуге блудње морем у Меси́ну
Стиже, гдје умрије у краљевском чи́ну.

3631 (71). И једним дијелом Калабрије сје̏ме
Његово владаше кроз дуга времѐна,
Па с' у Рим пресели, гдје наше је пле̏ме
Човјеча̀нству дало велика имѐна;
Многим нам прецима круна покри тје̏ме,
Јер чинише дјела славна и поштѐна;
Многи цари бјеху са својих врли́на̑;
Рођак нам је Карло, нашљедник Пипи́на.

3632 (72). Са свијех не дижем за сада пађѐла
Којимно их прошлост удаљена скри̑ва̑.
И бабо нам, човјек поносита чѐла,
Један је од овпх витешкијех ди̑ва̑.
У њега се мати наша Галаћѐла
Заљуби, и жена миљена му би̑ва̑.
Она бјеше ћерка Аголана кра́ља,
Што нападе кнезе италских зема́ља̑.

3633 (73). Из Африке амо родитеља пра̏ти̑,
Силна јунакиња бјеше на мегда́ну,
Побиједи многе док трајаху ра̏ти,
А срцем се давши ба́бу нам ваља́ну
Ислам изневјери и крста се ла̏ти̑,
И од оца своме утече јара́ну.
Белтрам је у̏цвели̑, јер ову аждаху
Спопаде похлепа миловати сна̀ху.

3634 (74). Да би је добио Аголану Ри́зу,
Издајући браћу. скот отвори ши́ром,
Терно странци зала страховиту ни́зу
Починише мачем, огњем и синци́ром.
Галаћелу јадну, порођају бли́зу,
Којано жуђаше за срећом и ми́ром,
Браћа јој и отац баш као крвни́ци
Предадоше мору у трошној лађи́ци. —

3635 (75). Веома пажљиво Руђерова се́ла
Слушала је говор миљенога бра̏та;
У ту причу бјеше утонула це́ла,
Сваку ријеч ухом и разумом хва̏та̂,
Поноси се што је из дичнога вре́ла
Које даде људе од књиге и ра̏та,
Клермон и Монгра́ну, те домове сла̂вне̂.
Слављене до данас из прошлости да̂вне̂.

3636 (76). Али плану срце лијепога че̏да.
Ватра се разасу њему преко ли́ца,
Од Аграманова чувши да је дје̏да
И његова оца Тројана и стри́ца
Њин отац убијен; зачуђено гле̏да̂
Брата, па ће рећи: зар од твог оштри́ца.
Од којег толики непријатељ пре̏да̂,
Још не паде синак очевих уби́ца̂?

3637 (77). Ако л' Аголана нема ни Тројáна.
Очевих убица, више међу жи̑ви̑м,
Још има потомка њихна Аграмáна.
Што још не увијаш чудим се и ди̑ви̑м
Да то твојој ча̏сти наноси зијáна,
И у толико те јоште више кри̑ви̑м,
Што, код Аграмана најамник под плáто̂м,
Служиш му својијем ратнијем занáтом.

3638 (78). Како руке твоје служит' оног мо̏гу̑.
С којим те завади издаја и клáње?
Христу Спа̏су, мога родитеља Бо̏гу,
Чиним ево данас свето завјештáње
Да ћу извршити ја освету стро̏гу,
А од тебе, брате, иштем обећáње,
Желећи те спасти од грозна харáма,
Да се одсад бориш противу Ислáма. —

3639 (79). О како се душа слади и весѐлӣ.
О ка̀ково̀м срећом срдашце се ду̏јӗ
Брадаманти, чувши шта Марфиза вѐлӣ!
Свјетује му сестрин глас искрен да чу̏јӗ,
И да Карлу иде, који силно жѐлӣ
Видјет' га, јер оца његовога шту̏јӗ.
Чија дјела, светој посвећена ме́ти,
Јоште цару бјеху свјежа у паме́ти.

3640 (80). Рече Руђер, није знао у поче́тку
Да он с Аграманом у крвнѝни сто̀јӣ,
Који га, одлику нечувену, ре́тку
Учинив, узвиси над многима; ко̀јӣ
Са круном на глави, у царском хаље́тку.
Његов је суверен, пак се зато бо̀јӣ.
Да би, везан веће спо̏но̑м речи свѐтӗ,
Кукавица био желећи вендѐтӗ.

3641 (81). И та̀да̑ ће сестри Руђер да обѐћа̑.
К'о што већ обрече милој својој цу̏ри.
Да ће, пошто вјера Пророкова псѐћа̑
Мрска му је, исту са себе да сту̏рӣ,
А скр̑б око тога мисли да увѐћа̑,
Јер савијест огњем душу њему пу̏рӣ:
Тражиће начина да од Аграма́на
Са ча̏шћу одступи кроз некол'ко да́на̑.

3642 (82). Што то не учини још оног да̑на.
Када учинити Брадаманти ре̏че,
Прост узрок је био: допао је ра̑на̑,
Али сад одо̀ тог ништа нема пре̏чӗ.
И ту доко̀наше на пријѐдлог ба̑на
Да се он у Арло врати исто ве̏чӗ,
Гдје су Франци одсвуд Аграмана сти̏сли,
И начин отпуста из војске да сми̏слӣ.

3643 (83). Најсрда́чније се опростише с њи́ме
И мила му сеја, и премила не́ва.
Што се тамо враћа, не скр́би се ти́ме.
Рече Брадаманти јунакиња дје́ва,
Јер ослободиће, знам како и чи́ме,
Брата и потомка славнијех муже́ва̑. —
Баш кад по́ђе, рекав с Богом њима двјѐма.
Чу се нека дрека, тужна и голѐма.

3644 (84). Из до́лȇ, зарасле у коров и дра̏чу,
Што шумици оној бјеше на помо́лу,
Чу се као када многе жене пла̏чу̑
И запијѐвају̑ у великом бо́лу.
Чујући дерњаву све већу и ја̏чу̑,
Све троје појури у речену до́лу, —
Појурише они, ал' ја засад не́ћу,
Него ћу да спавам и угасим све́ћу.

ПРИМЕДБЕ

(По Грису)

Песма Двадесет Четврта

Строфа 14. Наставак о Роланду у пес. 29, ст. 40.

Строфа 59. Речено је већ да се мач Роландов звао Дуриндáна италијански. Пошто је Роландо француски Краљевић Марко, изгледа да му је и мач ваљало назвати онако, како се он француски зове. Но како он има у том језику два имена: durandal и durandart, те му се дакле назив колеба, ја сам се волио држати текста. — Знамо такође да је то негда био мач Хекторов. Кад Мандрикар задоби остало оружје тога јунака, мораде се заклети да и мач његов добави. Види у Бојардову „Заљубљеном Роланду“ књигу 3 песме 1 и 2.

Строфа 72. Наставак о Мандрикару и Доралиди у овој песми, ст. 93.

Строфа 74. Наставак о Флерделизи у пес. 29, ст. 43.

Строфа 93. Наставак о Изабели у пес. 28, ст. 69.

Песма Двадесет Пета

Строфа 4. Наставак о Родомону и Мандрикару у пес. 26, ст. 67.

Строфа 15, 16. Фалерина, краљица од Оргање и моћна чаробница, скова чаробни мач да њиме убије Роланда, који дочепавши се тога мача, врт јој опустоши. „Заљубљени Роландо“ књ. 2, пес. 3, 4.

Строфа 34, 35. Мйра се заљубила у свог оца, асирскога краља Кинираса. Семирамида, асирска краљица, љубила је сина свога Нинијаса. Пазифа је била жена крићанскога краља Миноса.

Строфа 54, 55, 56. Бернар, праотац дома клермонског, имао је више синова. Најстарији бејаху: Хајмон од Дордоње, Бово од Егремона (Aigremont), и Жерар од Русиљона. Рићардет је син Хајмонов; Малегис и Вивијан законити су синови Бовови; Алдиђер ванбрачно његово дете. По томе ова тројица и Рићардет браћа су од стрица. И Роландов отац, Милон од Англана, син је Бернаров. Тачнији подаци о пореклу дома клермонског и његову сроству са краљевском кућом француском налазе се у староме роману: I Reali di Francia.

Строфа 57. Бертолаг је из племена, названа по граду Мајнцу. Види напомену у св. I, пес. 2, ст. 67.

Песма Двадесет Шеста

Строфа 30. О чаробнику Мерлину види примедбу на ст. 10 треће песме.

Строфа 31. Шта под овом алегориском зверком ваља разумети: грамзивост или празноверицу, нису сложни Ариостови тумачи. Биће прво.

Строфа 35. „Максим Аустриски" — Цар Максимилијан I.

Строфа 36. „Писаше Десети на леђима Лава",— папа Лав (Leo) X.

Строфа 41. Питон је била велика змијурина у околини Делфија. Уби је Аполон.

Строфа 45. Реч је о славној бици код Марињана, која је Фрањи I отворила пут у Милан.

Строфа 47. Малко чудно изгледа што песник упоређује срећу Фрање I са срећом Александра Великога, пошто је Фрања у најглавнијим својим предузећима несрећан био. То се објашњава тиме, што је Ариосто оне стихове писао још у почетку владе Фрањине, кад је овај краљ толико исто срећан био, колико несрећан касније.

Строфа 48. Кардинал Бернардо Дивицио из Бибијене, један од најученијих људи својега доба, написао је шаљиву игру: Каландрија, и у опште се мисли да је то прва комедија италијанска, која је била представљана. Али Fernow приписује ту почаст Ариостовој Касарији.

Строфа 53. Фердинан Гонсалво прослави се својим ратним делима, нарочито освајањем Гранаде и Неапоља, под владом Фердинанда Католичког, и назваше га el gran capitano.

Строфа 59. Под „једним Сараценом" разумева се Родомон.

Строфа 60. „Са једним јунаком" — с Мандрикаром.

Строфа 99. По Бојарду („Заљубљени Роландо" књ. 3, пес. 2) краљевска кућа тројанска имала је на своме грбу белог орла, који је тројанскога кнежевића Ганимеда однео на небо. Истом после жалосне кончине Хекторове бели орао замени се црним. Пошто је Руђер био потомак Пријамов, имао је право носити тројански грб, што му је спорио Мандрикар, који беше добавио Хекторово штито с истим грбом.

Строфа 101. Овде Ариосто надовезује за Бојардова „Заљубљенога Роланда" (књ. 3, пес. 6). Тада је Градас њихову борбу спречио, јер он сам заметну кавгу с Мандрикаром.

Строфа 121. Нимрод је Родомонов предак.

Песма Двадесет Седма

Строфа 4. „Усије Злост..." демон, који је ушао у коња Доралидина.

Строфа 9. Упореди с пес. 2, ст. 15 итд.

Строфа 12. Наставак о Риналду у пес. 30, ст. 90.

Строфа 47. Борго, — паланка у близини Парме. Пармезани, — житељи Пармини.

Строфа 55. И ово стоји у вези са Бојардовим „Заљубљеним Роландом“ (књ. 1, пес. 4—7). Градас, краљ серикански, доплови некада на многим галијама са силеном војском у Јевропу само за то, да отме Роландову сабљу Дуриндану и Риналдова коња Бајарда. Пошто је у Шпанији изишао на сухо и краља Марсила присилио да му буде савезник, удари на Француску, опседе Париз и зароби цара Карла. Али побеђен Астолфом у двобоју, мораде одлазити из Француске, не свршивши посао, ради којега дође.

Строфа 72. Како је Брунел украо Анђелици прстен, Сакрипану коња, Марфизи мач, Роланду мач и рог, прича Бојардо у „Заљубљеном Роланду“ кн. 2, пес. 5 и 11.

Строфа 84. Одиста, чудесан је начин, на који је, по Бојарду (књ. 2, пес. 5), Брунел Сакрипану коња украо. Седећи мирно на коњу, који је стајао, краљ Сакрипан беше тако утонуо у црне мисли сврху несреће, која му беше задесила краљевину, да није осетио кад му је Брунел потурио под седло, подупирући га, четири коца и коња испод њега извукао, те он остао у седлу на оним кочевима! Можете мислити колико се сиромах краљ зачудио, и какав је изгледао сам себи, кад је, препувши се из својих брижних сањарија, опазио да јаше кочеве! Као што је то врхунац — comble — запрепашћења, тако су и оне његове „црне мисли“ врхунац расејаности, духовне одсутности, замишљености, а машта песникова, која је то измислила, дала нам је можда пример врхунца песничке досетљивости. Само се Бојардо незгодно изразио. Он вели да је Брунел под седло потурио un gran bastone, али онда не би било равнотеже. Да би то чудо вероватнијим учинио Ариосто ставља: quattro aste, што Грис преводи са: vier Pfähle. Но да би све то изгледало још вероватније, и немајући много вере ни у та „четири коца“, ја ставих: „четир дужа пања“.

Строфа 85. Како је Брунел упљачкао мач Марфизин казује примедба на пес. 18, ст. 108, 109.

Строфа 87. Тингитана — данашњи Тангер.

Строфа 95. „Откад прстен згуби . . .“ Види о томе пес. 4, ст. 14.

Строфа 116. Наставак о Сакрипану у пес. 35, ст. 54.

Строфа 137. Овај Ђан Франческо Валер био је пријатељ Ариостов и велики женомрзац. Као таква помиње га песник и у пес. 46.

Песма Двадесет Осма

Строфа 4. У оригиналу стоји: Astolfo, re de' Longobardi. Пошто историско име тога краља гласи: Агилулф, то не знам зашто га је Ариосто назвао Астолфом, што је не само нетачно, но и незгодно, јер једног Астолфа већ имамо. Ја избегох ову зброку имена. Ова епизода позната је и иначе, јер ју

је Лафонтен прерадио, а има и француска опера Жоконда, по њој удешена. Као што ће читалац видети из ст. 48, та је прича морала бити изостављена у овом издању.

Песма Двадесет Девета

Строфа 28. Лукреција, госпођа римска, жена Колатина, сродника римскога краља Тарквина Гордога. Ова праведно слављена жена би осрамоћена Секстом, најстаријим сином Тарквиновим, и уби се ножем, не хотећи преживети своју срамоту. Њена трагична смрт огорчи Римљане те протераше краљеве на свагда.

Строфа 29. Ова похвала имена: Изабела бива, без сваке сумње, у почаст Изабели, сестри Алфонса и Хиполита, жени војводе мантовскога. Упореди са пес. 13, ст. 59–61.

Строфа 30. Небо треће — звезда Венера где (божем) станују душе заљубљеничке.

Строфа 48. Наставак о Родомону у пес. 31, ст. 65.

Строфа 49. Наставак о Флерделизи у пес. 31, ст. 38.

Песма Тридесета

Строфа 3. У издању, са којега преводим, стоји: Sallo Dio, s'ella ha il torto, e sa s'io l'amo. Мислим да Morali има право кад овај стих овако чита: Sallo Dio s'ella ha il torto; essa, s'io l'amo. Према овоме преведох.

Строфа 10. У шпанском језику g пред i изговара се као српско (и још јаче) х; с тога у мене свуда Хибралтар, место обичнога Гибралтар. Та реч гласи и Zibelterra. Оба та имена постала су од арапскога Ghibil-al-Tarif = стена Тарифова. Тариф је био маварски војвода, који је ту, где је сад Хибралтар, у години 711 стао на шпанску земљу с војском својом.

Строфа 16. Наставак о Роланду чак у пес. 39. — Више италијанских песника, као: Brusantino, Paolucci и други опевали су касније авантуре Анђеличине, ама канда не „боље", јер им се песма није на далèко чула.

Строфа 39. Види пес. 14, ст. 38 и даље.

Строфа 40. Надовезано за књ. 3, пес. 1 и 2 „Заљубљенога Роланда". Кад Мандрикар освоји Хекторово оружје, ослободи именоване витезове, који, кушајући што и Мандрикар, допадоше ропства.

Строфа 75. Наставак о Руђеру у пес. 31, ст. 88 и у пес. 35, ст. 62.

Песма Тридесет Прва

Строфа 7. Наставак о Брадаманти у пес. 32, ст. 10.

Строфа 41. У вези са књ. 1, пес. 13 „Заљубљенога Роланда". О Труфалдину, грозном и лукавом краљу од Балдаха, на кога је завојштио Риналдо, и кога су бранили Гриф, Аквилан и други витезови, прича Бојардо.

Строфа 56. Мирмидони су Тесалци, Ахилови војници при опсади Троје.

Строфа 78. Наставак о Флерделизи у пес. 35, ст. 33.

Строфа 91, 92. Надовезано за књ. 1. пес. 4 и даље „Заљубљенога Роланда“. Ту Бојардо прича како је чаробник Малегис спречио двобој између Риналда и Градаса.

Строфа 110. Наставак о Риналду и Градасу у пес. 33, ст. 78.

Песма Тридесет Друга

Строфа 11. Етон и Пирој — коњи (има их свега четири) упрегнути у сӯнчева колѐса.

Строфа 48. Види пес. 23, ст. 14.

Строфа 63. „...зе̏мљи, гдје је царовао Бо̀ко...“ То је Мавританија. Бо̀ко (Bocchus) — краљ мавритански, таст и савезник Југуртин.

Строфа 83. Јо́на (Jô), — у краву претворена љубазница Јупитерова. По наредби љубоморне Јуноне ту је краву чувао сто̀око̑ говедар Аргус.

Строфа 89. Тристан је један од најславнијих витезова Округлога Стола. Стриц његов (или ујак — Грис вели: Oheim, што значи и једно и друго) био је Марко, краљ од Корнвала, који га посла у Ирску да му доведе заручницу, краљевићку Изеулту (Yseult). Мати, шаљући Изеулту њеном будућему мужу, даде јој некакво чаробно пиће љубавно да га сипа у вино Марково и тиме себи осигура вечну љубав својега мужа. Али случајно, омашком, напише се путем тога пића и Тристан и Изеулта, те се смртно једно у друго заљубише. Ту Изеулту назва Ариосто Изота. Ја по њему.

Песма Тридесета Трећа

Строфа 1, 2. У првој строфи песник помиње најлавније старе сликаре; у другој, новије. Кло́та је једна Парка. Окончење на *о* врло би незгодно звонило у српском језику, кад означава женску особу, и зато Clotho постаде Кло́та. Као што се зна, Микел-Анџело био је не само славан сликар, но и вајар.

Строфа 6. „....махом оне битке...“ Те слике односе се донекле на прошлост, а после на будуће догађаје.

Строфа 7. Фара̀му̑н (Pharamund, Pharamond), син Маркомиров, поглавар једног племена у Савезу франачкоме, први преведе Салпјане с десне на леву обалу Рајне. Владао у Француској између 420 и 427 године. La loi salique његово је дело, кажу.

Строфа 13. Тај „грчки владар“ беше Маврицијe. Ставих: Сигѝзбе̑р, јер сумњам да се још тада у Галији g пред i изговарало као ж.

Строфа 14. С великом војском удари Хлодо̀вик на Италију. Гримоалдо, војвода од Бенeвента, спремајући препад, повуче се испред њега и остави му свој табор, где је била велика количина вина. Французи се изопијаше и поспаше и на њих ненадно удари поћу Гримоалдо и уништи их.

Строфа 16. Краљ Пѝпи̑н, по наговѐру папе Стевана, дође у Италију и победи лонгобардискога краља Аистулфа. Његов син, Карло Велики, заробивши, после дуге опсаде у Павији, Аистулфова сина Дезидерија, учини крај лонгобардиској држави.

Строфа 17. Пипин Млађи, син Карла Великога, завојшти на Млечиће и узе им све земље од ушћа Поа до престонице им. Пошто беше посео острва око Млета́ка̑, подиже дрвени мост код Маламѐка, који бу̏ра обори.

Строфа 18. Беренгар Други тако ојади вероломнога Лудовика од Бургундије.

Строфа 19. Рудолфо, краљ бургунски, којега Италијани позваше да их ослободи од мрскога им Беренгара Другог, учини им по жељи. Али затим Беренгар дозва Маџаре и Баварце, који сузбише Рудолфа. Сад Италијани доведоше грофа Хуга од Арла, који оне победи и десет година оста у држави. Али кад изгуби пријатељство народно, мораде с Беренгаром Трећим начинити уговор, по којем земља припаде томе Беренгару после смрти Хуга и сина му Лотара.

Строфа 20. Карло Анжујски, брат францускога краља Луја IX, дође у Италију на позив папе Климентија IV. Најпре пѐбеди̑ неапољскога краља Манфреда, ванбрачнога сина цара Фридриха II, а касније у бици код Таљакѐца не само потуче и Конрадина, Фридрихова унука, но га доведе заробљена у Неапољ, где га посече. Али несносни притисак француске тираније би узрок сечи, познатој под именом Сицилијанскога Вечерња: уговоренога дана када залупаше звона на вечерње сви Французи у Сицилији бише потучени.

Строфа 21, 22. Гроф од Армањака до̀ђе у Италију да помогне Флорентинцима против Галеа̀ца Висконтија, војводе миланскога. Како је прошао казују наведене строфе.

Строфа 23. Јованка II, краљица неаполитанска, удаде се за грофа Јакова од Марше; но како овај хтеде присвојити њену круну, протера га она помоћу Фрање Сфорце и усини Алфонса арагонскога, који је наследи. Алфонсо победи Луја и Ренијера од Анжуја, који полагаху право на престо неаполитански. Алфонса наследи син му Фердинан, против којега се безуспешно борио Јова̑н, син Ренијеров.

Строфа 24. Краљ француски Карло VIII, наследник онога права, које дом анжујски полагаше на престо неаполитански, дође у Италију, преброди реку Лир (Liris, данашњи Garigliano) и поседе целу краљевину, сем острва Искије. Ту против њега устаде Иниго дел Васто, из куће Авало, тадањи вла̀сни̑к острва.

Строфа 28. Ла́да (Ladas) је славни бр̏зац Александра Великога.

Строфа 29. Кри̑т (Крета, Кандија) Јупитерово је место рођења (божем); Тива, Херкулово и Бахово; Делос, Аполоново и Дијанино.

Строфа 30. То је Alfonso d'Avalo, marchese del Vasto, син поменутог Инига. Њега песник чешће помиње и у звезде кује. Он је био добар војвода Карла V. али толико слављење не заслужује. Ово се може објаснити само личном симпатијом песниковом.

Строфа 31. Lodovico Sforza, херцег од Милáна, дозва у Италију Карла VIII да с њиме укроти свога старога непријатеља Алфонса Арагонскога, краља неаполитанскога. Но сувише лаки и неочекивани напреци војске Карлове бацише га у бригу, те се удружи с Млечићима и папом Александром VI против свога савезника, али узалуд.

Строфа 32. Пошто Карло VIII оде, Фердинан, син Алфонсов, помогнут војводом мантовским, ускоро уништи француску војску, коју беше Карло у Неапољу оставио.

Строфа 33. Алфонсо Пескара беше подмитио једнога арапскога роба у француској војсци, да изда Кастелново Фердинандовим трупама. Роб, да би заслужио двоструко мито, извести о томе Французе, а Пескару устрели.

Строфа 34. Краљ француски Луј XII, здружен с папом и Млецима, освоји Милан и зароби његова владара, поменутога Л. Сфорцу, прозванога il Moro (који је надимак добио по младежу, налик на дудињу, или, како мисле други, што је био јако црномањаст, и лично на Мавра). Као и његов предак, Карло VIII, Луј посла војску против Неапоља, али је Шпањолци при прелазу преко Гариљана до ноге потукоше.

Строфа 37. Нечовек Цезар Борџја син је злогласног отровника папе Александра VI, а брат неваљале Лукреције Борџје. Ову опаку породицу лепо је описао Александар Дӣмâ у својој књизи: Les Borgia (ако јој се имена добро сећам).

Строфа 38. Крвава битка код Гјараладе била је 14 маја 1509. Задржах акценат италијански: Гјарадȁда = Ghiaradädda. Таквог акцента ту бити не може, чини ми се, у нашем језику, али ме, да учиним тај изузетак, охрабри Вуково „којекȁко“. Ту би се (у Гјарадади), мислим, оштри акценат има претворити у кратки.

Строфа 40. Упореди с примедбом на пес. 14, ст. 2.

Строфа 41. Максимилијан је син Сфорце, званог il Moro.

Строфа 42. Максимилијану помогоше туђи Французе код Поваре швајцарски најамници, који негда издадоше његова оца.

Строфа 43. Фрања I, наследник Лујев, љуто освети поварски пораз у дводневној бици код Марињана (13 и 14 септембра 1515 год.). Ту паде 8.000 Швајцараца (по некима 15.000).

Строфа 44. После горње битке држава миланска паде под власт француску, а Максимилијана одведоше победници. Али године 1521 омрзнути у народу Французи морадоше напустити земљу.

Строфа 46. И Пескара и Васто су из куће Avalo.

Строфа 48. „... шкодити нȁма ...“ Французима.

Строфа 49. Бикȍка (Bicocca) — тврђава близу Павије.

Строфа 50—53. Опис одсудне битке код Павије на дан 24 фебруара 1525, где Фрањо I допаде ропства, и где се Пескара и Васто одликоваше, борећи се на страни царске војске.

Строфа 54. Заробљени Фрања I оста у Шпанији до марта 1526, а тада се врати у Француску, оставивши оба своја сина као таоце. Ускоро понови рат у Италији, и то баш онда, кад је његова властита држава нападнута била Инглезима.

Страна 55. У години 1527 војска императора Карла V, предвођена француским ускоком Карлом Бурбоном, узе, опустоши и опљачка Рим. То се деси пред очима Лигине војске, међу чијим војводама беше завладао раздор. Папа Климентије VII са многим кардиналима побеже и затвори се у један градић, из којега после седмомесечне опсаде изиђе слободан, откупивши слободу великом сумом новаца.

Строфа 56. Град у коме лежи погребена сирена Партенопа, — Неапољ.

Строфа 57. Андреја Дорија, тада у служби Фрање I, потуче царску флоту код Capo d'Orso.

Строфа 76. Наставак о Уланији и тројици краљева у пес. 37.

Строфа 78. Наставак о Брадаманти у пес. 35, ст. 31.

Строфа 92. Наставак о Риналду у пес 38.

Строфа 96. О Градасу у пес. 40.

Строфа 100. Гробница Бата, — варош Кирена, коју је Бат (Battus) сазидао. Ту у близини беше и један храм Јупитера Амона.

Строфа 106. „И у нас га зову Свети Јован по́на...“ Прича о некаквоме хришћанскоме краљу у Африци или Азији, коме се давала титула: Поп Јован, беше у средњем веку јако раширена у Јевропи. Марко Поло међе у Татарску тога Поп-Јована. Нема сумње да је Ариосто под Сенапином државом замишљао отаџбину данас тако гласовитога цара Менелика.

Строфа 116. У мојем издању своји: „E di marmore un tempio ti prometto edificar nell'alta regia mia.“ То мало има смисла. Morali, ослањајући се на старија издања, вели, да место „nell“ треба да стоји: „dell“. Према томе преведох.

Песма Тридесет Четврта

Строфа 2. Ту песник јамачно мисли на папу Јула II, који после битке код Равене позва Швајцарце у Италију.

Строфа 3. Калаис и Зета (Zetes), крилати синови Бореаса и Оритије (Orithyia), ослободише од харпија слепога тракиског краља Финèја (Phineus) на сличан начин, као Астолфо Сенапа.

Строфа 12. Анаксаре́та, лепотица кипарска, презре заљубљеног Ифа (Iphis), који се из очајања обеси пред њеним вратима. Да би казнили тврдоћу срца јој, богови је претворише (божем) у камен.

Строфа 14. Јасон превари Медеју; Енеј остави Дидону; Амион, Давидов син, осрамоти Тамару. Види другу књигу Самуилову, гл. 13.

Строфа 19. У оригиналу стоји: „E 'l padre mio... tanto... virtù ammira, quanto l'asino fa il suon della lira." То Ариосто рече према: asinus ad lyram. Пошто се српски магарац разуме у кантáру онолико, колико латински у „стихотворству", то ја замених латинску пословицу сличном српском.

Строфа 38. У књизи 10 Одисеје Лестригони се описују као грозни људождери.

Строфа 39. Евристеј (Eurystheus), краљ од Микене, наговорен Јуноном, наложи Херкулу познатих 12 радова.

Строфа 58. Ово се односи на гл. 21, ст. 23 Јеванђеља по Јовану где, по Вукову преводу, стоји: „Онда изиђе ова ријеч међу браћом да онај ученик (Јован) неће умријети; али Исус не рече њему (Петру) да не ће умријети, него: ако хоћу да остане док ја не дођем, што је теби до тога?"

Строфа 61. Стари муж Аурорин — Титон (Tithonus).

Строфа 64. Хтеде убити свога кузена, — Риналда, Роландова супарника код Анђелике.

Строфа 80. Вр̑т се односи на Рим. По тврђењу многих католичких историка цар Константин Велики заснова световну власт папску тиме, што папи Силвестру Светоме поклони град Рим и још неке земље.

Песма Тридесет Пета

Строфа 4. Реч је о Хиполиту од Есте, рођеном у години 1480.

Строфа 6. Реч је о Ферари.

Строфа 26. Октавијан, Антоније и Лепид прогнаше најзнатније Римљане, да би себи обезбедили власт.

Строфа 28. По Виргилу Енеј олако доби Дидону.

Строфа 31. Наставак о Астолфу у пес. 38.

Строфа 52. Наставак о Родомону чак при крају последње песме.

Строфа 63. О Флерделизи наставак у пес. 39.

Песма Тридесет Шеста

Строфа 2. Види примедбу на пес. 3, ст. 57.

Строфа 5—9. Млечани с великом флотом бејаху ушли у реку Пô; али како је Алфонсо сипао јаку ватру из топова на лађе им, изађе војска њихова на сухо и ушанчи се. Хиполит посла један део својих војника да нападну шанчеве под командом Херкула Кантелма, сина Херцега од Соре, и Александра Феруфина. „Славонци" одбише нападај и заробише Кантелма, али како се не могаше погодити чији је роб Кантелмо, одведоше га на лађу и посекоше. Guicciardini Lib VIII.

Строфа 8. Тантал, Тијест (Thyest), Атреј, — три са своје грозности озлоглашена краља из старога доба.

Строфа 9. Полѝфêм (Polyphemus), — из Одисеје познати киклоп.

Строфа 60. Ариосто, причајући о пореклу и пропасти Руђерових и Марфизиних родитеља, у неколико се удаљује од Бојарда.

Строфа 75. Клермон и Монграна — две главне гране стабла, од којега су Руђер и Марфиза.

РЕЧНИК

амфитеатрални, изглед, облик полукружни или кружни с поступним пењањем навише и назад.
ӑра̂јство (у Срему), милина.
аџу̏ва̂н, љубимац; Schandbube.

ба̏рд, песник.
ба̏ста̂р, копиле.
бе̏ли, одиста.
бело́на, богиња рата.
бѐстија, зверка.
би̏јег, бегство.
би́на, позорница,
би̏ни̏ш, огртало, пурпу́ра.
бра́на, у стиху: заштита, бедем.
бреви̏ја̂л, бреви̏ја̂р, служабник (црквена књига нека).
бу̏љук, чета, гомила
бура́вер (у Босни), брат.

ва̂г, мотка, греда, полуга, којом се што подиже.
ва́за, уметнички израђена саксија; иначе суд за украс.
ваке́ла, горопадна предика.
ва̂рдати, мотрити.
ва̏са̂л, поданик.
ве̏т, стар.
ви̏ка̂р, заступник, намесник.

го̏д, година.
го́нати, го̂на̂м, гонити, гањати.
горго́на, страшило, које претвара у камен онога, који га гледа.
гро̏мо̂тно, звонко, јечно: говори громотно.
гро́тло, (гр̀отло), ждрело, кланац, богаз.

гу̏да (у Дубр.), крмача.
гу́мати, гу́мати, јести нагло.
гу̏ст, укус.

да́ва, тужба.
да̏цијер, — ѐра, порезник.
ди́мати, ди̂ма̂м, ди̂мље̂м, духати.
др́мити, зуб ми нешто др́ми̂, почиње болети.

ђе̏м, оно гвожђе на узди што стоји коњу у зубима и око уста.

его̏иста, себичњак.
ѐкстре̂м, крајност, претераност.
епи̏те̂т, придев, надимак,

жу̏ђе, аорист од жуђети, жудети.

зе̏бра, лепа, лака, чила, хитра, пругаста животиња, налик на коња.
зи̏ја̂н, штета.
зли́ће, зло, злочинство.
зо́на, појас.
зо́рли, јако, силно.

ја́да, жалосница, сиротица.
Јели̏ко̂н, ланац планина у Беоцији, посвећен Аполону и Музама; употребљава се и у значењу, у којем и Парнас; данас се зове Загора, дакле српски.
је́њати, попуштати, слабити: је̂ња̂ киша, болест; е́њати.

ка́да, кадуна, госпођа Туркиња.

кӓј, у стиху: кајање.
кѝда, нота (звук) у песми, свирци: од те кѝдê нема вѝдê.
кѝмйн, оџак, огњиште.
кâн, главар, заповедник.
карйјêр, највећи, најбржи коњски трк.
кѝртôн, врста хартије, махом дебеле.
кӓчити се, пети се.
кӓчкати се, **ўкачкати** се, укухати се јако.
качкéта врста капе, нарочито војничке и чиновничке.
квâс, квасац.
кéба (нарочито у Бачкој), бритва, кўстура.
керевéка, керефéка, као спрдња.
кȍрба, укор.
кȍтац, кȍца, штала, шталица за јагањце, јариће итд.: плети котац као ти и отац.
кр̏ат, арапски коњ.
крêс, кр̏есови, ватре по брдима у знак весеља; у стиху: кресање огња.
крêста, ȍбêр (хобер), ўхор.
кузи́на, сестра од стрица, тетке, ујака.
кўшâк, дебела, велика, махом вунена марама за главу, врат и леђа.

лавȍрика, наградни победни венац од лаворова лишћа.
Лéта, река заборава у подземном царству.
лӣјес, лêс, шума.
лӣст, брз.
лóра, јагма, отимање око нечега.

мӓзда, освета.
мѝјде, мâјде, заиста.
мѝлêр, несрећа (у шали).
масáкâ, од мȁзга.
матȁдôр, убица; борац.
мéбл, кућни намештај.
ми́на, лице, црте; лагум, напуњен барутом, за распрскавање стена итд.
мӣса, литургија.
Мôр, (Мóрâ), Мавар, Араб, Арапин.
мўжатица, удата жена; у Војводини: девојка која се с туђим човеком држи.

нȁрочно, нȁрочито, нáрочит...
нӣмфа, врста виле, полубогиње у шумама, рекама.
noблȅса, племство; племенитост.
нрâви, обичаји.

ȍбил, бујан, пун снаге и живота.
ȍкол, ȍкô, стан, тâбор, лȏгор.
ȍкорâн, окорна реч, којом се пребацује, куди, кори.
ȍкрўт, опрема, одело.
официјâл, службеник, чиновник, нарочито црквени.
ȍшице, ж. мн. замке, вигови.

пӓкта или пӓкти, уговори.
пачȁриз, штета, квар.
пексијâн, поганац.
пȅнтрати се, пети се (презриво).
пéнути, пêнêм, пијȅхнути, пӣјехнêм, пијȅхати, пӣјехâм, издахнути.
пӣк, имати на кога пик, желети му учинити какву пакост.
пи́лити, пӣлӣм, испи́лити, излéћи пилиће, у опште: родити, породити.
пи̏ћâл, врста ножа.
пӣтати, хранити.
плáднê, подне (у неготинској крајини).
плȁфôн, тавȁнице (ж. мн.).
плȍсан, плоснат, пљоснат.
плўтати, пливати поврх воде.
прȍфêт, пророк.
пӯд, руска мера тежине.

рáђа (у Сињу), радња.
расýло, разлажење, растурање: биће од њих расула (отићи ће куд који); у књижевности: пропаст, уништење.

рѐзи̑л, срамота.
рѐзо̑н, разлог.
рё̏не̑, од гнати; има и жё̏не̑, гна̑.
руи́не, развалине.
са̑н, чин, звање.
свё̏ђе (у Ц. Г.), свагда: свеђе теже претеже.
свјёт, све̏т, савет.
сёбар, сё̏бра (у Дубр.), тѐжа̑к.
сезо́на, једно од четири годишња времена.
сејса̀на, сеисана, сексана, коњ што носи пртљаг.
се̑ри, ж. мн. према сѝјери, чѝни, мађије.
сѝр, господар, господин.
склäдан (у Дубров.), уљудан, учтив.
скрѝња, ковчег, сандук.
ску̏жати (у Ц. Г.), намирити, задовољити.
слѝјед, сле̑д, траг.
смо́ља, шмо́ља, који покуњи нос.
спе́ћи, спавајући, од спати: боље ти знаш спећи него ја трчећи.
ста̑ман (у Дубров.), стар: стамна чељад тј. стари људи.
стäмен, поуздан, сталан: споро иде, али стамено (у Паштр.).
стäсати, стäса̑м и **стäше̑м,** приспети.
Стикс, баснословна река у паклу, што девет пута оптиче око Тартара.
стријѐка, стре́ка, пруга.
стубо̀ком, из темеља, сасвим пропао стубо̀ком.
су̏мити, су̏мати (у Ц. Г.), смислити.

та̀ло̑н, остатак од карата, пошто су подељене играчима: остати у тало́ну, бити последњи.
тѐку̑н (у Ц. Г.), коло, точак.
те́ма, задатак.
теорѐма, теоре́ма, научни поставак, начело.
тму̏ша, тама.
то̑л, у стиху: утољење.
тре́ба, тријѐба, потреба: није требе.
тре́ма, као дрхтавица.
ту́ка (у Ријеци), ту.

ћё̏вшити, уживати, ћеф проводити.
ћу̏ба, у кокошке на глави, према томе у опште бу̑ћ од косе.
ћу́па, врста тестије; глава (презриво).

у̏ја, одмор.
у̏рна, у̏рна, суд од земље, мрамора, злата, итд. за чување праха умрлих, или да послужи при извлачењу коцке, гласању итд.

фа́ма, глас, ве̑сак, ве́сак.
фа̀уна, побрајање и опис животиње једнога предела.
фло́ра, што је фауна за животињу, то је флора за биље.
форту́на, срећа; богиња среће.

ха̀зна, каса; благајница.
ха̀ро̑н, ха́рон, возар у паклу, што је на чамцу превозио ду̑ше умрлих преко хадске реке.
хлäче, ж. мн. (у Славонији) чакшире.
хо̏ћак (у Срему), во̏љан, готов на нешто: хо̏ћка је то жена; коњи су му хо̏ћки, добро вуку
хрё̏б, пањ.

ца̀грије, ж. мн. корице, каније од ножа итд.
цѐки̑н, ру̏шпа, дукат.

чäдо, чедо.
чѝлан, чио.

џа̀рди̑н, вр̏т, башта.

ше́та, шетња.
шѝћа̑р, плен; добит.
шу̏ша, шу̏ка, коза без рогова; незнатна особа, нико и ништа: не боји се свака шуша Бога, него батине.

ИСПРАВКЕ И ШТАМПАРСКЕ ПОГРЕШКЕ

(види напомену у свесци II на овоме месту)

СТРОФА	СТИХ У СТРОФИ	стоји	треба
2329	1	тру̑па.	тру̑па,
2361	7	гла̑ве	гла̑ве,
2371	1	ка̏са.	ка̏са,
2373	1	бри̏тка.	бри̏тка,
2379	1	лу́та.	лу́та,
2388	3	сјѐћи	сје̏ћи)
2398	1	стѐјӣ	стѐјӣ.
2528	1	њи̏ма.	њи̏ма,
2598	3	мога	мојег
2719	4	крву	крви
2745	4	вре́чӣ	вре́чӣ.
2835	1	на́да	на́да,
2837	1	шкри̏па.	шкри̏па,
2861	1	мо̏ру.	мо̑ру.
2863	7	зго̑да̑.	зго̑да̑,
2879	8	во̏лӣ	во̏лӣ.
2880	1	сво̑да,	сво̀да
2891	3	хље̏ба.	хље̏ба,
2907	6	сле̏ће.	слѐће.
2910	1	ни̏што̑.	ни̏што̑,
2935	1	ве̏ћа̑.	ве̏ћа̑,
2966	5	форту́на.	форту́на,
3049	6	гдје̏што	гдјѐшто
3123	4	Гамо	Тамо
3165	4	простаних	пространих
3202	1	ро̏сӣ	ро̀сӣ
3244	6	сло̏га,	сло̀га,
3297	1	њи̏ма.	њи̏ма,
3302	7	љута	љутог
3311	5	сви̏ти.	сви̏ти,
3339	6	би.	би,
3393	1	чу̑ше.	чу̑ше,
3402	6	којино превари	који осрамоти
3408	7	кра́ља.	кра́ља,
3449	3	у јутру	ујутру
3476	3	сви́ле̑.	сви́ле̑,
3488	3	Врлина људскијех	Врли̏не и духа
3550	6	вриједиш'	вриједиш
3608	1	ста̏са.	ста̏са,

ИЗДАЊА СРПСКЕ КЊИЖЕВНЕ ЗАДРУГЕ

I коло (1892)

1. Живот и Прикљученија Димитрија Обрадовића, свеска I, за штампу приредио и предговор написао Ж. Поповић. Цена 1·40 дин.

2. С мора и са сува, црте др. Милана Јовановића. Цена 1·40 дин.

3. Даворје Ј. С. Поповића, за штампу приредио и речник и предговор написао Љубомир Стојановић. Цена 1·40 дин.

4. Бакоња Фра-Брне, написао Симо Матавуљ; с речником и предговором Љуб. Јовановића. Цена 2 дин.

5. Драматски Списи Косте Трифковића, свеска I, за штампу приредио и предговор написао Данило А. Живаљевић. Цена 1·40 дин.

6. Истинска Служба, написао И. Н. Потапенко, превео М. Ђ. Милићевић. Цена 1·40 дин.

7. Историја Српскога Народа с погледом на историју суседних Хрвата и Бугара, написали Љуб. Ковачевић и Љуб. Јовановић, свеска I. Цена 1·40 дин.

II коло (1893)

8. Живот и Прикљученија Димитрија Обрадовића, свеска II, за штампу приредио и поговор и речник написао Ж. Поповић. Цена 1·40 дин.

9. Мемоари Проте Матије Ненадовића, за штампу приредио и предговор, регистре и речник написао Љубомир Ковачевић. Цена 2·80 дин.

10. Два Идола, написао Богобој Атанацковић, за штампу приредио и предговор написао Андра Гавриловић. Цена 2 дин.

11. Камено Доба, написао Јован Жујовић. Цена 2 дин.

12. Прве Жртве, приповетка из српске прошлости написао Андра Гавриловић. Цена 1·40 дин.

13. Из Природе, мањи списи др. Јосифа Панчића, за штампу приредио и предговор написао Ж. Живановић. Цена 2 дин.

14. С Францускoг Парнаса, преводи Владимира М. Јовановића. Цена 2 дин.

III коло (1894)

15. Антологија Дубровачке Лирике, за штампу приредио и предговор и речник написао Милан Решетар. Цена 1·40 д.

16. Тамо амо по Истоку, црте др. Милана Јовановића, свеска I, с речником и с картом Индискога Океана и околних земаља. Цена 2 дин.

17. Песме Јована Илића, за штампу приредио Љуб. Стојановић. Цена 2 дин.

18. Драматски Списи Косте Трифковића, свеска II, за штампу приредио и предговор написао Дан. А. Живаљевић. Цена 1·40 дин.

19. Воденица на Флоси, написао Џорџ Елиот, превео с енглескога Андра Николић, свеска I. Цена 2 дин.

20. Воденица на Флоси, написао Џорџ Елиот, превео с енглескога Андра Николић, свеска II. Цена 2 дин.

21. Историја Српскога Народа, с погледом на историју суседних Хрвата и Бугара, написали Љ. Ковачевић и Љ. Јовановић, свеска II. Цена 1·40 дин.

IV коло (1895)

22. Басне Доситеја Обрадовића, свеска I, за штампу приредио и предговор написао Андра Николић. Цена 2 дин.

23. Друга Певанија Змаја Ј. Јовановића, свеска I, за штампу приредио и предговор написао Милутин К. Драгутиновић. Цена 3 дин.

24. Низ старијих приповедака, за штампу приредио и предговор написао Андра Гавриловић. Цена 3 дин.

25. Тамо амо по Истоку, цртe др. Милана Јовановића, свеска II, с речником. Цена 3 дин.

26. Бијесни Роландо, спјевао Лодовико Ариосто, препјевао Драгиша Станојевић, свеска I, с предговором, напоменама и речником. Цена 3 дин.

27. Тартиф и Тврдица, комедије од Молијера, превели Јован Ђорђевић и др. Владан Ђорђевић, за штампу приредио и предговор написао Јован Ђаја. Цена 2 дин.

28. Из науке о светлости, написао Ђорђе М. Станојевић, с предговором и 158 слика. Цена 3 дин.

V коло (1896)

29. Басне Доситеја Обрадовића, свеска II, за штампу приредио и поговор написао Андра Николић. Цена 2 дин.

30. Друга Певанија Змаја Ј. Јовановића, свеска II, за штампу приредио Милутин К. Драгутиновић. Цена 3 дин.

31. Слике из сеоскога живота, написао Јанко М. Веселиновић, свеска I. Цена 2 дин.

32. Тодор од Сталаћа, трагедија у пет чинова, написао Милош Цветић. Цена 2 дин.

33. Бијесни Роландо, спјевао Лодовико Ариосто, препјевао Драгиша Станојевић, свеска II, с напоменама и речником. Цена 3 дин.

34. Девајтис, роман од Марије Рођевичевне, превео с пољскога Никола Манојловић — Рајко. Цена 3 дин.

35. Књига о здрављу, српско издање приредио др. Милан Јовановић — Батут, са 53 слике у тексту и 2 засебне таблице у боји. Цена 3 дин.

Свако засебно коло књига може се добити преко повереника или непосредно од Управе Српске Књижевне Задруге I, II и III по цену од 7, а IV и V по цену од 10 динара.